

3 КАПКИ

звнука або звонка
за шицко
и каждого
радосни днї.

ЗАШТИТНИ

ЗНАК

ПРЕСТАРА РОШЛІНСКА МУДРОСЦ И МОЦ У КАЖДЕЙ КАПКИ!

Каждя една фляшка домашнього флуида

БИЛІНА РОСА

ма чудотворну моц тисячок балзамових ліковитих рош-
лінох з бліских и далеких лукох, лесох и горох. Прастари
искуства рижних народох позбєрала стгорочна апатика у
бачу, котра чува тайну ділоторней БИЛІНЕЙ РОСИ.

З КАПКИ

ужити звнука чи звонка, одганяю болї, млосц переходи и
чловек ше чувствує швижи и нови.

ОД ЕЗРОХ ВИПРОБОВАНЕ И ПОХАСНОВАНЕ!

* При болю глави, вистатосци начухаю
ше слихи и чою зос з kankи. * При нати и
кед нос заварти по едну kankу до носних
дзиркох. * При захрипнух, кашлю, катару з
kankи ше усипу до горучей води до танера и
пара ше глїбоко удихує на нос и уста. * При
погубєним жалудкх, больох у жалудкх, рига-
ню и корчох бере ше з kankи на цукру. * При
болю зубох боляци места начухац. * При реу-
ми, гихту, колькох, болю крижох, стриканю до
ногох добре чуханє фришко болї умири. *
з kankи у погару води даю одлично ошбижу-
юцу воду за вимиванє уста и гарла.

Оригинална (права) БИЛІНА РОСА предава лїс лєм у законом захранєних фля-
шочкох по цени од 12.— Дин. фляшочка. Не дайце, ла вам ше место БИЛІНЕЙ
РОСИ подруши даю менєй вредне и фальшивє.

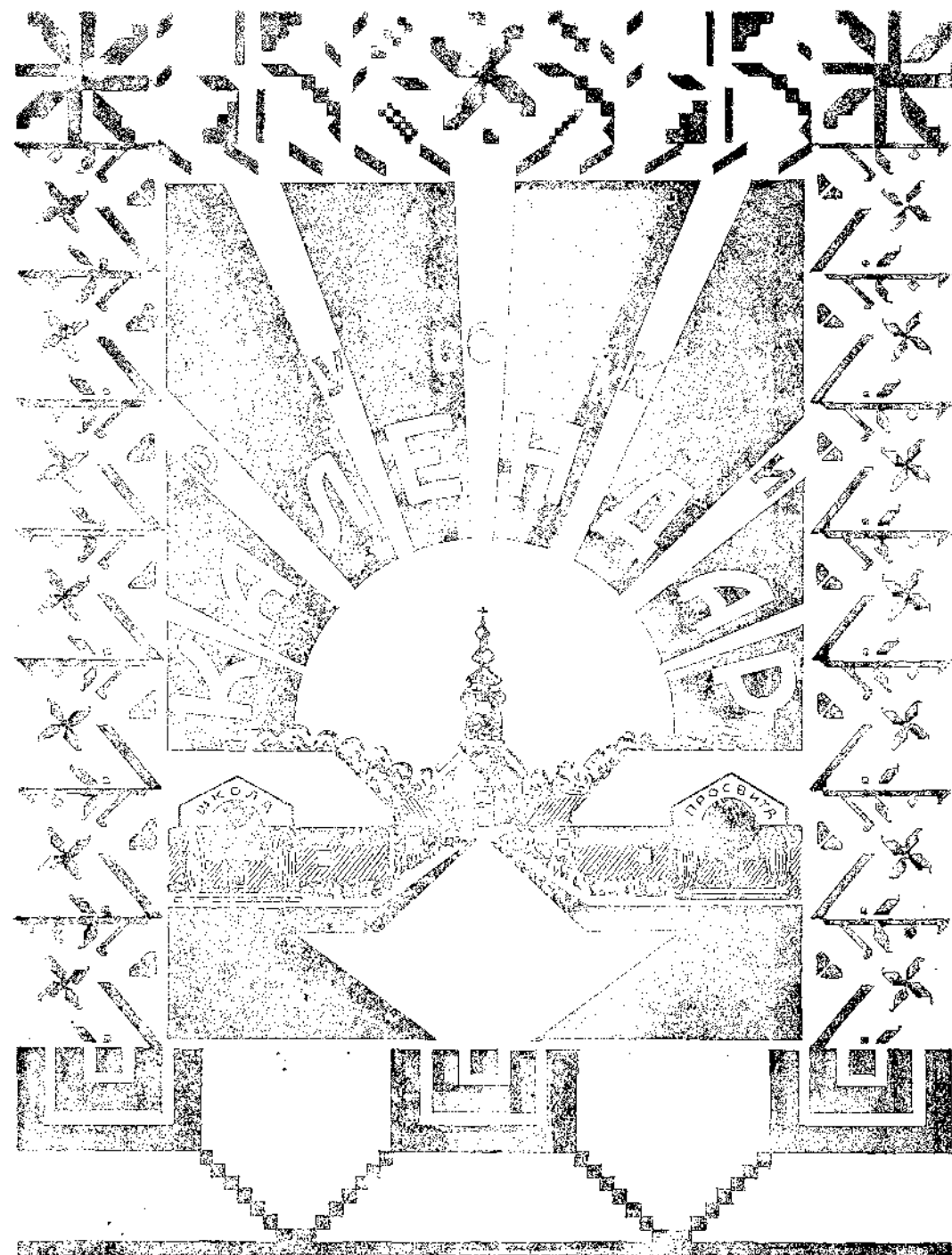
МОЦНИ ДОМАШНІ ФЛУИД

Достанєце го у апатикох, дроґєриях и лепших дутанох, але го и директно до-
станєце, кед ше зос обичну карту обрацїце на атрес:

100-ГОДИШЊА АПОТЕКА, БАЧ

(Дунавска бановина)

По пошти посиламе 4 оригинални фляшочки ведно зос поштанскими трошкками
за Дин. 52.—, а 8 ориг. фляшочки за Дин. 96.— франко, то значи же
пошту плацїме ми. Per. ч. 1610/38.

Кажди просвищени Русин

Кажда свидома руска хижа

чита и предплацує єдини руски часопис у Югославії

„РУСКИ НОВИНИ“

Без новинок нет просвити ані напредованя.

Прето каждый Русин муши „Руски Новини“ читац, плациц шорово предплату и старац ше, да ше вони у руским народзе цо баржей розширя.

Предплата: На рок 55.— Дин., на пол рока 30.— Дин. (Хто до 15. фебруара заплаци цалорочну предплату напредок д. стане задармо Календар.)

Наручує ше на адресу:

„Руски Новини“, Р. Керестур.

Специална браварска радня, лєвница железа, фабрика пецох,
печи за паздзере и т. д.

ВАЛЕНТ ЯНО, Лалич (Бачка)

Пошт. чек 50.371.

Виробює железни роштелї, капури, дзвери, паздзє-
рово печи и печи за древо, шпоргети, наймодер-
нейши, котри мало троша, а добре варя и печу.
Далєй виробюєм шицки резервни пива за сушари,
комини, вентилатори за прах, апарати за швайсо-
ване итд. Исто так оправям шицки мотори, моторни
бицигли, правим нови „клипови“, карики и шицки
часци, фини фрезовани брани и оправям шицки
газдовски машини и справи. Оправям и варим пе-
ци парних машинок зос гаранцию, вводзуєм водо-
води и купелї итд. Оправям машини за шиде и за
писанє и штриканє. Швайсуєм шицки поламани
и витрошени часци колесог и т. д.

Шицко робим по найсолиднейшей цени и з гаранцию!

Прешведчице ше о совершеней роботы!

Шицки информации давам бесплатно!

Цена Календара 8.— Дин.

РУСКИ КАЛЕНДАР
ЗА РУСИНОХ У ЮГОСЛАВИЇ

НА ПРЕСТУПНИ РОК

1940.

КОТРИ МА 366 ДНІ.

РОК ВИДАНЯ XX.

ВИДАЛО
РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ КЕРЕСТУР.

РУСКИ КЕРЕСТУР
ДРУКОВАЛА ДРУКАРНЯ „ПРОСВИТИ“ 1939.

ЯНУАР

(СИЧЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

I.

Записки

По новим		Грекокато. руски		Римски		Слунко:*)		
Недз. пред. Просвѣт. Гл. 8. Ев. в. 11. Лит. ап. з. 254. 318 Ев. Лука з. 6 Мат. 11 Мар. 1						виходзи заходзи		
14	Недз.	1	Нови Рок Обр. Г.	2.	по Богояв.	21.	на 7 г. 35 м.	4 г. 39 м.
15	Пон.	2	Силвестер п.		Павел	1.	" 7 " 25 "	4 " 54 "
16	Вов.	3	Малахий и Горд.		Марцел	11.	" 7 " 8 "	5 " 13 "
17	Стр.	4	Собор 70 ап.		Антон пуст.			
18	Штв.	5	Навечерие Бог.		Прест. св. П.			
19	Пят.	6	Богоявлення Г.		Канут			
20	Соб.	7	Собор Йоана Кр.		Фабиян и С.			
Недз. по Просвѣт. Гл. 1. Ев. в. 1 Лит. ап. з. 221. Ев. Матея з. 8						Мешацово мени:		
						Ⓐ Перша штв. 17. на 19 г. 21 м.		
						Ⓑ Польня 25. на 0 г. 22 мин.		
						Ⓒ Ост. штв. 31. на 15 г. 47 м.		
						Ⓓ Нови 8. на 8. г. 45 м.		
						Хвиля у Януару:		
						До 3. будзе хмарно и доси жимно, од 4.—6. вельки диждж, 6.—10. доси жимно, 11. диждж, од 23. до конца мешаца витор, шніг и молга.		
						Важни дні з нашої исторії у Януару.		
						14. Януара 1648. р. Гетьман Богдан Хмельницьки вошов славно до Києва, як самостойни владар руско-українской жеми. Пред тим вон побил Полякох и вигнал их зос України, — 21. Януара 1803. р. умар остатні гетьман України Кирил Розумовский. — 22. Януара 1919. р. по революції у Русії и у Києву преглашене зєдинєнє шчыных українских жемох до самостойной Української Держави.		
Недз. 30. Гл. 2. Ев. в. 2 Лит. ап. з. 258. Ев. Лука з. 91								
28	Недз.	15	П. п. Павло и Йоан	Недз. 60				
29	Пон.	16	Покл. зер. ап. Петр.	Франьо				
30	Вов.	17	Прп. Антоний В.	Мартина д.				
31	Стр.	18	Св. Атаназ и Кир.	Иван Боско				
1	Штв.	19	Прп. Макарий	Игнатий				
2	Пят.	20	Прп. Евтихий В.	Стригони				
3	Соб.	21	Прп. Максим	Блазий				
Недз. 31. Гл. 3. Ев. в. 3. Лит. ап. з. 280. Ев. Лука з. 93								
4	Недз.	22	А. Тимотей и Ан.	Недз. 50				
5	Пон.	23	Сщм. Климент	Агата				
6	Вов.	24	Прп. Ксения	Тит и Дор.				
7	Стр.	25	Григорий Бог.	Пепель стр.				
8	Штв.	26	Прп. Ксенофонт	Иван м.				
9	Пят.	27	Преп. м. Йоана Зл.	Аполония				
10	Соб.	28	Прп. Ефрем	Сколастика				
Недз. 32. Закхей Гл. 4. Ев. в. 4 Лит. ап. з. 283. Ев. Лука з. 94								
11	Недз.	29	Преп. м. Игнатия	1. н. п. Чиста				
12	Пон.	30	Грп. Савититель	Евлогий				
13	Вов.	31	Мм. Кир и Йоан	Григорий.				

*) Дні слунка и мешацово мени, як и о хвилі — по новим календару значени.

*) Дні слунка и мешацово мени, як и о хвилі — по новим календару значени.

По новим	Грекокато. руски	Римски	Слунко:
14 Стр.	1 Трифон м.	Валентин	виходзи
15 Штв.	2 Стритенія Г	Фавст	заходзи
16 Пят.	3 Симеон и Ана	Юлияна д.	21. на 6 г. 52 м.
17 Соб.	4 Прп. Исидор	Донат	5 г. 28 м.
			1. " 6 " 36 "
			5 " 41 "
			11. " 6 " 18 "
			5 " 54 "
Недз. Митара и Фар. Гл. 5. Бл. в. 5. Лит. ап. з. 296. Бл. Лука з. 89.			Мешацово мени:
18 Недз.	5 Мц. Агафия	2. н. п. Пач.	☉ Перша штв. 16. на 13 г. 55 м.
19 Пон.	6 Пр. Вукол	Конрад	☽ Польня 23. на 10 г. 55 м.
20 Вов.	7 Пр. Партений	Лев еп.	☾ Ост. штв. 1. на 3 г. 35 м.
21 Стр.	8 Мч. Теодор стр.	Елеонора	☼ Нови 9. на 8 г. 45 м.
22 Штв.	9 Никифор	соб. Петра	
23 Пят.	10 Мч. Харлампий	Петро д.	
24 Соб.	11 Сщм. Власий	Ап. Матей	
Недз. о Блаудва Синови. Гл. 6. Бл. в. 6. Лит. ап. з. 135. Бл. Лука з. 79.			Хвиля у Фебруару.
25 Недз.	12 С. Мелетий	3. н. п. Викт.	Од 1—6. хмарно, молга и ви-
26 Пон.	13 Прп. Мартиниян	Нестор	тор. 8. красна хвиля и жимно,
27 Вов.	14 Прп. Авксентий	Александер	9—12. хмарно, диждж и шніг,
28 Стр.	15 Ап. Онисим	Асандер	13. до 16. ясно и жимно, 18.
29 Штв.	16 Мч. Памфил, П.	Теофил	диждж и шніг, 19. до 20. витор.
1 Пят.	17 Вм. Теодор	Албин	22—26. красна хвиля.
2 Соб.	18 Лев п. (зад. соб.)	Симплиций	
Недз. Мисовуство. Гл. 7. Бл. в. 7. Лит. ап. з. 140. Бл. Лука з. 106.			Важни дні з нашей исторії у Фебруару.
3 Недз.	19 Ап. Архип	4. н. п. Куниг.	9. Фебруара 1918. р. заклю-
4 Пон.	20 Прп. Лев катан.	Казимир	чили у Берестю Литовским цен-
5 Вов.	21 Прп. Тимотей	Евзебий	трални держави (Немецка, Ау-
6 Стр.	22 Обрит. мч. у Евг.	Перпетуа	стрия, Болгарска и Турска) мир
7 Штв.	23 Сщм. Поликарп	Тома акв.	з Украинску державу. — 20.
8 Пят.	24 Обр. гл. Йоана Кр.	Йоан од Б.	Фебруара 1054. р. умар у Кие-
9 Соб.	25 С. Тарасий	Франциска	ву вельки украински княз Яро-
Недз. Сиропустна. Гл. 8. Бл. в. 8. Лит. ап. з. 112. Бл. Мат. з. 17.			слав Мудри. — 24. Фебруара 1664. р. умар преславени козац-
10 Недз.	26 С. Порфирий	5. н. п. 40муч.	ки полковник Иван Богун.
11 Пон.	27 Пр. Прокопий	Хераклий	
12 Вов.	28 Пр. Василий	Григорий	
13 Стр.	29 Пр. Касиян	Розалия	

МАРЕЦ

(БЕРЕЗЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

III.

По новим	Грекокато. руски	Римски	Слунко:
14 Штв.	1 Прп. Евдокия	Матилда	виходзи заходзи
15 Пят.	2 Сщм. Теодот	Лонгин	21. на 5 г. 59 м. 6 г. 8 м.
16 Соб.	3 М. Евтрапий	Кириак	1. „ 5 „ 34 „ 6 „ 22 „
			11. „ 5 „ 16 „ 6 „ 35 „
I. недз. В. посту. Гл. 1. Єв. в. 9. Лит. ап. з. 329. Єв. Йоана з. 5			Мешацово мени
17 Недз.	4 Прп. Герасим	Квитна	☉ Перша штв. 17. на 4 г. 25 м.
18 Пон.	5 М. Конон	Кирил	☉ Полня 23. на 20 г. 33 м.
19 Вов.	6 42 мученіки	Осиф	☉ Ост. штв. 30. на 17 г. 20 м.
20 Стр.	7 Сщм. у Херсону	Микита	☉ Нови 7. на 21 г. 18 м.
21 Штв.	8 Прп. Теофилакт	Бенедикт	
22 Пят.	9 40 мученіки	В. п'яток	
23 Соб.	10 М. Кодрат (зад.с.)	В. субота	
II. недз. В. посту. Гл. 2. Єв. в. 10. Лит. ап. з. 304. Єв. Марко з. 7.			Хвиля у Марту:
24 Недз.	11 С. Софроний	Велька Нос	Од 1. до 6. хладно, од 8. до
25 Пон.	12 Прп. Теофан	Благовищ.	17. сухо, але жимно, 19. витор,
26 Вов.	13 Прм. Никифор	Емануел	шніг, диждж, 20.—23 диждж и
27 Стр.	14 Прп. Венедикт	Иван, Дам.	жимно, а по поладню красна
28 Штв.	15 Мц. Агапая	Иван кап.	хвиля, од 26. до конца мешаца
29 Пят.	16 М. Савин	Евстазий	з рана мрази.
30 Соб.	17 Алексей (зад.с.)	Квирин	
III. недз. В. п. Крестопок Гл. 3. Єв. в. 11 Лит. ап. з. 311. Єв. Марко з. 37.			Важни дні з нашої історії у Марту.
31 Недз.	18 С. Кирил єрусал.	Била недз.	9. Марта 1814. родзел ше, а
1 Пон.	19 Мм. Хрис. и Дар.	Гуго	10 марта 1861. р. умар найвек-
2 Вов.	20 Пр. Оди у об. св.с.	Франьо	ши и найславнейши руско-укра-
3 Стр.	21 Прп. Яков	7 ж. П. Д. М.	їнски поет Тарас Шевченко. —
4 Штв.	22 Сщм. Василий	Исидор	14. Марта 1923. р. антанта при-
5 Пят.	23 М. Никон	Винкентий	знала Польскей чисто руски
6 Соб.	24 Захарий (зад.соб)	Сиксто	край Галичину зос Львовом. —
IV. недз. В. посту. Гл. 4. Єв. в. 1. Лит. ап. з. 314 и 306. Єв. Мар. з. 40 и Л. 3.			18. Марта 1921. р. большевики
7 Недз.	25 Благовищеня	II. в. по В. Н.	зробели з Поляками мир у Риги
8 Пон.	26 Соб. Арх. Гавр.	Дионисий	и препушили Польскей цалу
9 Вов.	27 М. Матрона	Мария М.	западну Україну. — 14. Марта
10 Стр.	28 Гилар. Покл. стр.	Езекиїл	1939. р. перши Соїм Карпат-
11 Штв.	29 Сщм. Марко	Лев п.	скей України преглашал шле-
12 Пят.	30 Прп. Йоан л.	Юлий п.	бодну Карпато-Українську дер-
13 Соб.	31 Прп. Ипатий	Герменегилд	жаву. — 15. Марта 1939. року
			Мадяре напали на Карпатську
			Україну.

По новим		Грекокато. руски		Римски		Слунко:	
V. недз. В. посту. Гл. 5. Ев. в. 2 Лит. ап. з. 321 Ев. Марко з. 47						виходзи заходзи 21. на 5 г. 1 м. 6 г. 48 м. 1. . 4 . 45 . 7 . 1 . 11. . 4 . 31 . 7 . 14 .	
14 Недз.	1	Пр. Мария ег.	3. по В. Н.	Анастасия			
15 Пон.	2	Пр. Тит ч.	Калист, Б.				
16 Вов.	3	Пр. Никита	Аникита				
17 Стр.	4	Пр. Осиф	Аполония				
18 Штв.	5	Мм. Теодор и др.	Лев п.				
19 Пят.	6	С. Евтихий	Теодор				
20 Соб.	7	Пр. Георгий					
VI. Квітня недз. Утр. вв. з. 85 Лит. ап. з. 217 Ев. Йоан з. 41.						Мешацово мени: ☉ Перша штв. 15. на 14 г. 46 м. ☽ Полня 22. на 5 г. 37 м. ☾ Ост. штв. 29. на 8 г. 49 м. ☼ Нови 7. на 13 г. 7 м. ☿ Перша штв. 14. на 21 г. 51 м.	
21 Недз.	8	Квітня	4. по В. Н.	Сотер и К.			
22 Пон.	9	Евпсихий	Георгий Вм.				
23 Вов.	10	Мч. Терентий	Фиделис				
24 Стр.	11	Сщм. Антип	Марко				
25 Штв.	12	Желени штварт.	Клето				
26 Пят.	13	Вельки п'яток	Петро кан.				
27 Соб.	14	Велька субота					
Святає Воскресєнє. Лит. ап. з. 1 Ев. Йоан з. 1						Хвиля у Априлу. До 6. хладно и брідка хвиля, 7. тепло и красни дзєнь, 8. по- кус витор, а дайдзе и диждж, од 9. до 11. красни тепли днї, 16. брідка хвиля зос бурю, од 19 до 25 хвиля переменлива, а вечка до конца хмарно и жимно.	
28 Недз.	15	Велька Пон.	5. по В. Н.	Петро м.			
29 Пон.	16	В. Пон. пондз.	Катарина				
30 Вов.	17	В. Пон. вост.	Филип и Як.				
1 Стр.	18	Пр. Йоан	Вознесєнє				
2 Штв.	19	Пр. Йоан Столп.	Найдз. Кр.				
3 Пят.	20	Пр. Теодор	Флоріян				
4 Соб.	21	Сщм. Януарий					
Недз. Тогова. Гл. 1. Ев. Мат. 116 Лит. ап. з. 14 Ев. Йоан з. 65.						Важни дні в нашій історії у Априлу. 7. Априла 1917. р. „Централна Рада“ превжала владу на Укра- їни. — 25. Априла 1622. р. умар славни українски гетьман Петро Конашевич Сагайдачний од ра- нох у битки з Турками под Хотином, дзе Козаци спашели Польску.	
5 Недз.	22	Пр. Теодор	6. по В. Н.	Иван			
6 Пон.	23	Мч. Георгий	Станислав				
7 Вов.	24	М. Сава	Миголіце				
8 Стр.	25	Ап. Марко	Григорий				
9 Штв.	26	Сщм. Василий	Исидор				
10 Пят.	27	Сщм. Симеон	Франьо				
11 Соб.	28	Ап. Яков и Сос.					
Недз. Митрофан. Гл. 2. Ев. в. 2 Лит. ап. з. 10 Ев. Марко з. 69							
12 Недз.	29	Мм. у Кизики	Руськоя				
13 Пон.	30	Ап. Яков	Серваций				

По новим	Грекокато. руски	Римски
14 Вов.	1 Пр. Єремия	Бонифаций
15 Стр.	2 С. Атаназий	Иван. Соф.
16 Штв.	3 Пр. Теодозий печ.	Иван непом.
17 Пят.	4 Прм. Пелагия	Паскал
18 Соб.	5 Мц. Ирина	Венандий

Недз. о Раслабл. Гл. 3. Єв. в. 3.
Лит. ап. з. 23. єв. Иоан з. 14.

19 Недз.	6 Йов многост.	1. по Р. Св. Тр.
20 Пон.	7 Явлєне Ч. Креста	Бернард
21 Вов.	8 Ап. и єв. Иоан Б.	Феликс
22 Стр.	9 Прен. м. о. Николая	Єлена
23 Штв.	10 Ап. Симон Зилот	Боже Цєло
24 Пят.	11 Сщм. Мокий	Мария пом.
25 Соб.	12 Епифан и Герм.	Урбан

Недз. о Самаряний. Гл. 4. Єв. в. 4.
Лит. ап. з. 28. єв. Иоан з. 12.

26 Недз.	13 Мц. Гликерия	2. по Р. Фил.
27 Пон.	14 М. Исидор	Беда. Иван
28 Вов.	15 Прп. Пахомий В.	Августин
29 Стр.	16 Прп. Теодор	Магдалєна
30 Штв.	17 Ап. Андроник	Фердинанд
31 Пят.	18 М. Теодот и др.	Петронила
1 Соб.	19 Сщм. Патрик	Грациян

Недз. о Слїпорожденєм. Гл. 5. Єв. в. 8.
Лит. ап. з. 38. єв. Иоан 34.

2 Недз.	20 М. Талалей	3. по Р. Ер.
3 Пон.	21 Константин и Єл.	Клотилда
4 Вов.	22 М. Василиск	Квирин
5 Стр.	23 Прп. Михайл	Бонифаций
6 Штв.	24 Вознесєне Госп.	Норберт
7 Пят.	25 З. раз н. Гл. Й. Кр.	Роберт
8 Соб.	26 Ап. Карп.	Медард

Недз. св. Отцєх. Гл. 6. Єв. в. 10.
Лит. ап. з. 44. єв. з. 56.

9 Недз.	27 Сщм. Терапонт	4. по Р. Прим.
10 Пон.	28 Пр. Микита	Маргарєта
11 Вов.	29 Мц. Теодосия	Варнава
12 Стр.	30 Пр. Исакий	Иван Ф.
13 Штв.	31 М. Ермий	Автон пад.

Слунко:

виходзи	заходзи
21. на 4 г. 20 м.	7 г. 25 м.
1. " 4 " 11 "	7 " 36 "
11. " 4 " 7 "	7 " 44 "

Мешацово мєни

- ☉ Польша 21. на 14 г. 33 м.
- ☾ Ост. штв. 29, на 1 г. 40 м.
- ☿ Нови меш. 6. нв 2 г. 5 м.
- ♂ Перша штв. 13. на 2 г. 50 м.

Хвиля у Маю.

1. и 2. бридка хвиля з ви-
тром и жимно, 4. до 15. красни
днї, дакус кєд будзе гирмиц и
дждж падає, 24. рано ляд, 27.
красни дзєнь, 28. и 29. жимно
и дждж, 30. и 31. дждж и
шнїг.

Важни днї з нашей исторїї у Маю.

14. Мая 1748. р. побил геть-
ман Хмельницький Полякох под
Жовтима Водами, а 26. мая
истого року под Корсуном.
Шички Поляци и їх вожд Ви-
шневецки посцєкали з України.

По новим	Грекокат. руски	Римски	Слунко:
14 Пят.	1 М. Юстин	Василий В.	виходзи заходзи
15 Соб.	2 С. Никиф. (зад. с.)	Вид. Влад.	21. на 4 г. 7 м. 7 г. 48 м.
Недз. П'ялосон. Утр. св. Йоан з. 35 Дит. ап. з. 3. св. Йоан з. 27.			1. " 4 " 11 " 7 " 48 "
			11. " 4 " 19 " 7 " 44 "
16 Недз.	3 Русадая	5. по Р. Ив.	Мешацово мени
17 Пон.	4 Русадя пондз.	Адолф	☉ Полня 20. на 0 г. 2 м.
18 Вов.	5 Сщм. Доротей	Єфрем	☾ Ост. штв. 27. на 19-13 г.
19 Стр.	6 Пр. Висарион	Герваций	☼ Нови 5. на 12 г. 28 м.
20 Штв.	7 Сщм. Теодот	Силверий	☿ Перша штв. 12. на 7-35 г.
21 Пят.	8 Вм. Теодор стр.	Алойзий Г.	
22 Соб.	9 С. Кирил ал.	Павлин	
Недз. 1. по Р. Воні ср. Гл. А. Єв. в. 1 Дит. ап. з. 330. св. Мат. з. 38.			Хвиля у Юнию.
23 Недз.	10 Тимотей поч. П. п.	6. по Р. Сид.	2. красни дзень, 3. вельки диждж, 4. и 5. бридка хвиля, 9. цепло и красни дзень, 11. до 14. з рана хладно, а вечар цеплейше, 15. диждж, 19. спарна горучава, 24. вельки диждж, 25. барз жимно, од 26. до конца мешаца дижджовно.
24 Пон.	11 Ап. Вартоломей	Йоан Кр.	
25 Вов.	12 Прп. Онуфрий	Вилим, пр.	
26 Стр.	13 Мц. Акилина	Иван и Пав.	
27 Штв.	14 Пр. Єлисей	Ладислав	
28 Пят.	15 Пр. Амос	Леон п.	
29 Соб.	16 С. Тихон	Петра и П.	
Недз. 2. по Р. Гл. 1. Єв. в. 2 Дит. ап. з. 82. св. Мат. з. 5.			Важни дні з нашей исторії у Юнию.
30 Недз.	17 М. Мануил	7. по Р. сп. П.	6. Юна 1224. р. побили Татарє руских князох над рику Калку. — 8. Юна 1919. р. Українска Армия побила Полякох под Чортковом и завжала вецей як половку Галичини назад.
1 Пон.	18 М. Леонтий	Пр. Кр. Хр.	
2 Вов.	19 Ап. Юда	Нащ. Бог.	
3 Стр.	20 Сщм. Методий	Леон п.	
4 Штв.	21 М. Юлиан	Ударлик	
5 Пят.	22 Сщм. Евзевий	Кир. и Мет.	
6 Соб.	23 Мц. Агрипина	Исаия пр.	
Недз. 3. по Р. Гл. 2. Єв. в. 5 Дит. ап. з. 88. св. з. 13.			
7 Недз.	24 Р. Поана Крест	8. по Р. Вич.	
8 Пон.	25 Мц. Феврония	Єлисавета	
8 Вов.	26 Пр. Давид	Анатолия	
10 Стр.	27 Пр. Самсон	Амалия	
11 Штв.	28 Прен. м. Кир. и Й.	Пий п.	
12 Пят.	29 Петра и Павла	Мохор	
13 Соб.	30 Собор 12 ап.	Анаклет	

По новим		Грекокато. руски		Римски		Слунко:	
Недѣ 1. по Р. Гл. 3. Ев. в. 4 Лит. ап. 3. 103. св. Матея 4. 25						виходзи заходзи 21. на 4 г. 28 м. 7 г. 36 м. 1. " 4 " 40 " 7 " 24 " 11. " 4 " 52 " 7 " 10 "	
14 Недѣ	1	Беср. Дамян и Куз.	9. по Р. Бон.	Мешацово мени. ☉ Польня 19. на 10 г. 55 м. ☾ Ост. штв. 27. на 12:29 г. ☼ Нови 3. на 21 г. 9 м. ☿ Перша штв. 10. на 13 г.			
15 Пон.	2	Пол. ч. Р. Пр. Бог.	Генрик				
16 Вов.	3	М. Хиякинт	М.Б.И.Карм.				
17 Стр.	4	С. Андрей крит.	Алексия				
18 Штв.	5	Сс. Кирил и Мет.	Камило				
19 Пят.	6	Пр. Атаназий	Винко Паул				
20 Соб.	7	Прп. Тома и Ак.	Илия пр.				
Недѣ 2. по Р. Гл. 4. Ев. в. 5 Лит. ап. 3. 103. св. Матея 4. 28							
21 Недѣ	8	М. Прокопий	10 по Р. Дан.	Хвиля у Юлию. Од 1. до 3. хладно, хмарно и ляд, 4. красна хвиля, 6. барз хладно, 7. до 18. красни дні, цепли и спарни.			
22 Пон.	9	Сщм. Панкратий	Мария Магд.				
23 Вов.	10	Прп. Антоний	Аполинар				
24 Стр.	11	М. Евфемия	Кристина				
25 Штв.	12	М. Прокло и Ил.	Яков ап.				
26 Пят.	13	Соб. Арх. Гавр.	Ана				
27 Соб.	14	Ап. Акила	Пантелеон				
Недѣ 3. по Р. Гл. 5. Ев. в. 6 Лит. ап. 3. 110. св. Матея 4. 29							
28 Недѣ	15	Ап. Владимир	11. по Р. Ин.	Важни дні з нашей историй у Юлию. 10. Юла 1709. велька битка гетьмана Мазепи з московским царом Петром под Полтаву. — 15 Юла 1015. р. умар у Києву княз Владимир Вельки, котри покресцел Русиных. — 16. Юла 1918. р. Українска Галицка Армия прешла рику Збруч и охабела Галичину. — 27. юла 1657. р. умар найвекши украински гетьман Богдан Хмельницький, котри вишлебодзел Русиных од Полякох и створел самостойну руско-українску державу.			
29 Пон.	16	Сщм. Антиноген	Марта				
30 Вов.	17	Вмц. Марина	Абдон				
31 Стр.	18	М. Емилиян	Игнаций л.				
1 Штв.	19	Прп. Макрина	Петро у вер.				
2 Пят.	20	Пророк Илия	Алфонз				
3 Соб.	21	Прп. Симеон	Августин				
Недѣ 4. по Р. Гл. 6. Ев. в. 7 Лит. ап. 3. 110. св. Матея 4. 30							
4 Недѣ	22	Мария Магд.	12. по Р. Дом.				
5 Пон.	23	М. Трофим	Мария шніг.				
6 Вов.	24	Мм. Борис и Глѣб	Преобр. Г.				
7 Стр.	25	Усп. Ани мац. М.Б.	Каетан				
8 Штв.	26	Сщм. Ермолай	Цириак				
9 Пят.	27	Вм. Пантелеймон	Иван Виян.				
10 Соб.	28	Ап. Прохор	Ловро				
Недѣ 5. по Р. Гл. 7. Ев. в. 8 Лит. ап. 3. 121. св. Матея 4. 31							
11 Недѣ	29	М. Калиник	13. по Р. Суз.				
12 Пон.	30	Ап. Сила и Алуан	Клара				
13 Вов.	31	Прп. Евдоким	Святоплук				

По новим	Грекокато. руски	Римски	Слунко:
14 Стр.	1 Маковой п. поста	Евсебие	виходзи заходзи
15 Штв.	2 Прен. м. Стефана	Успеніє Б.	21. на 5 г. 5 м. 6 г. 24 м.
16 Пят.	3 Прп. Исакий	Рок и Яким	1. „ 5 „ 18 „ 6 „ 34 „
17 Соб.	4 7 отроки у Ефезу	Гияцинт	11. „ 5 „ 31 „ 6 „ 15 „
Надз. 8. по Р. Гл. 8. Ев. в. 9. Пит. ап. в. 128. Ев. Матея в. 59.			Мешацово мени:
18 Надз.	5 М. Евсигний	14. по Р. Ёл.	☉ Полня 18. на 0 г. 2 м.
19 Пон.	6 Преображеніє Г.	Людевит	☾ Ост. штв. 26. на 4 г. 33м.
20 Вов.	7 Пр. Дометий	Стефан кр.	☼ Нови 2. на 5 г. 15. м
21 Стр.	8 С. Емилиан	Иван фрац.	☿ Перша штв. 8. на 20 32г.
22 Штв.	9 Ап. Мафгей	Тимотей	
23 Пят.	10 М. Лаврентий	Филип	
24 Соб.	11 М. Евпло	Вартоломей	
Надз. 10. по Р. Гл. 1. Ев. в. 10. Пит. ап. в. 121. Ев. Матея в. 12.			Хвиля у Августу:
25 Надз.	12 М. Фотий	15. по Р. Люд.	До 6. тепло, 9. до 11.
26 Пон.	13 Прп. Максим	Зефирин	хмарно, 13. красні дзень,
27 Вов.	14 Прор. Михей	Осиф кал.	15. до 17. жимні диждж,
28 Стр.	15 Успеніє Богор	Августин	18. до 25. красні цеpli
29 Штв.	16 Нерукотв. Образ	Ус. гл. Й. Кр.	дні, 26. до 28. кажда дзень
30 Пят.	17 М. Мирон	Ружа д.	гирмене з вельким дижджом,
31 Соб.	18 М. Флор и Лавро	Раймунд	30. и 31. непреста- но диждж.
Надз. 11. по Р. Гл. 2. Ев. в. 11. Пит. ап. в. 141. Ев. Матея в. 77.			Важні дні з нашої історіі у Августу.
1 Надз.	19 М. Андри стр.	16. по Р. Егид.	2. Августа 1914. почала
2 Пон.	20 Пр. Самуил	Зенон, М.	ше швето́ва война. — 15.
3 Вов.	21 Ап. Тадей	Мансвєт	Августа 1856. р. родзел
4 Стр.	22 М. Агатоник	Розалия д.	ше сла́вни наш писатель
5 Штв.	23 М. Луп, Ирине́й	Ловро	И. Франко. — 14., 15. и 16.
6 Пят.	24 Сщм. Евтихий	Захарий	Августа 1649. р. побил
7 Соб.	25 Ам. Вартоломей	Марко кр.	гетьман Хмельницький По- лякох при Зборову.
Надз. 12. по Р. Гл. 3. Ев. в. 12. Пит. ап. в. 158. Ев. Матея в. 79.			
8 Надз.	26 М. Андри и Нат.	Рожд. Бог	
9 Пон.	27 Пр. Пимен	Петро кл.	
10 Вов.	28 Пр. Мойсей	Микола	
11 Стр.	29 Успеніє Богор	Якинт	
12 Штв.	30 С. Александер	Мено Мариї	
13 Пят.	31 Пол. ч. п. Мац. В.	Филип м.	

2. септембра 1709. р.
умар гетьман Иваи Ма-
зепи. — 30. септембра 1769
р. осем українських козакох
освоєли турски варош Хо-
тин.

ОКТОБЕР

(ЖОВТЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

X.

Записки

По новим	Грекокато. руски	Римски	Слунко:
14 Пон.	1 Покров Пр. Бог.	Калист	виходзи заходзи
15 Вов.	2 Сщм. Кипррийн	Терезия	21. на 6 г. 22 м. 5 г. 50 м.
16 Стр.	3 Сщм. Дионизий	Гедвига	1. „ 6 „ 38 „ 4 „ 42 „
17 Штв.	4 Сщм. Єротий	Маргарета	11. „ 6 „ 56 „ 4 „ 28 „
18 Пят.	5 Мц. Харитона	Лука єв.	
19 Соб.	6 Ап. Тома	Петро ал.	
Недз. 18. по Р. Гл. 1. Єв. в. 7. Лит. ап. з. 188. єв. Лука з. 17			Мешацово мени:
20 Недз.	7 М. Сергей	23. по Р. И. К.	☉ Полня 16. на 9 г. 15 м.
21 Пон.	8 Пр. Пелагия	Уршула	☾ Ост. штв. 24. на 7 г. 4 м.
22 Вов.	9 Ап. Яков	Кордула	☼ Нови 30. на 23 г. 3. м
23 Стр.	10 М. Евлампий	Игнаций	☿ Перша штв. 6. на 22 08 г.
24 Штв.	11 Ап. Филип	Рафаїл	
25 Пят.	12 Сщм. Пров. Тарх.	Хризант	
26 Соб.	13 М. Карп.	Еварст	
Недз. 19. по Р. Гл. 2. Єв. в. 8. Лит. ап. з. 294. и 334. єв. Лука з. 26. и Р. 56.			Хвиля у Октобру:
27 Недз.	14 Пр. Царя Христа	Царя Хр.	1. красни дзень, 2. и 3. крас-
28 Пон.	15 М. Лукиян	Ап. Сим. и Ю.	но але жимно, 4. и 5. красно,
29 Вов.	16 М. Лонгин	Нарцис	цєпло, 7. вельки диждж и ви-
30 Стр.	17 Пр. Озия	Марцел	тор, 15. витрово, хмарно и диж-
31 Штв.	18 Ап. Лука	Вук	дзовно, 16. бурязос шнігом, 19.
1 Пят.	19 Пр. Йоил	Шиния	прсменяво, 24. до 25. диждж
2 Соб.	20 Вм. Артемий	Задушни дз.	зос шнігом, 29. красно, 30. хмар-
Недз. 20. по Р. Гл. 3. Єв. в. 9. Лит. ап. з. 200. єв. Лука з. 30			но и жимно.
3 Недз.	21 Прп. Иларион	25. по Р. Губ.	
4 Пон.	22 С. Аверкий	Карло б.	
5 Вов.	23 Ап. Яков	Мирко	
6 Стр.	24 М. Арета	Леонард	
7 Штв.	25 М. Маркиян	Енгелберт	
8 Пят.	26 Вмц. Димитрий	Богдан	
9 Соб.	27 М. Нестор	Божидар	
Недз. 21. по Р. Гл. 4. Єв. в. 10. Лит. ап. з. 203. єв. Лука з. 33			Важни дні з нашей исторії у Октобру.
10 Недз.	28 М. Терентий	26. по Р. Ан.	14. октобра 1624. р.
11 Пон.	29 Мц. Анастасия	Мартин єп.	нашо козаци — запорожци
12 Вов.	30 Мм. Зиновий и З.	Мартин пмч.	напали Царгород, столи-
13 Стр.	31 Ап. Стахий	Станислав	цу турского царства и спа-
			лели єдну часц того ва-
			роншу. — 19. октобра 1918.
			р. Українска Национална
			Рада прєглашєла у Гали-
			чини Українску Державу.
			— Корунованє галицкого
			кряля Данила.

(ЛИСТОПАД)

30 ДНІ

По новим	Слунко:	Виходзи	Заходзи
14 Штв. 1 Беср. Кузма и Дам.	21. на 7 г. 6 м.	4 г. 18 м.	
15 Пят. 2 М. Акиндин	1. " 7 " 19 "	4 " 12 "	
16 Соб. 3 М. Акелсим	11. " 7 " 29 "	4 " 10 "	
Мешадово мени:			
17 Штв. 4 Пр. Йоаникий	27. по Р. Гр.	Роман	
18 Пон. 5 М. Галактион	Роман	Блисавета	
19 Вов. 6 С. Павло	Феликс	Вов. Богор.	
20 Стр. 7 М. Ерон	Цецилия	Климент	
21 Штв. 8 М. Онисифор			
22 Пят. 9 М. Онисифор			
23 Соб. 10 Ап. Ераст			
Хвиля у Новембру.			
24 Штв. 11 Мм. Мина, Виктор	28. по Р. Иван	Катарина	
25 Пон. 12 Сщм. Йосафат	Катарина	Конрад	
26 Вов. 13 С. Йоан Златоуст	Виргилий	Состен	
27 Стр. 14 А. Филип п. посту	Сатурний	Андрі ап.	
28 Штв. 15 М. Гурий			
29 Пят. 16 Ап. Мафтей			
30 Соб. 17 С. Григорий			
Важни дні з нашої історії у Новембру.			
1. новембра 1918. р.	превжали Українці у Галичини владу до своїх рукох. Почала ше война з Поляками. У Львові ше нашо тримали до 22. нов.		
1 Штв. 18 М. Платон и Ром.	1. Адв. Елиг.	Бабияна	
2 Пон. 19 Пр. Авдий	Франьо кс.	Барбара	
3 Вов. 20 Пр. Григорий	Сава осв.	С. Николай	
4 Стр. 21 С. Цецилия	Амброзий		
5 Штв. 22 С. Амфилох			
6 Пят. 23 С. Амфилох			
7 Соб. 24 Вмц. Катарина			
Важни дні з нашої історії у Новембру.			
8 Штв. 25 Сщм. Климент	Левкадий	Пренос д.	
8 Пон. 26 Пр. Алипий	Дамазий п.	Максенций	
10 Вов. 27 Вм. Яков	Луция		
11 Стр. 28 Пр. Стефан			
12 Штв. 29 М. Парамон			
13 Пят. 30 Ап. Андрий			

По новим	Грекокат руски	Римски	Слунко:
14 Соб.	1 Пр. Наум	Спиридион	виходзи заходзи 21. на 7 г. 29 м. 4 г. 12 м. 1. „ 7 „ 51 „ 4 „ 16 „ 11. „ 7 „ 39 „ 4 „ 33 „
Недз. 26. по Р. Гл. 1. Єв. в. 4. Лит. ап. з. 229. св. Лука з. 66			Мешацово мени: ☾ Ост. штв. 22. на 2 г. 45. м. ☉ Нови 28. на 21 г. 56 м.
15 Недз.	2 Пр. Авакум	3. Адв. Ирин.	Хвиля у Децебру.
16 Пон.	3 Пр. Софроний	Евзевий	2. шніг, 3.—8. пресенліво,
17 Вов.	4 Вмц. Варвара	Лазар	10. велька жима, а в ноци бу-
18 Стр.	5 Пр. Сава	Грациян	дзе вельо шнігу, 11. и 12. оп-
19 Штв.	6 Св. О. Николай	Владимир	тра хвиля зос шнігом, 13. и 14.
20 Пят.	7 С. Амврозий	Амон	жима слабша, але зос шнігом,
21 Соб.	8 Пр. Пагатий	Тома	16. до 20. ясно и до конца да-
Недз. 27. по Р. Гл. 2. Єв. в. 5. Лит. ап. з. 233. и 210. св. Лука 71. и 36.			кус шнігу.
22 Недз.	9 Прен. Зач. Д. Мар.	4. Адв. Зенон	Важни дні з нашей
23 Пон.	10 Мм. Мина и Єрм.	Викторія	исторії у Децебру.
24 Вов.	11 Пр. Данил	Адам и Ева	8. децембра 1868. р.
25 Стр.	12 Пр. Спиридон	Рожд. Хр.	основане у Львовє друж-
26 Штв.	13 М. Евстратий	Стефан пмч.	тво „Просвита“ котре пос-
27 Пят.	14 М. Тирс, Филемон	Ап. Йоан	тої и вешка. — 19. дец.
28 Соб.	15 Сщм. Елевтерий	Младенци	1224. р Татаре освоєли
Недз. 28. по Р. и св. Прантц. Гл. 3. Єв. в. 6. Лит. ап. з. 250. и 257. св. Лука 76.			Киев и страшно го зруй-
29 Недз.	16 Пр. Агей	Тома	новали.
30 Пон.	17 Пр. Данил	Давид кр.	
31 Вов.	18 М. Севастиан	Силвестер	
1 Стр.	19 М. Бонифатий	Нови рок	
2 Штв.	20 Сщм. Игнатий	Мено Исус	
3 Пят.	21 Мц. Юлиана	Геновева	
4 Соб.	22 Мц. Анастасия	Тит еп.	
Недз. 29. по Р. и пред Рожд. Гл. 4. Єв. в. 7. Лит. ап. з. 257. и 328. св. Лука з. 85. и Мат. 1			
5 Недз.	23 Св. мч. 10 у Криту	Телесфор	
6 Пон.	24 Навечеріє Р. Хр.	Трокраї	
7 Вов.	25 Рожд. Христова	Луциян	
8 Стр.	26 Собор Пр. Богор.	Северин	
9 Штв.	27 Св. прм. Стефан	Св. Факелія	
10 Пят.	28 Мм. 20 тисяч у Н.	Павел п.	
11 Соб.	29 Младенци	Гигин	
Недз. 30. по Р. и по Рожд. Гл. 5. Єв. в. 8. Лит. ап. з. 258. и 200. св. Лука з. 91. Мат. 4			
12 Недз.	30 Мч. Анисий	Татяна	
13 Пон.	31 Пр. Мелания	Богомир	

Календарски записки.

Рок 1940. є преступни рок, котри ма 366 дні, або 52 тижні и два дні. По рахунку Жидох тот рок є 7448-ми од створеня швета.

Крем того тот рок є 1906. р. од шмерци Г. Н. Исуса Христа, 1078-ми од основаня руско-української держави, и 952. рок од покресценя Русиных.

ШТИРИ ЧАСЦИ У РОКУ.

Яр почина: 21. марта. Теди дзень и ноц єднаки.

Лєто почина: 22. юна. Теди дзень найлукши а ноц найкратша.

Є шєнь почина: 23. септембра. Теди дзень и ноц ровни.

Жима почина: 23. децембра. Теди дзень найкратши а ноц найдлукша.

ЗАЦЕМНУЦЕ СЛУКА.

У 1940. р. будзе двараз зацемнуте слунко. У штрєдней Европи ше не будзе видзиц ані єдно зацемнуце слунка.

ПАСХАЛИЯ

Ключ гранични, або пасх. буква
Ц. Вруци лїто, або недз.
буква З.

Фашєнги длуги 7 тижні и 3 дні
Триод (недз митар) почина 18.
фебр.

Недзеля мясопустня: 5. марта.
Поклони 10. IV. (28. III.)
Велька Ноц 28. априла.
Петров пост 2 тижні и 4 дні.
Велька Ноц латинска 5 тижні
пред нашу.

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. Вилія Богоявлен. и Рожд. Исуса Христа.
2. Вельки пост од пондзелку недзелі сиопустней 27. II. (11. III.) до Велькей Ноци.
3. Петров пост од пондзелку по недзелі Всих Святих 22. IV. (4. V.) до Петра и Павла.
4. Матки Божєй пост од 1.

- августа до Успенія Богор.
5. Усікновеніє ч. глави св. Йона Крест. 29. августа.
6. Воздвиженіє ч. Креста 14. септембра.
7. Крачунски пост (Филиповка) од 15. нов. до Рожд. И. Хр.
8. Каждєй стрєди и пиятку през рок, крем сертисох.

Тєраз Церква полєгчала давни пости и то:

1. У Вельким, Петровским, Матки Божєй и Крачунским посту длужносц отримач пост во *пондзелки, стрєди и пиятки* на котри дні попущєно по било, а на други дні (вовторок, штварток, соботу и недзелю) шлєбодно єсц *мєсо*. Жє би змє у дачим задоволєли Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоти дні (вовторок, штварток, соботу и недзелю) *пред полхуцєнком и вєчєру* вимодлїц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“), а другим, котри мєсо єдза 1 Отченаш и 1 Богородицє Дїво вимодлїц. Прєпоручує шє и добри дїла твориц, нащивяц хорих, даровац худобним. — Тото розширєнє вредзи и на таки постни дні, кєд на нїх даякє заповєднє швєто цєрковнє пада.

2. Од того общого розришєня виняти: 1.) Цали перши тидзєнь и страстни (вельки) тидзєнь велького посту. У тих двох тижньох нїч не шлєбодно єсц мєсо. По било допущєно лєм вовторок, штварток и соботу, а пондзелок, стрєду и пияток през побилє.

ПОСЦИЦ НЄ ДЛУЖНИ:

1. Дзєци, котри роки не маю (до 7. року).
2. Старши людзє, котри слаби.
3. Тоти, котри чєжко хори, лєбо по хороти гу здравю шє врацаю.
4. Самодруги и мацєри котри дойча.
5. Роботнїци, котри чєжку роботу конча.
6. Таки, котри не маю иншє єсц, як н. пр. жєбраци, слуговє, подражни (путєшєствующи).

У таких случайох не потребнє одпущєнє од посту модлїц бо таких св. Церква уж розришєла.

ЗАГАЛЬНИЦИ (СЕРТИСИ).

1. Од Рождєства Ис. Христа до Богоявлєннєя.
2. Мєдзи недзєлями Митара и Блудного Сина.
3. Од Велькей Ноци до Недзелі Томовєй.
4. Од Русадльох до недзелі Всих Святих.

ЗАДУШНИ СОБОТИ.

1. Собота пред недзєлю мясопустну.
2. Собота пред недзєлю 2. 3. и велького посту.
3. Соботу пред Русадлями.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТА.

(По новим числу).

28. юна: *Видовдан*, служба ше богослуженя за погинулих борцох за виру и отечество.

6. септембра: родзени дзень Його Величества *Краля Петра II*.

1. децембра: спомин виглашеня Зединеня Сербох, Хорватах и Словенцох до єдней держави Кральовини Югославий.

НАШ ВЛАДАЮЩИ КРАЛЬОВСКИ ДОМ.

Його Величество Краль *Петро II*. родзени у Београду 6. септембра 1923. року. На трон ступел 9. октобра 1934. року.

Їй Величество Кралїца *Мария*, родзена у Готи (Греца), 8. януара 1898. року.

Його кральовске Височество *Томислав*, родзени у Београду 19. януара 1928. року.

Його кральовске Височество *Андрей*, родзени на Бледу, 28 юна 1929. року.

Його краль Височество Княз Намистник *Павло*, родз у Петрограду 15. апрїла 1893. року.

Їй краль. Височество Княгиня *Олга*, родз у Татаю (Греца) 27. мая 1903. року.

Його краль. Височество Княз *Александер*, родз. у Лодю (Енглезка) 13. августа 1924. року.

Його краль. Височество Княз *Микола*, родз. у Лондону 29. юна 1928. року.

Його краль. Височество *Дьорде*, родз. 27. августа 1887. р. на Цетиню.

ГЛАВА КАТОЛИЦКЕЙ ЦЕРКВИ.

Його Святосц *Папа Пий XII*. патриарх запада, римски єпископ нашлїдник св. апостола Петра 266-и. Родзел ше 2 марца 1876. року т. є. ма 64 роки. На папски трон вибрани 2 марца 1939. року.

Греко-кат. єпархия крижевска.

Єпископ: Впреосвящени *Др. Диниций Няради*, родз у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвещени за священника 1. I 1899 року. За владика пошвещени бул у Риме на Христ. Рожд. 1914. р.

Греко-кат. єпархия у Америки.

1. Єпархия Питсбуржка (за грекокатоликох з Подкарпатя и Югославий) владика: преосвящ. *Василий Такач*, бива у Гомстеду.

2. Єпархия Филаделфийски, владика: преосвящ. *Константин Богачевский*, бива у Филаделфий.

3. Єпархия Канадска, владика: просвящ. *Василий Ладика*, бива у Едмонтон Алта.

4. Єпархия у Южней Америки у Бразилиї владки нет.

Греко-кат. єпархії у Галичини.

1. Архиепископия львовска, митрополит: екселенц. *Андрей граф Шептицкий*, родз. 20. VIII. 1865 р. Митрополитом именовани 17. I. 1901. р. — пом. єпископ *Др. Иван Бучко*.

2. Єпархия перемиска, владика: преосвящ. *Йосафат Коциловский*, имен. 1916. р. — пом. єпископ *Др. Григорий Лакота*.

3. Єпархия Станиславовска, єпископ: преосвящ. *Григорий Хомишин*, имен. 1900. р. — Пом. єпископ *Др. Лятишевский*.

Греко-кат. єпархії на Карп. Україні.

1. Єпархия Мукачевска, єпископ: преосвящ. *Алекс. Стойка*, имен. 1932. р., бива у Ужгороду.

2. Єпархия Пряшевска, єпископ: преосвящ. *Петро Гойдич*, пошвещени за владика у Риме 25. III. 1927. року.

Наш народ.

Наш руско-українски народ припада славянскому племену билей раси. Жие вон од непознатих часох на простору од Карпатох до ріки Припять на сиверу, до ріки Дон на востоку и до горох Кавказ и Чарного моря на югу. Там наша стара Оцовщина.

Простор (територия), котри населеє наш народ виноши коло 800.000 кв. км.

Шицких Русинох-Українцох єст пешка на шведе коло 45 милийони.

Под большевиками жие и мучи ше вещей як 40 милийони нашего народу, у Мадярскей 650.000, у Румунскей милийон, у Америки коло 1 мил., у Югославий 40.000.

Наш народ припада гу вельким народом, бо по числу єднали є з народом Французким и Италийским, лем є слабо організовани, а найвекша наша хиба у тим, же зме уж вещей як 200 роки без своей власней держави.

Наша жем.

Як знаєме, наша жем то єдна велька кругла кулька. Повереня жеми виноши 50 милийони и 950 квадратни километри. Скоро $\frac{3}{4}$ жеми то морїю, котре дзелїме на три океани: Вельки лебо Тихи океан — медзи Азию и Америку, Атлантійски океан

— медзи Америку и Европу (през нього ше идзе од нас до Америки) и Индийски океан.

Суша жем дзели ше на пейц часци, або континенти, котри су векшином еден од другого роздзелени з моріом. Тоти пейц часци су :

Мено	Квадр. км.	Число жит.	— на кв. км
Европа	7 мил.	465 мил.	47.6
Азия	44 „	1060 „	24.1
Америка	42.6 „	230 „	5.6
Афика	30.3 „	138 „	4.1
Австралия	9 „	10 „	1
Артички краї (коло южного сиверного пола)	14 „	—	

Ведно : —149.8 кв. км 1903 милиони 12.6

Людски раси.

Видземе, же на цалим швецѣ живе округло една милиярда и 900 милиони жительствох. Шицких жительствох жеми дзеліме по їх скори на пейц раси: билу, жовту, червену, чарну и малайску.

Била раса бива у Европи, южно-западной Азії, Малей Азії, Перзії, Палестини, Арабскей, и у едней часци Африки. То найкультурнейша и главна раса и швецѣ. Била раса дзели ше заш на вещей племена: Славяне, Германе, Романи, Келти, Греки, Албанци и Индийци. Крем нїх припадаю гу билей раси ище Араби и Жидзи. Так звани угро-фински народи: Мадяре, Фини, Болгаре творя преход до жовтей раси. Медзи билу и чарну расу стоя Хамити, то су Египтяне, Абесинци, Бербери

Гу жовтей раси припадаю: Китайци, Японци, Монголи и Турки.

Блізко гу жовтей раси стої Малайська раса, гу хторей припадаю Малайци у южно-восточней азії и жители на островах у Тихим океану.

Чарна раса живе у Штредней Африки.

Червена раса жила давно у цалей сиверней Америки. То су Индияне. Нешка их барз мало остало и жию у американских горох.

У Америки ест и мишани раси: Местиси, — то мишанци билих з червенима: Мулати били з чарнима, — замбо, з червенима.

Народи швета.

Раси ше дзеля на племена, як славянске, германске, романске племя. Племена су заш подзелени на народи лебо нації. Шицких народох на швецѣ ест коло 1000. Ми наведземе лем найважнейши:

1. Китайци	350 мил.	15. Серби и Горвати	10 мил.
2. Индийци (азийски)	250 „	16. Холандези	9 „
3. Английци	163 „	17. Билорусини	8 „
4. Немци	90 „	18. Чехословаки	8 „
5. Еспанди	80 „	19. Скандинавци	8 „
6. Японци	82 „	20. Греки	6 „
7. Москове	72 „	21. Болгаре	6 „
8. Французи	45 „	22. Татари	4.5 „
9. Русини (Українци)	45 „	23. Литовци	3.5 „
10. Талияни	41 „	24. Данци	3 „
11. Португалци	28 „	25. Албанци	2 „
12. Поляки	22 „	26. Словенци	1.5 „
13. Турки	20 „	27. Естонци	2 „
14. Жидзи	10 „		

Вири на швецѣ.

1. Християне 700 мил.

Од того ест:

а) Католикох 350 мил.

б) Протестантох 230 мил.

в) Православних 124 мил.

2. Будисти 490 мил (у Азії).

3. Магомедавци 250 мил.

4. Погане 135 мил.

5. Брамане 240 мил. (у Азії).

6. Жидовскей вири 13 мил

Найвекши рики на жеми.

1. Нил, у Африки 6.500 км.

2. Мисисипи, у Сив. Америки 6.370 км.

3. Амазонка, у Южной Америки 5.570 км.

4. Янг-Тсе-Кянг, у Азії 5.300 км.

5. Енисей, у Сибири 5.220 км.

6. Волга, найвекша европска рика 3.690 км.

7. Дунай, друга европска рика 3.000 км.

8. Дніпро, треца европска рика и найвекша руска рика 2.159 км. На ней стої главни варош и шерцо України златоверхи наш Київ (800.000 жит.).

Найвекши гори на жеми.

1. Чомо лянґма, (Еверест) у Азиі 8.840 м.
2. Аконкагуа, Южна Америка 7.015 м.
3. Мек-Кинлей, Сив. Америка 6.187 м.
4. Килиманджаро, Африка 5.839 м.
5. Елбрус у Кавказу (Европа) 5.630 м.
6. Найвекша гора на жеми руского народа ест Чарна Гора у Карпатох 2.058 м.

Русини-Українці у Югославії.

Нашого народу у Югославії ест коло 40.000 и то дас 25.000 у Бачкей и Срме и дас 15.000 у Славоніи и Босней. Шумна то гарсц, лем да зме шицки ведно, мали би зме и векшу моц и значене у держави. Нашо парохіи у Бачкей: Руски Керестур, Коцур, Дюрдьов, Вербас, Нови Сад и Господінци. У Срме: Ср. Митровица, Бачинци, Беркасов, Шид, Миклошевци, Петровци, Равно Село и Пишкоревци. — У Славоніи: Канижа, Сибинь, Липовляни, у Босней: Козарац, Баня Лука, Каменица, Дуброва, Церовляни, Лишня, Девятина, Прнявор, Лепеница и Дрвента.

Наш народ у Югославії бива у трох бановинох: у Дунайскей дас 15.000, у Горватскей дас 10.000 и у Вербаскей дас 15.000 Русинох-Українцох.

Поштова тарифа.

I. У держави: За писмо чежке до 20 грами плаци ше 1.50 Д, до 50 грами 2 Д, до 250 грами 3.50 Д, до 500 грами 5 Д.

За рекомандоване писмо плацв ше 3 Д вецей.

Дописница 1 — Д.

II. До других державох (и до Америки): За писмо до 20 гр. 4 Д, за кажди 20 гр. чежини далей по 2 Д. — Дописница 2 Д.

Пенежни „упутници“: Кед ше посила до 50 Д, плаци ше: 1.50 Д, до 100 Д. — 2 Д, до 250 Д. — 3 Д, до 500 Д — 4 Д, од 500-750 5 Д, од 750-1000 6 Д., од 1000-1500 7 Д., од 1500-2000 8 Д., од 2000-2500 9 Д.

Пенежни писма (пенєж у коверти): до 100 — 1 Д, до 500 Д, — 2 Д, до 1000 — 5 Д, до 5000 Д — 10 Д, и далей за кажди 1000 Д 1 Д вецей.

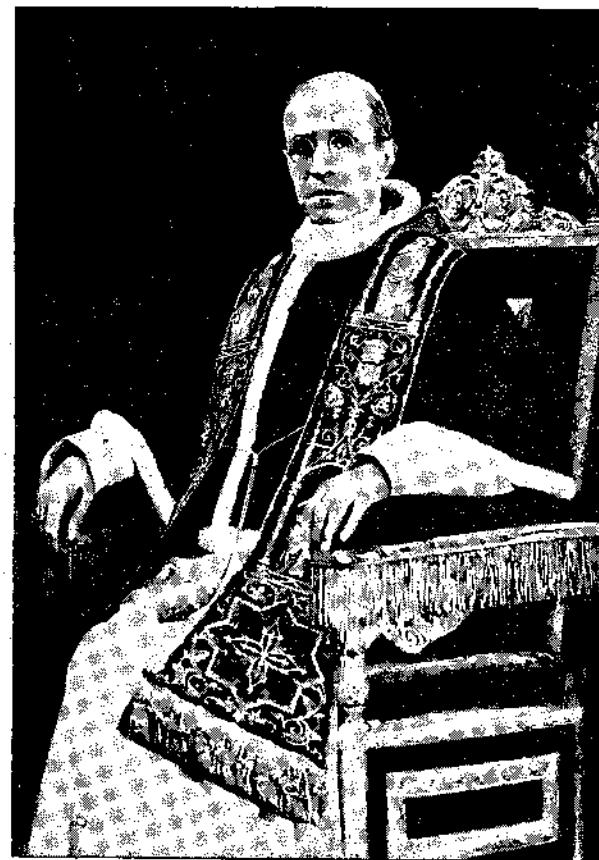
Пакети: За пакет до 1 кг. чежки, кед вредносц на нїм не означена — 5 Д.

ЦЕРКОВНА ЧАСЦ

Св. Отец Папа Пий XII.

Вибор на Папу.

Дзень 2-III-1939. р. останє напевно незабутним у памяти каждому, хто лем мал щесце буц того дня у Риме. Бул то дзень вибору нового Папи Пия XII.

Св. Отец Пий XII.

Нагла, гоч и пре старосц не барз несподзивана, шмерц все-ленского Архиерея Пия XI. Папи Римского, ошироцела стадо

Христово, святу Католицку Церкву и вона у тих чужих часох остала без свого верховного Пастира. Але на щесце и утіху шицким вирним, не було то на длого, бо уж 1-III. зишли ше з цалого швета Кардинали до „конклаве“ — кардинальского збору у Сикстинской Капліци у Ватикану, да по надхненю Святого Духа виберу нового Папу, Верховного Пастира Христовей Церкви. Тих дньох найвецей ше писало и гуторело, хто будзе нови Папа и по людзких планах и догадованьох означовали кажди свойого кандидата.

Дня 2. марта позберало ше велічезне число народу на площі св. Петра и пред поладньом чекали першу вистку о вишлїду дополадньовой виберанки. Тоту вистку придаваю зос Сикстинской капліци, дзе кардинали вибераю Папу, так, же паля виборни карточки и вец по диму, котри виходзи през мали комин, видно, чи уж Папа избрани чи не. Бо кед є ище не избрани вец виходзи чарни дим, а же є избрани, виходзи ясни били дим. У першим случаю з карточками паля и дакус мокравей слами да будзе дим чарни, а у другим случаю спалюю лем сами карточки. Вистка ше придава на тот способ прето, же за цали тот час док Кардинали у „конклаве“ вибераю Папу, вони цалком одзелени од швета и ні з ким не можу приходзиц до стичносци (контакту). Так и того дня пред поладньом мал буц дани перши знак. И вон пришол. Народ ше нагло заворушел и почали людзе указовац на мали коминчок на Сикстинской капліци. Там було видно легки дим. — „Бяно, бяно...“ — чули ше уж весели крики спомедзи народу. (Бяно по талиянски значи били). Але так як нагло пришло, нараз ше и прервало, бо з комина почал ше гарнуц густі чарні дим. Папа ище не избрани.

И числени народ розходзел ше дому бешедуюци и здогадаючи ше и далей, хто будзе избрани за нового Папу. Пополадню будзе други знак та увидзимо кого виберу. И назберало ше народу ище вецей. Ту ше уж почина з циха и змеркац, а з комина ніч не виходзи.

Аж нараз, ето, почина ше куриц. Тисячи очох упераю погляд на мали коминчок, одкадз ше почина куриц. Патрим и сам з товаришами — цошка таке як бияве, але пре змерк не мож добре розпознац чи били дим чи чарни. Покивуюци людзе з главами поцагую з плечами. Цала ствар ище не ясна. Час преходзи у непевносци и напнутим вичекованю, а отамадз нічого не явяю. Але старши людзе, котри уж чекали так вибор вецей Папох

туторя, же то власне добри знак, и же Папа уж избрани. Вони мали право, бо у тот час Ватиканске радио уж глашело цалому швету, же Папа уж избрани.

Вонка ше уж цалком змеркло. За тот час у Сикстинской капліци нововибрани Папа примал поклон од Кардиналох.

Седем минути по шестей годзини розшветлили ше облаки на балконах церкви св. Петра, знак же приходза оглашиц хто є нови Папа. Видно, уж отвераю дзвери, виходза на балкон. Тераз аж зросла цікавосц и жажда дознац ше, цо скорей, хто тот цо го Дух Святий избрал за Нашлїдника св. Апостола Петра. Народ сам од себе нагло зачихує — чека вистку.

И ето вона, уж ю глаши Кирдинал-диякон Кача Доминийони. Його дзвонки ясни глас пребива цихосц вечара, а слова дзвоня як ангелска труба: „Annuntio vobis gaudium magnum habemus Parat“. — Явям вам вельку радосц: маме Папу. Ту його глас настава, прервани одушевленима гласами радосци коло пол миллионовой маси народу. Аж кед ше шицко счихло предлужує вон дальше: *Eminentissimum ac Reverendissimum Dominum, Dominum Eugenium*. — Возвишенїйшого и Всечеснїйшого Пана, Пана Евгена — *Viva, bravo, загирмела розколїсана маса народу, догадуюци ше з мена, хто избрани* А медзи тим кед народ однова кус зачихнул глас Кардинала явя дальше. — *Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem Pacelli* — Святей Римской Церкви Кардинала Пачелия.

Одушевленю нет конца и края. Народ кличе радосни — а Кардинал докончує: *qui sibi nomen sumpsit Pius XII.* — котри себе вжыл мено Пий XII.

И знова радосни крики одушевлення, котри незачихали длого. Аж дзешка почали шпивац могутню благодарствену писню „Тебе Бога хвалим“ Писню прилапел цали народ и вона ше розношела величаво по пространей площі св. Петра и далей по блїжших уліцох препольнєтих народу, а вец на габох радия лецела до широкого швета до остатнього забитного куцка жемсей кулі, дзе лем жие християнска — католицка душа, дзе бие християнске — католицке шерцо и лучела ше зос сотками миллионох католикох по цалим швецє, котри були у духу шицки ту у Риме и радосни витали нового Намисника Христового на жемі, Верховного Пастира Христовей Церкви, Нашлїдника св. Апостола Петра — Римского Отца Папу.

Коло 6-20 годзини док ище зачихали остатнїй стихи писні, на балкону Церкви св. Петра явя ше папска процесия з хрестом и папскими знаками — приходзи Папа.

Ледво цо ше появил на балкону, цала ше площа рушела, заворушела и розколїсала як морски габи на моцним витру. Народ тисячами главах кличе одушевлени, радосни — „Viva il Papa“ — най живє Папа! Настава правдива буря окликох и кляпканя. Шицко ше аж на пальци спина, нацагую ше високо руки, махаю калапи и били хусточки и випатра нїгда би озда не престали да гардисти не дали знак з тромбитох да ше зацїхне. И аж теди шицко ше сцїхує, умирює, пада на колена да прими перши благослов од нового Папи.

И док ше у шерцох тисячох присутного народу збудзовала правдива християнска радосц и подзекованє Господу Богу, же так скоро вибрали нови Верховни Пастир Христового Стада, на кридлох легкого витрику, у змерку швижого ярного вечара, ношели ше над тим морїом спущених главах клечацого народу слова благословеня цо их перши раз давал — *Urbi et orbi* — месту Риму и цалому швету, Намисник Христов на жеми нововибрани Папа Пий XII.

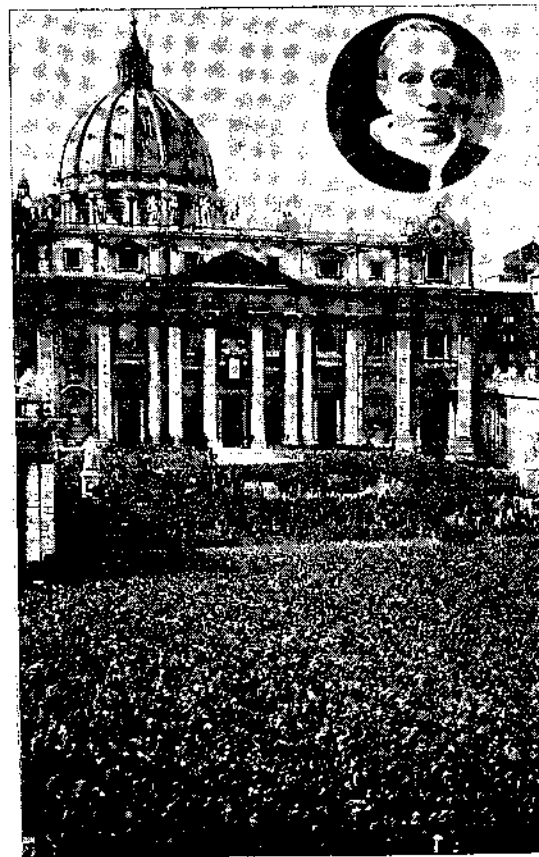
Особа Папи Пия XII.

Евген Пачели (Eugenio Pacelli), а по вибору на Папу — Пий XII. — народзел ше у Риме 2. III. 1876. р. з побожней християнської фамелії. Оцц му бул адвокат. Основну школу скончел Вон приватно, а потим го родичи дали до гимназії. У школи бул вон вше медзи першими учениками як у науки так и у прикладним владаню. Свою талановитосц указал Вон особено на висших студийох, дзе положел три докторати: з філософії, богословії и права. У дваццетречим року старосци бул пошвещени на священника у марцу 1899. року. По скончених студийох викладав през даяки час церковне право на двох римских університеток, але неодлуго беру го до дипломатської служби до Конгрегації за надзвичайни Церковни ствари, дзе неодлуго постава підсекретар, а вец и секретар тей Конгрегації. Як таки викладав ище и церковну дипломатию на Папській Академїї. На пораду кардинала Гаспарі, котрому Вон бул права рука у кодифікації (ушорїюваню) церковного права, охабя Пачели професорство и пошвещує ше цалком на службу у секретаріату Папській Держави (як министерство вонкашніх ділох).

Року 1917., у бурних часох шветовей війни, тедишнї Папа Венедикт XV. пошвещел Го на архієпископа и именовал на Апостолского Нунція у Минхену — Баварска. Ту Вон прежил конец

шветовей війни и стараючи ше вше за правдиви мир та за добри одношеня медзи Церкву и державу. По даскелїх роках постава главна Апостолска Нунціятура за Немецку у Берлину кадзи ше преселел и Апостолски Нунцій Пачели.

Року 1929. бул Вон вибрали на кардинала и уж слїдуюцого року именовал го покойни Папа Пий XI., ище пред шмерцу кардинала Гаспарі, за секретара Ватиканської Держави.

Множество народу пред церкву св. Петра у Риме чека вибор Пия XII.

Як Секретара Ватикану мож його найсц од рана до вечара, дзе роби так би повесц дзень и ноц. Службени визити, авдиенції и справоздания у нього на каждодньовим порядку. А кед лем дорве дакус шлебодного часу од канцеларийней роботи, видзїме го на

другим полю Його діяльності на душпастирським, де Вон як архипрезвитер Церкви св. Петра проповідує Боже Слово з такою способністю і ревністю як да то його єдина длужність. Знати Його числені подорожі (путованя) по різних країях Європи і Америки.

Як заступник Папи іде Вон 1934. року до Аргентини да у головним ей місці Буенос Айрес булде шведком величавих торжеств медзинародного Евхаристийного Конгресу, а врацаючи ше доми ступа на кратки час до Монтевидео і до головного міста Бразилії, Рио де Жанейро.

Слідуючого року 1935. путує Вон як папськи легат до Лурду до Французкей па законченє ювілейного року Одкуплення людського роду. А уж такой 1936. року путує до Америки де остава вещей як мешац. Предсидатель Америки Рузвельт прима го радо до себе на долги догварки, а народ го вшадзи, як и у католицьких державох, сердечно прима и вита, особено кед Вон як Папськи Легат посищує и нащивя скоро шикки главнейши културни и вирски места величезней Американскей держави.

Слідуючого року 1937. путує Вон заш до Французкей до Паризу и Лизіє де пошвещує нову церкву св. Терези од Малого Ісуса.

Прешлого заш року 1938. видзимо Го у Будапешту на тридцештвартим медзинародним Евхаристичним Конгресу де так исто заступал св. Оца Папу як Його Апостолськи Легат (посланик).

Що ше тиче Його приватного живота, то знаме, же Вон люби особліво точність и порядок, а док є до других вше сердечни и благи, сам Вон водзи строги монастирськи живот правдивей християнскей побожності.

За тот кратки час од кеди Го Боже Провидінє поставело на Петров Престол як Вселенського Архирея и Верховного Пастира Христовей Церкви, указал вон свою цеплу Оцовску любов и до нашої Восточней Церкви, котра є под Його проводом частина велькей Вселенскей Католицькей Церкви. — Указал вон тоту любов до нашої Церкви, нашого восточного обряду и до нашого народу з тим, же наказал да ше у Риме на торжествени способ шветкує 950-рочниця похресценя нашого руско-українського народу. З тей нагоди одслужена 21. V. у самей церкви св. Петра наша Архирейска Служба Божа. Та спомедзи шикких християнських чеснотох, котри у Його живоце так ясно швида, виступа особліво чеснота християнскей справедливости, котра приноси и правдиви мир цо нешкани швет так гледа.

О миру гутори св. Отец Папа Пий XII. у першим своїм посланню виданим 4. III. до цалого християнсько-католицького швета, до тих шикких 400 миллионох Йому вирних християнох католикох шикких народох и крайох швета. О миру була Його торжествена вельконоцна казань; робиц за мир, випатра, же то будзе една з главнейших задачох Його дальшого живота як Папи, цо мож заключиц и з тих трох словох з Ісаїї пророка, котри себе Папа Пий XII. дал положиц до гербу: „Opus iustitiae pax“ — „Діло справедливости мир“.

о. Гавриїл Букатко.

Київськи митрополит Ісидор и ЗЕДИНЕНЄ ЦЕРКВОХ.

З нагода 500-рочницї Флорентийського вселенського собору бул кратки животопис київського митрополита Ісидора у Руским Календару за 1939. рок. З написаних шорикох кажди читатель мог видзиц, яки то бул вельки чловек и кельо жертви допринес около розширення зєдинєня на Востоку, у Київскей Русі, у Литви и у московским княжеству.

Велі нашо читателе виражели свої жадања, да наш Руски Календар за 1940. рок дацо о тим нашим вельким чловекови ище напише, да чим лєпше спознаме своїх вельких людзох, да их цєніме и да ше у нїх цєшимо.

Пишєме тоти нови шорики и прето, бо неприятели зєдинєня барз вельо писали и нешка пишу не лєм процив зєдинєня, але и процив митрополита Ісидора.

1. З якого народу походзи митрополит Ісидор.

Историчаре Пелеш и Макарий пишу, же Ісидор бул Болгарин, по Филарету вон бул Славянин, але найвекша часц трима, же вон бул по роду Грек. Родзел ше медзи 1380. и 1390. роком и то у штредней Греческей у месту Монембасії од одличних родительох Школи звершел у головним варошу греческого царства — Цариграду. 1409. року врацел ше зос Цариграду до свого родного места и ступел до Чину св. Василя Вел. Зос царську фамелию Палеологох бул у велькей звязи.

2. Важнейши події у животу Ісидоровим.

1. Того самого року, кед ше Ісидор врацел з Цариграду до Монембасії, цар го вибрал за свого заступника и послал у

державней мисії до Деспота — управителя Пелопонеского — у месту Шпарти.

2. 1429. року постал Исидор заступніком митрополита з Монебасії при царгородским патриярхови.

3. Того року обивателе места Теликобуні замодлели Исидора, да однесе їх молбу и прида царови. Вони цара модлели да им опросци порцію, бо их барз ляд побил.

4. 1434. року вибрал цар и восточна Церква Исидора, да пойдзе на церковни собор у Баселу и да их там заступа у вопросу зединення и у помощи против Туркох.

5. 1436. року и цар и патриарх царгородски зложели ше у особи Исидоровей, да вон превежне важне и чежке место Киевского митрополита и да там приправи князох на роботу за зединене.

6. Исидор и Висарион були найученши и найважнейши священници на Флорентийским собору, котри заступали Восточну Церкву.

7. Антиохийски патриарх вибрал Исидора, да го заступа на Флорентийским собору. На тим истим собору вещейраз виберали и Греки и Латиняне Исидора за посредника, а то исто робели и Папа и цар.

8. Папа вислал Исидора як свойого особного легата не лем на Восток до Царгороду, але и до Польскей и до Литви як и до князя Василя Васильвича у Москви, да там преглаши зединене и да замодлі державни власци, да му буду на помощи у препровадзаню зединення.

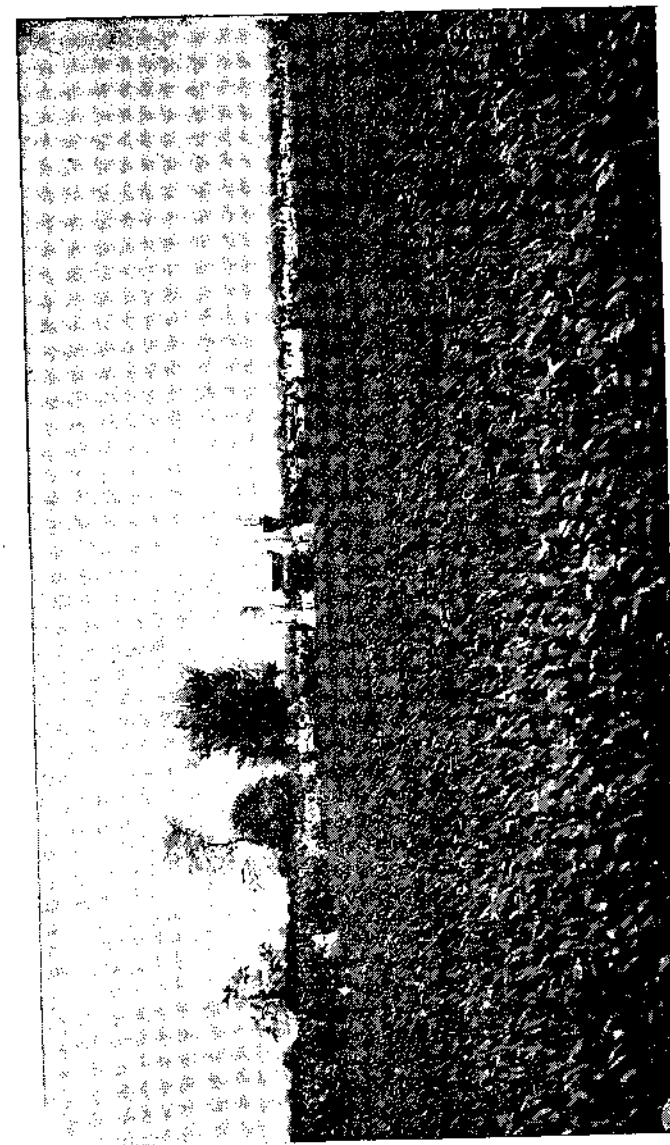
9. 1439. року именовал Папа Исидора кардиналом римскей церкви.

10. Як папски легат нащивел Исидор и нашо краї. Дня 6. сентября 1439. року рушел ше Исидор зос Венеції, ступел до Сеньо, а потим ше затримал у Загребу.

Зос Загребу пошол до Пешту, Кракова, Львова, Галича и т. д. Обишол цалу Киевску Русь, Москву, Литву и Польску. 1443. року находзел ше у Риму, да прида рахунок Папи о своей работи. З Риму пошол Исидор на Восток до Царгороду, дзе турска сила вже баржей грожела. Там остал аж до часу, кед Турци 1453. р. на празник Сошествия Св. Духа освоели Царгород. Отамаль ше чудсним способом спашел и заш ше врацял до Риму.

11. 1460. постал Исидор насловним Патриярхом Царгородским и архиепископом острова Кипра и Негропонта.

З Риму далей провадзел бригу за шицки соединени краї и Папа, у тих стварох вже питал Исидора за його думки. Яка була велька душа Исидорова, шведочи нам тота подія, котра ше стала

Шведене жита у Джордьоне 1939. року.

пред саму його шмерцу: Исидор лежал чежко хори у своей хижі. Жоло його дому преходзела процесия, у котрей ношели мощи зос

глави св. апостола Андрія. Исидор дал ше винесц на посцелі и замодлел да го ноша у процесії. З найвекшу побожносцу бочкал мощи св. Андрія.

Року 1463. на 23. априла поволач Господь свойого вирного слугу до вичности, да го наградзи за його труды около зєдинєня цєркво... Поховани є у цєркви 12 Апостолох у Риму, а його душа и на небе модлі, да Господь ускори час, кед на цалым швецє будзе „єдно стадо и єден Пастир“.

Наведлі зме тоти даскелі важнейши події зос живота слуги Божого Исидора, да кажди видзи, же Исидор бул наисце муж найвекшого довір я, котри мал виполніц вельки и чежки задачи, цо вон наисце и зробел.

3. Робота Исидорова за зєдинєнє Восточней Цєркви зос Западну.

Року 1434. бул Исидор на цєрковним собору у Базелу виласлани од Царгородского цара Ивана VIII. и восточних патриархох. Ту ше предлужовала робота о зєдинєню восточней Цєркви зос Западну, котра була започата уж на соборох у Лиону. Тоту роботу докончел собор у Фиренци. На собору у Базелу тримал Исидор вельку бєшеду, у котрей виповєд и слїдуючи гадки: „Восток по зєдинєню не страцєл би свою виру. Вон би бул лєм-прикапчани до велькей вселєньскей Цєркви. За Исидора не по стоя таки вельки розличности мєдзи Западом и Востоком, же би ше не могло присц до зєдинєня. Собор муши найсц способ, як да ше уклоня запрєки зєдинєня...“

Таки думи думал и виражовал Исидор ище скорей як пришло до полного зєдинєня на єкуменским собору у Флоренції. На собор у у Флоренції розправляли найученши людзе з цалого Востоку и Западу о препреках мєдзи восточну и западну Цєркву. Душа ше Исидорова вше баржей змощьовала у прєшвєченю, же „права Цєрква Исусова на тим швецє лєм єдна, бо Исус Христос лєм єдну Цєркву установєл; лєм єдна Цєрква Христова була у апостолских часох, лєм за єдну исту Цєркву Христову провадзєли борбу против шицких кривовирцох св. Отцєв и Востока и Запада. И кед раз собрани Отци на єкуменским собору прєглашєли зєдинєнє восточней Цєркви зос католицку Цєркву на Запад, од того часу робєл Исидор дзєнь и нощ, як да шицких одзєлєних назад привєдзє гу Петровому Престолу и да их заш звязє зос Христову Цєркву. Митрополит Исидор бул прави приятель зє-

динєня з полным прєшвєдчєньом, же така воля Христа Спаситєля: „да шицки єдно буду“. И лєм така душа могла телі жєр-тви допринєсц за зєдинєнє.

4. Як митрополит Исидор провадзєл св. Зєдинєнє.

Дня 6. сєпт. 1439. рушєл ше зос своїма людзьми, котри го провадзєли з Русії и з Киевскей Руси-України до Флоренції прєз Венецію. Ту го даскелі охабєли и сами ше поврацали до Москви. З Венеції пошол Исидор до Сєню, а отамаль до Загребу.

Зос Загребу пошол до Пєшту, дзє ше у тим часу находзєл млади нововибрани польски краль Владислав III. У тим часу цали Балкан бул под турску власцу. З Пєшти написал Исидор посланиє Сєрбом, Болгаром и Влахом у Молдавії, у котрим им толковал папску булу о зєдинєню и шицких поволовал, да ше зєдиня зос Петровим Престолом, и тєди настаню лєпши часи за шицки народи на Балкану. Исидор толкує, же цали Восток як и Запад тєраз маю исту виру и же восточни обряди маю єднакє достойнство у Христовей Цєркви як и западни обряди. Цєрква Христова заш єдна якцо була и за апостолских часох...

1440. року на 5. априла пришол Исидор до Кракова, дзє остал лєм 5 днї. Понєжє часи були воєни, не могл з кральом шицки ствари так ушориц, якцо жадал. З Кракова пошол до Львова и Галича, да там прєглаши зєдинєнє. Ту уж нашол вєцєй непорозумєня мєдзи Поляками, але вельку душу Исидорову не прєстрашєли тоти чєжкосци. Вон пошол далєй до главного мєста Литви, до Вилна. Литва у тим часу була найвєкша княжєвина и под нєю спадала и Киевска Русь. У тєй княжєвини було вєцєй руского народу як у цалєй Польскей и Московскей Русії. Ту прєглашєнє зєдинєня з радосцу прияли. Пол рока остал Исидор у Києвє. Ту вшадзи нашол любов и почитанє.

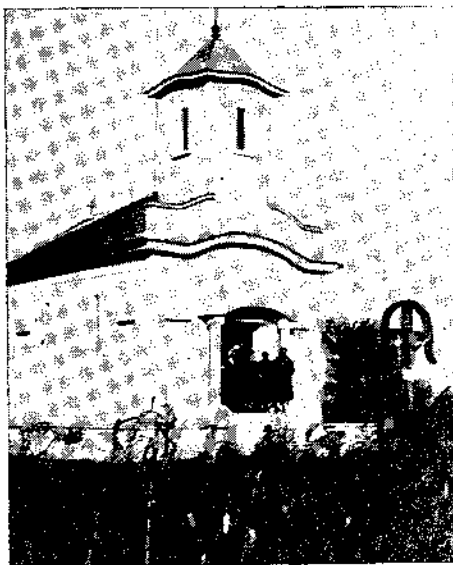
У кратким часу звєршєл Исидор свою роботу у Польскей и у Литви.

Чєжша була робота з прєглашєньом зєдинєня у московскей Русії, дзє бул князом у тим часу Василь Василєвич. Исидор придал и князови Васильови писмо Папи Євгєния IV. и у цєркви прєглашєл зєдинєнє. Алє княз Василь Василєвич, котри ше до цєрковних стварох барз мало розумєл, а сцєл да сам будзє паном у своїм княжєвству, розгнївал ше на Исидора и дал го заврєц до цємнїци як кривовирца. Отамаль сцєкол Исидор вєдно зос своїм приятєлєм Григорийом до Тверу, дзє го чєкала цємнїца, у котрей шєдзєл прєз цали рок.

Василь Василевич уж скорей одлучел да Церкву у своїм княжеству отаргне од Царгороду и да до Москви преселї Киевского митрополита, да му митрополит ведно зос шицким священством послужа за його политични цїлї. Вон то зробел не питаючи нікого за дозволу дня 15. децембра 1448. року. Тот дзень беру Русове як дзень своей народной московской церкви.

5. Митрополит Исидор у Царгороду.

Душа митрополита жадала, да и медзи шицкими Греками преглаши зєдинєнє. Вон прето пошол и до Царгороду. Року 1448.

Наша капличка на теметове у Ср. Митровици.

умар цар Иван VIII. Палеолог, котри вельо робел за зєдинєнє. Исидор писал до Риму, же теди число зєдинєних медзи Греками виношело коло 20.000. Крем того зєдинєних було на острову Роду, Кипру и по других меньших островах.

По другираз пришол Исидор до Царгороду 1450. року. Того истого року на 12. новембра у церкви св. Софїї було торжественно преглашенє зєдинєнє у присутности цара Константина и 300 священїкох. Шицки пришагли на зєдинєнє.

Другого року на празник Сошествия Св. Духа завжали Турки Царгород и до нєшка го тримаю под свою власцу.

Як цо Василь Василевич не сцел ані чуц за зєдинєнє, так исто не сцел зєдинєнє ані турски султан. Вон ненавидзел шицких зєдинєних, бо раховал вше зос тим, же зєдинєни буду ведно зос католиками Запада робиц против його власци. Прето шицки турски султани подпомагали роздор у Христовей Церкви. Дзе не було Туркох, там ше на Востоку зєдинєнє затримало.

Року 1460. заш замодлєли троме патріярхове: Александрийски, Антиохийски и Єрусалимски да буду прияти до зєдинєня, але уж теди прешол час.

Законченє.

Велька робота за зєдинєнє шицких оддзелєних, котра ше започала и провадзела з найвєкшими жертвами, не мала такого успїху, яки шицки очєковали. Политични обставини на Востоку и у крайох, дзе пребивал наш народ, не лєм же не помагали зєдинєню, але вони проци нього робели и вони го на час зніщєли. Так було на Востоку, дзе завладали Турки, а не лєпше було и у крайох под московскими князями, як и у крайох Литви и Польскей. Але зарно зєдинєня наново ожило 1596. року, кед на постановох Флорентийского Собору на сивєру у нашей Оцовщини у варошу Берєстю Литовским преглашєли нашо владикове зєдинєнє, а на югу у нашим владичєствє з осєредком у манастиру Марчанским. Нашо владичєство ношєло наслов у тим часу „Свидничко-Марчанске“. Познєйше зєдинєли ше зос Престолом св. Петра вирнїки днєшнього владичєства у Ужгороду и Пряшовє. З Престолом св. Петра на основу постановох Флорентийского Собору зєдинєли ше и вирнїки терашнїх 5 владичєствох у Румуньскей, якцо и велї оддзелєни народи на Востоку.*)

*) О розвою зєдинєня у руских жємох написал 1938. р. у Вирцбургу кнїжку проф. Адолф Циглер. Хто сцє о тим вєцєй читац, най прєчита тоту кнїжку. У нєй вазначєни шицки познати писатєлє, котри до тєраз писали о Флорентийским Собору.

о. М. Фирак:

Що дало християнство нашому народу.

Жиєме у ювілейним року покресчення нашого народу. 950 роки прешло од часу як вельки наш князь Владимир Святи покресцел старих наших предкох киевских Русиных и заведол християнску виру у цалей своєї пространей держави од Карпатох до Кавказу. О значеню того велького діла равноапостолского князя Владимира писали зме уж вельо и у наших новиных и у Календару, гуторели у церквох, а тераз сцеме руциц ище еден общи погляд на ролю християнства у цалим нашим народним живоце од покресчення 988 року на до нєшка. У краткей слики сцеме ту представиц шицко тото, цо доброго зробела Христова вира за наш народ, яки хасен мал наш народ од християнства и яки шлїди охабело християнство у цалим нашим живоце.

Духовни хасен.

Християнство вицагло наш народ зос цми поганства и научело го, яки циль нашого живота на жеми и цо маме робиц, як жиц, да свой циль — щешлїву вичносц посцигнеме. То велька обща заслуга покресчення, же зме не остали „во тьми и цинї смертней“ у незнабожтву, як цо и нєшка велї некултурни народи у Азїї и Африки у поганству бидним животом жию. Кратко поведаєно: зос християнску виру достали зме виру правдиву, Богом людзом обявену, вишли зме на єдино праву драгу живота жемского.

То общи (загальни) хасен од християнства, котри достал кажди народ, кед ше покресцел. А нас далей интересує, цо ище достал наш народ од християнства и цо достал таке, цо можебуц други народи од християнства не мали. Опатрїме шицко шором.

Християнство у національно-политичним живоце.

Християнска вира и церковна організація зробела нашому народу вельку вислугу тим, же го зєдинєла, од велїх племенох (Поляне, Тиверци, Дуліби, Угличі, Кривичі, Деревляне, Сиверяне) зробела єден народ. Єдна вира, єдна церква, єдно богослужєнє, єден язик у церкви, єден владика, єдно церковне право у шицких крайох держави Київської витворело у тих племенох свідомосц, же вони шицки єдна велька родзина, же су єден народ. Гу тому

християнство научовало послушносц князу, вирносц и одданосц князу шицких гражданох и так додало цалей нашєй тедишнєй держави векшу моц. А самих князох учєла християнска вира, же ше маю старац за своїх подданих, любїи их муша и правєдно з нїма управяц, не по своєй дзеки, але по правди Всєвидущого Бога. Як найлєпши цемент так звязала християнска вира силну и скоро на пол Европи розцагнуту Київську Русь у єдну силну державу, котра три столїтия владала на цалим востоку Европи и успїшно одбивала напади дзивих азійских народох. Силу черпала лєм зос вири Христовєй. Так вше гуторєли и князи и їх воєцї, же ше боря за виру християнску и браня Крєст святий.

И так було прєз цалу нашу исторїю. Вира християнска вше була главни мотор у шицких вельких подїйох нашого историчного живота, у шицких вельких ділох наших предкох. Без християнства не мож сєбе ані представиц живот нашого народа у прєшлосци. Ані представиц, ані порозумїиц нашу исторїю не годни зме без християнства и його благодагного впливу.

Нашо козаки, тоти брацїтелє вири Христовєй и народу українского у 16. и 17. столїтїю за свою покровитєльку вибрали Прєсв. Богородицу и церква св. Покрова була на Сїчи, а Єї образ бул на козацких прапорах, под котрима вони ишли до бою за народну шлєбоду и за виру християнску як проци Полякох и Москальох, так и проци Туркох и Татарох.

И за три столїтия гинули вони „на полю слави“, да свой народ **покресцени** обраня од ярма нехристиянох Туркох и Татарох, а тоти, котрих „бисурмени“ залапєли, нїяки турски муки не могли присиловац, да охабя свою християнску, виру, а зос ню и свой народ, и да постаню зраднїци.

Шицки нашо державни вождєвє, чи то князовє, св. Владимир, Ярослав Мудри, Ярослав Осмомисл, Роман Галицки, краль Данил, чи то у одродзєней нашєй козацкєй держави, гєтьмани Конашєвич Сагайдачний, вельки Богдан Хмєльницький, Мазєпа, Орлик — були глїбоко побожни людзє и баш вира християнска давала им моци и подперала их у їх вельких державних роботох.

Прєднїяци нашєй церкви владикєвє, митрополити и монахи були вше на помоци князом и гєтьманом, радзєли их, додавали дзеки и одваги у борбох за свою державу. А у найновшїм часу наш митрополит Андрей Шептицький є общє познатим найвишим народним вождом, котри нам у велїм замєнює и крала и гєтьмана. А хто нам го дал? Християнство, церква.

Так ето видзимо, же у загальним національно-политичним погляду християнство зробело нашої нації величезні вислуги, же воно було як тот квас, на котрим росла и моцнела українська нація; було як ангал хранитель нашого народу у цалей його исторії.

На просвітнім полію.

Вельки и очивисни заслуги християнства у нашім народзе на политичним и церковним полію, але ище виднейши вони на полію культурним — просвітнім. Опатримо и ту шицко шором.

1. Ведно зос християнством перше пришло на Україну **письмо** и писани кніжки. Пред покресченьом ніхто у цалім нашім народзе не знал писац, не знал цо то азбука, цо то кніжка. А християнство нараз рошвицує як ясне слунко и душу наших предкох, дава им правдиву виру и розум, бо приноси просвиту.

Князь Владимир поволал священникох зос тедишней Болгарскей, з патриархату у Охриду. Тоти священници принесли кніжки на славянскей — болгарскей бешеди, котри написали св. Кирил и Методий, а тот язык бул барз блізки тедишней українскей бешеди и цали народ го розумел. Церква такой почала закладац школи, монахи писали и переписовали кніжки и наука ше почала шириц найперше на князовским дворе, а вец далей по цалей жеми.

Запаметайме: перши нашо просвітитель, перши учитель, перши писатель, перши роботніци на народно-просвітнім полію були священници, дала нам их Христова Церква.

2. Будовельну культуру, правене красних церковок и палатох, украшених хижох принесла до Києва тиж Церква. Скорей жили нашо предки па и сами князи у обичних хижох и колібох. А зос християнством появлю ше у Києве и других варошох прекрасни церкви, князовски двори, а за князами будую культурни здания бояри и други маєтнейши людзе.

3. У дружтвеним живоце Христова вира направела у нашім народзе вельки пременки на лепше. До теди цали живот поганских наших предкох бул полни празновирія, дзивих поганских обичайох (спальовали живи жени и дзеци кед ховали мужа), мали рабох и тримали их як статок, на войнох були немилосердни и твардого шерца, не знали цо то любов гу ближньому и т. д. Христова наука зременела їх норов, умєгчала шерца, научела любийц ше медзи собу, поштовац старших, буц милосердным и у рабу патриц свого брата. Кратко поведзено християнска вира зробела од поганского запущеного народа культурни просвищени народ.

4. У цалей культурней исторії нашого народа аж до нешкайшого дня християнска вира и наука то перши и главни сили, котри нашу народну культуру творели.

У литератури (письменству) найзаслужнейши монахи и священници, котри у старих часох єдини писали и переписовали кніжки, мали вельки библиотеки, у котрих ше кніжки од препасци чували.

Далей нам наша исторія доказує, же кед назадовала церква назадовала и просвита и цали культурни живот у нашім народзе. То ше видзи у 15. и 16. столітїю, кед церква українська була у шицким барз заостала пре напади Татарох и пре упадок україн-

Церковни хор у Дюрдьове.

скей держави. Українски жеми пришли под владу Полякох, котри нашу церкву прицискали, бо видзели, же вона главна подпора цалого народу. И з того часу нет важнейших писаних кніжкох. Школи церковни тиж попрепадали. Цали народни живот як да замар.

У 17. столітїю обновел ше живот у нашої церкви и то ше такой обачело у культурним живоце народа. Обрану народних правох и поміганє просвити превжали на себе церковни дружтва, цо ше волали „братства“. Ище скорей основал наш князь Константин Острожкий у Острогу високу школу Академию, котру водзели священіци и монахи и ушорел друкарню. А вец на початку 17.

століття основал киевски митрополита Петро Могила у Києве Академию, котра була найвисша школа на цалей України, якеї не було у Москви. Заш славни Печерски монастир у Києве основал 1615. року свою друкарню, котра друкувала кніжки не лем за наш народ, але купували тоти кніжки и Серби и Болгаре и Москове, бо своїх не мали. Главни тедишні писателе були професоре Киевской Академії, монахи и священіци.

У тим часу народносц наша и вира у восточним обряду були єдно исте. Без вири и церкви своєї наш народ би у тих чужих часох препадул. Лем под покровом церкви и вири християнскеї вон ше затримал до нєшка. Найкрасши будовлі сос тих часох на нашей Оцовщини то церкви и монастири. У малярстве тиж церква була перша, бо мальовали найвецей монахи и найкрасши твори мистецтва створени були у церквох.

Новейши часи.

И у дальшей нашей культурней исторії аж до нєшка видземе вше церкву нашу на першим месце. Препородзєне нашого народа у Галичини започал священник Маркиян Шашкевич. Перши организаторе „Просвитох“ и кооперативох у Галичини тиж були священіци. Цали культурни живот у прешлим століттю водзела церква и дух тей культури бул здорови, християнски. Священіци була єдина наша интелігенция, котра з народом тримала и за свой народ робела.

А у терашнім 20-тим століттю, кед ше культура на цалим швецє оддалує од церкви и кед ше у нашим народзе появили фальшиви прорики безбожници, соціялисти и батогаше, котри би сцели сами без Христовей вири живот народа провадиц, ипак и teraz найвекши заслуги за культурне напредованє у Галичини а и у нас у Югославії ма заш лем церква. Ето у Галичини сам єден митрополит Шептицкий зробел за народну просвиту и за цали народни живот вельо и вельо вецей, як шицки тоти, котри ше церкви противели, котри сцели цошка указац без вири и без церкви. И teraz у Галичини церква и священство найвецей роботи и жертви поклада за свой народ и його просвиту. Монахи Василяне у своєї друкарні у Жовкви видаваю найвецей добрих и народу потребних кніжкох.

А у нас хто ше перши жертвовал за народну просвиту и подзвигованє нашого народу? Наш Преосвящени владика и священіци Габор Костелник, пок. парох керестурски Михайло

Мудри, о. Дюра Биндас и велі други, котри шицку культурну роботу провадза. На бачванско-сримских Русиных як у малим жвератку видзи ше найлепше, цо дало християнство нашому народу. Дало му шицко, цо лем ма у народним и просвітним погляду. Дало и зачувало му свідомосц народну, церква и церковни служители дали му просвітни живот, кніжки и новини на родзєней бешеди и зос здоровим християнским духом. Церква вше поволовала любіц своєю и змагац ше за лепшим, культурнейшим животом. Вежє зос нашого народу виру Христову, церкву и священікох остане сама празна пустиня, цело без души.

Написали зме шицко того не на похвалу себе, але да у ювілейним часу покресченя нашого народу приволаме себе до розуму и да яснейше похопимє, же зос приходом на руско-українски жеми шветла вири Христовей наисце пришоу нови живот, нови живот национално-политични, нови и свитли живот культурни.

Християнство було у цалей нашей исторії благодатне шветло, под котрим наш народ роснул и розвивал ше, було як тота небесна роса, котра рошела нашо народни поля да на нїх може буйно роснуц шицко, цо народу у живоце треба и цо му є на дочасни и вични хасєн.

До нас и до нашей вирносци Христу и Його Церкви стої, да Христова вира остане и на далєй найвекша сила и подпора наша, жридо шєсца и благослова за цали наш народ.

Др. Ф. Л.:

3 нагоди 25-рочнїци коцурского манастира Шєстрох Служєбнїцох.

Вельки труди и стараня благопок. о. Андрия Лабоша мл.

Культурни ниво народа подзвигую не лем поєдини особи зос свою культурно-просвітну роботу, але и культурно-просвітни та и релігійни організації. Робота таких організаційох є ище од вельо векшей вредносци, бо їх діялносц не одноши ше лем на єден час од даскєлїх рокох, але на длуги часи так, же през вельо и вельо роки зос свою роботу одховую цали ряд людских генерацийох.

Маючи таку вредносц єдней організації пред очми, дораз можеме похопіц важносц 25-рочного постояня и нашого манастира Шєстрох Служєбнїцох Преч. Дїви Богородици у Коцуре.

Идея о основаню женского манастира не походи зос Коцура,

дзе ще вон нешка находзи. Манастир ані не мал буц у Коцуре. Но Боже провидіне одредзело да того, хтори щиро робел за тоту идею, премесци до Коцура. И аж кед о. Андрей Лабош мл. пришол зос Дюрдьова до Коцура, постала актуелна и сама идея о основаню женского манастира у тим месту.

Велі ше запитаю, чом якраз женски манастир? По глібоким ошведоченю о. А. Лабоша мл. у першим ряду треба ше остарац за добре и брижне одховане наших дзивчатох, будуших мацерох. Зато вон укладав шицки своєю сили, да тоту свою идею виведзе не патраци на час ані на почежкосци, хтори би го сперали у тей його племенитей роботи.

О. А. Лабош дал не лем идею, але осигурал зато и потребни материялни средства. Вон ше сам обовязал, же ше остара за поживлене потребне за манастир, а крем того зос своїма вирнима у Дюрдьове ведно же даю рочно 300 форинти. Людзе ше дзечне обовязали на то. Под його водством постарали ше и за место, на хторим ше мал збудовац будуци манастир. Зос помоцу чесних газдох Рамача Дюри, Провчи Дюри, Надьорді и других назберали коло 2.000 форинти, гу хторим ценежом о. Лабош додал, цо хибело, од своїх и так омогучел да ше купи место попри церкви.

Зос премесценьом о. Лабоша зос Дюрдьова до Коцура у мешацу децембру 1906. року робота коло основаня манастира започала ше на новим месце, але ту уж помалши напредовала. Нова парохия задала новей роботи и нови бриги. По при тому и политични обставини поставляли нови препреки. Основане единого женского манастира значело би створиц одну организацию, хтора по при своей главней задачи мала ціль просвищовац и утвердзовац свідомосц единого славянского народа, цо тедишнім власном ніяк не було по волі.

Пре тоту свою идею бул и наш о. А. Лабош мл записани у ряд панславистох и ставени под полицийске мерковане, о чим шведоча и акти, кніжки у архиви у срезу и б. тедишней жупанії.

При таких обставиных пришла и шветова война. У тим часу о. А. Лабош превжал фонд за манастир зос Дюрдьова, гу хторому додал од своїх 15.000 коруни. Тот фонд омогучел основане женского манастира у Коцуре, и то у таким єдним часу, кеди на одховане дзецох требало векшу увагу класц.

ЧЧ. Шестри Служебніци до нашого владичества пришли ище 1906. року. Задаток им бул да у Крижовцох водза конвикт хлапдох, хтори бул основани при владической резиденції. ЧЧ. Шестри

ту були аж до октобра 1915. року, кеди на молбу о. Лабоша, а ло одобренью нашого преосвященного владыки Др. Дионизия Нярадия пришли до Коцура, да осную перши манастир у наших бачванских валалох. Ту вони сцигли 1. октобра 1915. року в недзелю пред поладньом на пол дзешатей. Було штири чч. Шестри и то

Перши Шестри, котри 1. окт. 1915. р. пришли до Коцура.

Августина, Пахомия, Назария и Софрония. У новим доме шестрох привитал о. Лабош придаваюци им манастир, хтори ше привремено находзел у хижі вдови Полівковей-Керекярто

З початку два хижі були ушорени за биване, а една за зходзене женох и дзивчатох. У тей ше хижі отримовали молитви

пред красним вельким образом Преч. Діви Марії, як Покровительки конгрегації чч. Шестрох. Тот красни образ поклонела пок. вд. пані Лусканци Ани.

О ушорйованю монастира як и о щцких потребних стварох за монастир бригу водзела паніматка Ана Лабаш. Вона організовала и жени, хтори зос найвекшу пожертвовноспу помагали ушорйованю монастира. Медзи тима перши були пок. вд. Ганя Олеар-Янкова, родз. Чордаш, пок. Ана Гнип, Юла Гнип, Маря Малік, а Горняк-Кухар. Маря зос Марю Зубкову купели вельки красни образ Непорочног Зачатия. Крем тих були ище велі други жени.

Робота ше одпочала. Медзи першима було ушорене Рожан-

Хор дзивчатох под водством Шестрох Служебніцох у Коцуре.

цово дружтво и основане женского хору под водством Шестрох. На перши успех тей роботи не требало длуго чекац, бо ше женски хор коцурских руских женох не одлуга появил зос своїм шпиваньом у церкви. То бул перши плод, хтори ше дал видзиц и тим хтори ше лем далеки припатрали на роботу Шестрох. Од геди красне шпиване того хору у малей Служби Божей подзвигує побожносп у Божим Доме.

В жиме, кед уж польни роботи престали, сходзели ше жени и дзивчата вечарами з дня на дзень. На тих сходзкох Шестри по-оконченей молитви тримали менши науково бешеди и читаня, по-

учовали их у ручней роботи, а особено у вишиваню зос крижиками. На тот способ у народу обновили стари красни ручни роботи, хтори ше на жаль помалючки уж забували. Тей пожертвовней роботи, хтора не познала висталосц, маме подзековац, же нешка уж у веліх наших обисцох не лем у Коцуре, але и по других наших валалох, видзимо вишивани роботи, ручніки, кошулі, а при дзивчатох блузи и шматки у народним духу. Ту ше указує богатство нашого народу. Вишиваня полни зос красними мотивами, една красша од другей, так же по своей красоти и добре вибранима фарбами спада вшеліак медзи перши народи у ручней роботи. Пре їх красоту видзимо, же и школяре ше барз дзечне украшую зос тима вишивками.

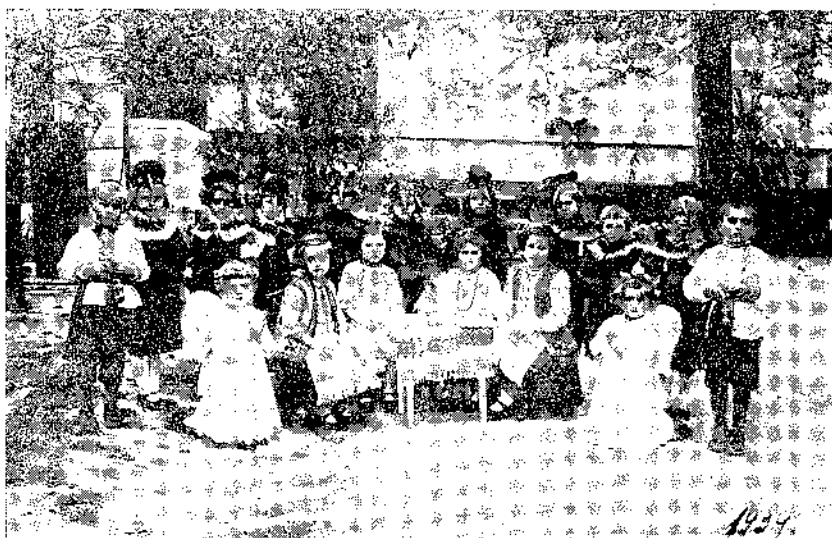
По їх иницијативи 1917. року уведзени у Коцуре у маю Молебен, чю красоту подзвигує и шпиване зос дзивчатми и женими; 1933. року організовали дружтво за кланяне пред Христом Спасителем у найсвятійшей Тайни Ёвхаристії. Тиж так основали и дружтво Святий годзини, дружтво благей шмерци, хторе 1933. року зос своїма дарами одкупело вецей поганских дзецох и дало їх покресциц на католицку виру.

Гу Шестром були прихильни не лем одросли хлопци, а особено жени и дзивчата, але ище баржей дзеци. Тоти малки особи будучи хлопци и жени, оцове и мацери з найвекшу радосцу приходза и нешка гу своїм Шестром, Мож повесц, же нет обисца зос хторого би ше лично не ошведочели о вельким труду и любви Шестрох гу тим малким дзецом, хторим вони даваю зос науку у захоронки перши фундамент за живот.

Велька работа и труд як и директна вяза з народом найбаржей ше указує баш ту у тей захоронки, дзе родичи посилаю свойо дзеци, свойо найвекше богатство, свою надію у старосци.

Шестри немали дораз од початку захоронку. Правда, дзеци приходзели гу нїм и так, але малки простор у їх биваню не допущел им, да ше так интензивно пошвеца дораз на початку и тей роботи. О. Андрей Лабаш водзел и о тим бригу. Гоч уж барз хори, ище ше стара о Шестрох, як да ше ище сцел острац за нїх и за часи по його шмерци. Место у захоронки випражнело ше 1918. року. О. Лабаш такой з помоцу своїх приятельох виробел поставяне Пахомії за першу нашу забавилу. Ч. шестра Пахомия перша не лем як ч. Шестра але и як наша Руския-Українка. Цо значи мац свою учительку у захоронки при малких дзецох найкрасше нам доказує число людзох на першим явним

виступованю дзедох. То було на Рождество 1919/20. р. Родичи у таким числу приїшли видзиц и послухац тот малки швет, бешедовац на своїм руским языку, же ше тот виступ отримовал на перши и други дзень Рождества и на Богоявлене по трецираз. И не чудо. Кед ше подума, же тоти, хтори ледво знаю бешедовац, своїх госдох на нашим руским языку привитали. Родичи од задовольства и радосци привели и своєю найменши дзеци, хтори справди ледво ходзели, да и вони уча красни стишки од Шестрох. Тота радосц и тото задовольство обновюе ше од теди кажди рок. Ту ше муши припомнуц, же Шестри за свою роботу були похвалени нераз и од свитскей висшей, державней власци.

Забава „Непослушна Юлка“ у захоронки Шестрох у Коцуре.

Попри тей милей и хасновитей роботи за цали наш валад, було на жаль и таких людзох, хторим завадзало, же народ Шестрох любі и же вони таки красни успихи посцигли. Вони видумовали вшелїяки ствари, лем да шестром начкодза. Не була легка робота ошведочиц противнікох о їх велькей заблуди 1921/22. року. О. Др. Боїч уложел шицки своєю сили да ушори тот вопрос. Шестри, богатши зос єдним искусом, робели и да-лей свою роботу, роботу религиозно-културно-просвитну, за хтору доставали ише векше признанє як до teraz. Спomiнаме лем єдну найвекшу похвалу, цо ю достали нашо Шестри, а особено

с. Софрония як забавля 1930-го року, лично од самого бана Дунайскей бановини п. Дунїча.

На кельо поштовали роботу Шестрох и сами людзе, найкрасше нам указуе и тот случай, же у Коцуре блаженопокойна вдова Ганя Чонкова єдну часц своєю маєтку тестаментарно охабела на Шестри 1923. р. Так исто 23. мая 1934. року тестаментарно зохабел шицох своєю маєток на добри цилї и газда Денчи Дорокгази — Дадю, и вон єдну часц охабел на коцурски манастир чч. Шестрох. У хижі пок. газди Д. Дорокгази находзи ше teraz манастир чч. Шестрох.

Тоти тестаментарни добродїйства маю векшу вредносц, як би

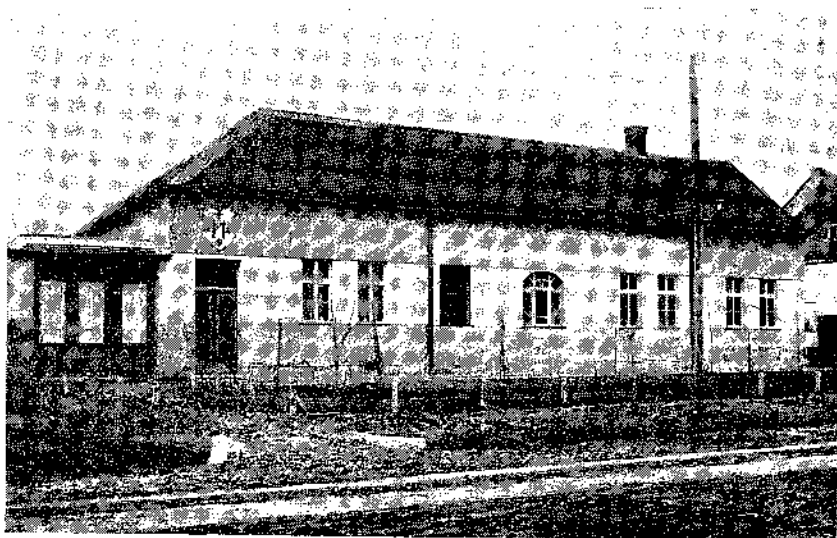

Гимнастички зос вишиванима ручніками у захоронки у Коцуре.

дахто и подумац могом Ми. Русини не научени, да своєю маєтки, котри зме зос знойом приобрели и зачували, препущиме на общи добри цилї. Гоч зме и госцолюбиви, а знаю нашо людзе тутам и на добри цилї дацо жертвовац, але тоти жертви не таки вельки, и од меншей су вредносци Прето, кед ше спомнути два особи одлучели на таки, до teraz медзи нами непознати добродїйсва, значи, же роботу Шестрох оцєнели цалком зос другого погляду, як цо то робя други людзе. Вони труд и роботу Шестрох не лем же добрим але барз важним тримали за цали наш руски народ, прецо их треба помагати и з материяльного боку омогуциц им роботу на вельо и вельо роки.

Зос тима велькими добродійствами и наш народ почина приходзиц до ряду тих народох, хтори вельки и превельки маетки маю назберани за добри цилі, а хтори настали од тестаментарних добродійствох поединих их членох. Спomiнаме ту лем народ сербски. Можемо повесц, же нет сербского валалу без даякей „задужбини“, тестаментарного дарунку, чи було на церкву, чи на други культурно-просвітни, лебо добродійни цилі.

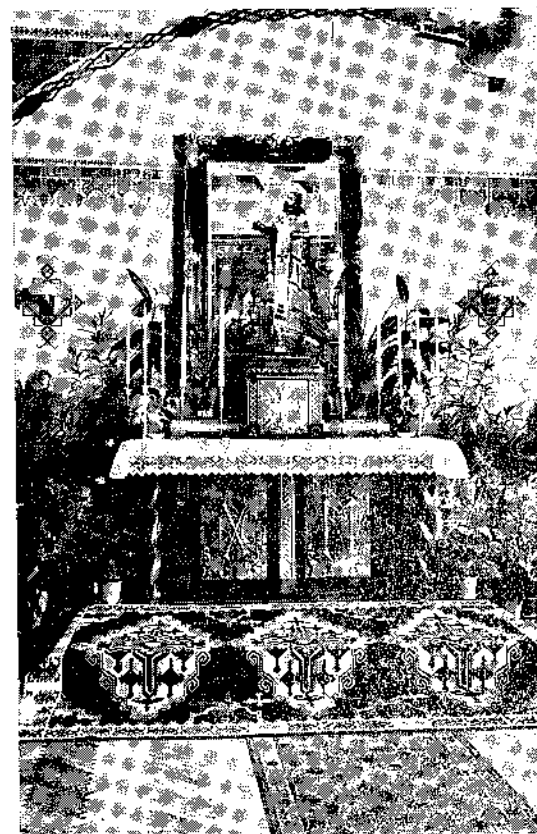
У Коцуре єст штири Шестри. Но тото число не вше було потполне и ставмє, голєм скорей не. Їх матка у Галичини, а свойо манастири крем Полскей маю у Словацкей, Канади, Бразилиї, Италиї и у нас у Коцуре и Керестуре од 6 мая р. 1897..

Манастир Шестрох Служебніцох у Коцуре. — Фундация Дионизия Дорокгази и Марї р. Олар — основана 23. мая 1934. року.

З огляду на вельке число тих монастирох, вецей роки Коцур не мал подполне число Шестрох. Крем того подаєдни од чч. Шестрох чежко ше привихали нашу на климу, особєно на вельки летни горучави и вельки прах. Пре священи Владика д-р Дионисий Няради, наш вельки добродій, зос своїма средствами виро-бел, да вше три Шестри буду у Коцуре. За будуще будзе уж легчейше, бо ше и од наших дзивчатох явяю до новицяту, так же помалки и часом наш манастир вше будзе мац потполне число Шестрох.

Од початку т. є. од 1. октября 1915. року до тераз були слідуюци Шестри у коцурским манастире: Августина, настоятелька до 1923. р., Пахомия, настоятелька од 1923. до 1930. р., Назария, Софрония, настоятелька од 1930. р., Богдана, Хризостома, Вира, Стефания. Софрония Чех. Нешка 1939. р. слідуюци Шестри у Коцуре: Софрония настоятелька, Венямина, Маргарета и Вира.

Каплїа у манастире Шестрох Служебніцох у Коцуре.

З нагоди 25-рочного ювілея постояня коцурского манастира Шестрох Служебніцох Пречистей Диви Богородици жичимє да и далєй зос успехом робя за наш руски народ так у релігійним як и у культурно-просвітним напруму и да чим скорєй осную и по других валалох нашого Владичєства манастири.

Мойому роду

Я не поет...Я слуга у газди
Цо ма богатства красни и вельо,
Цо ма салаши, статку, шицкого,
И жеми родней, — сам не зна кельо.

И кед попатрим на польо його
Цо тельо добра у себе скрива,
Теди ми слиза на око вдери
И боль ми чежки перша розрива:

Бо тот мой газда ма власни дзеци
Цигански живот вони. провадза;
Место да себе в любови жию,
Воіи ше ровно пре добро вадза.

А слугох, Боже, кельо лем трима,
Цо робиц можу, можу и знаю,
Та до роботи не сцү ше лапац,
Шицки напредок плацү питаю.

А слугох добрих кед маі не будзе,
Лем дзеци лукави, себични
Препадне газда, а з нім и дзеци.
И памят му зотру на вики вични

Та я би любел, як вирни слуга
Помогнуц даяк газди мойому
Навратиц знова злагоду, радосц,
Любов, роботносц до його дому.

Да заш загучи писня по польох
Да заш забрині коса у кляшү,
Да заш ожию поля богати,
Квеце запахне каждим салашү.

Бо тот мой газда то род мой давни
А моя служба то служба йому,
И тоти шори з креву писани
Слуга пошвенеца газди свойому.

Задунайов.

М. Ковач:

Худобство бачика Максима.

Кед шніги завею проща и капурки, хижи, кони и цали валал,
а вонка широки поля, вец випатра, як да наш валал ище вше там
на широких степох, одкадз, ма буц дакеди нашо пра-прадідове
вишли едного дня и идуци за хлебом населели ше у долинох под
височезнима Карпатами, а познейше заш далей до тих барох, кот-
ри зме зос жулявима руками обрацели до родних польох, до бо-
гатих гамбарох и цеплих обисцох.

Та не каждому и у нашим валале живе ше так, як би требало-
на такей богатей жеми. Докля у едним обисцу виша у комине
сушени швиньски сцегна и длугоки колбаси, дотля у другим печу
ше горгелі и з кукуричней муки пита, а з пасулі вари не запра-
жена юшка... А кед ище завею шніги, кед жима прыцишне, теди
чежко тим, цо им доля не була прихильна и не удзелела зос бо-
гатого стола природы. Немирно ше шедзи у таких жимних хижох,
а ище немирнейше шпи. Ище, кед Бог дал дробни дзеци, а дзеци
Бог худоби дава надосц, вец не мож преповесц чежкосци през
котри немилосердна жима водзи бидних и гладних.

У хижі бачика Максима знова нешка не топено. Двойо дзе-
ци неумивани ище од вчера, бо вода жимна, а цеплей нет, бо
негдзе зограц, лежа под старим поплатаним уяшом оцовим, цо
го ище дзешка зос шветовой войни принес як едине свидоцтво
на прецerpени боли и страданя „за виру и отечество“.

Бачи Максим шедзел на лавки под образом и упар погляд
през мали облачок на драгу дзе у вельких платох ношени з вит-
ром падал шніг и ткал вше грубши тепих за — Крачун. — Зно-
ва витор и падане, а я сцел нешка пойсц на саночкох прицагнуц
кукуричанки. На едним полю видзел сом незрубану кукуричанку,
а газдови сом ше питал чи би не дошлебодзел нарубац. Та дошле-
бодзел...

Добри чоловік тот наш газда...

Гуторел то бачи Максим своєї жени, що опарта гу жимному плечу, глядала з руку сподок, дзе найцеплейши места да голем замарзнути пальци зогрее.

— Вам шицки добри. Пре того ми и нешка иедзиме у жимней хижі, же сце верели за каждого, же є добри. Цо то за робота, дац рубац кукуричанку тєраз у тей жими и з поля по тей жими привлечиц лебо прицагнуц... На яр док пукню роботі, будзе мац чисте польо, а вас ище заплата до роботі за того, цо сце му зробели добре діло и очисцели му польо...

— Але, Ирино... не так то — пробовал бачи Максим прервец бешеду своєї жени, та вона не дала.

— Добре діло би було, кед би вон повед: Дал ми Бог, Максиме, шицкого, бо му Бог дал, поведз цо ци найнужнейше. Коч два слами ми не заважи. Мєх муки на хлебик ци ше зда, а кромплі и масци даскельо кили анї ше не будзе видзиц кед вежем з громади, а твойо лзеци жадни шицкого. Моя жена ма у лади даскельо крухи платна и стари шматки од дзецох, та ци зос того дацо пошлеме.

Най ше и твойо дзеци радую бо Крачун приходзи

Шицки зме браца и християне, а богати треба да поможе худобного...

А вони цо? Не чули сце, цо його жена гуторела за худобних? Не правда, гвари, же немаю цо єсц. Не муши буц худобни хто не сце... Робиц треба и шпоровац — та...

А ми виновати, же я хора була телі часи? Чи ми виновати, же нас на роботу не сцу бо гваря, добре робя, але помали — стари су уж. А младих єст и за твнї пенєж.

О Боже, Боже, цо зме ци зробели же нас так кареш.

Слухал, бачи Максим а у гарле го цошка спинало. Чи гнів на жену лебо газду. Сцел повєсц горке слово даяке на газду лебо ище лепше жени. Уквиліц ю... розплакац, але сам ше розжалел при тей подумки. — Легко то добри буц, кед шицко добре идзе, подумал у себе. и щєсце ци ше ошмихує и маш почитованє од жени од людзох. Преходза коло тебе — кланяю ше здравкаю, меркую яке слово поведза, а у биди ше найдзеш, постанеш найгорши и пред собу и пред другима. — А цо то, же пред другима але пред свою власну жену. „Ви виновати за худобство“, — предруцує йому, Максимови, власна жена. А док младши бул и ходзел зос шєкеру до лєса. вивальовал зос кореньом столітнї дуби,

а у Америки прєношєл чєжки жєлєза, добре було, бо пенєж посилає, шпоровал и давал од себе, бо йому не требал пенєж... Одкєди памєта внє му найвєкша радєсц була, кєд мєгол уцєсниц дакого.

Та мог буц и щєслівї нешка И богати...

У першого газди ище кед млади бул, слуга, та три роки чи и вєцєй прєйг нєго ишєл цали пенєж. Газда му верєл. Вон пенєж примал за жито. Вон вєзол утити швинї до варошу, а груби єзри прєйг його руки приходзєли. — Памєта раз, як нешка, Жид тарговец пришєл гу нєму та вдєрєл по плєцу:

— Ти, гвари, сам того газда?

— Не сам, гварєл Максим, слуга лєм.

— А вон ци вери?

— Вери озда кед мє пуша да я таргуєм и примам пенєж.

— Слухай, гвари вон, як би було да ше кантар погуби. Вон би мєрал внє тєльо кєльо би ми сцєли.. Ти маш дробни дзеци. Старого скупача газду не убиєш кед од каждого коча мєтер жита здєймємє. — Два трєцини твойо, бо я бидних сануєм, а мнє лєм єдна трєцина, од того цо закинємє... Так гуторєл Жид; и лєм пристац требало... А исти куповал шицку поживу... Ша вєльо слуговє так робєли и ище и за поштєних их тримали. А вон не шмєл попатриц жидови до оч, бо жид погани попатрунок мал. Мєгол сєбє жид думац цо сцєл, же вон, Максим не люби свойо дзеци, же ше не стара за свойх. Мєгол подумац и дацо горшє, же ше Максим бої та прєто не сце, и не одвитує, але вон знає, же то не прє того шицко... Максимови було тот час у глави лєм єдно:

Як би вон шмєл газдови мирно попатриц до оч, кед би вжал гоч лєм єдну миричку. Ша газда його за роботу плаци..., та як би вон мєгол, за поштєноци плациц з непєштєносцу? И одбил жид... И вєцєй раз ше так стало же мєгол Максим овлачиц лїцо, а достац пенєжи, вєльо, вєльо...

Вонка падал ише внє густї шнїг, а витор як упрєкосц внє шалєннє завивал як гладни пєс пред дзєрми.

У хижі було цихо. Жєна спущєла главу, дзеци спали, а вон глєдал слова, цо да одвитує жєни як да ше оправда пред єй обтужованьом.

Будзєло ше у нїм на часи цошка не добре. Знає, видзєл вєльо раз же жєна тото лебо тото мала право, а вон не сцєл єй дац за право, гоч ше наспак обраци. Бо и як дац кед вона не

гаторела з розума але зос шерца... И тераз ни-а... Вон виновати пре биду. А чом вон? А з другого боку правду мала кед гварела же газда скупи — а не добри як вон первой гварел...

Ище млади були и еднак на бависко як легине ходзели. Еднаки и масток мали. Та и кед ше женели дзивка тота цо тераз, його газди жена, мала буц його, але го Петро спрaved. Спрaved як мале дзедко... Хора є гвари, ефтику ма, а сам питачох послал... И щесце му иншаке було. Гевтому ишло шицко за руку а вон?... Його як да невидзена сила вше прицискала гу жеми кельо лем раз главу подзвигнул. Хори лежал, а война пришла. Драготня и дохторе и тото мало прешло. А газда вше далей ишол. Куповал по валале, предавал, шпекуловал и масток роснул.

Вибераю на Карпатску Україну у Шиду.

Хитри на шицко знал вон и хорим ше справиц и подплациц дзе требало и плакац и глупим ше справиц.

И война прешла. Помощ даяку требало дац бидним. Аграрна жем ше дзелела, але теди кед мал и вон.

Максим мал достац жеми, кед уж раз почал веселше думац о будучности своєї и своїх дзецох, теци не дали зос тей жеми, бо його терашні газда шедзел у валалскей хижі и бул против того, да ше да жеми таким, цо ніч немаю, а у другим валале родзени...

— Нешка заш мунище пойсц дайдзе пожичиц муки, бо хлеба ест там ище кромка — озвала ше жена да прерве цихосц.

Дзеци ше ми нешка питали, чом ми ніч не маме, ані краву да нам млека да, ані нови шапки як други дзеци... Чом у нас жимно...

А я им не знала цо повесц, гварела сом лем же зме худобни.

— Будзе им Ирино ище нешка цепло. Идзем я по кукуричанку. Пойдзем и муки пожичиц... А на яр кед Бог да найдзе ше заш роботи...

Вжал уяш зос дзецох и вишол на двор...

Вонка витор и шніг заведли шалени танец. Шицко живе по-уцаговало ше гу цеплим пецом. Зос сушедового комина вибивал густи дим и якош чежко падал зос шнігом по стрехи долу... Пахнул на кукуричанку...

Вицагнул Максим саночки цо их сам справел и вишол на улїцу... Нігдзе нікого. Лем древа поспуцовали конари под терху шнігу и випатрали так як бидни худобни старци, кед недзеллми пошедаю пред церковни дзвери до шора и руки випросца за мило-стиню...

Ишол Максим, а у глави му цошка мира не дало. Не добре роби. Може наисце да бул оштрейши да ше дрилял вшадзи на-предок та би з нього дацо було. Памета ище у войны. Еден ше вицагнул пре палец, други кашлял, каждому дацо хибело. А вон не знал як. Признац треба, сцел. Сцел ше вицагнуц, а хто би не не сцел... посадаю це до огвя а пре кого... пре цудзе не своєю, а дома дзеци, жена, обисце... О Боже, як добре би було кед би чловек мог буц презочливи дзе треба...

И теди не знал ше вигвариц та го послали...

Три дні и три ноци ишли зос терху од 40 килох на плечох а вше до брега.

Карпати не нашо винїци... Карпати у Румуньскей прикри и дзиви. Долу яр, а горе жима... Жима трескаца ту, а исц ше мушело... Око кед рудиш на еден лебо други бок, та ци ше круци у глави... Така глїбина... Еден конь цо цагал кульки горе на брег, пошпоцел ше и спаднул до бездни, а на боку росла ядлїна, зос шедлом ше заквачел за ню и вишел... О, яки там смутни по-патрунок бул у того коня...

— Ратуйце ме, як да модлел, я нікому не завинел, робел сом вашо роботи за наруче подлого шена... ратуйце, жиц сцем...

А горе жима ище моцнейша. Людзе ше змарзали... а я гоч сом не мог уж бешедовац — не змарзнул сом ше... Значи ище биднейших одомне було. Вони ше не знали вигвариц, але

и позмарзани остали на верхох каменістих Карпатох да накармя зос своїм целом врани и орли.

А дома може исто дзеци чекали...

И чувство же вон ище не найгорши не найнещешлівши чловека, дало му сили и вон аж гласно виповед:

— Най. Най лем прейдзе жима — будзем и я таки, як други. Не будзем вецей патриц да шицко будзе по правдзе зробене. Ша мне Бог пребачи... Я не пре себе робиц так будзем. Пре свойо дзеци... Мойо мали добри дзеци.. И нешка гварела жена, есц им треба...

О да сом розумни бул... Послухац теди жида, а кельо таки пригоди було. Иншаки чловека би зомне бул. Я би мал конї, коч... полни обори... Бо знам и сцем и можем робиц...

Од нешка ше меням. Не будзем вецей так... Дзеци мойо, жена моя найперши. Обисце... Пойдзем принешем кукуричанки, и вец по муку пойдзем... Не будзем питац пожичиц... Вижобрам... Там муки, там фалаток сланїнки. Нікому не врацим... Озда сушед препадне пре фалат сланїни, а сушеда пре ськайтов муки... Ліцо треба скриц под бочкору — бо дзеци рошню... А як же...

И стало легчейше бачикови Максимови... Пригадав себе яки буду дзеци радосни кед принеше кромплї, муки, масци, сланїни и вец затопя пец... начисца кромплї нарежу на тепшу, по верху руца фалаток два сланїнки и посаджаю до пeca.

А пах таки приємни, як у богачовей хижки напoлнї цалу хижу як на Крачун. Ніхто по паху не осети же то вижобране... ані дзеци... А яр кед придзе...

— Але цо то... У хижки гдовици Марї, цо ей чловека остал на Талиянскей — плаче хтошка. Станул бачи Максим послушал... — То витор, коло гдовицовой хижки плаче... як и коло моей, вона ище биднейша... Єдини маєток то ей син... Та и тот хори лежи... Ба, не... наисце хтошка плаче...

Охабел бачи Максим саночки и вошел до хижки.

Жимно було у хижки гдовици Марї, так як и у його. Ище жимнейше... Бо му облаки розквитли лядовим кветом.

На старей посцелї цо жалосно шкрипела, под каждим рухом, лежал гдовицов син... Од часу до часу здиховал и стука... Поплатана перина на його першох нагло ше надзвиговала.

Маря шедзела коло посцелї и плакала... Ані не осетела кеди вошел Максим и станул ту дзвером:

— Чом плачеш Марїо, таки барз хори син?

Гдовица ше ані не оглядла, але ище горше заплакала.

— Якей ци треба помоци жено?

— Ой Максиме, та якей помоци ми ти можеш дац, кед тоти цо би ми могли помогнуц — не сцу, а ти худобни як и я...

Погнівал ше Максим на таки слова гдовици, та ей гвари:

— Престань плацац, а гутор цо ци треба... Видзим же ци син барз хори — плач му не поможе. Ліки треба, чи цо? Идз до сушеда да запрагне конї по дохтора...

— Та була сом Максиме, була. Не у єдного, у шицких... Плакала пред нїма... Модляла, преклінала... Та бали ше до варошу пойсц по дохтора...

Представа у Дюрдьове.

— Не може, гвари, бо видзице яка курнява... Други не мотол, бо санки не порихтал и кажди вигварку нашол... Єден сцел пойсц... але кед сом му гварела же най замодлї дохтора най придзе ратовац сина єдица, а я пойдзем на яр одплатиц — не сцел пойсц... Гварел... „озда ви думаце же панове задармо буду лічиц... Їм не брига, же ваш син умре...“ И не пошол. Вец сом сама сцела пойсц, але хто ми дом будзе чувац... А кед ме завее... хто ми сина допатри... хто го похова кед умре... И знова ше розплакала.

— Добре жено, теди я идзем до варошу — по дохтора... Приведедем го гоч як... — Дай знац моей жени... а я попонаглям.

да зме до вечара ту. — Положел стару оленету шапку на голову — вишол...

Уцагнул саночки до двора, а сам ше пушел драгом до варошу.

Витор вонка моцнейше цагал. Шніг вше густейши падал, а шиви хмари випатрало як да ше спуштели аж по телеграфски дроті.

Далеко варош, але ноги бачика Максима звикли пешо-исц... Лем шніг завадзал...

— А кед войдзем гу дохторови замодлім го крашне гоч и на колвнох. А кед не послуха... пойдзем до суду, пойдзем гу влас-цом и повем:

— Забиц сце человека, нехристиян, наженъце го виратовац хранителя — бо то не богатого оца син... Вон ма мацер свою кармиц да не умре од гладу, дагдзе под плотом... Повем... О знам я повесц кед треба за других... Лем за себе не знам, Не знам и не можем...

Древнели ноги и ледво их вицаговал зос шнігу... але ишол напредок, бо требало ратовац еден живот.

* * *

Дохтор бул добри человек. Розумел биду... Пристал такой, ище и коч поеднал та пришли до гдовицового обисца уж самим ве-чаром. Але уж було не скоро...

Заплакал стари Максим, заплакал и дохтор зос гдовицу але помощи не було.

* * *

Шніг престал. Валалом запахнул швижо-печени хлеб, а у гдовицовой хижи швичка купена за пожичени динар.

Максим копал у змарзнутей жеми гроб на теметове, а вечар псалтир почита... Цо остане почита дома по поладню, бо ютре-рано треба труну даяку збиц и криж справиц.

Вечарши дзвон пред пацерами оглашел, же ше една душа преселела до вичносци... але худобна, бо кратко дзвонел валалски дзвон.

Вечар кед ше зацаговали на каждам облаку червени фиронги, а стари коло пеца приповедали стари події — бачи Максим вжал свою єдину ценку реклу цо му и влече и вжме служела як шве-точна шмата — за церкву и з псалтиром под руку пошол до гдовици Марі. Почитац псалтир. Жаль би ей було да нехристиян-ски похова свойого єдинца сина... Жаль на вики же пре худоб-ство не могла випровадзиц свойого сина, так як мац...

Не топено нешка у бачика Максима, але на ютре будзе, бо вон, Максим ище жив...

А вон не виновати же му Бог усадзел до першох таке шер-цо цо ше так легко розплаче над цудзу биду.

Не виновати вон же себе не може сановац, же не може буц таки як и други швет...

Як и тераз... Нешка... Чи могол не пойсц до варошу? Не ратовац хранителя бидней мацери? Та да вон умар, а його жена да плакала над хорима дзецими чи би ше ніхто не нашол да ратує... А кед би ше нашол так еден Максим, о як би го вон благословел од тамаль, з тей висоти...

При умартому уж було жени и людзох... Були и сушедове цо не могли пойсц по дохтора... А да пошли, хто зна, може би ані вон, Максим, зос тим псалтиром не приходзел... Не требало би...

Стали у угле и приповедали... Чул як еден гварел:

— Та я видзел же тому помощи нет...

— Як видзел? А я не видзел. Думал бачи Максим...

— А чи видзел вон слизу у оку мацериним, чи видзел як ше очи мацерино мутни од болю модлели:

— Ратуйце, ратуйце ми єдину надію, щесце, хранителя мойого...

Гдовица плакала над мертвим сином, але випатрало не так жалосне як то знаю богати жени. Вона поцихи... Як да ше бала да ю дахто не покаре, же вона за сином плаче...

Лем кед Максим вошол теди заридала горчейше. Нарикала:

— Ані ши сину не подзековал бачикови Максимови... ані ши ше не одпитал од нього... А спашиц це мацери цел... хранителя мацери єдиног... Поздравиш оца свойого, а хранителя мойого — же сом широта остала, же чежко на швеце жиц худобней гдовици... Клекні сину пред Марию Пречисту и модлі ю зос зложенима ру-ками за добротвора нашого Максима старого, за дзеци його и жену и обисце... Най благослови стораз роботу його и труд, най му да щесца... бо вон доброго шерца...

Сушедове вишли... Даскельо жени у куце шептали и уцeralи зачервенети очи, а Максим заплакал.

Вонка ше цма ноц спушчала. Витор знова починал свою пи-сню, кед бачи Максим розтворел псалтир и почал якош радосне з полного шерца:

Блажен муж, иже не иде на совет нечестивих, и на пути гришних не ста, и на сидалище губителей не сиде... Но в закони Господним воля его, и в закони його поучаться день и ноц...

Запрагнем я коні...

Запрагнем я свойо коні до коча, бо у хліве давно ми уж регоча.	Виженем ю зос обисца до поля, — там дзе рошне велька біла тополя.
---	--

Окведим их и виплечем ім гриви, бо сцем постац и я раз уж щепліви.	Най ю витри розтаргало, рознешу; спокрой шерцу заш мойому принешу.
---	---

Заженем их зос батошком до скока, а калапчок накривим вец до бока.	Тополя ми біла озда поможе, бо так далей жиц уж бідне не може.
---	---

И весело гласно себе зашпывам, нач да шерцо я зосбригу убивам.	Ослабне ми та и биц раз престане... Задуй витре, бо уж час за прагане.
---	---

Коцур, 1937.

Янко Фейса, уч.

Мойо квеце

Веле квеце лем раз квітне,
а вец бідне спрее
кед уж цепле слунко влече
баржей кус пригрее.

Тому квецу кажди рок так
викапе нашене,
але зато воно цалком
нігда не вигине.

Нашене му зрока на рок
живот предлужуе,
а запах ме його мили
знова ошвижуе.

Тото квеце я уж давно
садзим, пресадзуем;
дзегод найдзем згодне место
я заньго жертвуем.

Же дакому ше не пачи
най го вец не руша,
ша я людзох не наганям
же го пахац муша.

Хто го так барз ненавидзи
най ше знім не квеци,
я и зос тым задовольни,
же го любя дзеци.

Я. Фейса

Привит

Любела бим откриц
нешка зос словамі
радосц пред нашима
милима госцамі.

Длужносц тоту добре
окончиц бим сцела
бо бим так жадане
нас шицких спольнела.

Радосц нашу цо нам
шерца напоўнела,
а у душы нашэй
любов возбўдзела.

Же ше дакус збунім;
так вец попатрице*)
а же ше ми уда;
вец ме похваліце.

Я вас, мили госци,
зос тима словамі
витаю мило, щиро
шицких медзи намі.

Я. Фейса

*) Рошири пальци пред очми.

Василь Стефаник:

Побожна.

Семен и Семениха пришли з церкви, та полудньовали, — ма-чали жимну замешку до шметанки. Чоловек єдол, аж очи виско-чели, а жена почтиво єдла. Од часу до часу уцєрала ше з рука-вом, бо чоловік пирскал на ню зос шліну. Таку мал натуру, же чамкал и пирскал шліну, як з писком до оч.

— Не можеш тоти писки дакус приврець, не мож хлеба жєсць!

Семен єдол и не привєрал писки. Дакус го жена укушєла з тим словом, алє вон вожєл далєй шметанку з миски.

— Чамка, як штири швинї. Боже, Боже, таку маш гамбу о-дулену, як у старого коня.

Семен ище бул цихо. Дакус бул и виновати, а другє, сцєл ше добре наєсць. На концу станул и прєжєгнал ше. Вишол на двор, дал швиньом єсць и врацєл ше лєгнуць.

— Пала, натохмал ше, та лєга, як щипанїца, и не випха нїг-дє до вєчєра нос. Гнїє так каждого швєта и нєдзєлї.

— Цо ти сєбє гузєл зо мну вьжєш? Кєд ци я завьжєм гу-зєл, та ти його нє розвьжєш, я тєбє дам гузєл.

— Я би тєбє каждую нєдзєлю живого кусала.

— Кєд би швиня мала роги...

— Стої у церкви, як баран нєдорєзани. Иняши газдовє, як газдовє; а вон таки затєлєпани, як колєра. Мнє ше аж лїцє лу-пи прє такого газду.

— О, бидна главо, та утрачим царство нєбєснє! Натрап ше цали тидзєнь, та ище и у церкви гаптах стої! Стої уж ти за мнє, а я и так Боскє слово послухам.

— Ой наисцє ти слухаш слово Боже. Єдно слово нє знаш з того, цо панєцє гварєл на казаню. Станєш на штрєд церкви, як мєшачкар. Патри, а очи уж пошли назрачо, патри, а вон уж ус-та рознял, як капуру; припатриш ше, а шліна чєчє з пискох. А я ше припатрам, та аж жєм подомну гори од ганьби.

— Одступ одомнє, ти побожна, най дакус очи заджмуриш. Ти би тєраз равнє млєла, а я лєдво живи.

— Бо нє стої у церкви, як слуп. Лєм цо панєцє почнє з кнїжки читач, а ти такой очи вищирєш, як цибулї. Та махаш з главу, як конь на слунку, та пуцаш нїтки шліни, паук, таки цє-нюжки, лєм цо нє захраниш у церкви! А моя мац гварєла, же

то нєчиста сила ше закрада, чловєка на сон ламє, же би Божого слова нє слухал. А коло тєбє нєт Бога, ой бомє, нєт!

— Агий на тєбє, та то ше на твою главу нєчїстї припил, нє на мою! О, то побожна?! Мой, та ти ше записала до якогош ар-химирского дружтвє, та думаєш, же ти уж свята. Та я тєбє скору спишєм, як у кнїжки, з такимє бєлавимє шорам... Зишли ше газдинї до братствє! Нїхто такє нє чул, анї нє видзєл. Єдна мала дзєцко, як дзєвка, друга, як гдовица, а трєца нашла сєбє прєз чловєка, — сами порядни газдинї ше зишли. Та кєд би вас тоти черци знали, цо ви за чєлєдз, та вони би вас з киякамє вигнали зос церкви! Палє, яки ми там побожни, лєм хвост на задку хибї! Кнїжки читаю, образи купую, та такой живи до раку пойду!

Митрополит А. Шептицький на посвєцєннє церкви оо. Василянєх у Львовє (у улїци Потоцького).

Сємєновє жєна аж заплакала, аж ше затрєсла.

— Та булє мє нє брац, кєд сом мала дзєцко. Но наисцє сом ше ущєсцєла. Та за тєбє би и сука була нє пошла, за такого вола нєумиваного. Ище ше моdlї Богу, же сом сєбє з тобу швєт звязала, бо би ши таки ходзєл до гробнєй дєски.

— Бо сом бул дурни. злєкомєл сом ше на польо, та сом босорку вжал до хижї. Тєраз би сом уж и зос сєвогє додал, лєм кєд би цє мож булє оддзєлїць. —

— Ой нє оддзєлїш ше, нє! Я знам, ти би сцєл ище другу з польом вжаць, алє нє бой ше, мнє нє зожрєш и нє дотлучєш. Я и так будзєм жиць, и так мушиш на мнє ше припатраць, та концє!

— Та жий, док єст швєта и слунка!

— Та до братства будзем ходзиц, та цо ми зробиш?

— О, уж ти у тим братству не будзеш, гибаль би мне не було. Я ци кніжки пошпурям, я це привяжем. Уж ти мне не будзеш приношиц розуму...

— Ой будзем, будзем, та цо!

— А одступ одомне, бо кед вежнем даяке зло, та ше вив-
раиш!

— Мамо, мамо, чом ши ме дала за кальвина, прецо ши ми швет завязала? Та в недзелю ше бере до битки.

— Та чи я розпочал зваду? Та видзице, цо то за побожна? Ей, небого, кед ти так, та я тебе дакус прикраим, я тебе писочок дакус припрем. Та пре тоту побожну требало би хижу охабиц. То беда, але будзем биц!

Семениха сцекала на двор, але ю человек вляпел у приклеце и бил.

Мушел биц.

Тополі.

Кед сом була мала, у нашим валале вельо меней було тополі як нешка. Стали даскельо при бегелю, при церкві и у нашого сушеда Дзвонара. То були за нас чудни, високи — барз високи древа...!

Вельо шицкого однесли роки зос дзєциньства, але тоти тополі на концу Дзвонаровей загради нігда сом не могла забуц!

Паметам, раз ми шєдзєли дзєци у загради на престартей чуги под орехом. Стари Дзвонар очи на полак завар и приповедал нам єдну од своїх чудних приповєдкок. — И я слухала але мойо очи стално патрєли на тоти таянствєни нігда не мирни древа...

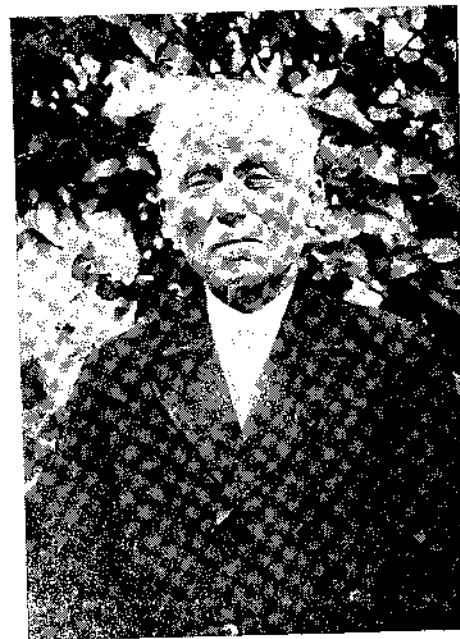
„Повєдзє ми бачи яки високи тоти тополі...?“ Дзвонар попатрєл на мнє, цопатрєл на дрєва, покиал зос главу и цихо одповєд:

„Ищє лєм кущик и там уж нєбо...!“

И я така мала, патрєла зос чуги и наисцє так шє ми видзєло жє конари дотикаю краснє бєлавє нєбо! И од тєди любєла я тоти дрєва! Нїхтo нє знал, жє у моєй дзєцинскєй душі якє мєстo завжалє тоти тополі. — Кєд витор дул слухала сом шуцанє, и думала сом, жє шє ангєлки бавя зос лїсцями и радовала сом шє, жє нє лєм у приповєдкє, алє и ту на жєми, так блїзкo гy мнє.

жию дрєва високи до нєба! — Нїхтo нє осєтєл жє я кєльораз-
станула и патрєла длугo — длугo нємирни верх високей тополі...
драгу, прєстo до нєба..

Раз шє вєлькa ствар стала! Стрaшнa буря була вноци а
ранo єднa тополя на жєми лєжала. Шицки дзєци шє збєгли,
чудовали шє и моцнoму витру и вєлькєй тополі. Лєм то нєзнал
нїхтo на цo думам я и якє розчарованє прєживюєм я у моєй
нуждaми полнєй душі...! Стала сом при вивалєнoму дрєву и по-
думайцє...! Воно нє сциглo ані други крaй загради...! Смутнa сом.

Няради Андри, б. дзвонар у Р. Керестуре прєз 50 роки.

була як да сом дацo барз милє стрaцєла, завар шє навшє прєдо-
мну мнє таки мили и тaїнствєни швєт и сомнєнє шє уцaглo до
шєрцa... жє оздa ищє и вєльo другє нє так єднoставнo у животу як
я сєбє думала зос моїмa тополямi.

И вєчар длугo сом нє могла заспaц, роздумовала сом о
нєбу.. о далїни и пєршираз сом нє знала жє цo би нас моглo
одвєсц до нєба, кєд и Дзвонаровo високи тополі нє сцигнє там..

Блєна Солонaр-Поливкa..

Кед на нїх попатрим
Думам же сом мала
И видзим тополї
Старого Дзвонара.

Слухам приповідки
Що з вітром шептаю
Кельо скромносьці
У себе скриваю!

Так ще ми видзело
До неба им конар.
Як нам приповедал
Стари, добри Дзвонар.

Иншак тераз шицко...
Уж менши и конар...
Лем тополі исти,
А и стари Дзвонар.

Блена Солонар-Поливка.

Щиро рошне у заградки
И ніхто то незна
'Яка за мене успомена
Каждей яри кед виквитне
Белава оргона!

Мойо снови приду назад
У чим сом сигурна
Воскрешію як успомена
Каждей яри кед виквітне
Белава оргона!

Так нечуйно прешло шицко
И я уж уморна...
Як остане смутна грана
Каждой яри кед преквитне
Белава оргона...!

Блена Солонар-Поливка.

Стоїм на обали
Азурного моря
Слухам били габи
Що вони гуторя!

Бежа вони гү мене
А вецка ше враца

У белавей даліні
Зошицким ше страца.

Так ше габи бавя!
 А вода безкрайна...
 Чи ше у нїх скрива
 И Божия тайна?!

И так дознам тайну
Кед не бежим за тим
Бо я лем каменчок
У тим писку златим...

Єлена Солонар-Поливка

Красна ярня ноц...
Шедзим на лавочки
Патрим ўж дўго
Блішачы гвиздоцкі.

Патрим их длуго
Таки сү ми бліски
Кед сом була млада
Таки були исти...

Хуст — б. столица Карпатской Украины.

Таки шумни були
Ніч ми не поведли
Гоч як сом жадала
Нігде не одвели.

Бліщаци гвиздочки
Очками кліпкаю
А тайну живота
Нігда не видаю.

Красні ярні noci
 Више вас любииц будзем
 Свойо давни мрії
 Нігда не забудзем.

Блена Солонар-Поливка.

Василь Стефаник.

Дідо Гриць.

Пошол сом опатриц мойого старого приятеля Грица. Вон давно оглухнул и чежко ше було з нїм згвариц. У руках мал желену галузку, а коло нього на трави шедзел його невелички унук.

— У добрим часу сце пришли: Я ше препородзел на молодого лем не знам, чи на дзецко зидзем, чи на стару главу наберем ганьби. Чуем тоту музику, як моя стара ишла за мене, барз бистри гласи допераю до ухox. До тераз були, як з оловом заляти. Чежко буц глухому, слова преку на язикау, а стара ше лем подшмихув зомне та пици до ухox. А нет то уж як збори слухац та и самому з поза стола до нїх гуториц. Я ше од жалю за людским словом нераз сцел дац замуровац. Горко то кед живе тіло обраста коров та постава слупом.

— Приходзи ше шедзиц у своей души, як у зваленой хижи дзе шицко розбите и поваляне. Дзеш як зос молги, як зос мокрого гару вигребовац свой розбити маєток та од гаду уцерац руки. Родзени дзеци таки, як цудзи, я забул, же вони були малима.

* * *

— Барз давно то було, кед ше у варошу, позберало нас вельо господарох зос Черемошу, знад Прута и знад Дністра, кед зме привели хлопox до школи. Вони таки спокійни и цихи на вароским пияцу, як риба розруцана по драже, сцели би сцекац дому, до желеного поля. Мацери шедза на кочох, плачу та цихо преклінаю тих цо нас на того порацзели, а ми ше оцове, радуєме: та докля, гуториме, будземе дурни та паном служиц, дотля док дзеци не повиучуєме, а вец и панох повиганяме. А по тим гет, кед дзеци у школах подросли, то ми, сами стари господарє коло нїх як пчоли коло квеца облетали.

И тот жаль, кед я як замуровани зос циментом, пришол до глібокей пивніци, зробел одомне такого, же сом почал забувац шицко, чому сом ше у живоце радовал. А кед сом тераз даскельо дні пред тим почал у себе чувствовац нову силу, то ше ми привидзело, Господи, же я тераз будзем щешліви и богати, шицка сила нараз у мене, шицка пшеница, котру я покошел през цали свой живот ище не витлачена. Тераз я богач, ище викармим цалу Україну. Идзем баяги гу дзецом, стара напхала до торби вшелїячини: и того їм и гевтого, не жалув мене, кладзе як на коня. А

я за мотілями и з бурю идзем радосни, весели, бо предомну дзеци а замну била хижа.

— А чи вони здрави, рошню, уча ше?

— Одпочивам по драже, як дуб модно закоренети до жеми галузки под небом, у школи. Тераз я ожил и моднейши сом, походзим ище по своей драги, бо мам добру, ласкаву душу у себе полну пазуху.

* * *

— Гей, кед вони шицки покончили школи — тоти нашо дзеци, так як пристали до нас, и ми ше збили з нїма ведно до громади. Дзе там уж, моспанє, жандаром дац раду. Идземе за дзецми тисячами, модни и розумни Свойо на предку. Сталя

Палата влади у Хусту.

Франко з таким ясним чолом, як слунко, спокійно нас учи, бо вон шицко зна. Приповеда нам, же кед кажди з нас пошедзи у гарешту за свою — мужицку справу, то ше уж нїгда нічого не будзе бац... А Павлик ледво диха, приповеда завжато з ценким гласом — як да є гет без надїї — о нашей пужди, а там далєй при дзверох кричаци Прильовский облечени крашне, як дзивка, та на шицких кричи и вадзи ше, младши ше прето вше блїжей цискаю гу ньому. З єдним словом жем под нами дубонєла тельо нас було и шицки одушевєлєни за нашу справу.

* * *

А кед Франко пришол до мене з младима преноцовац, то жена, гоч як вича — збори не любєла, ипак не протєстєвала нїч,

бо видзела же нашо млади учени були коло нього та щешліви и ясни, як да вон кождому положел златне колесо на главу. А я ше опар на ясен у загради та гуторим: Господи, Ти розвешелел швет свой з тима гвиздами, а нас бидних мужикох — парастох розвешелел ши з Франком, будзеш мац мою молитву за нього кождого дня.

— А у хижі я му гуторел: Мне неписменому вашо писмо едно за другим синове читаю, старе и нове. Кед би вам Бог дал тельо сили, да виглѣдаце шицки нашо писма, зпод жеми, зос старих монастирох и тоти, цо замуровани до панских палатох. Та споминайце и нас, гоч по мало. На други дзень сом го вожел на штацию та сом стретнул якогош пана на кочу з коньми як гади але я не зишол з драги и калап не знял. Небоги дідичу, я вожим ище не такого пана, як ти.

* * *

— Ми росли, нашо дзеци ше множили, шицки єдного духа та война їх веліх покладла до чужкей жеми, а шицки цо остали котрих ми викармели а Франко научел, зробели єдну команду українску, а команда гутори, муши буц Україна. Хто тот час у нас не дожил, тому Бог, видно з того, ласку не удзелел.

— Унуки пошли, а я ище и унуку випровадзел, да у шпитальох ходзи коло хорих. Ані єдно ше не врацело. Стара ше похорела, мне и Україну преклінала. Ходзел ши, гуторела, цали свой вик по вичох-зборох та и дзеци ши заражел зос тим и пушел їх стримголів. А дзеци баяге ніч не гуторя, обиходза да гуторя о тим як я косци їх дзедох порозруцовал по цалим швецѣ.

— Я ше уж и сам готовел исц за унуками, та ме Поляки влапели на граніци и врацели назад дому. Длуги роки я шедзел поза углами хижі та не шмел сом до ней войсц єсц; зробел сом себе посцель у хліве медзи статком, та там перебувал и лето и жиму. Оглухнул сом, ошлеп, єсц не вдол ніч крем кромплєох и дакус води. Так ме швет обиходзел и мойо дзеци.

— Та найгорше тим нашим цо иду на службу. Бо кед придзе польски жандарм, та гоні сина на форшпон, то я берем батог и и шедам, лем кед знам, дзе треба пойсц.

— А цо, стари, дзе ваша Україна, а кельо ланци жеми ти сцел од пана, а яким министром мал буц твой унук?

— Глухи сом, гуторим, не чуем ніч. — Вожим, або дзивки з німа, або по улїцох шмеце зазберуем и робим службу. Але гевти нашо, цо пошли на цудзу службу, як да ше одомне обра-

цаю, баяге не познаю, иду як пшички, цо їх газда пушел на чисте польо. — Але єдна млада професорка ме ипак познала. Не плаче, не заводзи. — Діду Грицу, цо будзем робиц, мой наречений сцѣ, же бим пристала на його виру. — Небого, гуторим, не идз до ніх на гостину, кед їм не добра твоя вира, шедз у своей хижі, та єдз чарни хлеб.

* * *

— А до вас мам тєраз вельку молбу. Чи я таки здрави будзем длуго, чи кратко, бо ше боїм, же уж кед я умрем, то мойо дзеци поздєраю з мурах Шевченка, та Франка та шицких наших, вони поруцаю на жем. Вони ми дзеци позабивали, вони не годни на ніх патриц, а кед я будзем уж лежач у труни, то ше опитайце пред людзми мойм дзедом, чи вони буду тоти мойо образи так почитовац як и я цо почитовал, чи поздєраю зос мурах да ше попача єгєкутором та жандаром. Тот мали унук вон би ище почитовал мойх приятельох, але дзе йому ище до сили.

— Та кед мойо дзеци не зосцу тих мойх приятельох, то купце скоряну шкатулу та їх положце мне на груди. Гуторя же скоро не гнїє виками. — Та ище єдну молбу мам. Охабям єден ланц жеми, тому кого ви тєраз повецѣ, же би, док буду згартац косци наших стрилцох до громади, и замне тот гарнул там даскєло лопати. Але високо, бо на тих косцох заквитне наша жем. А за хованє я мам шицко приготєвєнє, ані за єден гвозд ше не муша старац.

* * *

На други дзень вщас рано пришол посланец, котри явел, же дїдо Гриць кед я од нього пошол, гварел унукови да заграє на сопилку, напил ше млєка, шалєл ше зос свою бабу, облєк ше до билєй кошулі, зашвицєл у рукох швичку, лєгнул до посцєлі и дораз умар.

Слунечко слунечко

Слунечко, слунечко,
Вщас ти ставай,
До мойого облачка
Запатрай!

З яснима зарями
Ти мнє облєкай,
И каску*) о весни**)
Приповедай!

З укр. М. В.

Никола Шліхутка (Дзвіночок)

*) Каску — приповєдку, **) о весни — о яри.

Дзе шерцо мойо...

Дзе луги шырокі, Дзе води бистручки,
Дзе гори високі, — Дзе хіжы билючки, —
Слунко вишвицуюе, Дзе прелюбі дзеці,
Згода ше готуюе, Ягод пішні кветы,
Там шерцо мойо! Там шерцо мойо!

Дзе Бог з ангеламі,
Віта по-над намі, —
Дзе народ здыхуе,
І яр обчехуе,
Там шерцо мойо!...

З укр. М. В.

М. Майструк („Дзвіночок“)

Клим и Гарасим.

Клим и Гарасим ішлі на вашар. Клим ведал на порвацку, праше, а Гарасим козу. По дражэ ше заприпаведалі і ту ше дознаў ад другога, же першы з ніх сцэ предац праше, а за прыяці пенезі купіць себе козу, а другі — сцэ предац козу, а купіць праше. Бо дзеці млека не маю... Прэшлі ше обідвоме по ярмарку кола таргоўцоў, разпатралі ше по медзі людзоў, статок і швіні, та ше зноўа зішлі аж дзешка перд паладнём кола едней карчмы.

Клим ше поразпатраў, та гварі:

— Знаце цо, сушэд?... Ві маце козу, а я праше. Я мушым купіць тото, цо ві маце, а ві тото, цо я... Але нач да даме заробіць жидові? Дайце, та ше позаменюеме. Ві мне даце свою козу і пайдзешатку, та берце мойо праше.

— Е, ішце ше так добра не маме! — гварел Гарасим — Дайце ві мне свойо праше і доплаце ішце пайдзешатку, а теди берце мою козу!..

Але прето, же слунко барз пражело, обідвоме сушэдове зашлі до карчмы. Шэдлі за стол, да дакус оплокаў гарла. Випілі по адну модну, та зноўа таргую.

— Но, сушэд — гварі Клим. Най уж страцім. Дайце козу і шітраец днары, та праше будзе вашо.

— Знаце, сушэд, цо ше будземе аднац як жідзі? Дайце праше і шітраец днары і коза ваша.

— Е, ішце так добра не стоїме на швеці!... Но, — триец днары і праше.

— Триец днары і коза!

— Дайце руку! Дваец днары і праше!...

— Дваец днары і коза!

— Най вас, сушэд, качка віргне! Дзешэд днары і праше.

— Дзешэд — і коза!...

Обідвоме сушэдове випілі уж по даскельо „мощні“, але до порозуменя ішце не дошлі. Жід ім вше ровна долівал, бо відзел перз облак, же гу плоціку прывязані: праше і коза. А на дворе ше уж змеркало.

Далей Клим гварі:

— Знаце сушэд! Може ві будзете легкі на руку. Най будзе праше за козу...

Та ту Гарасим вдерел з песьцу по столе та скрічал:

— Не! Най будзе коза за праше!

За тот час пріступел жід гу іх столу та гварі:

— Слухайце і ві Клімку і ві Гарасімку! Тераз не будзе ані коза за праше, ані праше за козу. Ві іх уж, мойо любені, пріпілі. Ідзце з Паном Богом дому, бо я уж замікам карчму!... („Золотий Колос“)

На спомин

Вл. П - ви.

Часто себе прыгадуем гэты жымскі дні і вечеры, цо зме іх мі двома преправадзели у цудзім краю. Ты буў такі веселі по законченей работі і успіху, полні мрыйох і надії. Бешедовал Ты, шмеяў ше, шпіваў... А я цэ слухал. — І гоч жымскі вітор бешнел под облаком, я ше чувствоваў прыемна у нашэй хіжы, котра була полна нашых мрыйох і планоў за будучносьц...

Ты такі радосні, полні жыцця і шчелосці, пріпаведал ші ріжны події зос твайго жыцця. Чувствоваў сом теди запах кветца і джобане церня, котрэ выпольнявала зміст Твайго жыцця. —

Вец Ты пошол, а я остал смутні, але осталі глібока до мові душы урезані слова, котры Ты тельораз гуторел:

— „Свойо ше власне нігда забуць не шме!..“

К. Сидор.

Биркаш Михал:

Любов обновена

Вечар пред облачком
Дзивчаточко стало.
Стало воно, стало,
Горенько плакало.

Пришол гү дзивчатку
Єден хлапец шварни:
— Чом ти дзивче плачеш,
Губиш очка чарни?

— Як бим не плакала
И судьбу не лала,
Кед ме вона бидну
До жалю нагнала.

З шварним хлапцом сом ше
Любела кохала
А тераз го од мене
Судьба моя вжала.

Уж тот хлапец шварни,
Уж ме вецей несце.
Бодай вон зос другу
Нігда немал щесце.

Тото йому жича
И мойо слизочки,
Кед ми не заплаци
За мойо гамбочки.

Кед чул тото хлапец,
Дзивче посановал,
Притулел гү себе,
Та мү обещовал:

— Не плач дзивче, бо уш
Любов обновена,
Ище тей ешені
Будзеш моя жена.

Дзивчаточко стало,
Вецей не плакало,
На хлапца красного,
Крашнє попатрало.

Вон дзивче притулел
Та ше пѣбчкали
А вец обидвойо
З радосци плакали.

Оленка Биркашова:

Писня косача

Кед уж зос узретим жито
Витор летни покива
Теди себе кажди легины
Таку писню зашпила:

Ище лєм дас два дні — три дні,
Та уж кошиц почнеме.
Коні свойо, — коні млади
До коча запрагнеме.

Конік красни — заплєцени
У кочу ми франтує...
Идзем на жем, жито кошиц,
Шерцо ше ми радує.

Благослов ти боже мили
Гей, параста каждого,
Благослов мү и тоти дні
Коло Яна Святого.

Да зос косу оштру стане
До заренка свойого,
Одберачка з порвислами —
З шерпом стане за нього.

Кед ше косач з оштру косу
Доокола розкива,
Напрез нього препилечка
Красну писню зашпила.

Откос длути кед вижене,
Та лєм косу заруци
Так на плєцо, а зос чола
Зной ше лєє горуци.

Скошим, звежем, витлачим го,
А вец знього и предам,
Та порцію повиплацам,
Поганьбиц ше я не дам.

Бог небесни нам даровал
Тераз жита довольно,
Тей ешені ше оженім
З хтору зосцем шлебодно.

Тиса у наших Карпатох.

Обрахунок.

Іправе шедло слунко за сцернянку до кукуридох, високих и чарних як гора, дзе уж длуksi час препровадза ноц, кед ше бачи Марко Руснак выбрал на остатню драгу, — драгу до раю.

Випровадзели го іста його жена Ката и син Микола и дзівка Параска и вельо сушедох...

Бул там и кум Василь з куму Макрену, цо тарговел з вайцамі и заходзел по тарговини аж на други валад.

И валалски одбор на чолє зос паном бировом и ище старима д. кедишніма ешкутами, кед ище вон бул биров, теди, у гевтим златним часу, кед ше у валале парохія будовала, а вон тот исти покойни дал з валалскей каси 5 езри стрибла да му паноцец мено як бирова спомина на вики у церкви...

Е, давни часи, кеди то було... Тераз пришло охабиц тот швет и заменіц го з другим. З райом! З райом, а як же. Бачи Марко Руснак бул перши чловек у валале, а як да и не — ша и пан биров бул. А иншак, вше од младосци на своїм месце бул... А ето, пришла старосц, умрец ше мушело. Гоч знал же за вельки заслуги пред Богом пойдзе просто медзи блажених ипак му було якошик чежко выбрац ше з того швета. Привикне чловек на тот швет, гоч яки би бул добри та то... Та так и вон. Привик та... И док му баба рихтала нови гачи и лайбик з билима гомбичкамі и длугоку кошулю заплакал ведно з бабу...

Ище кед му дзівка Макрена принесла навиксани чижми, у хторих ходзел ище до валалскей хижи кед бул биров, теди му уж наисце було барз чежко, так чежко, як му було дакеди, кед му згинул найкрасши конь Цезар у хліве — бо го крєв задавела...

Так му було чежко але вецей оцаговац не могло ше.

Процивиц ше не було кому, а и да було, вон би ше не процивел. Ша вон ше цалого свойого живота нічому не процивел.

*

Кед го дружтво випровадзело, кед слунко у кукуридох заварло обидва ока, а мали кридлати слугове св. Петра порозбегували ше позапальовац швицаці лампочки по белавим небе, рушел ше Марко зос валалского теметова перше дакус дражком по жеми поза теметов, а вец тамаль за кукурицамі за кумову сламу по узкей дражки, просто пред дзвери раю, дзе Святи Ключар доче-

ковал души и закуковал до грубих кнїжкох, дзе тим душом шицки добри и зли діла були позаписовани.

Дражка була узка а вше висше ведла. Щесце же там лампочки були позашвицовани та указовали драгу вше далєй и вше висше.

Станул бачи Марко та одпочивал... А як и не? Ша то уж роки на хрибце, не франта...

Палє там як шкатулки од ширкох у його валале пошоровани хижи... А на каждей облачок... а облачки швица як тоті гвиздочки помедзи хтори вон тераз идзе гу старому Петрови на обрахунок...

Палє там и його хижа як два шкатулки една коло другей на ключ зложени. И там швица.

Тераз там обед маю тримац... Кум Василь мал ше уж моцно напиц, та дагдзе плаче и приповеда о нїм о Маркови, як вони дакеди як дзеци — мак крадли... Воно и шмишне и гришне — краднуц и прето ище и плакац... Но, але цо поробиш, дзецински розум, та не мог розликовац цо то грих. Як и кум Василь цо не могол розликовац цо шмишне а цо не, теди кед ше напил. Вон вецейраз та таку чудну натуру мал, шмєял ше, кед требало плакац, а плакал, кед ше требало шмеяц. Як и тераз, ни-а, пре тот мак...

Цошка цагало бачика Марка назад закукнуц гоч лєм так през облак цо други робя...

Жена бизовно плаче, дзівка исто — гоч им кельо раз гварел, же най ше вельо заньго не жалосца...

Биров и паноцец напевно тераз розпочали бешеду о дражкох по валале и гевтей на теметов цо ю ище вон дал оправиц...

А син? Син, можебуц пошол до хліва лебо и гу хлапцом... Гунцут и хлапец... Уж 20 роки, а ище вше лудосц у глави..., але може му и буц... Ожені ше, умири ше... А Бог зна цо го и чека... Палє покойна друга дзівка... Кельо лєм талу дал, кельо ше витрошел, а пришло, одала ше та ані рок не пожила — умарла... Та цо? Нач ей богатство... Нінач кед го не може уживац...

Та од теди не ценел богатство бачи Марко и не скуповал... Гварел паноцец у церкви: лєгчейше верблюд прейдзе през иглово ушко, як богати до царства... Е, але гварел паноцец и то, же то не значи, же ше богати наисце не може спашиц. Може, а ище як, лєм кед душа не приліпне гу стриблу... Як на приклад його сушєда Глигора. И хованца чує, же трима. Таки ше вера не спаши, ані му нет помощи...

Скупи, ище и своєму синові санує... Нашол го раз як вицагує жито зос гамбара в ноці — та го побил... Побил на чудо...

Ей слава ци Господи же я не таки... аж як да одлегчало бачикови Маркови... Чувствовав ше якош легчейши, кед рушел далей по ускей дражки помедзи гвиздочки...

Мали вредни роботніци з криделками и кандрастима главками врацали ше праве з погашенима лампочками, цо уж не требало, бо ше слунко пребудзелo и нездобачки обачело валал, а тераз указало своєю одпочинуте ліцо з поза валалскей студії на пажичи, дзе кондаше нападаю статок зос Маркового валалу...

Вдерели зарі слунечни до небесней капуре, а вона ше забліщела од непреповедзеной краси и отворели ше...

Ангелки, жени, дзеци и други людзе, шицко цо тей ноци охабело тот швет, рушело през отворену капору нука гу святому Петрови, цо за виру Христову долунці бул на крижу прибити...

Вошол и бачи Марко и чекал, чекал, як ше то звикло по валалских хижох, та и судох, там, долу на жеми.

Еден по еден одходзели людзе, а вон вше бліжей гу кніжком...

Не бояжліви бул человек бачи Марко, але колена му ше цошка тресли... Може прето же захладло... бо то рано и на жеми так було, кед роса спадне та захладзи, а вон ище у кошулі и у самих гачох. Добре же голем чижми вжал. И предумовал бачи Марко, кед ше му святи Петро опита цо гледа, як будзе требац одповедац, одоброволіц го...

Правда, ма вон то шицко нука пописане, але заш лем...

— Хто далей на шоре, прервал думки Марково — стари Петро, цо шедзел за вельку кніжку и прейг окулярох патрел благим оком на бачика Марка.

— Я, Марко Руснак, з валалу Долня Болячка... Вчера кед слунко шедало вибрал сом ше на драгу, окрипени...

— Помали, Марко, помали... Шицко при мне записано. Записано вера... И зос верхней поліци дал себе зняц велічезну кніжку. Але праху на ней не було нашедано. Недавно ю лем мушел мац у руках...

— Но гутор тераз шицки по шоре своєю добри діла, гварел далей свяи Петро, кед нашол його мено медзи менами живих у його валале, цо уж були записани у грубей кніжки Петровей.

Одкашлял себе бачи Марко та почал:

— Кед сом бул мали до церкви сом ходзел, науку прова-

дзел шорово. Учителя и паноца почитовал, калап знімал и поздравкал, кед коло мене преходзели...

Кед сом вироснул оженели ме, а зос исту свою бабу по християнски зме жили.

Дзеци зме седмеро мали, та нам Бог вжал штvero, а тройо виросли.

Виросли крашне, та зме одну аж и одали. И добре ше ей ведло. Одал сом ю за шорового легиня, такого якого себе сама вибрала, але и ю нам Господь вжал. А лем рок була одата.

Моя жена почала нарикац и на Бога ше поносовац, а я ей гварел: Не нарикай жено, препущ ше на волю Богу, та шицко добре будзе...

И слава Богу потіху нам дал Господь у старших роках. Сина маме, як дуб здорового и моцного... И дзивку красну и добру маме и до церкви их наганяме и пости посциц зме их учили... И каждого року споведац до церкви з другу челедзу посилали.

Ошмишковил ше свяи Петро, бо мало буц и у його кніжки лем так, як є, — записано...

Ошмихнул ше и бачи Марко... а як би не? Ша аж тераз ма почац читац добри діла... Тоти до тераз, то могол кажди зробиц, хто лем вери до Бога...

Погласкал баюс, одкашлял, а вец далей наставел бачи Марко...

— А вец, не бул сом циган и сребролюбєц...

Подумал у себе бачи Марко, же би требало, да даяк спомнул и суседа Глигора, але памета вон добре, же у евангелії читане було, як бул покарани фарисей, кед ше хвалел у церкви пред Богом о себе, а бидного Митара ганел. Правда сусед Глигор не бул бидни. Бул богати, але вшеліак не швечело ше... И пречутел бачи Марко о тим, а наставел далей:

Вец сом свяи Петре пиюци не ходзел, на каждим богослуженю бул. Столок сом у церкви тримал и добре заплацел и шорово... а не так як єст, же накупели, а плациц не спели...

На процесийох сом предняк бул и моделл... О Боже, кельо сом ше намоделл...

У церковним одборе сом бул... На дзвон, тот цо хмари розганя кед лядово иду, а нам трапезу збию, я половку пенєжох сам дал... Кельо би було нужди и биди да лем того дзвона нет... Бо подумайце же други моц свою против хмарох страцели, теди

кед дзвонели одному з нашого валаду, цо ще дзешка у Америки обешел, а познейше ще дознало...

Гдовици и худобним сом помагал... Широтом оцц сом бул, так ме и волали. Кельо сом слизи утар, кельо бриги одстранел, ані сам не знам числа...

З мойого прагу ніхто, окрем цигана, гладни не пошол.

Заш одпочинул, бачи Марко, а кед одпочинул наставел:

А вец у валале бировом сом бул. Дразки сом пооправял на парохию пейц езри стрибла сом даровал...

Студні сом за добру воду дал викопал...

На смергельней посцелї сом окрипу приял... и масток свой дзецом справедливо роздзелел...

Слухал святы Петро, а по кнїжки провадзел... Кед закончел бачи Марко, стари Ключар царства небесного ше озвал:

— А грихи? Грихи свойо пречитай...

— Грихи? Не паметал бачи Марко, же би вон грихи даяки мал... А гей, правда, ша прецо же кум Василь мал плакац на обеду... Маку краднул, кед бул хлапцом... И вецей не паметал бачи Марко...

— Мак сом — гвари — краднул кед сом ище хлапцом бул... А вецей не паметам...

— Не паметаш?

— Не святы Петре! Не паметам...

— Чкода же не паметаш, а мушел би ши паметац... Пале цо ту пише под твоім меном...

Збачел бачи Марко, же то бок еден вельки и ище пол було виписано, а над шицким написане:

— „Грихи бачика Марка зос Долніх Болячкох“.

— Чудно, подумал бачи Марко, як ше и на небе помиля. И святы Петро, а помилед ше... То приписане, то буду сушедово, то не мойо грихи...

И спокойно чекал бачи Марко да му св. Петро грихи записани у його обрахунковой кнїжки вичита.

— Дзивку ши гвариш едну одал и поховал...

— Правда святы Ключару, одал и поховал и за кого сцела, не силовал сом ю...

— А кельо роки мала, кед ши ю одал...

— А будзе дас шеснац як у нас обичай, може ище дакус и меней...

— Ту ци видзиш перши грих, же ши дзивку премладу одал и — поховал...

— Але и други так робели.

— Слухай далей... Бог ци дал ище дзеци. Маш дзивку и сина долу на жеми.

Дзивка твоя од малячка на пиху научена... Найдракши шмат-ти жена твоя дзивки куповала и купуе.

До церкви святей лем прето ходзи да другим укаже, же яки драги шмати ноши. А патри цо записане твоей дзивки же будзе з ню далей... Ода ше, але жиц з чловеком добре не будзе, бо вона оджие скорей шора свой живот така млада...

На церпенє и сцерпезлівосц, на понїжносц ши ю не учел, та го ані знац не будзе... Пре суету и пре красу, пре котру жие, легки живот зосце провадзиц. През потомства, Божого благослову свой живот празни докончи — и шлїд ше дому ей мужа единца у свойого оца на вики зотре...

А то твой други грих...

Цихо бул бачи Марко, бо не знал цо на то повесц. Правда була.

— А дзеци твоей цо помарли, не мушели помрец...

Твоя жена по врачаркох ходзела, а ти ше не процивел. Ти статку мал, але статок твой кед ше похорел ти му ліка гледал, там дзе требало... Плакал ши кед ци конь згинул, мира ши не могол найсц кед ци статок едного року вигинул... Ходзел ши и помощи гледал, а кед ци дзеци пре твою недбалосц поумерали ти махнул з пальцами та гуторел:

— Божа Воля... та! И поховал ши їх.

То треци грих твой...

А штварти грих то син твой...

Зос школи ши го скорей шора виписал, бо ши гварел, же робиц треба. А вельки вирос на улїцу ши го пуцел...

Док ти у церкви шедзел, на одпусти ходзел, твой син погари розбивал у карчми, перше за тоті пенєжи цо му ти давал, а познейше за крадзени. Крадзени зос твоего власного гамбара. Знал ши же вон то роби, а ти ше цешел.

А ти перши чловец у валале бул. По прикладу твоего сина шицки други ше учили...

Чи ши замерковал, же твой син почал зос худобних ше вишмиховац, науку нїяку не почитовац, свою волю вшадзи спольновац. Чи ти замерковал же твой син науку не любил. Зос просвити ше вишмихує, нїяки плани за будуще нема, а єдина му брига да помастку и богатству будзе векши од других... А добра душа була усадзена до твоего сина...

Кельо кнїжки добри на швецe, кельо добри дружба, котри воспитую младих людзох за хасновитих членох дружба а чи участвова гоч лем у єдним твой син... Чи голем стоцету часц од утrophених пенєжох жертвова до тих дружтвох да их подпомогне да вони напредую... Чи зна твой син дацo о прешло-сци твойого народу. Чи ше твой син зограл дакеди за народ свой? Чи зна вон цo то жиц за других и за других ше жертво-вац. Нє зна! Бо го ти не научел...

Зогнул бачи Марко главу, а лєдво цo му уста пошептали:
— Так и други робя...

— Але ти перши чловек у валалє бул... Ти могол приклад у добрим указац, а ти?... А патри далєй цo будзе зос твоїм сином...

Патрел бачи Марко, цo писало у кнїжки живота, а кед почитал, слизи заляли очи — и сумно стало на шерцу...

Видзел валал, свой родзени, а нє було го познац. Найкрасши здания у нїм були карчми... У єдней од тих, шедзел його син — пияни... Бил по столе з песцу и кричал захрипнутим гласом:

— Ми його виженєме. Ми власци нїякей не признаваме. Виручимє з нашого валалу тих цo нас зашлєбую, цo Бога видумали.

На його жеми, на жаль цo зос знойом стекол, видзел бачи Марко цудзого чловека... Предал син оцовщину и напавал других...
А пяти твой грих...

Алє бачи Марко не слухал далєй... Обрацел ше и сцел ров-но по тей дражки врациц ше назад... Поправиц шицко о чим скорей анї не думал... Алє врацаня не було...

Завар святи Петро кнїжку живота бачика Марка, а йому указал другу дражку гу другим дзвером цo не були швицаци як тоти до раю...

Мали роботнїци зос кандрастима главками ишли знова палїц кандила и мали лампочки, кед бачи Марко сцигнул по тей другей дражки гу другим дзвером. Кадзи ишол слизи капкали, а од тих слизох гвизди постали и швица и нешка, хто ше по жосидби упатри до белавого неба над нашими валалами.

Надь Митро:

Вечар на валалє.

Прекрасни вечар. Уцихло шицко,
Лєм витрик пирха и воздух хладзи;
Багрєн розквитнул квити падаю,
Жем ше билєє околo вшадзи.

Гет там з далека, так як зпод жеми
Младєй чєлєдзи писня ше чує,
Вше блїжєй иду гласи моцнєйши,
Витрик их з лїсцом ту приношує.

Дзивчата водза, хлапци контрую...
Хтошка з нїх хибї, бо ше зволюю.
Сходза ше вони, младосци своєй
Фалаток живота да пожертвую.

Моци преполна, младосц розкошна
З природнєй краси да зна як траци...
Ноц ю забива... Старосц спомина...
Гей, младосц моя да ше ми враци.

Широти.

И знова вщєра вечар задзвонєл Петро у нашєй турнї. Станул два раз и предзванял. Знова ше єден живот угашєл. Живот єднєй мацєри пєцєрих дзєцох. Його смутни глас лунал по широких керєстурских улїцох, и увошєл до шерцох смуток и боль.

З вєлького шору було чуц шпиванє дзизяка и паноца. Шицки дзвони дзвонєли. Тєраз ховаю мацєр пєцєрих дзєцох. Мали широтки ступаю за труну, дриляю ше блїжєй, блїжєй, а їх мац мирно лєжи у труни, не стара ше вєцєй же єй дзєци остави прєз шицкого на швєцє прєз подпори прєз любови мацєринскєй...

* * *

Я стала на дражє, шерцо боль придавєл, сциснул. Задумала сом ше над долю тих дзєцох цo широти оставаю. Ох, як то чєжко широтом на швєцє! Кєдиш, давнo, прєд двацєц роками и наша мац умарла. И ми двойо дрилєли ше блїжєй гу нашєй мацєри, док двойо мєнши остави дома у цєплєй хижи нїч не

знаючи що ще стало з нашу мацеру. — Жимни децемберски ви-тор зогинал конари змарзнутих древох и завивал свою писню по широким валале, а теди мамо наша твою труну на вики заварли пред моїма очми. Остатні поцилунок мой, тебе, таки жимни, вше ми на розуме! Як ще я гнївала на того человека цо з длугима гвоздами позабивал верх на туні. Як я не любела паноца, цо нам мацер поховал, одпровадзел на вични одпочивок, теметов! — Ох мамо яки чежки живот през твоей любови, яки не мили швет през твойого попатрунку! Кед зме були мали, хибела ши нам баржей од шицкого. Врацали зме ше дому зос бавеня до празней хижи, до шицкого пустого.

Рано зме ше будзели сами, през твойого гласа, у жимней хижи. И преходзели цали дні, тижні и мешацї та и роки. Ми повирастали. Лем знова так исто жалуєме за тобу. Баржей нам хибиш як скорей. Ніхто так не посанув, не притулі як Ти би поцешела, порацзела. А так? Блукаме ше по широким швеце през Твоей любови. Мамо! мамо, да ши знала кельо нещесца будзе през Тебе...

* * *

Над швижо викопаним гробом паноцец и далей шпивал. Широтки жалошне волали мацер з гроба, ридали над утраченим добром. А баба тих дзецох нарікала: „Дзивко моя...“

* * *

Тераз по двацец рокох и ми штvero стали над гробом. Старим зароснутим гробом з поламаним крижом и з витартими словами на нїм, цо означовали хто под нїм спочива. Поклекали зме коло баби котра нарікала над своєю дзивку, нашу мацеру: „Дзивочко моя, попач на своєю чада, пришли це опатриц у Твоім доме, пожаловац ци ше, яки су барз жалосни...“ а мац цихо ніч не чує, лем цверчок зос ей гроба одповеда зос своїм шпиваньом, як да гутори: та мац ваша на небе, шмее ше на вас и модлі Бога за своєю широти на жеми. А ей молитви ублажую болі широтом, и зцераю слизи зос розплаканих очох. — И знова ше врацаме дому до хижи през любови, мацериней, до хижи дзе шицко пuste през тебе!...

* * *

Цвинтор остал празни! Вечарши зарі заходзацого слунка гласкали главки широтох на кочу цо ше врацали до пустого обисца... воно их цешело, ублажовало, ... и вони уж весели, а як и не, на кочу ше вожа, не муша пешо, а думаю: шицки людзе нас видза, як ше вожимо... А людзе чи баш зато на нїх патра?! Цешлїви дзециньски роки...

Ковач Ол. р. Петриґала.

Слика.

Кед сом була мала, до школи кед сом ходзела, барз ми ше пачела една слика у нашей читанки. Кед ми було чежко, кед ми ніч миле не було, я вжала читанку и патрела, на слику. Вона на мнє вельке вражине мала.

Широке пuste польо було закрите зос шнігом. Дзешка далеко було видно валалчок зос турню у штредку. У шнігу було видно шлїди дзецинских ногох. А у куце бул еден хлапец, котри лежал над гробом. Його лічко одавало боль и церпене ведно змишане з радосцу. Патрела сом на слику длуго, длуго, розплакало ше ми шерцо над тим малким хлапцом. И я забувала на своєю нещесце, а думала над нещесцом того хлапца. Бизовно бул гладни, боси и подрани, а його главка надхилена над родительским гробом була така мила и красна, гоч вон шніл сон о раю, о ангелох и о шицким добрим. А як и не, та вон зєдинени з родичами своїма, змарзнути над гробом...

Ковач Ол. р. Петриґала.

Евов грих.

Народна приповідка.

Було то барз давно. Жил еден дідо и баба, так би повесц трапезліво, бо им дзеци шицки помарли. Трапели ше и робели, бо замени не мали. Було то одного краснотого дня кед кукурицу копали обидвойо. Горуцо, а робиц муша, бо живот гледа своєю, як ше гвари, есц ше муши, а гу тому ище вельо хиби: треба порцію плациц и шматку даяку, обисце окерпиц и вещей койчого. Так раз копали и наишли на косц, чловечу главу, подумали себе чи то не Адамова або Евова глава и почали з мотиками по ней биц, и били по тей косци не далеко од края при дильове. По тей драги везол ше пан на красних штирох коньох и видзел кед блїжей дошол, же там, як да цошка забиваю з мотиками. Послал пан кочияша да видзи цо там. Розбиває главу, гварели кочияшови тоти старенки людзе. Пошол кочияш гу панови и гутори му: „То стари людзе робя свою жем“. — „А цо забивали?“ пита ше пан кочияша. „Та якуш косц, главу чловечу“. Пошол и пан да видзи тоту косц. Пита ше им пан, же чом розбиваю тоту главу, косц. — „Е, мой пане“ — озвала ше перша баба, „ви не знає чия то глава“. — „А ви знає?“ — озвал ше тот пан. „Га,

ми думає обидвоєю, же то лем Адамова лебо Евова, та видзице пане ми ше тєраз трапимє пре нїх.“ — „Добре“ — озвал ше пан, милосердно гу нїм и пита ше им кого маю дома. — „Дзеци не мамє, бо нам помарли, та зме сами двоїо“. — „А цо має од маєтку?“ — пита ше им пан. — „Ша мамє тоту жемичку и хижку“. Не роздумовал пан длуго, вжал папер и клайбас и пита их мєно и презвїско, пописал их, та ше розишли. Яй, Боже мой, чи то не даяки фишкар, вера нас ище да заврєц пре тоту главу, агейце дїду. Та чи я знам хто то озвал ше дїдо. О даскельо днї добили тотї старєнки людзє писмо у хторим их тот пан поволує гу сєбє. Пришли до того варошу и нашли обисцє того пана. Пан их барз радосно приял и гварєл им же буду у ньго.

Дал им три хижї: „У єднєй будзєцє биваєц, у другєй лєм єсц, а можєцє и до трєцєй ухodziц.“ У трєцєй хижї бул стол, на штред хижї и на столє склєняни гарчок зос покривку. Увед их пан и до трєцєй хижї, та им гутори, же можу и ту присц, кєд им будзє досадно у гєвтих двох, лєм най не закукую до того гарчка. Дал им и красну заградку, дзє ше можу шєтац и не бранєл им нїяку овоц єсц, шицко им дал побивно и мєста у шицким, з тим, да у ньго буду до сєвєй шмєрци, кєд не закукнє до того гарчка. „Шицку вислугу, нову шмату и шицко цо вам трєба послужї вас мой слуга и єдло вам гєтовє принєшє и цо год зажадає дам вам, нїч вам не спєрам“. Були вони там роки а роки. Баба одмладла, дїдо горбє випросцєл, но єдним словом, булo им добрє як у раю. Пан их барз любєл, а вони пана и шицких його дворянох.

Раз баба: „Дїду, цо єст у тим гарчку?“ — „Будз мирна, не пилно нам знаєц.“ Прєшло тому даякє врємє а баба заш: „Дїду ша озда нєт нїч у тим гарчку, да ми то опатримє. Дай лє-но по-кой. Нє дала пшамад баби мира и подзвигнє покривку, а цошка з ньго вибєгло и просто до дзири.

Придзє цар гу нїм и кєд видзєл, же гарчок рушєни, гварєл им: „Видзицє добрї людзє, ви били, можє буц баш по їєвинєй глави, бо сєдє сєбє лєм думали, же то Адамова, лебо Евова, а я точно знам, же и ви мою заповид не отримали. Нє можєцє повєсц, же я лєм думам на вас и же вас одпущуєм од сєбє прєз хиби. Жаль ми вас, алє сєдє потупєли ягєд Адам и Єва. А ви тєраз можєцє заш пойсц кукуруцє копаєц. Вам нїхто не винєвати, алє ви сами сєбє.

Зазначєл: Михайло Горняк.

З нашей народней поезїї.

Гей плину я по Дунаю
І так си думая:
Нема красших співаночок,
Як у нашім краю!

ПІСНІ ПРО ТАТАРСЬКЕ ЛИХОЛІТТЯ.

1

Зажурилась Україна, що нігде прожити:
Гей витоптала орда кіньми маленькії діті,
Ой маленьких витоптала, великих забрала,
Назад руки повязала, під хана погнала.

2

Ізза гори гори, з теменького лісу
Татари ідуть, Волиночку везуть.
У Волиночки коса з золотого волоса, —

Щирий бір освітила,
Зелену діброву і битву дорогу.
А за нею біжить у погоню

Батенько єї.

Кивнула, махнула білою рукою:
»Вернися, батеньку, вернися, рідненький!
Вжеж мене не однімеш і старенький загинеш;
Занесеш голову на чужу сторону,
Занесеш очі на турецькі границі».

Козак оганя Татара.

Ой у лузі береза стояла,
На березі зозуля кувала;
Питалася зозуля берези:
»Чом береза біла, не зелена?«
— Як я маю зеленою бути,
Підомною Татари стояли,
Кошитами землю грасували,
Шабельками гилля обтинали.

Стража пред Татарами.

РОЗЛИЛИСЯ КРУТІІ БЕРЕЖКИ

Розлилися крутіі бережки,
Гей, гей, гей! По роздоллі.

Гей ви, хлопці добріі молодці,
Гей, гей, гей! Не журіться!

Та поїдем у чистое поле,
Гей, гей, гей! У Варшаву.

Та наберем червоної китайки,
Гей, гей, гей! Тай на славу.

Та щоб тая червона китайка,
Гей, гей, гей! Та червоніла.

Та щоб наша козацькая слава,
Гей, гей, гей! Не змарніла!

Невинчана.

Драма зос селянського життя у 1 дії зос шпиваньом.

ОСОБИ:

- 1 Микола Хапун, земледілець 45 р.
 - 2 Веруна, його жена 43 р.
 - 3 Иван, їх син, 26 р.
 - 4 Андрий Павловский, 70 р.
 - 5 Ирина, його унука, 19 р. абсолв. учит. шк.
 - 6 Осиф Карташ, богати легинь 28 р.
- Хор Читальні

Трафя ше у векшим валале у Бачкей, на початку яри 1939. року. Штредок валалу, з ліва хижка Хапунова, з права Павловского, худобнейша. Зос задку читальня. — Вечар.

1. Ява.

Хор, Микола, Веруна.

(Кед ше дзвига зависа, чує ше з Читальні шпиванє хору: „Засяло сонце...“ По писні чуц крик зос хижки Хапуновой).

МИКОЛА: Идз ти зос своїма порядками до чорта! Най ми Марта винеше вечеру, на дворе будзем есц. (Виходзі з хижки, шеда на лавку под хижу. Сам). Нову моду заведли: шедз у шмердзацей хижки, як да не мож вечерац, о, ту, на воздуху! Беда з упартима бабами! (Обрацел ше гу читальні). — А тоти тиж нову моду заведли! Лем цо ше змеркне, шипко бежи до читальні и так, як видзице, до позней ноци! Я ше устарел, 80 ланци згаздовал, нову хижку збудовал, през читальні и умрем през тих видумованьох.

ВЕРУНА: (Виноши миску зос едзеньом). Ту вам вечера. Кед не сщеце у хижки, та едзце ту. Я думала, же за столом згоднейше. (Дала му, шеда).

МИКОЛА: (Бере). Ти више цошка думаеш! Не мушела ши ше трудзиц. Я гварел же най Марта винеше.

ВЕРУНА: Вам не приємно же я винесла?

МИКОЛА: Пале... Уж почина. А чом, а як, а нацо и так през конца и краю! Дай ми голем най ше мирно наем!

ВЕРУНА: (Зос жальом). Слухайце Миколо, поведзце ище раз, пре Бога вас модлім: Цо ше з вами стало? Уж скоро мешац, же ви ше гу мне не озвали як треба.

МИКОЛА: (роздражени) А як же ше я озивам? Як пес?

ВЕРУНА: Ето видиш... И вше тот исти способ. Але я уж обачела, прецо ви таки. Знаце ви и крашне бешедовац, але не зомну.

МИКОЛА: Но, но, ноле видумай дацо нове!

ВЕРУНА: Воно за вас не нове. Ви предлужуеце там дзе сце престаи пред трома роками.

МИКОЛА: Слухай! Цо ти заправо сцеш одомне?

ВЕРУНА: Здогадайце ше! Правице ше як да не знаце! Ох, покарал мене Бог з таким человеком! Не задармо сом ше обавала цали час, же ме покарал Господ за то, же невинчана жием з вами....

МИКОЛА: (ище роздраженше) Ти знова?! Чи ти учитнеш уж раз? Чи ти забула, цо я гварел? Же би я тоти слова ведей не чул!

ВЕРУНА: Ага, тераз так гуторице, а у Миклошевцох цо сце гуторели, кед сце ме нагваряли же бим жила з вами? Ноце-ле здогадайце ше! Гварели сце: ти не буц дурна, чи ше мушине винцац? Гибаль так немож жиц? Лем най будзе жеми вельо и пенежи! — Ходзели сце и ходзели замну и на остатку сце ме нагварели.

МИКОЛА: А гибаль зме зло жили? Хто бул перши газда у Миклошевцох? Я! Хто мал 80 ланци жеми? Хто мал 12 крави за доене, 20 фалати тлусті швині, машину за тлачене, виніцу и друге? Я!

ВЕРУНА: А хто мушел по пейцох рокох шицко предац и преселіц до Шиду? Ви! А чом? Бо вас виедли зос валалу! Не винчани, та прето вам и не дали мира, та не остало инше лем ше виселіи.

МИКОЛА: Но та цо? У Шиду по двох рокох я знова бул газда. Ище красше сом газдовал як скорей.

ВЕРУНА: А, цо там бешедовац! О даскельо роки и одтамаль пришло, же сце мушели снекац. Побули змо пар роки у Дюрдьове, та знова тото исте. Преселели зме ше ту, ище лем треци рок, а уж и ту гори под ногами! Та то вам ніч, але я не витримам так далей. Чом зме ше не могли повинцац?

МИКОЛА: (престал есц, запалел цигар) Слухай! Цо тебе шедло знова нешка на нос? Поведз ти мне, прецо ше ти заправо знова заедаш?

ВЕРУНА: Сцеце знац? Сцеце чуц? Вец слухайце, я и так уж давно ше рихтала повесц вам. Пригадуеце, уж у Дюрдьове

сом сцела тоту служніцу одогнац, а тераз уж не попуцим: ви-берайце, або я або Марта!

МИКОЛА: Чи ти ошалела?!

ВЕРУНА: Цихо, не викруцуйце тераз! Ви думаеце же я не чуем и не видзим, як ви зос ню бешедуеце, як ше коло ней тримаеце? Уж и людзе койцо бешедую.

МИКОЛА: (строго) Цо бешедую? Гутор!

ВЕРУНА: Я не валалски бугнар! Могли би сце ше гоч лем од svojого сина Ивана ганьбиц!

МИКОЛА: Ивана?! Слухай. Престань штухац и видумовац, бо я ше забудзем та зло будзе!

Театрална група у народних облєчивох. („Сорочински ярмарок“)

ВЕРУНА: Добре! (павза) Я будзем цихо! Але до рана ше одлучце, або я або служніца! А кед не...

МИКОЛА: (нагло) А кед ше я одлучим пушиц тебе на три витри? А кед би я тебе дораз вигнал з хижи, та цо вец? Га?

ВЕРУНА: Свою жену? (павза) Пре служніцу?

МИКОЛА: Ха, ха, ха, ха! Як нагло забуваш! Пред минуту цалу историю ши розпочала о нашим невинчним живоце, а тераз — „свою жену“? Яка ти мне жена? Докаж же ти мне жена!

ВЕРУНА: (тресацим гласом) Нещесце мойо... Та ви так гуторице? А син наш Иван? Хто його породзел? Не я? Не я го

повивала, не я го кармела, не я ноци и ноци не спала над його коліску, не я го учела ходзиц? Дзе ше подзела ваша совисц? Ви, ви безбожніку!

МИКОЛА: Ха, ха, ха! Дваец пейц роки жив зомну невинчана, а тєраз ме безбожніком наздзива! (павза) А цо до сина, можеш го себе вжац... Вон наисце твой на тебе ше удал. Газдовство його не прицагує... але вшеліаки філософованя. Подліна та край...

ВЕРУНА: Чом подліна? Же до читальні ходзи? Не бойце ше, вон и так скорей од вас на салашу.

МИКОЛА: И там дриме. Е, досц... я свойо поведол.. А кед ше ожені зос сушєдову унуку, одомне нїяки тал не достане. Мне ученей невести не треба! Мне треба роботніцу до хижи.

ВЕРУНА: Не бойце ше, не верим же би стари дал свою Иринку за Ивана. Вон не ви!

МИКОЛА: Цо то значи — „вон не я“?

ВЕРУНА: Ви забули цо вон гуторел не давно? Нікєди, гварел, не одам свою унуку за легиня, котрому родичи невинчано жию...

МИКОЛА: (подскочєл) А так?! Ти знова на свойо приходиш? — Но, вибієм я вам шицким то з глави! Чекайце! (сцє пойсц до валалу).

ВЕРУНА: (става му на драгу) Миколо, я вас модлїм, може остатніраз модлїм: час вам уж пременїц ше и жиц так як людзе жию! Чи сцєце, же бим за власи вицагла Марту?

МИКОЛА: Чит, бо будзе зло! Кед ци ше не пачи, можеш пойсц, одкадз ши пришла! Ніхто не будзе плакац (виходзи на право).

2. Ява.

Веруна, потим Андрий.

ВЕРУНА: (сама) Ніхто не будзе плакац... Ето и дочекала сом то под стари роки! Виберай, або будзеш церпиц човековой фєрєрки, або сама сель зос хижи. Ой, бидо моя... (плаче). А чом, чом чом? Шицко пре то, же сом дурна була. Чи ми требало пристац, жиц невинчано? Упрєпасцєла сом свойо щєсцє, та не лєм свойо, але и синовово. Ох, сину мой, сину! Горка будзе и твоя доля. (поцихи плаче. З читальні чуц шпиванє: „Садок вишневий коло хати...“)

ДІДО АНДРИЙ: (били, подпєраючи ше на палїцу виходзи по гарадичох зос своей хижи. Веруну не збачєл.) Слава Господу, же сом дочекал на стари роки и то, же наша младеж не пєє и

не викрикує вечарами по карчмох и по шорє, але чесно препровадзує час у читальні. (Обачєл Веруну.) А, то ви сушєдо? Добри вечар! Я вас ані не збачєл такой. Слаби очи. Не видзим добре.

ВЕРУНА: Добри вечар лїду! И ви вишли дакус на воздух?

ДІДО: Та не тєльо на воздух, кєльо послухац, як шпива наша младеж. Любим слухац нашу писню, сушєдо. Вона гу души прєгваря! — А цоже то, ви сами?

Дзівка у народних українських шматох.

(Пані Оленка Ковачова у представи „Сорочински ярмарок“.)

ВЕРУНА: Та Микола дзєшка вишєл, а Иван у читальні.

ДІДО: Ох, ох, ох! Чкода сушєдо, же ви не дали на школи вашого Ивана. Мудри хлапєц. Уж би могол мац хлєб у своїх руках.

ВЕРУНА: Та воно так... Хоч, єго, ваша Иринка ма закончени школи, а мєста нєма. Мой Микола вшє тото гутори.

ДІДО: Та воно правда, же моя унука ма диплому учительки и же ту не достала место. Але чи озда лем Бачка на швеце? Україна велька! Праве вицера гварела, же кед до першого не достане место ту, та пойдзе на Карпатску Україну. Уж и писала там.

ВЕРУНА: Ой Боже, та ви би ю пущели так далеко од себе?

ДІДО: Чом далеко? Пол дня путованя? А на остатку, я би ю саму ані не пущел, але бим ше и сам вибрал з ню.

ВЕРУНА: Та ви пойдзеце на Карпатску Україну з ню?

ДІДО: А чом же би не? Та мой дідо там поховани. Шицки ше ми одтамаль ту преселели, и там наша давна Оцовщина. А тераз, кед вона самостойна — мило ми будзе врациц ше там и там у родзеней шлебодней жеми зложити своєю косци.

ВЕРУНА: А цоже зробице зос своїм маєтком цо го ту маце?

ДІДО: Та яки там маєток? Тота стара хижа и даскельо гольти жеми? Ви знаце, же наш маєток, то диплома Иринки. А на остатку уж ше и тарговец на хижу и жем нашол. Предаме, а з тима пенєжми Иринка дацо там купи.

ВЕРУНА: Ох правда, правда! Не шицко то богатство, цо ше вола богатство. Волела би и я дакус меней ланци мац, лем да мам... а, треба пойсц повесц, же би накармели статок... До видзеня! (идзе до хижі).

3. Ява.

Дідо, потим Иринка и Иван.

ДІДО: (сам) И я пойдзем попатриц, чи пошедали кури. (става и одходзи) Ох, ох, ох! Лем кед би так ноги не болели! (Одходзи. Зос читальні чуц шпиванє: „Не пора, не пора...“).

ИРИНКА: (По першей строфи виходзи з читальні, цемна сукня, вишивана блузна, дошпивує): „Ніам пора для України жить“ (Хор уцяхує.) Мушим побешедовац з Иваном. Гм, як йому того повесц? Вон не порозуми, же я мушим одпутовац. И мне самей якошик жаль, прироснул вон якошик барз до мойого шерца. Два ше роки любиме, нігда злого слова не було мелзи нами... Чежко будзе без нього. А пале, такой и вон ту...

ИВАН: (цми надраги, вишивана кошуля, з читальні) Я чувствуем, же ми дошка важне маш повесц, бо ши ме ище нігда не волала з читальні пред преподаваньом. (Приблїжел ше гу ней.) О чим ше роби Иринко?

ИРИНКА: Ти згаднул Иване. Мам з тобу важну бешеду. Но, не злекні ше, але найперше ми поведз, чи ти мне ище вше так любиш як дакеди?

ИВАН: Иринко, цо то за питанє? Ище вецей, ище моцнейше!

ИРИНКА: Дзекуєм ци, я так и думала. И я тебе любим, люби мой, зос щирого шерца. Своїо слово не пременім, або за тебе, або нізакого, але...

ИВАН: Але? Цо ше стало Иринко?

ИРИНКА: Я мушим одпутовац тераз, найпознейше першого! Розум ме, цалком пойдзем, одселім ше з дідом.

ИВАН: Як то? Дзе?

ИРИНКА: Цалком на Карпатску Україну. Идзем бо обовязок ме там вола, а дідо тиж пойдзе, гвари, же сце умрец у родимей нашей держави.

ИВАН: Значи, ти пойдзеш навише?

ИРИНКА: Боже мой, цо значи навише? Идзем, бо треба. Може на рок, може на дзешец, чежко повесц. Ти знаш, мили, же одомне ту слаби хасен. А там будує нову державу, каждая активна сила потребна. Политиковац не знам и не будзем, але робиц можем. Ти знаш, же як я вше жадала достац ше на нашу прадідовску жем — тераз пришла нагода. И то велька нагода! „Бо пора це великая е...“

ИВАН: А я... А ми... значи.. Не розумим.

ИРИНКА: Ах, ти мой хлапчику! Як опуцел свой носчок. Фи, не шлебодно так хлопови! Ти певно думал, же цо будзе з нашим шлюбом, чи не так?

ИВАН: А так! Ми думали з тобу, заправо я думал, по Велькей Ноци побрац ше.

ИРИНКА: Знам, але ест важнейши ствари, як особисте щесце, а крем того, ти ище мушиш достац дозволу од свогого оца, бо гоч кельо я гуторела, дідо не сце дац свой благослов, докля, гвари, твой оец не пристане на шлюб. Прето, ти видиши, мушиш ище достац дозволу и теди...

ИВАН: И теди цо?

ИРИНКА: Теди мой Иванко повинча ше зос свою Иринку, а то ше може трафиц ище пред моїм одходом.

ИВАН: Иринко! Серденько! Яки би я бул щешліви, але... Слухай, ти ше не будзеш ганьбиц за мене... Но ти учителька, а я.. цо я? Валалски писар...

ИРИНКА: Ти там не будзеш писар. Будзеш крашнє учиц далєй. Маш штири штредні школи. Зложити ище два торговельни и отвориме дугян. Нам треба українских тарговцох.

ИВАН: Барз добре, ти мой розумочку! — Кед так, та я ище вєшка побешедуєм з оцом. Увидиши, я достанем дозволу и теди...

ИРИНКА: Цо теди? Но най чуем?!

ИВАН: Теди, серденько, на ютре заручини, а по швету винчане...

ИРИНКА: О, пале як понагля. Як видзим приставаш! Я ище пойдзем до читальні, послухам висти з Хусту, а ти патри, розумно побешедуј з оцом. Ти знаш о цо мне идзе! Мне жеми ані маєтку од оца не треба, то им поведз виразно. Нам досц лем най благослови наш шлюб. Но щешліво. (бочка го и одходзи до читальні).

4. Ява.

Иван, Веруна, потим Дідо.

ИВАН: (сам) На остатку ше дочекам тей хвильки, кед сом ю годзен волац своїм, навше своїм! Але не будзе легка робота догвариц ше з оцом! И цо то ма значиц, же ше оец так проциви нашому шлюбу. Не инше як то, цо Иринка гварела. Не сцу ю, бо є бидна, а вони над добром, як над животом, так ше трешу! Чудни наш народ! Уж не зна дзе би кладол пенежи, и жеми понад 80 ланци, я єдинец син и ище вше им мало. Але зато на науку до школах не знали ме дац. Кед би не було Иринки, я би може ише и нешка не знал, же хто я, же ше мой род пребудзел, знял ланци рабства, будує власну державу под желенима Карпатами. (приходзи гу їх хижи) Мамо, мамо! Ви там?

ВЕРУНА: (зос хижи) Ту, ту! Гибай вечерац!

ИВАН: По тим. А оец там?

ВЕРУНА: (виходзи з хижи) Не, пошол до валалу!

ИВАН: А я сцел з німа побешедовац. (шеда на лавку).

ВЕРУНА: (шеда гу ньому) А цоже там таке, сину?

ИВАН: Та видице, мамо... Ви мне вше розумели и то красше як оец... Робота така: я би любел вжац Иринку, бо вона сце одпуювац...

ВЕРУНА: Знам! На Карпатску Україну. Гварел ей дідо.

ИВАН: И ми ше праве догварели, же ше побереме, та и я з ню пойдзем, то ест пойдземе ведно.

ВЕРУНА: Но та цо? Не розумим!

ИВАН: Видзице, вона вшеліак сце да на то пристає и оец и да нам да свой благослов.

ВЕРУНА: То крашне, же цені благослов родичох.

ИВАН: Так! И не сце, не пита ніч, то значи, же ви мне не мушице ніч дац, ані жеми, ані статку, бо я ше будзем там далей учиц и отворим тарговину.

ВЕРУНА: Ой синочку, чежко мне твоей красней плани губиц, але...

ИВАН: Цо? Оец не пристає? Та я...

ВЕРУНА: Вислухай ме мой сину. Ти знаш, же я тебе любела и любим. Я лем за тебе и живем на тим шведе. — Робота така: Не твоей оец не да благослов на твоей шлюб з Иринку, але ей дідо не ода ю за тебе!

Жена у нар. українских шматох.
(Паночка Иринка Фирак у представи „Сорочински ярмарок“.)

ИВАН: Ёй дідо? Та цо ви мамо? Иринка ані не дихла о тим, же би ше вон процивел.

ВЕРУНА: Бо вона не зна за шипко. Не зна причину, пре яку ше проциви ей дідо.

ИВАН: А у чим же ствар? Обяшніце ми!

ВЕРУНА: (стримує ще од плачу) Видзиш мой нещешліви хлапче, то будзе найчешше у моім живоце, же тото я мам тераз тебе повесц. (плаче)

ИВАН: Мамочко, цо з вами? Ви плачете?

ВЕРУНА: Плачем над твоім нещесцем, мой голубе. Но та цо! Ти уж дороснул до тих рокох, та знай цалу правду. (павза) Ох, як чешко! Та уж най будзе! — Кед ше я зишла з твоім оцом, його законита, винчана жена ище жила. Шидки мойо стараня марни були, же би ше ми по ей шмерци повинчали. Ані молби, ані слизи не помогли през тоті двацец пейц роки. Ми и до нешка не винчани, а ти знаш, же людзе, а и стари дїдо Иринков криво патра на нас. Ми мушели зос валалу на валал сцекац, же би зме ше виступели людским языком. Словом, наш таки живот незаконити. И ти незаконите нашо дзешко. Пре то недавно стари дїдо виявел, же нїгда не ода Иринку за тебе, за сина родительох цо невинчано жию... Ето, ту причина, а оец, же би то даяк закрил, гутори вшадзи, же то вон не пристава, да ше вас двойо побереце, бо Иринка бидна и таке инше. Тераз знаш шицко.

ИВАН: (понуро слухал. По павзи, по цихи.) Боже, як ми страшно! Гварел дїдо, же нїгда не пристане на шлюб зос Иринку. Так гварел: нїгда?

ВЕРУНА: Так гварел сину!

ИВАН: Значи... Ніч не поможе, бо я не...

ВЕРУНА: (нагло) Чекай! Бст можлівосци, же би ше ви побрали, вст ище една можлівосц!

ИВАН: (нагло) Бст? Яка? Гуторце мамо!

ВЕРУНА: Гварел дїдо, же кед би ше ми гоч и тераз винчали у церкви, та би одал за тебе Иринку.

ИВАН: Та чом ви такой тото не поведли мамо? Повинчаце ше з оцом и шицко будзе у порядку!

ВЕРУНА: Не радуй ше напредок мой голубку.

ИВАН: Та чом бим не? Гибаль ви не сцеде...

ВЕРУНА: Я, сину, ровно двацец пейц роки сцем ше винчац, але цоже, кед оец...

ИВАН: (по цихи) А так? Оец не сце? Значи... (павза) А, поведзце, мамо: чи знаю людзе о тим, же... но... же оец з вами невинчано жие!

ВЕРУНА: Не сину! Крем старого дїда, хтори раз чул нашу зваду, нїхто у тим валале ище не зна.

ИВАН: (задумал ше) Гм! Знаце мамо, я ище побешедуем з

оцом. (запалює ше) Вон ше муши з вами повинчац. То його длужносц гу мне, його синові... Яке вон право ма, упреспасовац щесце свойого роду. То грих пред Богом и ганьба пред людзми! Увидзице, же го я нагварим!

ВЕРУНА: О, дай то Боже!

ИВАН: И ище едно: Як думаце? Иринка зна о тим?

ВЕРУНА: Не! Стари гварел, же унуки нїгда не пове правдиву причину, прецо ю несце одац за тебе.

ИВАН: (полу дзиво) Але да! Ода ю! Увидзице! Яке право маю стримовац мне на драги гу щесцу? Я ище ані не жил. Я праве сцел почац живот и уж свойо власни родителе, и дїдо мой мией закопую ме до гроба. Не, нїгда то не будзе! Хто розширел кридла, муши лєщиц (нервово ше преходзи). Я сцем ище раз з дїдом бешедовац.

ВЕРУНА: О, праве идзе. Лем крашнє з нїм бешедуї синочку! Почитуї старшого! А я пойдзем прилегнем себе дакус. (одходзи до хижи).

ДІДО: (виходзи зос хижи) То ти Иване? Уж сце скончили у читальні? Дзе Иринка?

ИВАН: Добри вечар дїду! Иринка ище слуха радио-висти з Хусту.

ДІДО: З Хусту... О кед бим могол уж раз видзиц тот Хуст! Ага! Чи ци вона гварела, же ми думаеме...

ИВАН: Гварела, же идзеце там. Я праве сцел о тим з вами дацо побешедовац!

ДІДО: Гибай сину. Шедні, та побешедуеме. Я любим з тобу бешедовац, бо ти розумни.

ИВАН: (шеда з дїдом на лавку) Видзице дїду! Ви знаце шицко! Ми на ваших очох виросли и полюбели едно друге и ето, уж пол треца рока ми так повесц заручени.

ДІДО: Знам, сину! И одгадуем твої думки! Розумим, же би ше ви сцели побрац. Повинчац ше у церкви, як ше то и швечи и як робя шицки порядни християне. Але, випатра, не знаш, же я не сцем пристац на вашу свадзбу...

ИВАН: Знам и праве прето...

ДІДО: Почекай, най скончим. Я нїч немам против тебе и будучносц Иринки дзечне би сом придал до твоїх рукох, але чи ти знаш правдиву причину, чом я не приставам?

ИВАН: (по цихи, упарто) Знам, але озда...

ДІДО: През того „але“, сину. Пред Богом нет — але! А

пришага то основа християнського життя мужа и жени! — Я мам добру дзеку, але бешедуї зос своїм оцом!

ИВАН: Же би ше вон з мацеру...

ДІДО: Так! Видзим же ме розумиш!

ИВАН: (тресацим гласом) А накељо би, поведзме, я не мо-гол нагвариц оца, же би ше повинчал з мацеру...

ДІДО: Теди сину, гоч ми жаль вас обидвоїх, але Иринка нігда не будзе твоя жена.

ИВАН: Нігда?

ДІДО: Нігда! (павза).

ИВАН: (упарто) Патьце діду! Крім вас, ніхто не зна, же оецц и мац...

ДІДО: (строго) Цо таке? Спрведац людзох? Спрведац шицких?!

ИВАН: (станул) Та вам озда не миле щесце вашей унуки?

ДІДО: Праве прето! Спрведац Бога, а по тим чекац од ньо-го щесце?! Ти патри на твою мацер, цо и кельо церли. Кажды час ю може твой оецц вигнац и не будзе ю хто браніц! — Досц! През того, ані бешеди о твоїм винчаню зос Иринку не може буц.

ИВАН: Ви през шерца! А кед би ви не знали о тим...

ДІДО: (станул) Ти нешка хлапче, язикати! Кед би я о тим не знал, знал би зато Бог на небе! А вон ище строгши як я! То ти не забудз! Добру ноц (идуци до хижи): Аж ме глава заболела.

ИВАН: (затримує діда и як не свидоми) Нет, значи, ніякого ратунку?!

ДІДО: Ратунок най найдзе твой оецц! (вошол до хижи)

5. Ява.

Иван, потим Микола.

ИВАН: (сам, у розпуки) Ратунок най найдзе твой оецц. Ух! (павза) Значи нет иншого виходу, остатня спроба, нагвариц оца на винчане з мацеру. А то, я осетям, марне старане! И тот ді-диско не одступа, а бодай их, гоч идз та ше обеш! — А идзе оецц. Но щесце мойо помагай! (гу оцови) Добри вечар оче! Дзе ви були?

МИКОЛА: (надишол з правого боку) Не твойо діло! Мац дома?

ИВАН: Дома! Легли дакус!

МИКОЛА: (шеда на лавку) А Марта?

ИВАН: Вилатра же ище у хліве, намиря.

МИКОЛА: Волай ю ту, а сам идз легні, бо уж нескоро.

ИВАН: (не з дзеку одходзи, а вец става) Оче! Я би сцел дацо важне з вами побешедовац.

МИКОЛА: Праве на час! Гутор, але дораз и то дем о тим цо сцеш повесц.

ИВАН: Та дораз... Видзице — я мушим повинчац ше з Иринку!

МИКОЛА: (нагло) Цо то значи мушим? Цо ши уж там на-паратовал?!

ИВАН: (закалено) Ганьбце ше оче! Не так я розумим тото „мушим“, як ви! Я ше пре то мушим з ню повинчац, бо сцеме обидвоєю одпутовац ведно на Карп. Україну. А вї дідо не да свою згоду, док...

МИКОЛА: Цо таке? Вон неда свою згоду? Я недам! Ище дацо видумай! А на остатку я мам за тебе, не таку дзивку.

ИВАН: (упарто) Видумуйце тєраз уж ви, я не видумуем! Прєбачце оче, але мушим повесц шицко: Пре вас не да дідо Иринку за мнє.

МИКОЛА: Ага! Уж знова мац робела! Уж тебе наприповедала!

ИВАН: Мнє сам дідо гуторел. Я шицко знам!

МИКОЛА: (нагнівано) Так!? То крашне! Теди роб як сцеш, але мнє не круд нос. (сцє пойсц).

ИВАН: (затримує го) Оче! Не маце ви права так гуторич. Ви забули Бога. За ваш грих, я не длужен покутовац. Ви муши-це повинчац ше з мацеру. Отче, я вас барз крашне модлїм!

МИКОЛА: (кепкує) О, ище ми може и розказовац будзеш? Шченє!

ИВАН: Оче! Ище раз вас модлїм! Не приведзце ме до розпуки.

МИКОЛА: Но и упарти ши як твой оецц. Досц, зомну не виграеш. Кед це корци, та ше жень! Я думал, же ти вежнеш тоту Марту... Не худобнейша є як там гевта, а вредна и шоро-ва дзивка, нет цо повесц.

ИВАН: (зачудовано) Цо? Нашу служніцу?

МИКОЛА: Озда є бريدка?! На остатку, гварим, твоя спра-ва, а мойо остане слово, же би ти у тей справи гу мнє вецей не приходзел. Сцеш гевту вжац, глядай порозумєне у діда. — А кед би ши сцел Марту вжац, та можеце гоч кеди ше побрац, и я шицко препишем на тебе!

ИВАН: (у розпуки) Значи, не приставаце на то, цо би я и мац и дідо сцели.

МИКОЛА: Пре едного дурного діда? Цо ше кажди час може преселіц на гевтот швет?! Не! (пошол до хижи).

6. Ява.

Иван и Осиф

ИВАН: (сам) У! Добре тебе зна и мац и дідо. И то мой оец! Цо ту зробиц? Я ошалім!

ОСИФ: (споза древа, одкадз слухал бешеду Миколи зос сином) Пст, Иване!

ИВАН: Хто то ту? (обачел Осифа) А, то ти?

ОСИФ: (прибліжує ше) Я, брату, чул шицко и мам ци да-цо важне повесц.

ИВАН: Ніч я од тебе, пияніцо не сдем. Идз оталь.

ОСИФ: Но, но, яки гніваці. Ти перше послухай! Ти знаш чом сце твой стари, же би ти вжал Марту? Не знаш, цо?

ИВАН: (не з дзеку) А ти знаш? Идз и не уводз ме до напасці.

ОСИФ: Слухай! Я их, там видиш, влапел. (шепта му на уxo) Словом вон сце себе закриц.

ИВАН: (пляснул го) Не шмеш ми о оцови таке гуториц. Марш з двора, ти пияніцо!

ОСИФ: Та ти ше не гнівай. (цихше) Кед чловекови даяки шведок не подзеки, теди найлепше позбуц ше го. Розуми ше? Окрем діда ніхто не зна о тим. Роздумай! Збогом! (пошол)

ИВАН: (сам) Цо вон плеце? (попатрел на хижу діда, стресол ше) Так, вон бизовно так разумел. То ясно! Дідо єдини зна же оец и мац... Так, так... И оец так гварел, же тот.. Же дідо може кажди час преселіц ше на тамтот швет. Вон уж стари! (павза) О, Боже, яка думка! Тот пошол пиц. Кед би так звесц шлід наньго, наостатку подумаю, же... но, же сам... бо є уж стари. (огляда ше) Нігдзе нікого. Нет иншей поради! Найкрасше будзе позбуц ше його на вики и то дораз. О, и облак отворени. (нестало го на право, павза).

7. Ява.

Ирина, Дідо

ИРИНА; (отвера облак читальні. Гледа Ивана) Иване! Дзе ши, гибай, цошка страшне! На граніцох Карп. України война! Монголи наступаю. (павза) Та дзе ши Иване?

ДІДО: (помали зашушкано отвера дзвери и помали пада, умер).

ИРИНА: (кед збачела діда, злєкнуто врещи и з криком: „Діду“, вискакує през облак на двор и руца ше на діда ридаючи).

8. Ява.

Исти, Осиф, Иван, Микола, Веруна и хор.

ОСИФ: (кричи тамаль, кадзи пошол Иван) Не, не сцекнеш Ироде! Гибай ле тадзи, та попатри на свою роботу! (цага Ивана на сцену, котри ше одніма).

Юрий Шеретий-Грим, б. дир. держ. театру у Хусту, автор драми „Невинчани“.

МИКОЛА: (вибегнул з хижи зос страхом) Вон мертви?

ВЕРУНА: Видиш, до чого ши доведол сина?!

ХОРИСТИ: (обступаю их) Цо? Иван!

ИРИНА: (на колєнох, з прєстрашєним лїцом зврещала, а далєй поцихи и вше силнейше) Иван забил діда! Иван забил... Иван, Иван! Аха, хахахаха! (кричи) Чувце? Мой Иван, забил мойго діда... (шмєє ше през плач, шалєє).

ВЕРУНА: (ламе з руками, до Миколи) Чи ши тераз задовольни?! Тото ши сцел? Ти невинчани душоугубе!

ИВАН: (тупо) Но вяжце ме!

ВЕРУНА: (руца ше на нього) Сину мой, сину мой!

ИРИНА: (шедзаци) Ха, ха, ха!

Зависа нагло пада.

Своєму Добродієви, високодостойному паноцови М. Фиракови, парохови у Р. Керестуре пошвецує Автор.

ОЙ ВІДСИ ГОРА

Ой відси гора, відси друга,
Межи тими гороньками ясная зоря.
Я собі гадав, що зоря зійшла,
А то моя дівчинонька по воду пішла.
А я за нею, як за зорою,
Сивим, сивим кониченьком понад водою.
»Дівчино моя, напій ми коня!«
Не напою, бо ся бою, бо ще не твоя.
Як буду твоя, напою и два,
З стуженої кринеченьки, з нового відра.

КОЛОМИЙКИ

Наша славна коломийка,
Хоть вона дрібенька,
Вона мила, а все шира,
Мені солоденька.

Ой, калина біло цвіте,
А червоно родить,
Великеє закохання
До біди приводить;

Коли моя миленькая
По садочку ходить,
Видить ми ся, що за нею
Біла рожка зходить;

А вжеж я ся не дивлю,
Чому мила красна,
Коло неї вчора рано
Впала зоря ясна;

Ой видиться що хмариться,
Дощик накрапляє,
Ой видиться що з-укоса
Мила поглядає;

Ой не знаю я біденька
Де мій милий дівся,
Як би милий у гай пішов,
Гай би зеленівся.

Ой там в саді зелена
Трава по коліна,
Ой за добрим чоловіком
Жінка як калина.

Та я поїдемо на царину,
Дзвери помалюєм,
Врац ми, назад, дзивко, розум,
За тобу бануєм.

Як я возму коломийки
Співати, співати,
Затужиш ти і заплачеш,
Тай станеш думати.

Цвіте терне, цвітне терне,
Бо коріння має,
Хто кохання не зазнавав
Той жалю не знає.

Личко твоє, милесенька,
Краснійше над рожу,
Я тя бідний молоденький
Забути не можу.

Як летіла зоря з неба,
Тай розсипалася;
Мила зорю позбирала,
Тай замаїлася.

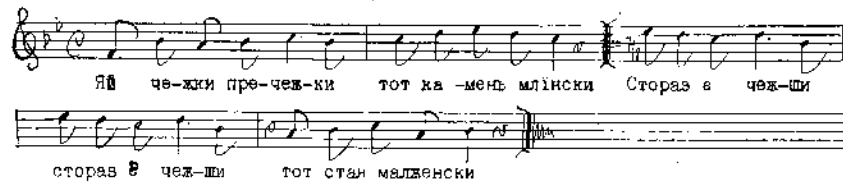
Ой видиться що сердиться
Миленька на мене,
А як гляне — серце вяне
І в неї, і в мене.

Не спала я цілу нічку,
Уже день біленький,
Ой не знаю я де дівся,
Мій чорнобривенький.

Ой там в полі на горбочку
Вже трава жовкніє,
Ой за лихим чоловіком
Жінка помарніє.

Врац ми назад дзивко розум
А я ци заплачим,
Лем да своєю драги ноци
За тобу не трачим.

НЕДОБРА ЖЕНА

Яй чежки пречежки тот камень млінски,
 Стораз є чежши, стораз є чежши тот стан малженски.
 Бо то зос каменя мож и одваліц,
 А тебе душо, а тебе чадо, не мож охабиц.
 Раз сом пришол дому, легнул сом под пец,
 А так сом плакал, а так сом плакал, як мали хлапец.
 Мац ша ми питала »Цо ци синю мой?«
 — »Оженел сом ше, вжал сом жену злу, та ми прето жаль«
 — »Не старай ше синю, же ци жена зла:
 Уж то гу яри, идү вашари, вона ше преда.«
 — »А хто же то, мамо, таке зло кұни?«
 »Не кажди позна, хтора жена зла, вона ше преда.«

НЕДОБРИ ЧЛОВЕК

Червена ружа трояка,
 Мала я мужа пияка.
 Вон ніч не роби лем пие,
 Кед придзе дому та ме б'є.
 Не би ме мужу не карай,
 Бо ци зохабим зохабим дзеци,
 А сама пойдзем за Дунай....

А кед на ладю шедала
 З билу хусточку махала.
 Врац ми ше жено до дому
 Бо дзеци плачу за тобу.

НАЦИОНАЛНО - ПРОСВИТНА ЧАСЦ

Микола Бучко :

За препородженє народу

Живот каждого народу, а тим вещей його розвиток и полнота овиша од вонкашніх силох, котри впливаю на народ и од нукашніх силох, котри з народу виходза. До вонкашніх силох зачислюєме природни обставини народного живота, то су: географске положене, простор краю, клима, богатства жеми и инше; вони удискую свой печач не лем на тіло, але и на душу народу. Не мали вплив на живот народу ма и його политичне положене. И од тих силох цо з вонка на народ впливаю у векшей мири овиши його живот, па ипак не вонкашні але нукашні духово сили народу су найглібши и наймоцнейши фундамент цалого живота народу. Бо гоч народ страци свою политичну шлебоду, гоч переживое чежку долю, часи господарско-економскей кризи, то шицко ніч, кед його нукашня духово основа моцна, вец таки народ ніхто не зніщи. А цо вещей, народ на тих основах — своїх нукашніх духових силох, зможе наново себе здобуц гевто, цо страцел. Прето духово сили народу мушине класц вше на перше место. То вреди за кажди народ па и за наш.

И кед патрима на діла и роботу, то ест на живот нашого народу, то лем под тим кутом шмеме и мушине на нього патриц. То ше одноши у еднакей мири на цали наш руско-українски народ, як и за нашу часц, цо жиєме у Югославії.

Ми досц не задовольни зос собу, зос нашим народним животом. Не задовольни зме зос станьом культурно-просвітним, зос станьом релігійно-моралним, зос станьом економско-господарским и т. д., з єдним єловом, зос шицким, цо ше склада на наш народни живот. А найменей зме задовольни зос національно-просвітними успіхами. Бо гоч уж през 20 роки ше провадзи тота робота вона до тєраз не принесла жаланих нам успіхох. Того свидоми шицки: то гуторя людзе на валалє, то пишу нашо просвітни роботніци у новинох и календарох. И гоч ше вельо труду уложело, бо не мож не признац труд и змаганя наших перших просвітних роботнікох, ипак зме не дошли там, дзе зме сцели.

ПРИЧИНИ НЕУСПИХУ.

Причини, пре котри зме не дошли у просвітней роботі до жаданих успіхів, гоч єст вельо и вельо, та я их наведзем лем два.

Перша причина, по моім думаню, є без сумніву того, же ми ше находзиме розшати по Бачкей и Срїме, по Славонїи и Босней, па гоч зме исти народ ипак живме у иншаких вонкашніх обставинах и помишани зос розличними чудзима народами, цо шицко вплива и на розвой народней души. Так же душа нашого народу не єднака и єдинствена випадзи, па прето иншаке душевне наставляне у Бачкей, иншаке у Срїме, а ище иншаке у Босней. И з тим ше треба раховац у роботі націонално-просвітней, и треба робиц по дакус розличних методах — способах, котри найлєпше одповедаю краю, тим нашим людзом, медзи котрима робиме.

Друга причина слабого успіху на тим полю є то, же було а и тераз єст барз мало просвітних роботнікох, па и тоти не вше знали як роботу започату раз далєй розвивац, але вше як да ше наново починало. Дахто гутори же причина у народзе; же вон не ма дзеки за нїяку націоналну роботу. Ту мушим повесц же то не правда, бо народ вше будзе брац учасц у націоналним живоце лем го треба за то виховац.

Зос тима двома причинами ми ше бориме стално и нїяк нам их уклонїц з нашого живота.

Моя статя нема за цїль критиковац того станє и указавац дзе причини нашого застою, або кед сцєце точнєйше нашого ходзєня вше на єдним месце, але скорєй дац паролу, з котру зме годни то надвладац и крочиц напредок и дац даяки практични поради як робиц на дзвиганю національного живота.

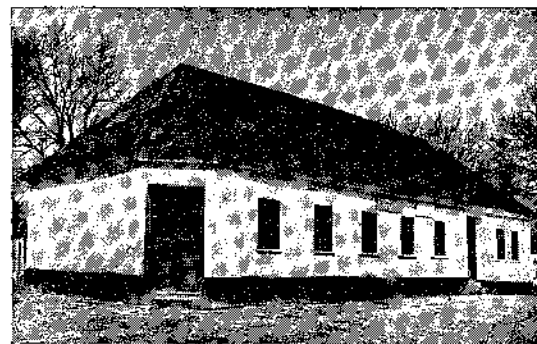
(Розуми ше, же то сом годзен дац лем у найкратших смугах бо о тим би писац цалу кнїжку, а не у єдней такєй статї.)

*

Кед сцєме справди цали народ одушевиц, да ше вон руши до роботи, так же би розвиток и напредованє народного живота бул справди резултат роботи шицких, — то треба превиховац, пременїц душу цалого народу, да вона ма єднаки почуваня, єднаки жаданя, єднаки склоносци и єднаки прикмети, цо шицко треба применїц до нешкайших потреб народу. Само зос собу ше розуми, же то будзе барз чежко, у главним пре вонкашні обставини, котри впливаю на наш живот, але труд ше муши уложиц и вихасновац вшєліяки можлїви способи и почач роботу медзи найширшими народними верстами, то єст медзи

нашим селянством и то на першим месце зос младшими, єднак на культурно-просвітним полю, як и господарско-економским, па и на спортским полю. Не шицки маю єднак змисла за исте. Прето треба каждого заинтересовац на тим полю, котре йому найвєцєй одповеда, але ше треба вше старац, же би були ведно змобилизовани шицки духово сили народу, од котрих овиши розвиток и сила народу. Материялни сили менєй важни, тим вєцєй, же вони вше овиша о розвитку духових сил.

У нас ше до тераз вєцєй кладла увага на дзвиганє просвити — знаня, але то не досц, бо знанє муши исц ведно зос вихованьом. Цо вєцєй знанє, — просвита без вихованя нема нїякей творчєй вредносци, бо знанє лем средство при вихованю, а не цїль сама за себе.

Просвітни Дом у Петровцох.

ЯК ПРЕВИХОВАЦ ДУШУ НАРОДУ?

Драга до вихованя души народу водзи през вихованє поєдинцох. Вихованє муши збудзиц и вицагнуц на верх шицки скрити сили и вредносци духа поєдинца, та го закивизовац, же би ше вон сам задумовал до животних проблемох и потреб народу, та же би його учасц у заєдничким живоце виплївала з його нукашнього душевного наставляня и добрей волї.

Кед сцєме у душох поєдинцох вирезац тирвалу идею народу, — не шмєме забуц, же характер основа дружтєного животу. Прето треба у народзе виробити моцни и чесни характер. Потреба того очевидна, у каждодньовим живоце видзиме цїганство, необовязковосц, омаловажованє — невипольньованє приятих обєцаньох и т. д. Стрєтаме при каждой роботі людзох зос слабым харак-

тером, а кельо мало силних характерох, зраду власней науки и принципом и велі инши зли появи.

Ту мушим зазначити потребу виробеня мощней волі, цо идзе зос характером. Єднак у приватним, як и у дружтвеним живоче хиби нам витирвалосци и систему — одредженого сталного плану. Ми ше легко нешка за єдно одушеvimе, але ище легчєйше зме на ютра за тото забули.

Но кед сцеме мац вплив на дружтво у тим напрямю, мушиме почац роботу од себе, то єст перше себе виховац. У нашим кругу не шмеме урвац у пол драги зос почату роботу, але безоглядно превесц кажде діло од початку до конца. Розуми ше, же дакеди ше не шицко уда так, як би ми то жадали, але лєм кед причина неудачи не наша духова слабосц, теди хоч випатра, же зме дожили неуспих, ми виходзиме побиднїком, кед зме не зламали волю и дух свой.

Наш руско - українски народ през свою историю указал свою силу и моц и ми ю указали, кед зме дотераз остали на живоче попри телі змаганя неприятельох да нас звїща. Наша длужносц тєраз да ше старає далєй за розвиток народу и да го будуєме на почуваньох националней єдносци и свідомосци цалого народу, на чесней националней гордосци и любови своей прєшлосци.

Нешка шицки народи змагаю ше да маю свойо власни держави. И то прето, же лєм у своей власней держави може ше народ подполно и на шицких полєох розвивац и роснуц. Нешка, кед єст у давней держави инши народи, вона ше стара, же би их милом чи силом асиміловала, а кед вони то не сцу, вєц ше их запоставлює и вони нация другєй або и трєцєй класи.

Наш народ нема нешка своей держави, хоч вон ма на то найвєкше право, бо Господь Бог стварєл шицких єднаких и дал шицким єднакє право управляц зос жєму, на котрєй у зною лїца свойого роби за хлїб насущний. Зато и наш народ змага же за свою державу. Прето при превихованю души народу видрилює на перший план вохованє у державницьким напрямю, бо прє длуги час непостояннє нашей самостойней держави затратєл ше у нашим народзе державни инстинкт — природчє жаданє своей держави.

Жє треба да у тим напрямю виховуєме народ, то жадаю не лєм нашо народни потреби, але и наша национальна гордосц и чєсц. Кєльораз зме могли чуц предруцованє, же ми менєй вредний народ и же ше з нами менєй рахув прето, же ми не мамє нашей народней держави. Отже и национална чєсц нас спонукує

до того, же би зме уложили труду, да з глїбини душох найширших народних верстох вицагнємє правдиви державницьки инстинкт та найвєкше жаданє своей держави.

Ровночасно з виробованьом характерох и вицагованьом национальних инстинктох, мушимє шириц културни вредносци: знаня и просвиту. Тоти три напрями себе допoлнюю и робя систему дружтвєно - просвітно - виховуюцєй роботи.

У нас задаток тєй просвітно - виховуюцєй роботи можу робиц и длужни шицки школовани людзє, но нїхто не гутори, же инши интелігенти зпомєдзи людзох не можу и не длужни на тим робиц. Но у першим шорє школовани длужни врациц народови хоч лєм камати, кед не главнїцу, цо народ уложєл да их вишколує.

Як стоїмо конкретно з тим питаньом? Лєпше не порушовац.

Орхєстра Читальнї у Петровцoх.

Правда, єст ту и там и барз вредни роботнїци, але то далєко не шицки, котри длужни. Єст таки, цо ше вигваряю, же вони не способни до просвітно - виховуюцєй роботи. То не так, бо нєт анї єдного з школованих людзох, цо би голєм до дачого на таким широким полєу не нашол, же при дакус лєпшєй дзєки зос свойого боку може водзиц таку чи иншаку роботу.

З тим не гуторим, же ше у нас нїч не роби, далєко сом од того, бо справди ту и там мож видзиц красни розвиток тєй роботи и випатра, же шицко найлєпше, но кед ше лєпше припатримє, видзимє там иницијативну руку єдного чловека. Кед єй не станє, робота дораз застава, бо гєвти шицки, котри так крашнє робєли з тим єдним не доросли до нього и сами не знаю, цо и як би робиц. Отже треба нам оспоссєбиц як найвєцєй поєдинцох, же би

вони сами не лем жадали робиц, але и знали та, же би кажди зос учаснікох даней акції бул више готови, да будзе у ней предняком.

ВПЛИВ НА ДРУЖТВО

Чловек вплива на друство медзи котрим живе и роби, так исто друство у котрим вон живе може впливац на нього. Наш вплив на друство у котрим живе будзе теди хасновити, кед будзе добре обдумани. Робота без плану, од часу до часу, з дня на дзень, не принесе ніяких вредних и тирваких резултатох, а сили до ней уложени не принесу ані малу часц успиху.

Хто од преднякох у просвітно-виховуючей роботі сце мац успиху, муши як найцеснейше жиц зос людзми, знац їх бриги, старац ше з німа не лем при парадох, але и у каждодневним живоце, з одним словом муши буц з кореньом у даним штредку.

Бо зос беспосредним контактом дотични предняк розвие своё впливи, та познаючи каждого окреме, будзе знац яки ма методи применіц у кажди окремим случаю. Вон може буц енергични, ришуци и шидки го буду слухац, лем не шме буц не тактовни при даванню своёх радох. Своё поради треба више давац так, же би шидки верели, же и вони баж лем так сцели. лем не знали так точно вивовесц.

Вещей раз чуц од дзеповедних людзох, же у їх околиці не мож ніч зробиц. наприклад чул сом часто: легко у Сриме, у у Бачкей то не мож. Най ше віхто не увредзи, але то поніжоване себе самого, бо тот, котри так гутори, дава свидоцтво, же вон не способни ніч препровадзиц до живота а не зна ані сам жиц. Бо нет такого друства, у котрим би ше не могло ніч зробиц. До каждого мож найсц дзвери и шидко мож посцигнуц зос витирвалосцу и послідовносцу.

ФОРМИ ПРОСВІТНО-ВИХОВУЮЧЕЙ РОБОТИ.

Нешка просвітно-виховуюча робота ма вельо форми у котрих ю мож провадзиц. Кед просвітни работнік ма иницијативу и одповедне приготаване више найдзе форми, котри у дотичним месце, з дотичними людзми найвещей одповедаю.

Тоти форми роботи мож подзеліц на три групи: 1) на форми од часу до часу, без плану; 2) на форми систематичней-плановей роботи и 3) на форми роботи у друствах.

До першей групи належа: виклади, вязана бешеда, национални опходи, концерти, представи и т. д. Їх задача е да

збудза заинтересоване. То початкова робота (у нас до тєраз на тим остало, далєй ше не пошло!), котра указує швет и уводзи до сфєри виховней роботи! Тота робота не виробує тирвали вплив на людзох, але є як кратки и моцни удар, котри би требал поєдинца випровадзиц зос пасивносци и духового спаня и напровадзиц його думку до глєданя правди и глєду роботи. Тота форма будзе мац у полней роботі вельке значєне.

До другєй групи належа: курси, виклади и импрези повязани више з єдну думку. До тих иду и народни университети. Кажда з формох плановей роботи склада ше зос вещєй простих формох. котри ше уживаю по плану длукши час, а дакеди и стално. Тота форма роботи ма пред собу уж пребудзєного слухача, котри идє свидомо до певней цилі. И лем тота форма роботи заправо права просвітно-виховуюча робота.

До трєцєй групи належи робота у друствах, котра ше цєсно вяжє зос першими двома формами. Ту спада робота у самопросвітних гуртках, па у аматорских представячких, у хорох, у оркєстрох, у спотских клубох и т. д. Тота робота ма ище тоту добру страну, же ше ту кажди зос учєснїкох друства чувствує ведно з иншими и єднак одповєдальним за успих цєлосци. Прето таке вихованє найхасновитше и найпожиточнєйше.

Кед тєраз запитає: котру би нам форму провадзиц як найуспішнєйшу, то одвит не мож дац генєрални, же туту або гєвту, бо то завиши од того дзе ше знаходзимє, чи зме годни взагалі другу або трєцу форму ужиц и тєраз зме присилєни уживац лем першей форми, найлєпши успих будзе, кед ше будзе уживац шидки три форми, (а їх мож уживац вшадзи по наших валалох) бо тоти три форми єдна другу допольною и робя ведно єдну цєлосц виховно-просвітней роботи.

ЗА КРАСШУ БУДУЧНОСЦ.

„Наша доба така, гутори Донцов, же не церпи слаби и неспособни народи. Право на прави живот, а не лем на якиш живот, маю лем моцни и здрави народи“, прето наша доба менєй теорєтична, а вещєй практична, бо нешка пришли бліжєй єдно другому думка и діло.

Прето и ціль нашєй просвітно-виховуючей роботи. не шме буц лем повєкшанє знаня, котре є пуста теорія, але ціль нашєй роботи ма буц повєкшанє знаня живота, котре отвєра чловекови очи, же би вон живот справди познал та знал цє є длужни у живоце робиц. Бо зос пароли препородзовац народну душу сце

ше зробиц — виховац нови тип человека, человека твардей души, мощней вири, котри на основі познаваня прешлосци та правого звания своєї терапнѣосци будзе будовац свой нови живот.

Просвітно-виховуюча робота ма за ціль зробиц зос каждого члена нашого народу, цалого и полного человека, котри будзе на живот патриц зос одушевлєньом та зос жажду красшей будучносци за цали свой народ.

К. Бесермині, учитель:

Темпераменти.

Слово „темперамент“ походить од латинского слова, а кед го преведземе на наш язык, значи воно „норов“ при човекови. Па у нас ше и гутори: вон такой норови..

Кажди человек ма ившак у норов (темперамент), па и тот норов при єдному човекови не вше єднака, але ше меня, зато и человек не вше єднак розположени. З роками и зос рижними подїями у живоце человеческого, котри робя душевни и тілесни пременки при човекови, меня ше и темперамент. Темпераментох (норовох) єст у главним 4 фели котри маю свойо мєна и котри су научно випитани и утвердзени:

- 1) Сангвинични темперамент — мєно походить з латинского слова, а значи наглу, пременлїву и легкоумну норов;
- 2) Колерични темперамент — значи ставну мощну норов;
- 3) Меланхолични темперамент — мєно походить зос греческого слова, а значи мирну, задуману, так повєсц смутну норов;
- 4) Флегматични темперамент — походить исто зос греческого слова, а значи хладнокревну норов, котра ше барз чежко и слабо пременяє и у найвєцей случаях є стална.

То су тоти 4 главни фели темпераментох. Але, кед человек попатри на свой живот, свойо душевне станє и розположенє, вєц увидзи, же нєма у себе лєм єдєн од тих спомнутих темпераментох, але од каждого по кус. лєм цо ше єдєн од нїх, муши понад шидки други дзвигац, видзиц и виражовац. Зато и гуторимє: тот человек такого темперамента...

Темперамент нам указує надалєй человека, такого яки є. Нєшка ше водзи вєльо рачуна о тим, хто якого темперамента. Па уж ше у основней школи меркує и патри на дзеци, котрє якого темпераменту, па ше настої, да ше дзеци недоброго темпе-

раменту поправя. Так є исто барз потрібнє знац и родичом, якого су темперамента їх дзеци. Бо познаваюци то, буду добре познац и свойо дзецко, а з тим буду знац себе ушориц и їх вєспитованє. Кед су уж у дзециньству доброго темпераменту (норови), вєц их у тим отримач, а кед су не доброго, вєц их вилїчид.

Прето тєраз опширнєше опишем тоти 4 фели темпераментох, да ше з нїма цо баржєй упознамє:

1) Сангвинични темперамент. — Того темпераменту гєв-тот человек, цо у живоце нагли. Цо ше фришко и нагло премєнює, па є час нагнївани, час весєли, па час плачє, а док мало вон ше уж шмєє и забува свой жаль. Зроби у тєй наглосци дацо недобрє, вєц ше познєйше кає и жаль му цо поробєл. Человек такого темпераменту є легкоумни и за важнє и озбильнє. Тако-

Представа „Сватаня на Гончаривци“ у Петровцох.

го темпераменту бул познати нам зос св. Писма „Блудни син“, котри легкоумно пошол з дому свойого, до швета, нашол себе такє истє дружтво як и вон, потрошел свой маєток, а вєц ше каєл и жаль му було цо поробєл.

Видзимє же тот темперамент не добри за человека, бо го не водзи по правєй драги. Потрєбно є попатрац на себе, чи и ми не такого темпераменту? Та кед увидзимє же гєй, поправмє ше на врємє. Легкоумносц нас упрепасци. Хто так жиє, траци час котри є барз драги, траци свойо душевни сили, бо не заберє потрєбнє знанє за живот. Не жиємє зато да вше одпочивамє и лєнюємє, але да робимє и то добрє робимє, да нам наш живот ма свой ціль и змисл.

2) Колерични темперамент. — То мощни, тварди и устрайни темперамент. Человек такого темпераменту ма у себе вєлькєй

дзеки и сцелосци гу роботи. Ма пред собу добри и хасновити цилі и плани, па неуморно роби на тим, да их оствари и посцигне. То су обично тоти людзе, цо су од Бога обдарени в моцним и здравим знаньом, а не муши буц школске, (бо на жаль, ше велі од школского знаня лем погубя). Кед такі человек, котри є колеричного темпераменту, роби за добру ствар, вецка є од велького хасну, бо може створиц вельки а добри діла. Колерици су прави роботніци у швецце, процивни од сангвиникох. Но и тот темперамент зна мац свойо слаби страни, бо такі людзе су звичайно славолюбиви. Сцу да ше лем их хвалі и виноши, да паную над шицкими, да заповідаю и да буду вшадзи перши, а не церпя ніяке пригваряне. Обично не сцу других слухац, ані шора ше тримац. Кед же є при нас слаба страна того темпераменту, вец настойме да тоту слабу страну цо скорей поправиме и цалком вилічиме. Бо тот темперамент лем теди добри и хасновити, кед зме не славолюбиви, не пишни пре нашо способносци; але кед широко робиме за добро народа.

3) Меланхолични темпераменти. — Особина того темпераменту є, же су такі людзе мирни, задумани, цихи, а барз часто смутни и жалосни. Теки су людзе слабо пременліви. Людзох меланхоличного темпераменту легко мож увредзиц и прето вони других обично не навидза и мало ценя. Таки людзе скоро нігда не задовольни, не маю правого мира, вше цошка гледаю, а неможу найсц тото цо гледаю. Вони жию сами за себе и маю окремени свойо думи и погляди на живот и швет, та их барз чежко за дацо предобиц. Кед ше таких людзох увредзи, або лем кед думаю же су увредзени, вец ше чежко миря и не опросую, а у шерцу им ше закорені мержня и ошведуую ше. Тоти су людзе велького чувства и барь осетліви.

Кед обачиме же и ми такі, поправме ше. Мушиме знац, же ми маме розум и нашу волю и вони най нас водза у живоце, а не чувства. Хто вше задумани, смутни и нерозположени, тот ше одцудзує од швета нема правого мира и щесца, а тоти душевни чежкосци зроби человека префришко старим; и так исто, як цо моля чкодзи шмати, а черв древу, так жалосц и смуток чкодзи човековой души, а з тим и цалому целу. Зос тим пицким одликує ше тот темперамент. А як видзиме вон є лем чкодліви за человека. Потребно є чувац ше од такого темпераменту, а кед зме такі, вец ше такой лічиц.

4) Флегматични темперамент. — Людзе такого темпераменту су барз хладнокревни и ровнодушни на шицко. Вони робя

свою роботу мирно, па их койяки новосци, пременки, случаї, (па гоч и векшей природи), у швецце и у їх приватним живоце, слабо можу збуніц. Па кед такого человека и знайдзе даяке зло, нещесце, чежкосц, або друга даяка велька подія, вон то мирно без лярми, без узбудзованя и без вонашніх знакох подноши. Думали би зме же такі людзе без шерца и без чувстох, але не, вону су лем такого темпераменту (норову), по котрим не мож видзиц зос вонкашніх знакох, цо є у човековим шерцу и души. Таки темпераменту су добри, лем кед у тей своей стаємносци и хладнокревносци добре робя и кед су на правей драги. Таки людзе окончую свойо роботи помали, точно, совисно, роздумовано и иду за своїм цильом, а не даю ше звесц и збуніц гоч прецо. Людзе такого темпераменту су тварди и стаємни, не меняю кажди час свою роботу и свойо думки.

То су тоти 4 главни фели темпераментох. Зос їх описованя можеме упознац котри су добри а котри не добри за человека. При концу спомнем ище то, же ритко єст людзох, котри би мали у себе лем одну фелу од тих спомнутих темпераментох. Чловеков темперамент (норов) є барз пременліви; час є такі, а вец иншаки, а причина тому су шицки події, котри маю вплив на човеков душевни и тілесни живот. Человек у своїм живоце премені вецей темпераменти; иншаки го ма у младосци, а иншаки у старосци. Мушиме патриц и робиц о тим, да свой живот удесиме так, да вежбаюци ше, посцигнеме и укореніме у себе добри темперамент — добру норов.

Б. й.

О порцийох.

ЦО ТРЕБА ЗНАЦ О ПОРЦИЙОХ У НАШЕЙ ДЕРЖАВИ?

До 31. децембра 1928. року плацели ше у нашей держави порції по старих законох, а од 1. януара 1929. року плаца ше по новим Закону („Закон о непосредним порезима од 8. II. 1928. г.“), котри после за тоти прешли 11 роки бул вельо раз меняни. Ми ту принешеме одредби того закона так яки су нешка.

У цалей держави ше плаца 6 главни порції, а гу тим ище вец ше додаваю други порції, як то будземе видзиц зос нашого писаня.

Шейсц главни порції су тоти:

1) Порция на хасен од жеми (землярина);

- 2) Порция на хасен од хижох (кутярина);
- 3) „ „ „ „ самосталних роботах, як дутянох, тарговийнох, шицких майстрох и т. д. (течевина);
- 4) Порция на хасен од интересу (од каматох) ренти;
- 5) Дружтвена порция (на фабрики, банки и т. д.); и
- 6) Службеничка порция (котру плаца шицки службеніци).

Ми ту будземе писац о найнужнейших порцийох, за наших читательох, а то су: порция на жем, порция на хижи и порция од интересу (ренти) и вец додаме упути о социалним доприносу, о допунскей порції, о одредбох, о войниці и о найновшей порції, котра ше плаци од 1. юла 1939. р. а вола ше: „специални допринос за народну одбрану“.

ПОРЦИЯ НА ЖЕМ

Под порцию на жем подпадаю шицки жеми котри лем мож у газдовстве вихасновац, гоч ше и не вихасную, або ше хасную за инши цілі пре котри су не ошлебодзени по тим закону. Кед даедна жем не спадала под порцию, а так ше ушори, же треба да ше од ней плаци порция, теди длужен газда за 60 дні приявиц тоту премену, бо кед не прияви будзе по 138 члану закона покарани.

Од порції на жем ошлебодзую ше (лем потребни наведеме):

- 1) церковни порти, двори при церквох, капличкох и теметови шицких признатих вирах;
- 2) жеми котри непосредно служба, за просвітни, культурни и добротворни цілі, а кед то през цілю заробку;
- 3) явни драги, улічки, пияци, явни парки державних або самоуправних тілох;
- 4) бетелі и водоводни инсталациї, котри служба за общи хасновити цілі;
- 5) гаци и друге шицко цо зробене по закону о водним праву, а чува краї од води;
- 6) потоки, реки, озера, бари, кед не даваю ніяки хасен;
- 7) неплодни и за газдовство нехасновити жеми, и
- 8) жем под зданийом (под хижамі) и двор до 500 кв. метери, кед ше окреме не видаваю под аренду, або од здання окреме не уживаю.

Тото ошлебодзене тирва дотля лем, док за тоту ціль жем служи, а ошлебодзене вредзи и за шицки порції, котри ше одредзую по темельней порції. То було за трайне ошлебодзене.

А лем дочасно ше ошлебодзую од порції:

- 1) виніци кед ше засадза: а) на шоровей жеми за виніци зос домашню лозу и на одобреним темелю (лози) на 4 роки; б) а на каменю або на піску на 10 роки; в) на живим піску за 20 роки;

- 2) жеми на котрих ше засадза нови овоцніки и то зос шлівками або яблуками або грушками, орехами, лісковцями або другима овоцами на 6 роки;

- 3) жеми колонистох, котри населени по закону о аграрней реформи за 5 роки, рахуюци од початку слідуячого року, кед їм жем придана;

- 4) жеми, котри засипани буду зос піском, каменём итд. так, же ше вецей як 1 рок не можу хасновац, за време яке одредзи министр финансийох.

Хто ма даяки случай од ту наведзеных муши гледац

Вертеп у Петровцох.

ошлебодзене зос прописно таксирани молбу, и треба да докаже шицко и аж вец достане ошлебодзене. Хто не гледа не ма право на ошлебодзене.

Вообще треба запаметац, гоч одного дахто по закону ошлебодзени вон муши тото ище винайсц зос молбу, а не чекац, же вон ма по закону на то право.

Кед дахто ма даяку чкodu векшу од едней штварцини на своей жеми на шацу у едним року, лебо пре огонь, воду, ляд, польски миши, вши, лебо од шашки, лебо гоч од чого несподзиваного, котре вон не могол одклоніц, а през його власней вини, теди треба гледац одпущене од порції и достане ше тельо у процентох кельо ест хиби, або и цалком ше за тот рок одпуци порция. Хто препуци да душе не пита ошлебодзене траци право на ошлебодзене.

Порция на жем ше одредзує по катастарским чистим приходу (хасну). Катастарски чисти приход єст нови и стари чисти приход. Стари чисти кат. приход вираховани за кажди проценбени срез ище теди кед ше правел катастер, а винайдзени є по кат. ютру так:

Пораховало ше цо може єдно ютро у тим срезу у поединей класи жеми у штредніх роках зродзиц през три роки (то прето през три роки, бо ше рахує, же ше кажди рок инше шее, раз жито, раз кукурица, раз граорица, овес, кромплі, конопи и т. д.) и вец шицко ше пораховало, же цо то коштало през три роки обрабняє тей жеми зос тима шацами, и вец ше одбило шицки трошки (дакле оранє, бранєне, копанє, гноєне, за нашєне и т. д.) од цалого приходу зос того ютра през три роки, вец ше подзелело тот остаток од трох роках зос трома и добило ше чисти хасен на катастарски по єдним ютру у єдним року. Або на кратше поведзєне, то вираховани хасен од єдного кат. ютра (1.600 кв. вата) у єдним року, теди кед би человек лєм дома шедзел а сам ніч не робєл на полю, лєм шицко плацєл цогод ше роби на 1 кат. ютру, та теди тот хасен цо би мал, то катастрални чисти приход од єдного катастралного ютра.

Наведзем даскельо приклади за стари катастрални чисти приход у даскельох проценєних срезох, за котри мам точни податки, а хто сце знає у своїм валалє може ше опитає у валалскей хижі и там ше му пове.

ОРАНІЦИ:

Вуковар: I. кл. II. кл. III. кл. IV. кл. V. кл. VI. кл. VII. кл. VIII. кл.
у кор. 27 к. 23 к. 18·50 к. 14 к. 10 к. 6 к. 4 к. 2 к.
по нов. 864 д. 736 д. 592 д. 448 д. 320 д. нєт у тих класох.

Винковци:

по ст.: 23 к. 18·50 к. 14 к. 11 к. 6·40 к. 3·80 к. 2·60 к. нєт.
по нов. 736 д. 592 д. 448 д. 352 д. 204·80 д. нєт у тих класох.

Осиєк:

по ст.: 32 к. 27 к. 23 к. 18 к. 13 к. 7 к. 5 к. 2 к.

Нови ше найдзе у Сриме так, же ше лєм стари помножи зос 32, а у Бачкей стари хасен вираховани у корунох, кед ше помножи зос 34, бо винашли же тєраз 32 раз у Сриме, або 34 раз у Бачкей таки цєни шицкому векши, як були пред войну и то тєраз вредзи у динарох.

Так би зме могли приказає и за виніци окреме, бо вони маю вельо векши чисти хасен як ораніци, а ливади вельо менши,

а пашняки ище менши, а загради векши чисти хасен од ораніцох. Лєм даскельо приклади:

У вуковарским срезу по старим, у корунох, бул таки чисти хасен од:

	Загради:	Ливади:	Виніци:	Пашняки:	Лєси:	Нади:
I. кл.	36	22	56	12 50	5·80	10
II. „	33	20	44	10	5·20	8
III. „	22	15	33	9	4 60	6
IV. „	12	12·50	25	7·20	4·60	2
V. „	8·50	10·50	18·50	5·40	3·60	—
VI. „	—	9	14	3·60	2·20	—
VII. „	—	3·60	7	2·60	1·20	—
VIII. „	—	—	—	1·10	0·60	—

Кажда парцєла у катастру (мож видзиє у валалскей хижі), ма означєну свою класу и то є чи ораніца, чи заграда, чи виніца, чи лес, чи пашняк и т. д. и вирахована єй там и поверхня, а такой там при ней (при поверхні!) вираховани и чисти хасен катастарски и у корунох перше по старим, а вец то помноженє зос 32 у Сриме, лєбо зос 34 у Бачкей, виписани у динарох.

З початку, кед Закон о порцийох вишол (1928. року), не було утвєрдзєне же кельо ше будзе плациє порції од катастр. чистого хасну, чистей изравней порції (чистей землярини) на жем, алє ше мало одредзуєц каждого року у финансовим Закону, же яки ше будзе у тим поединим року процент брає за изравну порцію од нового кат. чистого хасну. — И так було по Фин. закону за 1929. и 1930. рок, да ше бере 12 проценти т. є 12 динари од 100 динарох кат. чистого хасну. — За 1931. рок було одредзєне лєм 10 динари од 100 динари кат. чистого приходу. А за 1932. рок було одредзєно, же ше ище од тих 10 процєнтох, кед ше цалком вирахує кельо мал поздини плациє за 1931. рок изравней порції и допунксей (о тим будзєме после гуториц!), та ше за 20 проценти шицко ма зменшає або з єдним словом у 1932. року мало ше плациє за єдну пиятину меней порції як у 1931. року. — За 1933. и 1934. рок мушєло ше плациє цали 10 по сто од чистого кат. хасну. — За 1935. рок остало исто да ше плаци 10 проценти од чистого кат. приходу, лєм же ше тот приход лєм за ораніци и виніци у горох (дакле не и за загради, виніци на ровніцох и т. д.) мал зменшає перше за 20 проценти (т. є. за єдну пиятину) и од так зменшаного кат. чистого приходу брає

10 проценти за порцію. За 1936. 1937. 1938. 1939. рок одредзене же ше ма плаци 10 проц. т. є. див. 10 од каждих сто динарох кат. чистого хасну, але тот кат. чисти хасен перше треба зменшац за $\frac{1}{3}$ (за одну тречину) и аж од того хасну так зменьшаного раховац 10 проц.

Як будзе за 1940. рок, одредзи ше заш у Фин. Закону, то напредок не мож знац.

Окрем тей основней порції на жем ма ше плаци ище и :

ДОПУНСКА ПОРЦИЯ.

Допунска порция ма ше плаци тєраз по прописох од 1930. року (од 1929. до 1930. р. плацело ше вельо вецей як тєраз) так:

Плаци ше ма у тим месце дзе власник бива, а не дзе му и жем, кед ма и у других хотарох жеми, а шицки тоті валалски хижи муца язиц на його домашню општину, же кельо вон ма там у нїх чистого кат. хасну, (бо там у других хотарох ма плаци лєм изравну порцію и шицки прирези, лєм допунску порцію не!) а домашня валалска хижа кед так пособирала шицок чисти кат. приход зос шицких околних валалских хижох, одредзує му допунску порцію.

Кед би дахто мал так лєм до 1.000 дин. кат. чистого приходу, теди нїч не плаци допунскей порції, а кед ма вецей, вец так :

од 1.000 до	2.000 дин. чистого кат. хасну	плаци ше 2 проц.
" 2.000 "	4.000 "	" " " " " 3 "
" 4.000 "	6.000 "	" " " " " 3.50 "
" 6.000 "	8.000 "	" " " " " 4 "
" 8.000 "	10.000 "	" " " " " 4.50 "
" 10.000 "	12.000 "	" " " " " 5 "
" 12.000 "	15.000 "	" " " " " 5.50 "
" 15.000 "	20.000 "	" " " " " 6 "
" 20.000 "	30.000 "	" " " " " 6.50 "
" 30.000 "	50.000 "	" " " " " 7 "
" 50.000 "	100.000 "	" " " " " 7.50 "
А понад 100.000 "	" " " " " "	" 8 "

На тоту допунску порция не плаца ше ніяки прирези.

Тим котри маю у своей фамелиї вецей як пейц особи, а котри сами обрабяю жем як земледїлци (майстрове або други зос даяким иншаким званьом, як тоті котри су не при доме — не рахую ше!) зменшує ше допунска порция за каждого члена фамелиї после пятого так:

- 1) по 5 проц. (од доп. порц.) кед доп. порц. менша як 100 Д.
- 2) " 4 " " " " " " " " " 500 "
- 3) " 3 " " " " " " " " " 1.000 "
- 4) " 2 " " " " " " " " " 2.000 "
- 5) " 1 " " " " " " " " " 3.000 "
- 6) " 0.50 " " " " " " " " " 5.000 "

А хто ма вецей як 5.000 дин. допунскей порції, гоч ма кельо членох — теди ше нїч не зменшує. — За тото зменшане треба ше приявиц у каждам року у януару мешацу и доказац, же ма право.

Шицки други порції маю ше плаци у каждам року на штири рати (кванти) и то: на 1. I., 1. IV., 1. VII. и 1. X. мешаца, єдино порция од жени ма ше плаци лєм у двох ратох (квантох) и то аж 15. августа и 1. новембра каждого року.

Кед преїдзе време плацєня порції, рахую ше 6 по сто камати рочно на наплацєну порцію. Кед ма дахто старого длуства на порції, перше ше бере (кед плаци) за виплацєнє старей порції, аж так ше бере за нову порцію.

ПОРЦИЯ НА ХИЖИ (КУЋАРИНА).

На хижи, котри ше можу хасновац за биванє, або за другу употребу (трайну) плаци ше порция од хижох.

Од порції на хижи (по чл. 32 закона) ошлєбодзую ше (наведзєме лєм найнужнєйши ошлєбодзєня за наших читательох):

1.) Здания явно - правних корпорацийох, док и кельо служба за явни або службєни цилї, церкви манастири, здания за церковно-просвитни цилї, владичєски и парохийни дома, обданишта, дома за старих и немощних.

2.) Шицки здания основани за национално - просвитни цилї, за добротворни цилї, або народно - економски цилї, кед не иду за заробком.

3.) Фабрики и други индустрийски здания.

4.) Економски здания, як обори, гамбари, коши, хлїви, пушници за шлївки, або месо, пивнїци, шоппи, здания за шєно, живинарнїки, стражарски хижи, комори и други тому подобни, кед ше окреме не выдаваю под кирию, зос виїмком тих зданийїох, на котрих ше по способу правєня видзи, же су справєни за биванє.

5.) Здания водних задругох, кед служба за стрїярници, або гоч и служба за кварталь особом машинистом, лебо чуваром гацох, шлайсох и бетельох.

6.) Здания, у котрих мертви лежа пред погребом и мавзолеї.

7. Здания задругох и задружних союзох, кед и кельо служа за непосредни цілі задругарства.

8.) Здания, котри служа лем за биванє земледїлцом и їх робітніком по валалох, дзе биваю лем до 5.000 жительох.

Не ошлебодзени хижи земледїлцох у валалох понад 5.000 жительох, або гоч є и менши валал, лем кед у нїм єст срезке начелство. Исто не ошлебодзени здания земледїлцох, котри гоч и биваю у валале до 5.000 жительох, лем кед їх катаст. чисти приход на рок векши од 50.000 динарох.

Тото ошлебодзене вредзи и за шицки прирези, а вредзи лем тельо, док ше здание або цалком, або щасци не вида под кирию,

Українски Национални Музей (дарунок митр. Шептицького).

або ше не хаснує за тоти цілі, пре котри було ошлебодзене дате. Кед ше цалком вида под кирию, лебо лем щасци, вец од того виданого престава право на ошлебодзене.

За 30 дні треба приявиц порескей власци, же ше почало на таку ціль хасновац, бо кед ше то не зроби, вец дотля ше муши плациц порцію, док ше то не зроби...

А исто так накадзи престанє даєдно здание служиц за тото, цо по нїм ужива ошлебодзене, и то ше муши за 30 дні приявиц, бо хто не прияви, будзе покарани.

Так з того видно, же гоч газда - земледїлец и у малим валале кед вида под кирию свойо здание, а и кажди майстор, торговец

и т. д. гоч у яким валале бивали, муша плациц порцію од своїх хижох, а так и земледїлци у валалох понад 5.000 жительох (напр. Керестур — ту муша шицки земледїлци плациц од своїх хижох, бо ма вецей як 5.000 жительох) а и в малих валалох шицких дзе єст срез, або гоч и нет срезу, кед земледїлец ма од шицко-го приходу вецей як 50.000 дин чистого хасну.

Кед здание видате под кирию, теди темель за одредзowane порції, бере ше сама рочне повднана кирия и гу тому ше додава ище и други полєгченя, кед їх ма тот, цо под кирию бива прето, же у тим здании бива, а одбива ше лем по закону одредзени трошок за отримованє и управу здания.

Барз важне то, же ше муши направиц за 15 дні од дня кед уселї дахто под кирию направиц уговор (на преписаним за то бланкету) и на тот уговор плациц таксу державну по величини рочней кириї и то так, кед уговор (рочне) на:

прейг	2.400 дин.	до	3.600 дин.	треба таксу од	10 дин.
"	3.600	"	6.000	"	20 "
"	6.000	"	10.000	"	30 "
"	10.000	"	20.000	"	50 "
"	20.000	"	30.000	"	100 "
"	30.000	"	50.000	"	200 "

и т. д., а до 2.400 дин. рочней кириї не муши ше правиц нїяки уговор. Тота такса на уговор муши ше у цалосци плациц, без огляду на яки ше час уговор подписує, чи може буц лем на ферталь, — або на пол рока, або и на два-три роки, гоч и на 10 роки, а не муши ше каждого року у тим случаю обновлювац, кед так у уговорі означене.

Окрем того ище єст важна ствар, а то є, же ше муша видавац на монополских формуларох признаници за приятую кирию тим, котри ю плацели, и то до:

	500 дин. кириї	1 динар.
од	500	до 1000
"	1000	" 2000
"	2000	" 3000
"	3000 дин.	далей на кажди 100 дин. ище 25 пари.

При зданийох, котри не видати под кирию, рахую порески власци чисти приход од тих зданийох по тим, по чим видати подобни здания у тим месце под кирию. У вароших кажди муши окрем того поднєсц прияву порескей власци, же кельо ма чистого хасну од свойого здания, гоч го анї не видава под кирию,

и то вше кажди рок док на валалох гоч и плаца земледілки порцію од хижох, не муша подношиц ніяки прияви, а так исто не треба да приявлюю нігда (окрем кед видаваю под кирию, гоч то були земледілец, гоч хто, теди муша подношиц и вони кажди рок прияву) мали занатлийове, котри жию на валалох, а не маю вещей як двоох калфох у своій роботі.

Кед пореска власт утвердзи чисти хасен по прияви, чи повежша чисти хасен на висину, яку винайдзе з тим, же патри на то, за кельо таке исте зданіе у истим месце видане под кирию, теди перше одбие од того чистого хасну по закону одредзени трошок за оправки и управу зданія и то:

1.) У Београду, Загребу, Любляви и Нов. Саду 20 проц. од так утвердженей (бруто) кириі.

2.) У шицких других варошох, варошиках, баньох и лето-валицкох 25 проц.

3.) А у шицких валалох 30 проц.

Од так винайдзеного чистого (нето) хасну одредзуе ше порция на зданія и то темельна „кућарина“ зос 12 проц. од 100 дин. на зданія рочного чистого (нето) приходу, а гу тому ище ше вируцуе на тот чисти приход и допунска порция на зданія, котра ше инышак ма раховац як доп. порция на жем.

Раховац ше ма так доп. порция:

Од чистого хасну (нето) до 10.000 дин. плаци ше 2 проц.

Од „ „ „ других 10.000 „ „ „ 4 „

Од „ „ „ трецих 10.000 „ „ „ 6 „

Од „ „ „ штварт. 10.000 „ „ „ 8 „

и так далей, то чежко же би и мал давден читатель таке зданіе, да ма чисти хасен векши од 40.000 динари...

Нови зданія уживаю порційово полегчене у варошох понад 50.000 житељох, и дзе бановини ест, и Сушаку през 20 роки, а так и баньох, док у шицких других местох лем за 10 роки, а лем за половку того часу, кед лем доправени часци на зданію.

Тото полегчене було од 1. I. 1929. року до 31. XII. 1931. у тим, же ше плацело лем 6 проц. од чистого нето хасну на зданія место шицких других порційох, а тераз од того часу на нови зданія ше плаци аж 12 проц. за време порційового олегчення, але и то ше муши душне гледац, кед ше достане дозвола за уселене бо кед ше тото не гледа док ше лем не гледа, дотля ше плаци полну порцію, а за-тото време препадло му право на полегчене.

За земледілкох на валалох и за малих майстрох по валалох одредзуе ше порция так на хижи, же ше перше установи по долу приказаней таблічки бруто кирия у динарох по числу хижох (собох), и вец ше лем одбие 30 проц. на отримоване зданія и з тим ше добив чиста (нето) кирия, — то ест чисти хасен и на нього ше одредзи 12 проц. порция и гу тому ше дода ище 2 проц. (до 10.000 дин.) за допунску порцію, а таблічка е тота:

Число х и ж о х	У валалох без огляду на число бивательох	У валалох дзе ест и срез
	Б р у т о к и р и я в и н о ш и:	
1 хижа	на рок 300 дин.	на рок 400 дин.
2 „	„ „ 550 „	„ „ 700 „
3 „	„ „ 750 „	„ „ 950 „
4 „	„ „ 900 „	„ „ 1.150 „
5 „	„ „ 1.000 „	„ „ 1.300 „

А кажда далей хижа после 5 хижох приноши 75 дин. чистого бруто хасну.

ПОРЦИЯ ОД ИНТЕРЕШУ (НА РЕНТИ).

Ту главне треба знац, же и од интересу, котри человек при-ма од дакого на пожичени пенежи треба плациц порцію (на ренте). Кед ма дахто у даякей каси пенеж (поштанскей, кооперативи, або индзей у каси), тому ше не треба бриговац о тей порційі, бо то тоти банки му сами одбию од каматох, котри му прирахую и сами уплаца порцію дзе треба. Єдино треба знац прописи о по-жичених пенежах поединим людзом. То важне, бо треба накеди ше пожичи пенеж купиц єдну „Прияву“ на валале, лебо у По-рескей Управи (за 50 пари) и випольниц ю и придац Порескей Управи и вона вец одредзи и повола, да ше плаци тота порция.

Процент порційі на ренте н е є д н а к и и то так:

На уложени пенеж у задругох, на пошти у Пошт. Штедио-ниці, одбива ше од каждих 100 дин. приписаних каматох 3 дин. (т. е. 3 проц.) на тоту порцію рочне;

У шицких других банкох є 6 проценти од приписаних кама-тох рочне;

При пожичкох людзом, плаци ше 15 проц. рочне од каматох, але кед интерес не векши од 12 проц, теди лем 12 проц. ше плаци за порцію; а кед тот цо пожичел другому, барз удобни

на тельо, же му маєток шицок не вредзи вещей як 10.000 дин., або то гдовици, теди тот, гоч и людзом пожича пенеж, плаца лем 8 проценти од приятих каматок.

Хто свойо облигації шорово прияви Порескей Управи и докаже, же не достава од длужніка ніяки интерес не муши плациц дотля порцію на ренти, док не достане камати, але накеди камати (интереш) достане, длужен е такой за 15 дні приявид, же приял интерес и заплациц порцію. А хто не прияви свойо облигації, але го дахто уда, теди таки гоч и ніч не достава за камати муши плациц порцію, а так исто тот за котрим ше чекало, кед за 15 дні не приявел, же уж приял интерес и таки будзе ище и покарани и будзе мушиц плациц порцію гоч и не достава интерес.

Од порції на ренти ошлебодзени медзи другима и:

Приходи явно-правного карактеру, коморох, церковних обществох и других церковних тілох, манастирох, фундаційох и т. д.

Подпори, котри даваю муж жени лебо обратно, лебо дзеци своїм родителем, надалей инвалидски подпори и подпори зок окружных уредох за осигуране работнікох. —

Една важна обща одредба у закону о порційох тота, же не будзе карани тот, котри зробел даяки порески хиби, кед ше сам прияви пореским власцом, же цо поробел, але скорей ше муши явиц док го ище дахто не удал (на пр.: ма пожичено пенежи у дакого и кед прияви сам, гоч и прешло уж тому вещей часу, лем кед скорей як го удали).

О ВОЙНИЦИ.

Войницу муши плациц кажди державлянин, котри лично не служи у войски, або морнарици, а плицц маю:

- 1.) Стално и привремено неспособни,
- 2.) Родителе, або фамелії тих, цо ше гоч на котри способ вицагли спод служеня войски и тих, котри пре одсудзене на цемніцу не можу у войски служиц.

Войница ше ма плациц од навершеного 20 року, па до навершеного 50 року.

Вирахуе ше войница так:

Кед дахто сам свой газда вон кед ма по 1 точки плациц (же е стално або привремено неспособни за служене у войски), теди 20 проц. по шицкей изравней (непосредней) порції, а кед по 2. точки, ма плациц теди 50 проц. од цалей своей порції, ище на

войницу, а кед е у задруги (ведно живе у фамелії), теди ше шицка порция рочна перше подзели на еднаки тали на шицких мушких членох у фамелії, а вец тот, котри ма плациц, плаци од тей часци порції, котра на нього припадла по процентах, лебо 20, лебо 50 проценти.

Не плаца войницу:

- 1.) Котри маю инвалидску подпору.
- 2.) Котри нещесно (без їх вини) страдали у служеню войски.
- 3.) Шалени, глухи и неми, шлепи, без рукох лебо ногох так, же су неспособни нізаяку роботу, а плаца лем до 120 дин. порції. Так плаца войницу и тоті фамелії, котри маю мушког члена, котри дагдзе у Америки, а не служел нашу войску.

НОВА ПОРЦИЯ ЗА НАРОДНУ ОБРАНУ

По найновшим финансовим закону заведзена у цалей нашей держави една нова порция, котра ше вола: „Специални допринос

Театрални кружок Просвита у Бачинцох.

за Фонд народней одбрани“, а ма ше плациц од 1. юла того року до 30. юна 1949. року, дакле за 10 роки.

Як темель за тоту порцію бере ше шицка виручена непосредна порция (допунска ше порция не бере за темель!), котру мал кажди прешли рок, и то за 1939. рок стане яке було 1. юла 1939. року, а за слідуящи роки вше стане 1. януара. До темелю бере ше порция, кед би мал дахто у вещей хотарох маєтку длужнікова, вец окреме за кажди хотар, а не так да ше зок шицких хотарох позбераю темелі и да вец дома плаци, як то случай зок допунску порцію. До темелю (основу) ше не бере порция на пословни промет (и опци и скупни) не бере ше порция на луксуз, и не бере ше войница.

Тоти, котри ше першираз задлужую зок порцію, у тих ше за темель бере тогочасна порция, а так исто и тоті, котри плаца течевину, котри плаца порцію на ренти (од интересу) и котри плаца службеничку порцію.

Тота нова порція будзе ше плациц по слідуючих степенях у паушалних цифрах т. е. не по проценту, але лем по скали, по тей таблічки:

Степен:	Кед темель порції (основица) пособирана ведно у динарах:			Теди тота нова порція (спеціальни допринос) виноши и ма ше плациц:
1.		до	10	1.50 дин.
2.	прейг	10	25	4.50
3.	"	25	50	10.—
4.	"	50	75	15.—
5.	"	75	100	20.—
6.	"	100	150	30.—
7.	"	150	200	40.—
8.	"	200	300	50.—
9.	"	300	400	80.—
10.	"	400	500	100.—
11.	"	500	600	126.—
12.	"	600	700	147.—
13.	"	700	800	168.—
14.	"	800	900	189.—
15.	"	900	1.000	210.—
16.	"	1.000	1.200	252.—
17.	"	1.200	1.400	294.—
18.	"	1.400	1.600	336.—
19.	"	1.600	1.800	378.—
20.	"	1.800	2.000	420.—
21.	"	2.000	2.500	550.—
22.	"	2.500	3.000	660.—
23.	"	3.000	3.500	770.—
24.	"	3.500	4.000	880.—
25.	"	4.000	5.000	1.100.—
26.	"	5.000	6.000	1.320.—
27.	"	6.000	7.000	1.540.—
28.	"	7.000	8.000	1.760.—
29.	"	8.000	9.000	1.980.—
30.	"	9.000	10.000	2.200.—
31.	"	10.000	12.000	2.760.—
32.	"	12.000	14.000	3.220.—
33.	"	14.000	16.000	3.680.—
34.	"	16.000	18.000	4.140.—
35.	"	18.000	20.000	4.600.—
36.	"	20.000	25.000	5.750.—
37.	"	25.000	30.000	6.900.—
38.	"	30.000	35.000	8.050.—
39.	"	35.000	40.000	9.200.—
40.	"	40.000	45.000	10.800.—
41.	"	45.000	50.000	12.000.—

и так далей ест шидкого 67 степені, але ми не приношимо шидки: степені, бо рахуеме, же ледво од наших читательох будзе мац и до тих 41 степенях порції, на котру би требало вираховац тот спеціальни допринос.

А прописи, котрих ше маю порески власци тримац при одредзованю тей порції су тоті:

Кед даедна сума темельней порції лем не за вельо динари преходзи до другого степену, теди ше не вежне по векшим (висшим) степену допринос, але лем по нїшшим степену, и гу тому так вирахованому дода ше ище тота цала розлика, пре котру би ше мушело висши степен брац. На пр. веден газда ма темельней порції (изравней) у єдним хотаре 1.224 Д. Да нет тей одредби, теди би вон мушел плациц по 17. степену (од 1.200—1400) и требало да плаци 294 дин. Но по тим вон ма по нїшшим — шеснастим — степену плациц, а то в лем як од 1000—1200, т. е. 252 и ище ту треба додац тоті цали 24 дин, пре котри би ше мушел брац висши степен, так же тот будзе плациц 252+24, ведно лем 276 Д.

Од тих людзох котри маю тройо або штверо законити, живи неполнолітні дзеци т. е. котри ище ненавершили полни 21 рок (але кед ше одали лебо оженєли гоч и скорей од 21 року у ж. су полнолітні!) будзе ше брац тота порція по першим нїжшим степену, як би ше їм иншак мушело раховац, а при тих котри маю штверо або пецеро таки дзеци будзе ше брац за цали два степені нїжей, як би иншак їм спадало плациц по порції.

Од тих людзох котри маю вецей як триецц роки, а неже-нети су, або гоч су и оженети, а не маю дзеци, и од гдовицох и од гдовцох през дзецох, будзе ше брац вше по єдним висшим степену, як би им спадало.

На службеничку порцію будзе ше раховац вше лем половина од преписаного доприносу за других людзох.

Тот спеціальни допринос нікому ше не рахує до порції, кед дахто виказує яку порцію плаци, напр. за плаценє школарини, або за приманє инвалиднини и т. д., ту ше вон ніч не рахує, як да го ані нет.

Уганя ше цалком так як и други державни порції.

Кед дахто у компанії зос другим ма даяку тарговину лебо фабрику, лебо инше дацо таке, теди ше одредзи по уложеним капиталу порція и каждому од нїх ше окреме вирахує спеціальни

допринос по тим, кельо на нього порції одпадо, а по горе спом-
нутих наредзеньох.

Ище една барз важна одредба одредзує як ше ма раховац
темель за землярину (порцію од жеми)

По финансових законах уж од 1936. року (и за 1939 исто
так одреджені!) па до тераз землярина ше так рахує, же ше
катастрални чисти приход жеми перше зменша за цалу
едну третину и на то ше вец (дакле на тоти два третини
по остали!) вируцує 10 дин. од каждих сто динарох державна
порция. Цо ше тиче тераз того доприносу вон ше не одредзує
тераз, од так зменшаней землярини (як то було до
1935 року) т. є. на порції котра би одвитовала
10% од читавого не зменшаного катастралного
чистого хасну...

Напр. дахто ма у катастру вираховани од своєї жеми
чисти катастрални приход (не зменшани!) 3.000 динари. Кед ше
му тераз землярина рахує, йому ше перше зменша тот чисти
кат. хасен за цалу едну третину т. є. за 1.000 дин. и остане му
2.000 дин. чистого кат. хасну и вон тераз на тот хасен ма
платиц держ. порції 10% т. є. 200 дин (изравней). Но кед ше
сче вираховац тот спеціальни допринос теди од 3.000 Д- (дакле
од не зменшаного кат. чистого приходу) треба винайсц, кельо би
мушел платиц порції 10%, а то би було теди 300 дин., и тоти
тристо динари ухотза до темелю и по нїх ше одре-
дзує тот допринос так:

Кед є тот человек оженети и ма вещей як 30 роки, а ма
голем едно або двоїо дзеци, теди би вон плацел тей новей пор-
ції по осмим степену т. є. од 200 до 300 дин., рочне 50. Але
кед тот исти ма 3 або 4 дзеци, теди за еден степен нїжей, то єст
по седмим, дакле 40 дин., а да ма щецеро або шещеро дзеци
теди ище за еден степен идзе нїжей дакле по шестим, лем 30
динари. А кед тот би не бул оженети теди би по едним вишим
степену мал платиц — як дзе спада — дакле не по осмим, але аж по
дзевятим дакле не 50, але аж 80 динари. Так исто би мал и
тот платиц котри гоч би бул и оженети, лем кед нема дзеци, а
ма вещей як 30 роки. Ту ше лем на мужово роки патри, а не на
женїно. А кед муж не плати нїяку порцію, лем жена, теди ше на
ню одноша тоти одредби. Дзеци зос першей женїдби исто ше
рахую як и другим людзом, а так ше рахує и дзеци вжати под
своєю.

Тим, цо їм помарли дзеци, ше будзе шорово по шоровим
степену одредзовац допринос.

КАЖДЕ ДОСТАНО од Порескей Управи (док пореска уп-
рава шицко тото ушори) „Обавест и налог за плаћање“ спеціаль-
ного доприносу, же кельо ма платиц, и то на доставницу. Кажди
ма право за 30 днї ше жаловац на вишу пореску власц, а кед
тото препусти, нїч му у тим року не поможе, гоч да ма яки хиби
у своїм налогу за плацене, вон тельо платиц муши. — То особено
напоминаме прето, же нам барз добре познате, же ту у тим нашо
читателє не меркую на то и аж кед преїдзе час жалби, теди
вони ше сетя, же би цошка робиц, а то теди уж нескоро.

Една од найстарших хижох у Керестуре.

Кажди годзен уж по тим, цо ми вилочели, вираховац себе,
же кельо ма платиц тей новей порції, — не чежко то вираховац,
лем себе треба дац мало труда и зос церпезлівосцу тото ту у
Календаре пречитац. Наприклад, еден земледїлец у Керестуре лем
треба да опатри од своєї жеми кельо ма чистого ката-
стралного приходу ведно, а гу тому кельо ма ище
темель за хижну порцію. Од цалого кат. чистого
приходу (не зменьшанго за едну третину!) найдзе 10
проц., то є права незменьшана землярина и гу тей лем дода
хижов темель и то му є вец темель, по котрим патри до степенох
и по преднїх правилах, лебо баш по тим степену будзе платиц

дзе му сума темеля, лебо за еден степен више пойдзе, лебо еден лебо два степені нїжей, пре число дзедох, лебо прето, же му лем мало прешло преїг гранїци вишого степену и винайдзе себе, кельо му треба плациц.

На перши попатрунок не велька разлика од степену до степену, але то лем на початку у початних степенях, а цо далей, разлика вше векша и приходзи и барз велька, зато треба добре мерковац на то, чи ше плаци по тим степену, цо му по нїм и треба плациц, а чи ше не плаци можебуц по виним, по котрим би му не тробало плациц.

Жалба ше муши таксирац по прописох закона о таксох.

Тайни вселеней.

СЛУНКОВ СИСТЕМ

Чи сце дараз подумали, кед сце ше летного вечара запатрели до чистого неба, яки то швет хтори кружи, далеко там, коло нас? Чи сце дараз зажадали да ше упознаце, гоч лем дакус зос астрономию и ей науку космографию? Чули сце за вселену (швет, космос, универзум), але да вам будзе яснейше, наводзим окреме интересантни резултати хтори посцигла австрономия у остатніх роках.

Шицки гвизди, од найбаржей до найслабше швицацей, як и гевти други хтори зос простим оком не можеме ані видзиц, шицко то кояки слунка, розшати у далекей висини. Шицких гвиздох у вселеней дума ше же ест даскельо сто тисячи милийони, але ше зос шлебодним оком може видзиц найвецей 6.800, а з едного места найвецей 2.000 гвизди.

Наш слунков систем, у чїм штредку слунко, є лем едно-страцене острово у барз вельким множеству кояких слункох, од хторих направена наша вселена. Бо, крем тей нашей ест и других вселенох, можебуц исто так велького числа як и гвиздох на небе, а нашо слунко една од тих гвиздох. Кед поровнаме слунко зос жему вец нам ясно, же чом ше жем обраца коло слунка, бо слунков пречник векши 109 раз од пречнику жеми, поверхня 11.900 раз векша, а запремина 1,300.000 раз векша од жемовой. Треба 8 минаути и 3 секунти док шветло не дойдзе од слунка по жем, гоч шветло путує коло 303.000 км. у секунди. По маси слунко

векше скоро 730 раз од масох шицких планетох ведно и баш их за то барз прицагує гу себе.

Слункова температура 6.000° на поверхні, а дума ше же є зос нука горуще до 50.000°. Слунко дава жеми таку цеплоту же би ше за еден рок отопел ляд груби 50 м. кед би бул коло жеми. Слунко ше обраци коло себе за 26 дні. Слунко ше состої зос ядра и трох слойох. Ядро ище не досц випитане, але ше зато зна же є барз горуще и же церпи барз вельки притисак. Фотосфера омотач ядра зложени зос горущих металних гасох. Витри хтори их дзвигаю иду зос слунка, па ше зато волаю ерупция. По верху слунка вони правя вельки пламень хтори ше добре видзи под час слункового зацмеваня а и тот пламень ше дзвига до 900.000 км. високо як пламенїсти язики. Поверхня фотосфери випатра як каша и вола ше грануляция. Омотач фотосфери вола ше хромосфера, а видзи ше лем кед ше вацми слунко и то як червени пламень, а тот ше пламень вола протуберанса. Корона то верхня и найридна част слунка, а видзи ше як била заря на слунку. Поверхня слунка не випадзи еднак шветла. Шветлейши частци волаю ше слункова буктиня, а цемнейши слунково пеги. Пеги рижного облику, а ест их цо и 60 раз векши од жемовой поверхні, але ше вони стално меняю. Од постанку до 3 року рошню, до 5-того оставаю исти, а до 11 наставаю.

Яка жем стара — то не легко дознац. То постало возможно бо у XX. вику нарка пренашла цо ше дешава зос радиоактивними материями. Метал Уранум, нешка барз ридки, ма свойство да ше претвара до лехчейшого радиуму. А радиум кед за кратши час вируца свойо карактеристични зраки, претворює ше до олова. шицко ше то одбува по напредок утвєрдзеним часу. На тот способ еден научник у станю да пове кельо стари еден камень по проценту урана и олова хтори ше у нїм находза. Рахуюци по тей методи учени ше зложели же жем може буц стара коло 2,000,000.000 (два тисячи милийони лебо два милиярди) роки. Перша цифра („2“) не така цигурна, але же брой роки нашей жеми муши мац дзевец нули то точно вираховане. Тельо о старосци жеми.

ЖЕМ — СЛУНКОВО ДЗЕЦКО.

Цалком нова предпоставка, же наша жем слунково дзедко, хторей слунко як и другим планетом, дава цеплоту, шветлосц и трима их ведно зос невидлївима вязами, зос силу, цо ю воламе сила гравитациї. Яки докази маме же жем походзи од слунка?

Тот нам доказ дала физика зос свою спектарну анализу, кед билу слункову шветлосц розбила на „дуги“. Зос високу температуру достату з помоцу електрики, науки ше удало да и ту на жеми поєдини елементи так зогрее як цо су зограти на поверхні и у атмосфери слунка. Кажди елеменат дава у спектру свою фарбу, и цо ше видзело? Видзело ше же слунко саставлене од шицких гевтих елементох хтори нахогзиме на жеми! Була една чежкосц. Слунков спектор указовал даскельо линіи за хтори ше на жеми не могло найсц одповедаьли элемент. Тот элемент назвали хелиум (по греческей вигварки хелиум-слунко). Але познейше и на жеми найдзени тот элемент, налѣхчейши гас (зос хторим ше наприклад польня балони), и не лем же на жеми найдзени исти елементи од хторих ше состої слунко, але и їх однос на жеми исти як и на слунку.

РИЖНИ ТЕОРИЇ.

Тераз кед уж знаме же яка стара жем и же є слунково дзецко, винешеме вам даскельо познати теорії о самим постанку жеми и других планетох. Як Лаплас задумовал тот постанак.

По тей теорії обстояло єдно „над-слунко“ од ридких гасох, таке вельке же би шицок свемирски простор, хтори нешка завжало слунко зос своїма дзевец планетами, станул доньго. Тото ше вельке слунко обрацало баржей у своїм штрєдку як на крайох сцаговало ше и поставало вше густейше. Нараз кед надвладала центрифугална сила (то сила пре котру блато опада з колеса коча або бицигли кед ше обраца колесо) и постала моцнейша од гравитационей кохезії одтаргнул ше єден персцень од зложених гасох и вон ше розтаргал на нєвєднаки фалати. То ше вецейраз повторело док слунко не згусло. Планети (тоти фалати) и далей ше окруцали коло себе и слунка, од западу на восток. По тей теорії вонкашні планети, (Плутон, Нептун, Уран, Сатурн и Юпитер) су старши браца нашей жеми у слунковим систему. Треца од наймладших є Жем, хтора ше родзела такой после Марса (але є старша од Венери и Меркура хтори наймладши члени у слунковим систему).

Року 1900 Моултон сцел зваліц Лапласову теорию бо виявел же тот теория о постанку жеми од єдного родича, од слунка, не тачна прето бо ше слунко нешка не обраца коло себе зос таку швидкосцу хтора би була потрібна, а ше обяшні тот велька швидкосц зос хтору ше планети обіцяю коло слунка.

Наша жем, на приклад бежи 30.000 метери у секунди да ше за 365 $\frac{1}{4}$ дня обраци раз коло слунка

Американец Форист Рей Моултон теди професор астрономії на універзитету у Чикагу, нешка секретар Америцкого друштва за унапредзєне науки, зос точними рахунками звалєл Лапласову теорию хтора ше отримала од французскей революції. Моултон ведно зос своїм товаришом, геологом Т. С. Чемберленом, дал єдну нову теорию о постанку жеми и других планетох. Нешка тот теория, мало пременєта од англійских научєнякох Джеймс Джинс-а и Хоролд Джеффриза поштована од найвєцей научнікох. Тот теория так випатрала:

Єдна гвизда хтора путовала дошла бліско слунка, а по тим ше заш страцела медзи милионами других слункох (гвиздох) у

Народна ношія на Карпатскей України.

(кумовскей слами) Але тот стретанє у вселєней було драматичне и барз родне. Шицки планети родзели ше нараз, так же ше може повєсц же: (1) Плутон, (2) Нептун, (3) Уран, (4) Сатурн (5) Юпитер, (6) Марс, (7) Жем, (8) Венера, (9) Меркур, не лем браца але и - дзевєторки. Як ше трафєла тот - и барз „щєшлїва подїя“.

Пред даскельо милиярди роки, кед ище жеми анї не було, єдна велька гвизда вше ше баржей прибіжовала слунку. Але вона пребєгла коло слунка барз бліско и зато як причина пре гравитатию (прицагованєє маси) вибила зос слунка безчислєни трилиони горюцух гасох у напряду гвизди цо прєшла.

Тот материя горюцух гасох стала єден час медзи обидвома гвиздами (нашим слунком и гевтим цо прєшло). Ту єст два думаня

як далей було. (1) Чемберлен і Моултон думаю же ще тота маса згусла до малих твардих фалатох, хтори ще помали зберали док ще так на остатку не створели тоти нашо дзевец планети. Менши фалати (Мешачки) предлужели своєю обрацане як цо и teraz видно.

(2) Джинс і Джефріс од своєї страни думаю же ще Жем и планети родзели такой вельки, а не же ще збивали фалати як цо то твердза Чемберлен і Моултон. Тота материя од горуцих гасох, цо стала медзи слунком и гвизду цо пребегла коло нього випатрала як цигар у штредку, вельо грубши, зато ще и тота теория вола „теория цигари“. Як ще тота маса почала хладзиц вона ще розтаргала на дзевец фалати и то так же тот фалат цо настал од штредку того задуманого велького цигара остал най-векши бо и цигар там бул найгрубши. По тей теорії планети ще обрацали коло слунка як цо и нешка робя, але почим ище не були стварднути од ніх ще на исти способ як цо и вони настали одзельовали менши фалати, хтори ще обрацаю коло ніх, як цо вони коло слунка, а тото фал ти то мешачки, як цо и наша жем ма едного.

Шицки тоти теорії, розуми ще, же ще розвиваю и хто зна о сто роки як буду випатрац, бо наука стално напредуе.

ЯК ПОСТАЛ НЕШКАЙШИ ВИПАТРУНОК ЖЕМИ.

Але Жем и кед же ще одвоела од слунка не була жимна, але ще помали охладзела. Кед ще почала, а розуми ще же ще на верху почала хладзиц, на жеми ще одбували интересантни пременки, од котрих даскельо наводзим:

Почим жем була така барз горуца, вода (океани, моря, реки и т. д.) не могла ще на ней отримат, але у хмарох була над жему, а кед ще тоти хмари охладзели падали таки плюски цо их человек ледво задумац може. Тота шицка вода цо у океанох, морйох, рикох и т. д. нараз спадла на жем. Але теди заш настала велька експлозия бо ще претворела пре горуцосц жеми заш вода до пари и дзвигла горе. На тот способ жем ще досц длого хладзела док на остатку вода не остала на жеми. Являли ще часто трешеня жеми и скоро жеми, хтора уж була охладзена почала ще на да-едних местох видзвиговац, а на даедних спущац. Причину тому не так чежко пренайсц бо ви знаеце же кед дацо горуце ма векшу запремину як кед в жимне. Так исто и зос жему було. Скоро жеми хтора уж на верху була охладзена шедала зато бо ще долу

у жеми слої хладзели и на исти способ були више менши. На других местох ще зато дзвигала бо ще стварали кояки гази у нукашньосци, а и вулкани хторих и нешка ест (у Италиї Везув, Етна и Стромболи, а ест их и у Япану и т. д.) Вода ще сцекла до долинох и у ней ще явля перше живе ество.

ДРУГИ ПЛАНЕТИ.

Наша Жем по удаленосци од слунка приходзи на треце место. Осовина жеми хтору задумуеме же идзе од сиверного до южного полу длогока 12.713 км. Поверхня жеми 510,000.000 км². запремина скоро 1.084 милиярди км.³ Коло жеми ще обраца мешачок, хтори ще заш ведно зос жему обраца и коло слунка. Вон округли як лабда, а шветлосц хтору видзиме на нім то слункова шветлосц хтора ще од нього одбива, бо вон цемни як и жем. Патрени зос жеми вон випатра вельки як и слунко, а то лем прето бо в 384.400 км. бліско жеми, а слунко аж 149.5 милиони километри. Мешачок по поверхні за 13 и пол раз менши од жеми, а по запреми и коло 49-раз менши.

Да повеме дацо и о других планетох. Кед сщеце задумац слунков систем ви себе представце еден вельки пияц (голем двараз векши од позоришного у Београду) У його штредку поставце едно зарно грашку. То нашо слунко. Розруцайце по пияцу дзевец зарна писку, лебо дзевец отрушини од праху... То вецка слунков систем. Зато можеце видзиц слунков систем состої у главным зос празного простору. Кед teraz руцице зарно пасулі дагдзе до околини Нового-Саду, Вецка воно представля гвизду цо найблі-жей слунковому систему.

Кед попатримо планети по шоре як су оддглени од слунка на першим месце приходзи Меркур, найменша од шицких планетох. Але вон так бліско слунка же ще ритко може видзиц зос жеми. Вон виходзи найвечей два годзин скорей слунка а заходзи найпознейше два годзин по слунку.

Затим по шоре приходзи Венера. Вона скоро двараз далей од слунка, але заш лем так бліско же ю видзиме як вечар-шу и раншу зорніцу. Вона за слунком и мешачом найбаржей швици на небу, як „гвизда зорніца“.

Найбліжей жеми по шоре приходзи планета Марс. Вона од шицких планетох найподобнейша жеми, а патрена з простим оком видзи ще як найчервенша гвизда. На Марсу як и на жеми ляд на польох, а ест и вегетації хтора барз пременліва, а можебуц

же єст и жительох. То ище не утвердзене, але певно, же у воздуху и води єст главни условия за живот. Коло Марса ше обращаю два мешачки, а волаю ше Фабос и Диамос. Обидва мали и обиходза Марс барз бліско. — Тераз би по шоре требало да придзе Юпитер, але медзи Марсом и Юпитером постоя планетиоди. Планетоиди (астеориди) то найменши небесни цела, хтори кружа коло слунка и медзи Марсом и Юпитером. Вони маю вельо мена, але ше означую зос числами по шоре як су пренайдзени. До тераз их одкрито вещей як 1.200 од хторих вельо маю у пречнику ледво 10 км. Найпознатши Цереда, Палада, Веста, Юнона и Палас. По шоре хтора як удалена од слунку.

Тераз приходзи найвекша планета... Юпитер. Опоколена є зос густу атмосферу, а шветли є як Марс гоч є вельо далей. Юпитрова велька гушчава його атмосфери у хторей ше стално находза хмари (хтори ше як цемни пегі видза) наводзи нас да подумаме же Юпитер ище горужи и зато крем одбитей слунковой шветлосци вон и сам швици. За 1.295-раз векша му запремина од Жемовой. Провадза го дзевец мешачки од хторих штири вельки, а пейц мали. Штири вельки видза ше и зос малим дурбином. Интересантно же ше два обращаю у противним напряду коло Юпитера.

За Юпитером приходзи Сатурн, хтори найбаржей скляпчени од шицких планетох. Дума ше же є як и Юпитер ище зограти. Коло Сатурна, скоро понад екватор постоя систем од три персцені. Персцені барз широки, а розмирно не груби, штредні ше найбаржей швици и вон одвоєни од верхнього зос празним простором, а у вязи є зос нукашнім. Верхні два персцені не превидни, а нукашні цемни и превидни Персцені ше состоя зос велького числа барз малих сателитох, хтори ше не еднак фришко обращаю коло Сатурна. Од дзешец Сатурнових мешачкох (сателитох) осем вельки, а два мали.

За Сатурном приходзи Уран, хтори обколени зос густу атмосферу. Уран так далеко же ше ледво може видзиц зос простим оком, а провадза го штири мешачки. Два Ураново мешачки уж дакус преучени, док други два ище не.

Нептун по удаленосци од слунка приходзи за Ураном. До недавна Нептун була крайня позната планета бо є удалена штири милиярди километри од слунка Нептуна провадзи лем єден мешачок хтори дацо векши од нашого.

Остатня до тераз пренайдзена планета то Плутон котрого одкрили 1930. року у єдней гвиздарні (обсерваторию) у Америки.

Кед пренайдзени Нептун, фришко ше видзело же вон не остатня планета слункового систему, але же постоя єдна лебо два планети за Нептуном.

Ето так випатра релативно мали швет у хторим ше находзи и наша Жем. Тайни вселеней а так и ей совершени природни закони, по хторих ше равна шицко на швецє, останю нам ище длуго не ясни и непознати.

Ириней Чордаш, студент.

Осиф Торма:

Нашо майстроє и тарговци у Шиду.

Вредносц майстрох и тарговцох барз велька у народу як з газдовского так и з культурно-просвитного погляду. Тарговци и майстроє то гарадича медзи земледілцями и школовану интелігенцію. Вони су так повесц полуинтелігенция.

У заручених валалох, дзе школованей интелігенції до нешка ище нет, тарговци и майстроє перши поволани да народу (земледілцом) помагаю и да го просвищую. Там майстроє перша и найвекша интелігенция. У тих крайох земледілец кед треба даяку пораду поволую ше лем на нїх.

Прето нешка и майстор и тарговец муши буц учени и упущени до шицкого цо живот од нас гляда, а не лем до свого ремесла. И вони треба да ше закладаю за народне добро и просищеносц. У культурним подзвигованю народа тарговци и майстроє могу вельо зробиц. А до тераз вельо и зробели.

Саме ремесло од велького хасну за шицких нас. През майсторских виробох и порадох живот би бул вельо чежши и биднейши. Бо скорей не було фабрикох, хтори нешка майстром на чкоду. Прето ше добрих майстрох вшадзи почитує, а их продукти (вирами) и нешка ше вшадзи гляда и хаснує.

Наш народ остатніх рокох добре порозумел тоту вредносц майстрох и тарговцох. Прето велі радо даваю свойо дзеци гу нїм на науку. Обачели зме, же шицки лем зос жеми не можеме вижиц. Майстром и тарговцом вельо легчейше як нам земледілцом. Так гуторя нашо людзе и того ше тримаю. Прето з дня на дзень маме вше векше число наших руских майстрох и тарговцох.

Нашо стари не так почитовали ремесло. Им були милши

ровни поля, хтори мирно обрабляли. Але младши поколення иншак думают. Прето ест велі случаї дзе жем предаваю и шицко укладаю до ремесла.

Особено красни розвиток ремесла видземе остатніх роках у Шиду. Нашо руски майстрые и тарговци у Шиду мало познати у других наших валалох, а найменей у Бачкей. Нешка вони досц добре стоя и помали, скоро необачено, забираю найлепшу и главну часц Шиду — пияц. Велі перши людзе у Шиду, и зос сушеских валалох, купую лем од наших людзох, цо за нас найлепше признание и реклама.

Ремесло и тарговина у Шиду ище нове и младе. Воно е власносц терашней генерації. Же би толковане було яснейше спомнеме их мена.

Перши и найстарши нашо руски майстрые у Шиду тоті: Ерделі Яков, механичар, — Горняк Михал, коваль, — Дітко Бартоломей (Берци), байбер, — Шлівак Янко, ципелар, — Бики Михал, пинтер, — Муляре: Микловш Янко, Сабол Михал и Канюх Василь (Барянош). Шицки вони робя свойо ремесло уж преїг дваец, а даедни уж и триец роки. И нешка вони вредза як добри майстрые и свидоми Руснаци.

До другой младшей групи наших русских майстрох у Шиду мож ураховац тих: Джуджар Петро, байбер, — Загорянски Владо, коваль, Роман Илия, колесар и Кулич Дюра, пинтер.

Шицки тоті трудза ше да свой фах усоверша. Прето го преучуюи до нього укладаю цо вещей нового и свойого. Не задовольни су лем зос тим цо научели як шегерти и калфове. Кратко поведзене: напредую. Людзе з німа барз задовольни.

До трецей и наймладшей групи наших русских шидянских майстрох и тарговцох приходза тоті: Надь (Надлукач) Осиф, бочкораш, — Данчо Михал, ципелар, — Росташ Митро, тарговец, — Файфрич Осиф, столар, — Лабосх Владо, кломфер, — штрикере: Горняк Кирил и Мудри Яким; Михняк Кирил, пекар, Парчетич Йовген, байбер и др.

Шицки горе спомнути то млади людзе хтори ше з полну дзеку руцели до роботи у хторей ше добре знаходза. У своей роботи, спреми, знаходзеню и прешвеченю шицки су современи, напредни и модерни. Вони су слика нових часох и нового дружтвеного напряду и змаганьох. Як млади людзе хтори лем почали робиц маю красни випатрунок на будучносц. Скоро шицки завжали перши и главни места у валале - пияц

На пияцу у Шиду маме вельку будонню „Мариїн дом“ власносц нашого преосв. Владики. У тим доме поотверани велі локали, хтори ше повидавали рижним майстром и тарговцом. Добре би було да ше тоті локали видаваю у першим шоре нашим людзом - руским майстром и тарговцом. З тим би ше им вельо помогло бо наш „Мариїн дом“ на главним прометним месце у Шиду.

Крем тих звершених и випитаних майстрох хтори маю свой обрт и право да робя самостойно на свойо мено, маме ище вельо наших младих и способних людзох и легиных хтори не маю того

Мануфактурна тарговина п. Митра Росташа у Шиду.

щесце да буду свойо майстрые, бо им то их особни, материялни и друштвени прилики не допушую. Вони и надалей муша робиц у других майстрох и тарговцох як калфове (помагателе), векшином за мали награди бо их тоті майстрые вещей за себе виасную.

Медзи таких спадаю тоті: Загорянски Андри, Гача Шимко, Надь (Надлукач) Дюра, Надь (Надлукач) Янко, Еделински Силвестер, Майхер Янко и Митров Кирил; столаре: Еделински Дюра и Киш Михал; Калаї Михал, кломфер, — Торма МIRON, штрикер, — Лазор Симеон, ременяр, — Микловш Микола, месар — Микловш Владо, байбер, — Чордан Дюра, муляр, — Бесермині Йосафат, тарговец и др.

Крем того маме вельо шегертох, хтори у своей науки указую красни успехи.

Нашо майстрове почали свою карьеру зос малим початним капиталом. Але дзекуючи их спреми, пожертвовности и моцней дзеки, вони нешка високо стоя и дзвигаю чесьц свойому рускому народу у Шиду и по сушеских валалох.

Як уж спомнута нашо шидянски майстрове и торговци, хторих нешка ест уж вельке число у своїм материяльным и културним подзвигованю барз крашне напредую. Тото исте не можеме повесц и за нашо националне подзвиговане. Правда, велі и на тим полю робя и маю красни успехи. Але правда и тото же велі на тим полю ище ніч не зробели, а даєдни за тоту роботу ані дзеки не указую. То єдна хиба хтора ше, по при теліх добрих странах, муши спомнуц. Но по веліх знаках можеме ше наздавац же тота хиба будзе краткого вику.

Наша чловеческа и национална длужносц наклада нам да тим майстром и торговцом помагаме (а и вони нас) же би у своїм змаганю и далей напредовали. Треба да ше тримаме свой свойого. То значи же треба цо вецей да купуєме у своїх людзох, — у наших руских майстрох и торговцох. Так роби кажди народ. Кед шицок наш народ зос Шиду и сушеских валалох (а ест нас вельо) будзе свойо потреби подмирийовац у наших майстрох и торговцох, теди нашо майстрове замоцнею и буду у возможности да и нам як своїм купцом виробую и добавяю шицко цо нам треба а по найлепших условийох.

Кед будземе таки, теди легчейше и шмелше постаню майстрами и гевти нашо калфове, хтори тераз по при шицкей своей дзеки и способносцох муша робиц у других майстрох и за цудзи хасен.

На тот способ будземе мац своїх руских майстрох шицких струкох. То будзе вельки успех и хасен за цале нашо народне газдоване, за културне и народне подзвиговане. Кед так замоцнеєме годни зме легчейше браніц нашо газдовски и народни интереси, бо ше теди дзвигне вредносц и чесьц нашого народу у очох других народох у Шиду и далей.

Напомена: Кед дачийо мено вихабене, най пребачи, бо то не нароком.

Осиф Торма:

Йоркширска раса швиньох.

Постала у єдним краю Англії дзе добила свойо мено. Позната є и под меном: била англійска швиня. Позна ше по червенкасто-білей скори, хтора обросла зос ритку длогоку билу и просту шерсцу. Уха ма не превельки и вше стоя ровно (не клопави су). Нюшку ма угнуту.

Постоя три типи йоркширских швиньох: мала, штредня и велька. Мали тип найменши. Ма кратки ноги, малу и барз закруцену нюшку. Чежка є коло 100 кили, а кед затіє и 200 кили. Тот тип ше мало хова, а у Англії є виручени и зос приплоду. Вецей ше хаснує штредні и вельки тип.

Штредні тип векши од малого типа. Ма длукши ноги и меней закруцену нюшку. Чежка є коло 150 кили до 200 кили, а кед затіє и преїг 300 кили.

Вельки тип йоркшира найвекши. Ма длогоку и барз мало угнуту нюшку. Чежка є 200 до 250 кили, а кед затіє и преїг 400 кили.

Йоркширски швині барз плодни. Праша ше барз вчас, два раз до рока, скоро вше преїг дзешец прашата. Покарму барз добре вихасную и можу добре есц.

Месо з ніх барз добре и ма у себе вельо садла. За масц су не добри бо ей не маю вельо. (За масц добра мангалица). Вони даваю вецей меса. Зос йоркширских прашатох барз добре печене. Прето ше тоти прашата барз вельо гледаю, особено у варошох.

Йоркширски швині барз племенити и прето су барз осетліви на хороти. Же би зме з тих швиньох мали даяки хасен треба да им вельо вислугуєме и добре кармиме. Хлівок за тоти швині муши буц вше сухи, цепли и шветли. Прето их не препоручуєме.

Йоркширски швині нешка мож достац и у народу. Найлепше их набавяц од державних и бановинских установох. Особено добри швині тей раси мож набавиц на державней ергели „Кардьюордево“ при Бачкей Паланки.

Овца „Цигая“ раси.

При овцох не досц, да ше достане досц млека, але и добра волна. У давних крайох овци ше анї не доя, але ше ховаю лем пре волну. У нашей держави ше на то то до недавна не мерковало. Прето ми и попрі 10 милийони овцох мушине волну уважовац зос цудзих жемох. А за тоту волну рочне плациме другим державом по 200 и по 300 милийони динари. То прето, бо наша волна не добра. Груба є и нееднака. Така волна ше не може хасновац за правене финих штофох и инших тканьох.

Прето ше у остатні часи почала и у нас акция, да ше створи або набави и розшири овца, хтора ма длугу, мегку, ценку и еднак трубу волну. Медзи таки овци спадаю мерино овца, хешмир и цигая.

Цигая, то наша домашня югословенска овца и могла би подмириц нашо потреби у погляду волни. Прето ше вона у нас найбаржей препоручує, бо ше може ховац у шицких наших крайох. То найвекша овца, векша од шицких домашніх расох.

Права цигая овца може ше препознац и розликовац од других овцох, бо ма цело оброснута з билу волну, а глава и ноги обросли зос кратку чарну волну. Єст цигая овци и зос чарну и з чарнобилу волну. Але ше тоті вируцую зос приплоду, прето тих єст вше меней. Била лєпша, бо же ей волна баржей гледа и лєпше плаци.

Руно (волна на целу) у цигаї наполи заварте (скручене.) Глава ей досц велька зос випученим носом и велькими, цими ухами. Овци без рогох, а баран може мац роги, але не муши.

Одроснути овци можу буц чежки и 55 кили, а баран и 70 кили. Бараньчата обично чарни, шарени, а по даскельо мешаши доставаю билу фарбу. Тота овца досц плодна. Ягні обично по єдно бараньче рочне, але ше часто трафи и по два, па и три. За приплодзоване може ше хасновац кед ма рок и пол.

Од цигаї доставаме килу и пол, до три кили волни рочне. Волна ей, як сом уж спомнул, била, мегка, ценка и кандраста. Длугока може буц и до 13 см. Найлєпше ше плаци чиста била волна, бо ше може лєгко префабйовац.

И по млеку тота овца не заостава за другима домашніма овцами. През лєто дава нам и по 50 литри млека, не рахуюци то то, цо поцицка бараньче.

Цигая раса наших овцох може ше ховац у шицких наших

крайох, дзе єст добри пашняки и дзе єст добрей жимскей покэрми. Кед ма шицки условия за свой живот, теди ше барз фришко розвива. Препоручуєме ю.

У остатні часи держава превжала бригу, да ше тота раса цо баржей розвие и розшири. Тота длужносц предана поєдиним державним газдовством. Прето ше найлєпши барани и овци тей цигая раси може вше достац на державним добру „Карадьордево“ на „Белю“, и на „Косанчичу“.

Сименталска раса кравох.

Тота раса кравох походзи зос Швайцарскей, зос Сименталу, краю коло рики Симе по чим добила и свое мєно. Дєкуюци добрим условиям жеми и неба того краю и моцней задружней організації, створена тота раса кравох, хтора ше указала як найлєпша и прето ше нагло розширєла по цалєй Европи. У нас ше вона хова по шицких плодних крайох держави, як цо су Войводина, Сивєрна Сєрбия, Славония, Хорватска и єдна часц Словєнії.

Сименталска раса, або кратко сименталка ма шицки ознаки добрей крави. Дава досц млека, лєгко ше дої (ма добре мєсо) и може ше хасновац за роботу, бо є барз моцна и велька. Познац ю можеме по ей фарби, розвитосци и цалим вонкашнім випатрунку. Фарба ей червена або жовто-шарєна. Брух, ноги, глава и вимнє вше били. Роги ма жопкасти, гу верху преходза на биле, кратки су, груби, правили и погнуті на предок. Скоря груба, мегка и лєгко ше оддєлює. Шерсц кратка и груба, часто на шиї и чолє кандраста. Глава вше била, досц длугока и широка, чежка и змєсєна на кратким и моцним карку. Писки ма голи и вше били. Очи ма вєльки з благим попатрунком. Хрибет досц широки длугоки и ровни. Ноги ма штреднє длугоки и моцни. Перши ма глїбоки. Хвост ма длугоки и кус високо насадзєни.

Подполно розвита крава може буц чешка од 6 и пол до 8 и пол метери, а буюк од 9 до 10 метери па и чежши. Млека рочнє дава 2.500 до 3.000 литри зос 3 и пол пєсто масци. Плодносц добра. За розплодзованє ше можу хасновац уж од 14 мешаши старосци. Крем того тоті крави барз витирвали при роботі.

По при шицких добрих особинох тота файта крави не може ше отримовац у горовитих крайох дзе нет досц паши а анї жимскей пекарми. Бо за себе тота крава гледа шорєве и добре вихованє. Иншак од ней не можеме очєковац тот хасєн цо го вона дава кед ше правилно виховує.

Яки треба да будзе буяк и крава за файту.

Буяки и крави лепших расох могу ше хасновац за розмножоване аж по двох роках. Обычни раси, котри помалши рошню най ше припушую аж по трецим року.

Буяк треба да ма красну и малу главу, очи вельки, благи и полни мужкосци. Карк треба да будзе кратки, широки и моцни. Перша треба да буду глібоки и цо ніжей. Ребра широки и розмакнута. Шия, хрибет и клуби да правя цо ровнейшу смугу. Цале цело да будзе цо друкше и красше. Ноги да буду цо кратши, особито предні. Скора муши буц мегка и фина, а шерсц глатка, шветла и кратка.

Крава треба да ма главу красну и милу, очи вельки, а попатунок мили. Крави маю шицко ценше, слабше и милше, як буяки. Особито шерсц муша мац крави мегчейшу и цо кратшу а ритшу. Крави зос густу шерсцу обично слаби дойки. У добрих кравах - дойках вше розвितши задок од предку. У буяках то наспак. У ніх розвитши предок.

Кажда добра дойка муши мац вельке, глібоке и цо ніжей спущене вимне. Вимне муши буц скоро голе, фина и ридка шерсц не шме ше ані видзиц. Цицки муша буц длугоки, да виша долу и да буду просто една другей. Млечни жили да буду цо векши. Цале вимне муши лапац цо баржей напредок. — Брух муши буц глібоки и спущени. Хвост муши буц длугоки (косц по колена) и пирхасті.

Крем того за розплодзоване муша ше виберац крави з файти, котри уж познати як добри дойки.

Як мож познац старосц коня.

Кед сцеме оцніц яки даеден конь стари потрібно нам добре познац коньски зуби, як рошню и як ше меняю. Як кажди так и коньски зуб ма два главни часци: една є вонка и вола ше коруна зуба, а друга часц уроснута у целу и вола ше корень зуба. Коруна обложена зос швицацу тварду цаклину. За нас су важни лєм предні зуби на хторих ше старосц вигледує. Верх предніх зубох при коньох ше троши. И баш тото трошенє є найважнейше за розпознаванє старосци.

Перши зуби, хтори конь достанє, волаю ше млечни; во-

зошицким били, дробни и гладки. Други зуби, хтори почина дорац у трецим року волаю ше стаємни. Тоти кушик жовкасти, векши и по длужини браздасти. Предні зуби (о хторих ту бешєда) волаю ше резни (бо режу, — по сербски: секутичи). Тих єст 12 (6 горе 6 долу). На верху каждого такого зуба або на зубней таблічки находзи ше длуговаста долінка (видзїме ю як чарну бриздохку). Зуб рошнє од кореня а троши ше од верху (на таблічки. Прето долінка на верху постава вше менша док раз зошицким нестїне.

Вежніме на приклад єден коньски зуб та го на даскелїх местох прережме. Пререз на верху будзе будзе длуговасти як вайцо; слїдуюци ніжей будзе будзе округлейши и так далєй док на концу не добиєме през три угли, а по тим и процївно длуговасти (вонка-нука). — Так исто и кед конь є, зуби ше чухаю и троша (лєм помалши) и од часу до часу меняю свой випатрунок. По тим випатрунку и по долінки на верху одредзуєме старосц коня.

Гаче добива перши два штредні резни зуби (горе и долу) дораз по ждребеню. У 4 до 6 мешацї добива други два бочни зуби коло тих (по єден на кажди бок — заш горе и долу). Од 8—9 мешацї нарошню му крайні резни зуби.

Теди гаче почина єсц єдло (шєно, кукурицу и др.) па ше и зуби такой починаю трошиц. Перше гєвти найстарши штредні, вєц бочни и крайні. Кед нестане чарней долінки (браздохки) на штредніх двох зубох теди гаче старє 1 рок. Кед єй не стане зос бочних двох теди ма 1 и пол рока. А кед долінки не стане и на крайніх зубох, теди ма два роки.

Тєраз тоти млечни зуби почню ше баржей трошиц и випадовац, а на их место приходза стаємни зуби заш истим шором. У двох и пол роках випадує штредні млечни зуби и до трох роках нарошню стаємни (два и два). У трох и пол роках випадує бочни и до штирох роках нарошню стаємни. У 4 и пол роках меняю ше крайні млечни и до 5 нарошню стаємни. — Даклє за пєйц роки конь ма шицки стаємни зуби зос чарну долінку (браздохку) на таблічки.

Тєраз ше почню трошиц стаємни зуби лєм помалши, бо тоти зуби моцнейши од перших. До шейсц роках витроши ше долінка на штредніх зубох. У 7 роках нестане єй и на бочних двох, а у 8 роках страци ше и на крайніх зубох.

До тєраз тото трошенє було лєм на долньей коньскєй видлїчкї, а тєраз истим шором мєняю шє и у горньї. Прєто у 9 рокох штреднї два резни зуби у горньї видлїчкї траца тоту чарну долїнку. У 10 рокох нєстанє вї и на бочних двох, а у єдєнац рокох и на крайнїх зубох.

Важно запамєтац, жє до тєраз зубни таблїчкї на шицких зубох мали длуговасту (як вайцо) фурму.

За тот час зуби на долньей видлїчкї шє и далєй трошєли. Прєто зубна таблїчка штреднїх двох зубох страцєла свою длуговасту фурму и у 12 рокох приєла округлу фурму. У 13 рокох бочни зуби поставая округли а у 14 и крайнї. — Вєц шє заш починаю зуби мєняц горньї видлїчкї па у 15 рокох штреднї два поставая округли, у 16 рокох бочни, а у 17 рокох крайнї.

Прє далньє трошенє зуби у долньї видлїчкї добивая троугласту фурму истим шором з рока на рок, як и дотєраз, а по тим и у горньї видлїчкї.

Вєлї людзє прєцєнюю старєси коньох по зубох па дахто и пригвари, жє то нє баш так точно. Прєто да шє розумимє повєм дораз и тото: Єст конї, хтори нє троша зуби вшє єднак. Конї, хтори єдза твардєйши єдла и огризую койяки тварди прєдмєти, вєльо скорєй витроша зуби як гєвти, хтори шє шорєво кармє. Єст заш конї хторим уж вєкосли нєправильни и криви зуби. Прєто при таких случаяох чєжшє одрєдзиц точно роки.

Розпознац старєси коня потрєбно знац каждому газдови, бо нє можє конь у каждым року єднак робити кажду роботу и прєто нє єднак врєдзи.

Що треба знац о псу?

Члєвєк кєдиш жил барз бидно. Мушєл шє борити зос вшєлї-якими чєжкосцями и дзивима жвирами, а прєз даякєй помєци и оружия. Так жє члєвєк бул прєпущєни самєму сєбє свєбї моци и хитросци.

ПЕС — ПЕРШИ ЧЛЄВЄКОВ ПРИЯТЄЛЬ

Пєрши живи приятєль члєвєкови бул пєс. Вон шє пєрши припитомєл и прєто го воламє найстарша домашня животина. Пєс ма барз добрє розвити нюх и слух, прєто члєвєкови у лову барз добрє хасновал, бо фришко найшол на шлїд дзивим жвиrom и вшє осєтєл дачийо приблїжованє. Понєжє пєс скоро вшє будни, то члєвєк могол прєз бриги спач в нєци.

Прєто пєс бул члєвєкови нє лєм на хасєн, алє му бул и прави приятєль и вєц нє чудо, жє члєвєк так полюбєл пса. Тото приятєльство члєвєка и пса отримало шє и до нєшка.

ЧКОДИ ОД ПСА — ПЕС ГНІЗДО ВЄЛІХ ХОРОТОХ.

Розуми шє, жє шє тєди нє патрєло на то, жє чи пєс попри хасну нє приноши нам и даякє зло. Но нєшка можємє скоро твєрдзиц, жє пєс приноши вєцєй злого як доброго. То нє мож лєгко ані обачиц гоч прє ньго шицки цєрпимє вєльо зла. Нєшка пєс єдєн од найвєкших живих жридох и причинох рижних хоро-тох, од котрих цєрпя и людзє и статок. Цо ишє горшє: людзє вєрєли (а и нєшка вєлї вєря) жє пшє мєсо и масц хасновитє як лїк од вєлїх больох.

Опатримє тєраз лєм два хорєти хтори прєйг пса прєходза на людзєх и статок.

ТРАКАВИЦА.

Єдна од таких хоро-тох є тракавица, хтора жєє у чєрєвох пса. Тракавица то заправо єдна животина цєнка и длугока по три па и по сєдєм мєтєри: Цєло тракавици сєстої шє од вєлїх дробних члєнок, хтори гу глави вшє кратши и цєнши а гу краю вшє ширши и длукши. Глава барз мала и на вєрху заострєна а околє того вєрху находза шє вєлї квачки, з хторима шє тракавица припєє за чєрєво. Тракавица шє карми зос єдлом уж гєтовим, хторє шє находзи у чєрєвох, а уцицєє го прєз мали дзирєчки, хтори тракавица ма по цалим цєлу. У каждым члєнку тракавици находзи шє вєльо вайца хтори шє мєди собу оплодза и кєд узрєю члєнок опаднє од цєла тракавици и вєц виходзи вонка зос чєрєва. Вайца шє з нього порєсиную и лїпню шє за траву и сл. Тєраз вайца муша прєйси до цєла другєй животинї бо иншак прєпадню.

Кєд тєраз крава або овца и други статок добивая єсц таку траву, або ю сами пашу, то вєц тєти вайца войду до их жалудка дєє шє помєцу квашнїнох у жалудку розтопя лупи на тих вайцох и виду вонка чєрви волани онкосфори. Тєти онкосфори маю мали квачки з помєцу хторих шє рушаю и прєбивая прєз цєнкє чєрєво, прєходза далєй по крєвних жилах па их крєв розноши по цалим цєлу. Кєд дойду на згоднє мєсто, виходза зос жилов, затримая шє у цєлу хторє пию и так жию. Кєд одрошню обложашє зос нову лупу и закукуля шє. Таки закукулєни онкосфери видзашє у цєлу як икри дробни и били як рискаша, цо вєлї

газлове уж видзели при ікричавих швиньох. Розуми ше таке месо не добре. У тих ікрох находзи ше една або вецей готови глави будущей тракавици.

Кед тоти ікри зос месом заш приду до жалудка пса, теди ше ікра отопи, глава тракавици виходзи вонка и лапа ше заш звука за ценке черево. Вец ше коло тей глави заш правя нови членки и нарощне нова длугока тракавица цо уж описане.

ЗБЕШНЕТОСЦ.

Спомнем и прикажем ище єну од хорох, од хторей ми найвецей страху маме, а то є збешнетосц. То преношліва хорота, хтора вше звершує зос шмерцу, а преноши ше лем, кед збешнети пес укуши, або кед шліна такого пса придзе на отворену рану. Понеже дзеведзешат по сто (90 проц) збешнетосци преходзи од пса, то пес вец главни виновнік тей хороти.

Трафя ше, же ше мож похориц и од млека збешнетей крави, але то уж ридше. На псу не познає дораз, же є збешнети, але його кусане и шліна уж хора и прето ше и од на око здравого пса (бо так ище випатра) мож похориц. Од часу зарази па док ше хорота не укаже, дакеди досц лем 5 дні, а дакеди треба и 2 па и 4 тижні.

Прето ми не можеме нігда знає, чи нам пес здорови, або чи є уж збешнети.

ПО ЧИМ ШЕ ПОЗНА ЗБЕШНЕТІ ПЕС?

Перши знаки, хтори траю дас 3—4 дні, слідуючи: Пес постане смутни, непослухн, зацагує ше койкадзи и зли є. Жре шицко, на цо наидзе, як камене, древо, жем, сламу, па и живи створи напада (статок и человека). Не позна вецей свойого газду па и його куса. Глас му ше пременї. Наш народ дума, же збешнети пес сцека од води и кед ше го з ню полєв, же здохне. Напроцив, збешнети пес барз смиядни и любел би пиц, але не може, бо му гарло цалком вжате. Исто так вжата му и долня вилиця, па му прето виши долу а уста широм отворени (з хторих цече шліна). Тота завжатосц, котра ше потим розшири по цалим целу, трає 5—8 дні. — Потим пес потполно ослабне, не ма сили ані ходзиц, и на концу у вельких больох здохне.

Збешнетосц преходзи з пса на пса. Гоч пес не идзе нігдзе з дому, може ше збешніц, кед ше през плот нюхци зос збешнетим псом. И од мишох ше може збежніц, як пес, так и мачка. Шицок други статок збешні ше лем прейг пса.

Збешнети конї на укушеним месце барз осетліви, прето тото место часто шкрабу. Барз су чемирни и плашліви. Грижу яшля и аж зуби ламу. Оглядаю ше, регоча и копу з ногами, а дакеди и цали фалати скори зос себе здзераю. Полни нагон барз повишени и часто воду пушаю. На концу наступи вистатосц и страца дзеку за шицко. Не можу есц ані пиц. Вец им будзе вжата задня часц цела, потим предня и на концу загиню.

Збешнети крави заоставаю за чопором. Станю на єдно место и опру ше з рогами до жеми и нападаю на други крави и людзох. Збешнета крава не любі буц завязана, прето скака до яшльох, упре ше з главу до мура, па дакеди и роги поламе. Таки напади збешнетосци появюю ше каждой полгодзини. Часто мурчи и то з пременетим гласом. Барз ше шліня, преставаю есц и за 3—6 дні загиню.

Овци, кози и швинї указую исти знаки, як и крави, а мачка як и пес.

И при збешнетей живини указує ше якеш воєне розположенє, па нападаю и на людзох.

ЗБЕШНЕТОСЦ У ЛЮДЗОХ.

У человека збешнетосц звершує зос сигурну шмерцу, кед ше у прави час не почне лічиц. Ліча ше зос інекциями (щипаньом, ушприцованьом) у шпитальох воланих Пастеурови заводи. Людзе ліча ше сами зос горущим железом, же укушене место випаля. Але інекция є єдина сигурна. Знаки збешнетосци у человека як и при других животиньох. У початку ше указує немир, злосц, незадовољство и велька осетлівость очох (вида), ухox (слуха), носа (паху), гарла и живцох (нервох). Таки человек барз смиядни, але пре корчи у гарле не годзен пиц, ані есц. Шліну не може лігац, але му чури з устox. Тота осетлівосц и узруяносц доводзи до вельких душевних немирох и нападох, розбива и шицко дриля од себе. Потим му буду вжати руки и ноги и не може ше ані макнуц, па у вельких больох умере.

Отже тєраз зме видзели, цо пес и яки нам вон вельки зла приноши. Прето треба цо меней (а по возмoжности ніч) псох тримац у обисцу, а ище меней ше з нїм бавиц и дражніц. — А кед их уж мушине мац, (лем кед мушине!) теди их треба чисто тримац. Не треба го пущиц, да ше койкадзи скита, бо на тот способ принєше нам вшеліяки хороти до обисца. Ані за єдного пса не можеме повєсц, же є здорови, але напроцив, можеме твер-

дзиц, же кажди полни рижних бактерийох од найчежших хоротох, як куга преїг блихох, тифус, бедреница, ефтика и других, и то прето, бо пес вельо койкадзи ходзи и вельо койчого пожре и на тот способ шее хороту, дзе лем ше появи.

Векшина хоротох, котри пес преноши и котрим вон служи як гніздо, йому су ані кус нечкодліви, або их барз слабо осети на себе и потим оздрави. (З другима словами навикне на ніх, бо хорота и далей постої). Месо од хорого статку не добре хасновац, па ані скору (цо найвечей вредзи за збешнених, але их треба закопац, а ище лепше спалїц. Шицки ствари, котри були у звязи з хорима животинями, треба розкужиц. Пса цо меней тримац ведно зос статком, а ище меней з людзми.

Кажди случай збешнетосци длужен газда дораз приявиц надлежним власцом, и хорого одзелїц од здорового.

Прето най кажди преучи тоти шорики и най чува здравлє свойо и своїх блїжніх.

Запаметайме : легчейше здравлє чувац, як ше лізиц од хороти.

Багрєн - древо будучносци.

Лєси, хторих на цалей жеми а и у наших крайох було дакеди барз вельо, вше их меней єст. Древо ше барз вельо троши; лєси ше унічтожую а барз чєжко виховую. За вихованє єдного лєса познатих лєсових древох треба 30, 40 и 50 роки па и вєцєй. А як их лєгко зрубац.

Газдовски живот през древа и лєса не може ше ані задумац. Газдовству лєс вельо помага директно (з дровом и жалудзом) и индиректно (чува жеми од вєлких горучавох, прицагує дїждь, ошвижує воздух, чува од моцних витрох, виховую вшєлїяку дзівину и т. д.) Хасєн од древа и лєса барз вєльки. О тим було обширнєйше писано у наших Руских Новини.

Понєже кажди видзи же през древа и лєса не мож жиц то народ и власц почала ховац и препоручовац багрєн за садзєнє нових лєсох. Багрєн бул до недавна занєдзбани и поцєньовани. Нараз шицки видзєли же багрєн древо барз хасновите а гу тому, цо найглавнєйше, барз фришко рошнє у порєдзєнє зос другим лєсовим дровом.

Багрєн рошнє вшадзи — и там дзе нїч другє нєсцє. Рошнє у ровнїни и на бєгу, коло води; на пїску, на каєнє; на сухим, на влажним и т. д.

Багрєн мож хасновац за вельо потреби: за огєнь, за колїки, за градю, за правєнє коча, за гордови и другє. Квицє з багрєну познатє як добра паша за пчолы и за чай.

Багрєн барз фришко рошнє. За 3-4 роки мож го хасновац за колїки до виїци. За 10 роки розвїє ше до грубого древа и мож го хасновац за правєнє майсторских вирохох и за мєнши будовнї.

А якы дубово и лїпово лєси за 10 роки? - Прето трєба да кажди садзи багрєн дзєгод ма празни фалаток жеми и хтори за инше не мож похасновац.

Багрєнових древох и лєсох нашка вшє вєцєй єст и прето з полним правом мочємє повєсц же багрєн то древо будучносци.

Ардза на житу.

Вона роби вельо чкоди нашим землєдїлцом. Цо туберкулоза (єфтика) за чловека, то ардза за жито. Тота хорота барз стара и прето шицким добре позната. Тоту хороту творя микроскопски дробни живи ключки, хтори вивдаю наджємни часци жита, лїсцє, сламку и класку. По верху хорих часцох рошлїни указую ше попирскани громадкы ключкох, хтори випатраю як ардза на жєлєзу. По размєсцованю, випатрунку и фарби тих громадкох, мочємє житну ардзу подзелїц на жовту, чарну и червену.

У нас найчкодлївша чарна ардза. Вона ше указує пред узрєцом жита як вєльки и длуговасты громадкы цмо-кафовой фарби. Находзи ше на шицких часцох жита. З тих громадкох випукує з простим оком невидлївє нашєнє, хторє ше слїдующого року шири по новим житу.

Жито, хторє хорує од житнєй ардзи барз дробнє, зморщєнє и твардє. Найвєцєй чкоди наробєла тота ардза нашим житом 1932. року.

Ардза на житу шири ше лєм кєд рок влажни и воопцє на мєстох дзє нєт досц витру. Прето шєймє жито лєм на отворєним и витровитим мєсцє. За шадє брац лєм здравє жито, хторє ше нє повалює и вшас дозрєва.

Овоц лєпше садзиц в єшєнї, як в яри.

То прето, бо жєм в єшєнї ишє цєпла та лєгчєйше зарастаю рани на жилох. През жиму жєм ше гу жилом добре припїє и збїє. Прето в яри скорєй и лєгчєйше руша. Гу тому овоцни жили

добию досц влаги и воздуху. Прето овоц не треба так часто залівац як при ярним садзеню.

В ешені садзиц не добре, лзм на местох, дзе ше вше през жиму затримув вода.

Тото садзенє вредзи за шицки овоци, крем брескинї, хтори вше лепше садзиц лем в яри.

Овоц ше може садзиц дораз, накеди почне лісце опадовац, па догод жем цепла.

Скорей а и познейше садзиц не добре. Голем мешац дні пред садзенєм треба викопац дзиру, дзе думае овоц посадиц. То прето, да жем цо длуйей стої на слунку и дижджу, же би ше добре розмокла, набрала воздуху и цеплоти. Дзири не муша буц глібши як пол метера, але зато треба, да су цо ширши. Голем метер и пол до два метери. То прето, бо жили овоци вецей рошню на широко, як глібоко, па треба да маю досц мелкей жеми.

Вши на овоцох.

Овоцни вши правя барз вельо чкоди на каждой овоци дзе ше роширя а так исто и на шицких газдовских рошлінох. Вони зос своїм рилком цицкаю юшку (покарму) зос лісца и желених младнікох. Прето овоц заостава и препада, Лісце на хторим вши жию поскурчує ше и позакручує, пожовкне и зосхне.

Од вшох страдаю и гевти часци овоци хтори вони не виедаю. То прето бо вши вируцую зос себе цошка слатке и ліпкає з чим премасца шицки часци древка а найбаржей лісце. На тим слатким клию (медовки) залягне ше една нова хорота, печарка гар, хтора барз завадза роботи лісца и розвою овоци. Прето овоц на хторей вши, перше не родзи и за даскельо роки муши препадуц.

Найсигурнейши знак же даедна овоц хорує од вшох тот кед на тоту овоц виходза брамушки. Брамушки збераю тоту слатку медовку цо ю вши вируцую. Прето брамушки барв вельки приятеле зос тима вшами.

Тих овоцних вшох єст вшеліяких. Найвецей их єст на брескинйох, вец на черешнйох, грушкох и яблукох. Понеже шицки вши закруцую лісце то их барз чешко унічтожовац, бо лік з хторим овоц пирскаме до скрученого лісца чешко уходзи. Прето треба пирскац скорей як ше лісце закруци.

Од веліх лікох хтори ше препоручую найлепши никотин хтори ше достава як доганова юшка у наших фабрикох догану. У тарговинох ше моше достац тот лік точно розправени за хасноване.

Густы и сухи конари на овоцох треба орезовац.

В яри, скорей як ше природа почне будзиц, поопатрайме шицку нашу овоц и цогод найдземе густы и сухи конари дораз их поорезуйме.

То прето бо густы конари не маю досц воздуху особено кед приду летні горучави. Пожива хтору жили доводза зос жеми не може ше настарчиц за телі младніки и прето ше древо слабо розвива. Крем того, кед добри рок, овоц барз зродзи и не може отрмац телі род або будзе през смаку.

Так исто и кажди сухи конар муши исц долу. Перше прето бо з нього уж и так нет хасну, лем бридзи овоц а кед витор дует калічи нови младніки, хтори ше до сухих конарох чухаю и тру.

Крем того до сухих конарох ше през жиму позбераю шицки неприятеле овоци, рижни буби и нука прежимую да на рок заш робя на ей здравих часцох свою чкодліву роботу.

Але ми тото не шмеме допушиц. Прето пред яр, док ярне слунко тоти инсекти не вивола вонка, з першу прилику мушиме тоти конари поорезовац и такой их спаліц, бо буби и з поорезованих конарох повиходза.

О садзеню овоци до виніцох.

Кажди виноградар сце да ма цо красшу виніцу. Але исто так кажди виноградар сце да цо баржей вихаснує гевтот фалат жеми на хторим виніца. Прето видземе же у виніци крем лози єст ище вельо койчого а найвецей овоци. Запитайме ше чи тота овоц виніци на хасен або чи є можебуц на чкодлу?

Знаме же виніца треба барз вельо шветла, цеплоти и витру. Кед виніца полна овоци у ней нука хладок и запара. Прето видземе тота овоц виніци лем на чкодлу бо ше ані єден чокот у хладку не будзе так розвивац и тельо родзиц як гевтот на слунку и воздуху. Але кажди садзи овоц бо и зос овоци ма хасен.

Тераз ше запитайме чи векши хасен од овоци, чи векша чкода цо ю овоц у виніци направи. Кед чкода векла або хасен лем таки яка и чкода, вец ше овоц у виніци не виплаци садзиц.

Ипак постої една овоц хтора ше у виніци може садзиц а да виніци не направи ніякей чкоди. То брескиня. Вона ма уске лісце и прето не прави вельки хладок. Брескиня треба скоро исте виховане як и виніца. Кед шприцуєме виніцу, вше треба шприцовац и брескиню. Вик брескинї барз кратки. Коло 15 (петнац) роки.

Прето вона не прави длого хладок на єдним месце, гоч и тот хладок не од чкоди. Док винїца трає коло 40 (штераець роки), треба кажди пегнац роки керчиц брескинї и садзиц нови.

Але други брескинї ше не шму садзиц на места одкаль перши викерчени. То вредзи за кажду овоц. Як кажда овоц так и брескиня треба да маю дебло цо висше (коло два метери), да попод конари будзе досц воздуху, витру и шветла за чокоти, под овоцу насадсени.

Овоци по винїци треба садзиц цо меней або цо ритше пре уж виложени причини.

Оидиум.

ХОРОТИ НАШИХ ВИНІЦОХ.

Прешлого вику три вельки нещесца знашли нашо європейски винїци. Перше пришол оидиум 1845 року. За нїм пришла филоксера 1864 року и потим пероноспора 1878 року. О филоксери и пероноспори уж було писано у наших „Руских Новинах“. Прето тераз напишемє дацо о оидиуму и виложимо його чкодливосц. Випатра же оидиум найменей познати нашим виноградаром, гоч од нього кажди рок церпя вельку чкodu.

Оидиум то заправо печарка, хтора ма з простим оком невидлїви, дробни ключки, хтори жию на шицких желених часцох лози: ластару, лїсцу, грозну у виду розсипаного гару (праху), хтори шмердзи на рибу и може ше з руку посцерац. Одже тота хорота ше шири по вонкашнїх часцох лози.

Лїсце хоре од оидиума престава роснуц, затварднєє и лаєє ше, почарнї, зосхнє ше и одпаднє. Хори ластар закержляє, запшєє и не дозреє. По нїм ше указую чарни флєки, хтори ше познейше видза и на узретей лози.

Кед оидиум нападнє грозно у квиду, вєд шицки хори бобки поодпадаю, а на концу и цала гиризда. Кед грозно будзе нападнє познейше, бобки випукаю и з нїх викукую нашенка. У порозкупованих бобкох залєгнє ше рижни други хороти, од хторих бобка гнїє и плешнєє. Од тих бобкох гнїю други здорови бобки. Значи дупла чкода. На тот способ може препаднуц цала бєрба. У кждим случаю квалитет вина од грозна, хторе хороєало од оидиума барз слаби и барз ше легко губи.

На грозну оидиум ше шири лєм док не почнє зрєц. Кед ше у грозну почнє стваряц цукер, оидиум му не може начкодзиц.

РОЗЛИКА МЕДЗИ ОИДИУМОМ И ПЕРОНОСПОРУ.

Медзи пероноспору и оидиумом єст велька розлика. Пероноспора ше указує и шири лєм на дольней страни лїсца, а нїгда

на горней. Свою мрежу (мицелий) шири лєм нука у лїсцу и других желених часцох лози. А оидиум ше шири лєм вонка (а нїгда знука) зос шицких бокох. Прето ше хора лоза може лїчиц од оидиума, а од пероноспори не може. Лїк против пероноспори хаснує ше лєм прето, да ше здорови часци од хороти очуваю.

Оидиум ше барз шири. Але нїгда так, як пероноспора, Оидиум ше шири лєм на местох и крайох, па и часцох винїци. То значи, же у истей винїци єдни чокоти можу буц хори, а други здорови.

Же би ше могол шириц, не потребни ані диждж, ані така цєпла хвиля, як за пероноспору. Йому досц влажни воздух. Теди ше и при нїскей цєплоти розшири. Прето ше оидиум шири на нїзких местох, дєє нет досц воздуху и шветла, але дєє єст досц влаги. Блїзко рїкох, барох и моря. Там ше оидиум указує уж вщас з яри, кед ластари вельки дас 10 цм. и теди вон направи вєцєй чкоди, як пероноспора.

ЯК ПРЕЖИМУЄ?

Же ше оидиум може з яри так вщас зяєвиц, причина у його способу прежимованя. Єст два способи як оидиум прежимує. Перши є, да ше його ключка (мицелий) зацагнє до пупка, и в яри, кед пупки починаю рушац, оидиум уж ту.

Други способ прежимованя є помоцу жимских спорох (перитєцийох). Тих спорох єст на шицких часцох лози. Видза ше, як дробни чарни пєги, хтори ше з малим повєкшаньом можу препознац. Лєм на єдним лїсту тих спорох може буц коло сто єзри. Кажда спора да з яри по даскєльо нови ключки. Прето ше лєм з єдного лїста може розвиц и милийон нових ключкох оидиуму. Потим можеме видзиц, яка велька опасносц грози од оидиума кед добри обставини за його розвиток.

БОРБА ПРОЦИВ ОИДИУМА.

Лозу хору од оидиуму можеме лїчиц и вилїчиц, кед хороту за часу обачимє и лїчимє. Осєм роки потим, як ше оидиум у Европи першираз показал, пренайдєзени сигурни лїк проци нього. То сумпорни прах. Вон унїчтожує розжирєни оидиум и чуєа од нього здорову лозу, да ше не похори. З тим сумпорним прахом посипує ше (запрашує) хори, а и здорови часци лози. Сумпор, найбаржей хаснує, кед є барз (до праху) змєлєти, кед ше запрашує по сухей и цєплєй хвилї. Добре посипац зос сумпорним прахом и жєм под чокотом. За запрашованє єст окремє справєнє луфадло.

Винїца ше запрашує трираз, а по потребе и вєцєй раз. Першираз, накеди ластари наросли дас дзєшєц цєнтимєтри. Зос

тим ше унічтожує оидиум, хтори преспал у пупкох лози. Другираз ше запрашує, кед грозно квітне, же би ше грозно очувало од хороти. Трецираз ше запрашує дас двадец дні скорей, як почне грозно зрець. То треба зробиць у шицких винїцох, бо ше оидиум тераз зна несподзівано указаць и направиць чкоди.

За перше запрашованє треба найменей сумпорного праху. За друге вещей, а за треце найвещей. Запрашоваць треба, як сом уж сломнуць, по сухой и цеплей хвилї. Але кед барз велька горучава, треба престаць, бо сумпор годзен опалїць млади часци лози.

За часу велького ширеня оидиума, а кед панує стално жимна и дижджовна хвиля, може место сумпорного праху употребити и розтопина калийового гипермангану и вапна. На 100 литри води розтопи ше 125 грами гипермангану и ту тому ше дода три кили гашеного вапна. З тоту юшку ше пирска (шприцує) винїца, найбаржей грозно. Накеди хвиля допушци, треба хасноваць сумпорни прах.

Як треба орезоваць винїци?

Орезованє винїци нашим людзом вещей меней познате. Прето ту не будземе толковаць од початку. Наглашимо лем даскельо ствари хтори треба да зна кажди виноградар.

Уродзай и будучносць винїци барз овисна о орезованю. Прето винїцу не досць лем орезаць але ю треба и добре орезаць. Не добре ше орезує кед ше орезує барз нїско або барз високо. У першим случаю уродзай ше зменша а у другим повекша, але лем на єден рок. А по тим винїца слабнє бо ше пресилує.

Єст одредзени правила хторих ше при орезованю треба тримаць. Цала винїца не може ше орезоваць по єдним правилу. То прето бо шицки чокоти не єднак моцни, не єднак стари и не истей файти грозна.

Младу винїцу треба да перши, другї, а кед є барз слаба, и треци рок орезоваць до глави. Одроснута винїца кед є як треба орезує ше на кратко, на штреднє, або на длугоко. То овиши од файти лози.

Кед одроснута (стара) винїца не здрава або не гноєна, треба ю орезаць до глави. Теди род за єден рок затримає (не зродзи) и винїца замоцнєє. Даєдному чокоту не добре орезоваць до глави шицки лози. Кед може поднесць охабме єдну, два або и три за род.

На кратко або нїско орезую ше вински сорти лози. То прокупаць, скадарка ризлинг и други.

На длугоко ше орезує столни сорти грозна (за єсц). То мускат, гамбург, афусали, дренак и други.

На штреднє орезує ше лем смедеревка.

Кратке орезованє то кед охабиме 2-3 пупки. Штреднє кед охабиме 3-4 пупки, а длугоке, кед охабиме преїг штири пупки на єдним резнику лози.

Чкодлїви инсекти (буби) наших винїцох

Прешлого року в яри було писано у наших Руских Новинах о грозновим мотилю, хтори барз вельо чкоди прави у наших винїцох. Но, крем грознового мотия, єст ище вельо инсекти хтори по винїци правя барз вельо чкоди. Прето приношимо найважнейши чкодлїви инсекти и вилложимо на яки способи вони правя чкodu и як ше маме од нїх бранїць.

1) ЛОЗОВА ПИПА.

То хробак 6 до 10 миллиметри вельки, твардого цела шивобелавкастей фарби. Явя ше у мешацу маю и євда лїсце лози. Женка нагризує петельку лїсца, па кед ше лїсце почне сушиць скруци го як цигар (прето го волаю и цигараш) и до нього знєше коло 10 ваїчка. Зос ваїчкох ше вилягну хробачки, хтори ше карма зос тим лїсцом. Кед ше лїсце зошицким зосхнє спаднє на жем. Дотля и хробачки подрошню и вец одходза до жеми дзе ше скруца (закукуля). З нїх виходзи исти таки хробак (пипа). Нови хробак (пипа) виходзи зос жеми аж в яри. Теди ше заш пендра на лозу да обнови исту роботу.

У борби против того инсекта треба збераць скручене лїсце и спалїць го. Крем того добре шприцоваць винїци з Носпразитом хтори у першим шоре хаснує як лїк против грознового мольца и пероноспори.

2) ЗЛАТКА

То инсект шветло желеней фарби, твардого цела. Кущик менша од обичного донгова. Явя ше у мешацу юлу и живє дас 15 днї док ше не спари и знєше ваїчка до жеми. За тот час може направиць вельо чкоди бо наєда лїсце и ластар. Його черв кед ше вилягне живє у жеми и нагризує корень лози.

Да ше од ней обранїме мушимо ю збераць и лозу пирскаць зос арзеновима отровами. Лем нїяк не шприцоваць пред узрецем грозна, бо ше и ми можеме потровиць.

3) ДРУКАР АБО ПИСАР

То буба 5 до 6 міліметри дуга, твардого цела, широкей чарней глави і заварто червених кридлах. Указую ше у мешацу маю і юну; виеда лісце і прави на нїм шари, смуги - як да пише. наеда і бобки па і ластар. Кед ше го доруши направи ше мертви і пада на жем. Ваїчка неше лод скору на чокоту при жеми. Черви кед ше вилягну іду до жеми і там наедаю жили лози. Чкода хтору тоті черви у жеми направи сподобна чкоди филоксери. Чокот ше може подполно висхнуц.

Браніц ше маме так: стресац і лапац буби, лозу шприцовац зос арзеновим отровом; до жеми класц лік як і проців филоксери.

4) ЧАРНИ НОСОРОГ

Векши є од обичного гондола (носорога). Спада до роду носорогох лем му рог барз мали (кржляви). Сам инсект не є ніч але зато його черв, хтори живе два роки у жеми направи вельо чкоди бо гриже жили і место дзе лоза каламена. У наших крайох го нет вельо. Вецей у Далмачії.

Одбрана іста як і у горе спомнутого писара.

5) НОЖНІЧКАР

Инсект досц вельки, два до два і пол центиметри дуги. Ма тварде цело, чарней фарби бронзового шветла, велькей троугластей глави з моцними видлічками у фурми ножнічкох (прето ше так і вола). Появює ше у мешацу априлу і маю. Кед ше зпарі прави у жеми гонки дзе женка знеше ваїчка і виховує черви. Мужак за тот час кажде рано і вечар грабе ше на лозу і одгриза пупки і млади верхи желеного ластару. Шицко тото ношчи до жемних гонкох і з нїма карми свойо черви. На тот способ направи барз вельо чкоди у наших крайох особено у Фрушкей Гори, дзе их барз вельо єст.

Обрана іста як і у горе спомнутого.

6) ЕРИНОЗА (БРАДАВКИ).

На ліцу лісца лози видза ше випупчени брадавки а на другим боку долінки. У тих долінкох видза ше под поевкшаваючим склом били власки а медзи нїма барз дробни буби слични пауком. Волаю ше гринї або преглі. Хорота ше преноши на тот способ же ше гриня пред жиму уцагне до пупкох і там прежимує. В яри знова виходзи на ластар дзе ше множи. Ериноза не така чкодліва але іпак завадза лози у єй розвитку і прето ю треба унічтожовац.

Хори места треба запрашовац зос сумиором або их знімац з лози.

7) ЛОЗОВА ШУґА.

Тоту хороту творя микроскопски барз дробни буби. Хорота ше указує на тот способ: Хори чокот в яри вижене барз слаби і криви ластару з дробним лісцом хторе ше на крайох щипа. Зос ластарох виходза вельо фатюги па лоза випатра як метла. И грозно пожене але одпаднє скорей як квітне.

Познейше пооппада шицко лісце і чокот остане голи. Тераз зос старей лози (з пняка) виженю нови ялови ластари, хтори ані у слідующим року не зродза. На тот способ чокот за два три

Бан Дунайскей бановини п. Радивович у Р. Керестуре.

роки подполно препаднє. — Шуґа ше шири і у велїх наших крайох. Прето ю треба унічтожовац бо є барз чкодліва.

В яри накеди лоза орезана треба чокот полпрскац зос 3 по сто розтопением солбаром. Прейґ лета хори лози прскац зос 1 по сто розтопением солбаром або запрашовац зос сумпоровим прахом. Шицки орезани места треба слаліц.

*

Ту зме виложели найпознатши інаїчкодлівши инсекти наших винїцох. Крем тих єст ище велї инсекти хтори жию по винїци і правя нам чкodu. Вообщє кажди хробак і буба цо го видзиме у винїци чкодліви є бо живе на рахунок винїци. Прето хторого год

збачиме забивайме го. У тей роботи вельо наммагаю и тащки хтори у виніци жию, бо лапаю тоти буби и едза их.

Прето кажди виноградар треба да ше постара да у своэй виніци: ма цо вецей тащки хтори му буду на радосц и на хасен.

Европейска лоза — odporна против филоксери и пероноспори.

ФИЛОКСЕРА УНІЧТОЖЕЛА ЕВРОПЕЙСКУ ЛОЗУ.

Крайом прешлого століття страдали шицки европейски виніци, бо их унічтожела една вша позната под меном филоксера, або сушибуба. Прето виноградаре муша питому европейску лозу каламиц на дзиву американску, хторей филоксера не може почкодзиц. Филоксера жие у жеми и цicka юшку з кореня и на тот способ одбера поживу од цалей лози, хтора теди муши погинуц. Филоксера не идзе лем до писковитей жеми, прето ше там стара европейска лоза и до нешка затримала. Єдини лік є прекаламійоване. На тот способ кажди виноградар виложени вельким трошком. Бо тоту лозу не досц лем каламиц, але ю треба браніц (шприцовац) и против пероноспори, хтора напада наджемну часц лози. Значи, маме борбу против двох сталних неприятельох, котрим мушине плациц немалу порцию.

И филоксера, и пероноспора принешени у прошлим вику зос Америки.

ВИНАХОДЗЕНЕ ОДПОРНЕЙ ЛОЗИ.

Накеди ше почала шириц филоксера и пероноспора, почала ше гледац и нова лоза, хтора би була odporна против тих хоротох. Наздавали ше, же таку лозу достаню з крижаньом дзивей американскей и питомей европейскей лози. Медзитим достало ше вельо тих крижанцох, хибридох, або директорох, деловарох, з хторима ше не лем ніч не достало, але ище погубели и глас доброму европейскому вину. Тоти вина ані єдно не добре, але су ище и отровни, бо забиваю духовни живот. Прето таки лози и власци браня садзиц, або допущую под чежкими условиями.

Нешка ше уж шицки виноградаре помирили з тим, же ше каждая виніца муши каламиц и шприцовац. Медзитим випатра, же ше жадане и сон шицких виноградарох ипак оствари. Єст надія, же заш будземе виніци садзиц зос домашню некаламену лозу, хтора будзе odporна против филоксери и пероноспори. Тоту лозу не будзе требац ані шприцовац. Випатра, же уж пренайдзена и

драга, як да ше до тей сорти лози дойдзе. Пренайдзене, же у наших каламених лозох єст ключка, хтора odporна против спомнутих хоротох, лем ю треба пребудзиц и розвиц. Ученяци тей струки и далей робя на тим. Кед тельо того винайдзено, винайдзе ше и тога благословена лоза. Майме надію!

СЛУЧАЙ ОДКРИЛ ДРАГУ.

Виложимо накратко, як ше дошло до знаня, же така odporна лоза постой. Вельки талиянски ученяк за економію и овоц, Алберто Пировано, крижаньом оплодзовал на велі способи рижни сорти европейскей лози у цилю да достане цо лепши сорти столного грозна. Року 1909 пришла филоксера и унічтожела му шицки, до теди створени, сорти — крем єдней, котра и далей росла и принесла плод. Тота лоза була под контролу аж до 1927 року, кеди ше подполно доказало, же є найodпорнейша против филоксери.

Дальшим настояньом на слични способ винайдзена лоза, хтора odporна проти пероноспори.

Тераз треба, да ше винайдзе лоза, хтора будзе odporна источасно против филоксери, против пероноспори и против оидіуму, и тиж да ма добри смак. Кед ше шицко тото посцигне, будзе легко обрабяц виніци. А то раз будзе, бо зос научного погляду тота ствар подполно возможна.

Цо то витамини?

Чуєме нешка вшадзи же ше бешедує о витаминох. Цо то витамини? — запитали ше уж велі од нас, але слабо од нас дахто зна дац точни одвит. Прето ту на кратко розповеме о витаминох же би и нашо читателе знали цо то.

Остатніх триец рокох нагло ше обрацела наука о карменю людзох и животиньох. Винайдзена єдна нова часц єдла хтора достала мено: витамин. За витамин ше скорей ніч не знало гоч вон бул вше важни помагатель при преробйованю єдла до цела. Єдло през витамина не може цело кармиц и накеди витамину нестане цело ше муши похориц. А накеди витамин придзе цело знова оздравее. Витамин сам по себе цело не карми, але леммага карменю.

З витаминами богата овоц, пасуля, мархва и друге цо рошне у загради; вец жито, масло, млеко и друге. Найвецей витамину ма швижа рошліна и сирови єдла, як масло, мед, сирове млеко.

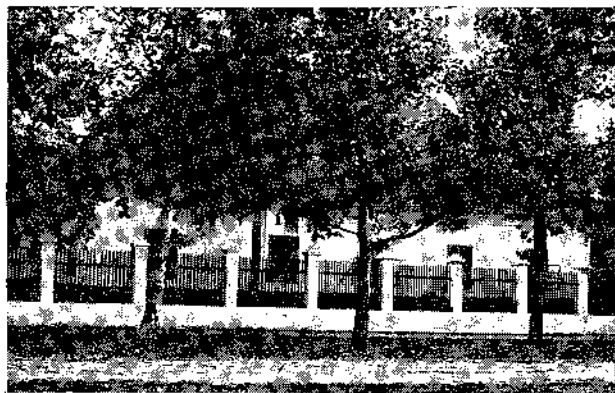
З вареньом и сушеньом витамини препадаю. Прето треба да сме цо вецей швижи и сирови едла.

До нешка познати даскельо рижни витамини, хтори ше знача зосвелькими латинскимa буквами и так ше волаю.

Витамин А отримув уста и шицки часци цела за пробаву у швижим и здоровим станю. Стваря ше у чарней печинки зос сировей мархви. Прето мархва (сирова) барз добре едло.

Витамин В отримув нашо живци (нерви) зрави и чува их од нервних (душевних) хоротох. Ест го у житних отрубых, у зарных маунових рошлінох (у пасулі, бобу, грацку). Прето чарни хлеб здорови од билото, бо ма вецей отруби.

Витамин С чува цело од мегкосци и слабосци, а отримув

Стари парохиялни дом у Р. Керестуре.

швижосц и одпорносц. Находзи ше у швижей овоци и у заградовим саду. Прето кед гу яри нестане овоци, капусти кромплі и друге таке, людзе омлитавя и траца дзеку на роботу хтора баш теди приходзи. Прето овоц и таки едла чувайме цо длужей.

Витамин D находзи ше найвецей у швижим млеку и маслу. Цело хторе не достава того витамину досц, може легко достац хороту рахитис — мегки косци, цо особено вредзи за дзеци и млади животині. Тота хорота може человека онеспособиц за роботу и на цали живот. Прето давайме дзецом цо вецей млека и масла а и сами го хаснујме.

Витамин Е дава плодносц людзом и животиньом. Недостаток того витамину причина е неплодносци. При животиньох

явя ше и канибализам. (мац жре свойо млади, швиня пое прашата, кура вилие вайца).

*

Крем тих витаминох випатра же ест и велі други лем су ище не утвердзени або ані не пренайдзени. Нешка ест тоти витамини повиберани зос рошлінох и животиньских виробох и справени витаминьово препарати хтори ше додаваю там дзе хибя.

КАЛАМЕНЕ ОВОЦИ.

У новши часи кладзе ше барз вельо уваги на виховане племенитих файтох овоци. Виховане такей овоци возможно лем з каламеньом. Прето кажди человек треба да з каламеньом будзе добре упознати же би себе знал сам жадану овоц накаламиц.

Нови парохиялни дом у Р. Керестуре (недовершени).

Кажде каламене состої ше у преношеню младніка племенитей овоци зос шицкими добримa особинами на дзиву подлогу. На дзиву подлогу прето бо корень дзивого древка моцнейши и одпорнейши против рижних подземних неприятельох овоци. Крем того тот корень дава вецей моци и одпорносци надземним племенитим часцом овоци як по би давал корень племенитей овоци. Прето уроджай з дзивей подлоги вельо смачнейши и красши.

Каламиц ше може на два способи: на младнік и на очкане.

Кажда овоц не може ше каламиц на каждую подлогу. Овоц хтора ма костки може ше каламиц лем на косткаву дзиву подлогу. А овоц хтора ма нашене най ше калами лем на нашенкову дзиву подлогу. То значи: кайса, брескиня шлівка черешня и друге и на исту таку подлогу; а яблоня, грушка бишалма и др. лем заш на таку подлогу. Но не муши ше каламиц иста овоц на исту. Кайса ше може каламиц и на шлівку, яблоня и на грушку и. т. д. Ёст одредзени подлоги за хтори доказане же на нїх найлепше каламиц.

Я б л у к а найлепше каламиц на дзиву яблоню. Теди нарошне барз висока а конари буду 8 до 10 метери широки. Кед сцеме меншу вец каламме на дусен або холандску яблоню. Теди будзе нїша а конари дас 3 до 7 метери широки.

Г р у ш к а ше калами на дзивей грушки. Кед сцеме нїшу вец на бишалму або на галагоню.

Б и ш а л м а ше калами на бишалму и галагоню.

Ш л і в к а найлепше да ше розмножує зос власним младніком. Каламиц ше може на зерделию и на тарки.

Б р е с к и н я ше калами на дзивей брескині, младніку билей шлівки, зерделіі.

К а й с а ше калами на дзивей черешні и билей шлівки.

Ч е р е ш н я на дзивей черешні, а так и вишня.

Друга овоц ше не калами бо дава добри уродзай и зос власних младнікох.

Подлога за каламене найдзе ше у леше и по обалох. Ипак найлепше да их себе кажди сам дома одхова. Прето най посадзи до єдного краю загради костки и нашенка з дзивей и домашней овоци на чийо младніки може познейше каламиц цо сце и кеди сце. А кед ше калами розвию най их теди посадзи на стаємне место.

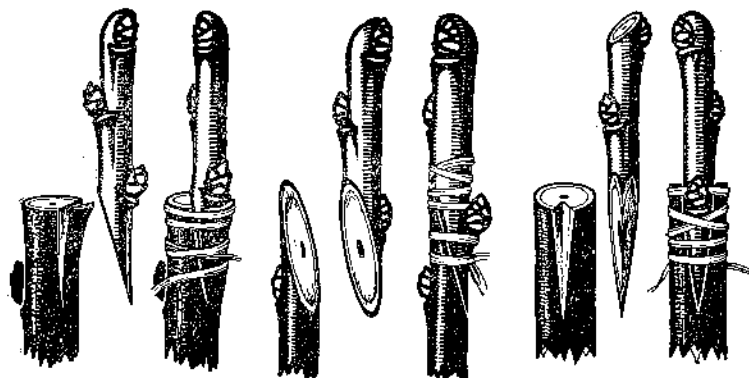
КАЛАМЕНЕ НА МЛАДНІК — КОПУЛАЦИЯ

Каламиц на младнік може ше в жиме, в яри и в леце. Жимске каламене роби ше у хижи. Летне и ярне на месце. За жимске каламене можу ше младніки з племенитей овоци за каламене нарезац ище в ешені и закопац до жеми. То прето, да ше не помаржню. Дзиви подлоги, хтори пре каламене викопани, кед ше закалямя, одложя ше до пиньвици и загребу зос жему, пискон и гнойом и аж на яр посадза ше на одредзене место. Ярне каламене окончує ше скорей, як подлога и калам руши, до мешаца марта. Летне каламене окончує ше од юла до сеп-

тембра, кед пуйки або очка на младніку подполно узрети а подлога ище рошне. В леце на младнік найлепше каламиц яблука, грушки, шлівки и черешні. Очка при летним каламеню треба да виженю аж на яр. При каламеню треба мац потребни алат: нож, ножнічки, пилку и друге.

Накеди зме младнік за каламене одрезали, треба такой каламиц, а при летним каламеню поорезовац лїсце и петельки. То прето, да ше не потроши готова пожива, хтора ше до того часу до младніка назберала. Кед поживи нестане, младнік умеря (суши ше) и калам ше не приме.

Способи каламеня на конарчок-младнік єст вецей. Ми о шицких способах не можеме писац, прето ту прикажеме лем даскельо.

Три способи каламеня на младнік.

ЯК ШЕ КАЛАМИ НА МЛАДНІК?

Приношме слику трох способох каламеня на младнік. Перши найпростейши способ, то обичне прикладане младніка пламенитей овоци на дзиву подлогу (штредня слика). Зос оштрим каламарским ножом одреже ше єднак зукос и подлога и младнік так, да пререзани и поверхи буду єднак вельки.

Вец ше приложи єдно гу другому, але так, да ше точно закрива и да скоро младніка шеда точно на скору подлоги. То прето, бо шицок живот овоци находзи ше у скорі. Попод скору чече шицка покарма овоци. Прето кед не стої скоро на скорі, нет вязи медзи подлогу и младніком и калам ше не може прияц. Кед зме як треба приложели, дораз повяжеме и каламарским воском замасциме. Вязац найлепше з рафію, и то наридко, да ше медзи ню видзи скоро древка.

Тот способ не таки добри и сигурни, бо калам з подлогу чужко зраста и барз ше ошліскує при вязаню. Прето ше тот

способ поправя зос одним зубом на резу подлоги и калама и вец ше задзива едно до другого. Тот способ каламена хаснує ше лем кед младнік и подлога еднак груби.

Други способ каламеня (ліва слика) то щипане або укладане калама медзи древо и скору на подлоги. Як уж слика указує, подлога ше одреже ровно и скраю розреже ровно долу медзи скору и деревом. Калам (младнік) ше одреже на зукос з одного боку, а з другого боку (на истим краю) одреже ше скоро так широко и длугоко, як зме широко и глібоко зарезали скору на подлоги. Вец ше, меркуюци на скорку, младнік уложи до подлоги, повяже и замасци — каждую рану — шицко на исти способ.

За тот способ каламеня подлога може буц и грубша од

Швецене води у Шиду

калама—младніка. Тот способ и лепши од першого, бо ше легчайше зраста, а калам ше баржей трима.

Треци способ каламеня як нам слика указує то каламене у фурми кліна. Подлога ше з боку при верху виреже у фурми кліна. Младнік - калам ше исто так виструга у Фурми трикутника велького як долінкана подлоги. Вец ше приложи едно гу другому але ше муши мерковац да скорка шедне точно гу скорки — ані ані вишей ані ніжей. Вец ше повяже и замасци.

Штварти способ каламеня, чію слику не маме то роципо-

ване подлоги и укладане до ней младнікох (и по два нараз). Младніки ше кладу з краю, скорка гу скорки. На тот способ ше калами лем кед подлога вольо грубша од калама - младніка. То найстарши способ але не таки добри, бо ма вельку рану пре хтору ше чежко зраста. Овоц каламена на тот способ часто хорує и цали живот, бо древко знука гніє.

Крем наведзених способох каламеня на младнік ест ище вельо други, хтори тим вецей - меней подобни. При шицких тих способох подлога ше при младих деревкох реже ніско-при жеми.

Кед зме деревко закаламели треба да го и далей допатраме. Дораз по каламеню треба гу ньому забиц колік и калам привязац. Кед подлога вижене треба ю очисциц. Калам треба чувац од гушеніцох и од вшох. По потреби треба го залівац. Кед ше калам добре принял и погнал треба рафію попущиц а познейше и зняц, да деревко може загрубнуц.

ОЧКАНЕ — ОКУЛИРАНЕ.

Каламене на очко або окулиране вельо лепше и сигурнейше. Виводзи ше вельо фрише, рана будзе вельо менша и прето легчайше зраста а калам ше лепше трима и наглейше гоні. Крем того очканє лепше и прето бо кед ше перши калам не приме може о два тижні каламиц другираз бо ше подлога не зрезує як при каламеню на младнік.

Час за очканє яр, лето и ешень. В яри ше калами док ище овоц не руши, у мешацу марцу. За тоту роботу добре младніки нарезад ище в ешені и закопац до жеми. Медзи тим в яри ше калами найвецей на младнік. В яри ше з успехом може очкац лем брескині и кайси.

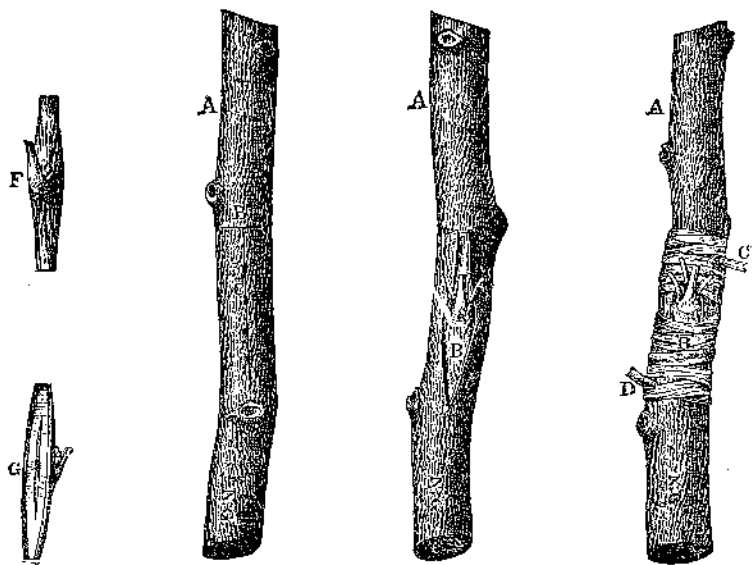
Ярне очканє вола ше очканє на живе або будне око. То прето бо тоти очка ожию и руша ище того року. Летне и ешенске очканє вола ше очканє на мирне або успане око. То прето, бо ше теди очко лем зрошне з подлогу а понеже теди рост овоци престава то воно нема тельо моци да вижене але мирує (шпи) до яри. Очканє на успане око вельо важнейше и на тот способ ше найвецей калами. Успане око вельо легчайше отрима жиму як младнік зос живого очка. У процивним младнік и очка сохню. Калами ше беру лем зос здравей и смачней овоци. И подлога муши буц здрава и животна.

Скорей як ше калами треба поорезовац з подлоги шицки младніки. Добре охабиц дакус лісца (зашнічени младніки) бо воно ма длужносц да преробює поживу хтору жили уцагли. Бо аж

преробену поживу може деревко и калам хасновац. То вредзи и за каламене на младнік. Лѣтне и зшенське очкане може ше робиц аж кед деревко (подлога и калам) подполно узрети — кед престаню роснуц од юла до септембра. Нож за каламене муши буц оштри и подполно чисти.

ЯК ШЕ ОЧКА?

Очкане ше виводзи на два способи. Перши способ да ше виреже, одлупи скоро з ключку очка, а други способ да ше зос скоро одреже и дакус древа. Други способ лепши, бо теди зме сигурни же зос скорку пренешена и ключка, през хторей ше калам, очко не приме. Кед ше очко зніма през древа часто ше трафи, же ключка очка остане на древе и вец цала наша робота даремна.

За очкане хасную ше лем розвити очка. Прето скорей як очка знімаме добре поопатрайме младнік з хторого будземе очкад. На кождим конарчку не розвити очка перши и остатні. Прето даскельо перши и даскельо остатні очка одрежне и руцме а хаснујме лем красни, здрави и вельки. Накеди зме младнік за очкане одрезали зос свойого древа, дораз з нього познімајме лісце але да петелька лісца остане. То прето да лісце не потроши з младніка готову поживу, хтора ше у младніку ище находзи, а хтора потребна очком. Петелька ше схабя да при зніманю очка маме зач влапиц.

Кед зме младнік одрезали и од лісца поочисцовали вежнеме го до лівей руки а до правей оштри и чисти каламарски нож. Зарежеме попрейга скоро и дакус древа дас 10 до 15 мм. над очком и дас 15 до 20 мм. под очком, хторе зме вибрали. Вец ше положи нож до горнього зарезу и од горе до долу виреже ше очко з дакус древа таке як указуе слика F. и G. Тото очко треба дораз класц на подлогу. Прето мушине на подлоги (слика A) попрейга (B) и наздлуж (C) розрезац скоро у фурми T. Не шме ше зарезовац глібоко до древа. Скоро ше од древа одлупи зос тупим боком ножа. Вец ше нука опрезно уложи очко, горні край горе, а долні долу, як указуе треца слика. Кед то готове крашне ше горе и долу, од очка повяже з рафию (шашом). Лем не барз густо и твардо. То нам указуе штверта слика.

Успих каламеня овиши и о хвилі. Цеpla хвиля помага а жимна чкодзи. При каламеню треба да будзе подполна чистота. Кед на рану и под скороу придзе блато або вода калам ше ніяк не приме.

О штернад дні шицки очка муша ше з подлогу зроснуц — калам ше приял.

Кед ше даеден калам не приял, треба класц други. Друге очко ше кладзе на противним боку од першого.

Калами ше муша часто допатрац и кед виженю младніки з дзивей подлоги треба их очисцовац — знімац, а млади калам чувац од гушеніцох, вшох и др.

Кед очко погнало треба рафию з хтору очко повязане, попущиц. Вообщо овоц ше муши вше допатрац и помагац.

За виховане овоци треба вельо знаня, любви и пожертвовносци. Добра овоц ше нешка вшадзи гледа. Прето укладајме до ней цо вецей труду и любви бо овоц здрава, хасновита и благодарна.

Дробни газдовски поради.

Як ше прави медовка? Медовка, стари славянски напиток, у нас барз мало позната а ище ест меней тих цо ю знаю правиц. Медовка барз добри и хасновити напиток, бо мед найхасновитше едло понеже ше шицок претваря до креви и ніч ше не вируцуе. Прето тєраз сцеме вас научиц як ше тєта медовка прави.

До шерпені або векшого гарчка насипеце дас дваец (20) литри води добрей за пил. Шерпеню з воду положце на огонь и кед ше вода зогрее (але не шме врец) насипце до ней три и пол

кили меду. Потим го варце сциха (при малим огню) дас годзину або и два - уж догод ест пени хтора ше муши цали час знімац.

Кед ше увари усиле ше до гордовика и у нїм стої даспетнац (15) дві док не превре. Кед преварло преточи ше до другого гордовика и дода ше му дакус скорки з лимуну або з помаранджи да достане красни пах.

Може ше правиц и вецей а и меней нараз лєм вше у истим розмиру. Медовка за жиму чува ше у добре завартих фляшох у пиньвици.

По пиялки мож познац яка будзе хвиля. Вежніце одну фляшу хтора вшадзи широка як и на дну н. пр. фляшу за дунст. Три штварцини тей фляши напольніце з воду и до ней положце одну пиялку. Фляшу од горе закрице зос платном и и завяжце з порваском.

Пиялка нігда не стої на єдним месце але вше индзей цо овиши о хвилі. Кед пиялка на дну будзе диждю, або шнігу — уж по часци рока. Кед видзе на верх будзе дуц витор. Кед ше приліпи за скло будзе мразу. Кед пліва по води горе долу будзе красна хвиля. — Попробуйце.

Унічтожованє буба - швабох. Вечар треба намесциц лавор до половки полни з воду до гевтей просториї дзе их ест (обично у пиньвици и у шпайзу). До лавора улейме пива або старого (погубеного) вина. Лавор, чи то будзе шерпеня, треба обложит зос рендами або трискама же би ше буби могли випендрац. Накеди буби напахая тото вино або пиво дораз науходза нука. Понеже лавор не полни а и з нука в гладки то буби не можу повиходзиц але ше нука подавя.

Гліняна судзина не будзе пукац. — Кед купице нову гліняну судзину (гарчок, миску) трафи ше же фришко пукне. Же би ше нам то не трафело треба з ню зробиц так: купену нову гліняну судзину положце до шерпені або до ораніи и до ней вец налейце жимну воду. Тераз шицко положце на огонь и помали грейце, док вода даскельораз не превре. Вец знейце зос огня и охабце най ше шицко саме зошицким охладзи. Кед ше охладзело повиберайце ю и посцерайце. — Тераз судзина будзе вельо моцнейша.

Да статок ошлебодзиме од вшох найлепше го тримац у шоре и часго чесац. Кед уж достане вши, треба увариц прости доган (крїак) па кед ше тота вода охладзи, треба з ню статок по целу намасциц (зос даяку ренду). Од тей догановой юшки погивню шицки вши гїйди.

Други лік є вода, у хторей ше уваря кромплі. З ню ше исто намача цело шолового статку. Тоти ліки хасную и проци шуги.

Привикуйце гу себе млади статок. Же би зме зос статком не мали вельо бриги и страху, кед одрошнє и кед го сцеме за себе хасновац, треба го од младосци гу себе приучовац. То найвцей вредзи за конї и крави. Прето треба млади гачата и целята часто приволовац, гласкац их и тапшац. Млади целята треба часто гласкац медзи ноги, по цицкох, же би ше легчейше дали доїц, кед буду крави.

Живини треба дац писку, гару або праху. Прето тото муши порихтац каждая газдиня, да ше вї живина (дробизг) у нїм „купа“. Писок найлепши. Крем писку живини треба дац досц хладку.

Же би ше розправени белави каменок не погубел. Познато, же белави каменок розправени за шприцованє (бордовска юшка) винїци, не може дуго стац, бо ше фришко губи. Прето ше муши вше фришко розправяц за каждые шприцованє.

Же би зме тоту бордовску юшку од губеня зачували, треба да на каждую литру розправеного белавого каменку улевме одну литру млека. Теди ше не загуби ище за седем дні.

Желена овоц найчастейше опада пре сушу, витор, пре негновну жем, або прето, же є хробачне.

Як мож познац старосц крави? При купованю крави барз треба патриц на роки, хтори мож розпознац по зубох и по перстенкох на рогах. Цо крава старша, то вї и зуби векши и ширши и баржей су вонка випросцени. Але по рогах мож познац точнейше. Рахує ше так: на пр. крава ма обично три роки, кед ше першираз оделї. За каждым целєньом остане по єден персцень на дольїм краю рога. То значи, же крава од три роки ма єден персцень, од штири роки два персценї, од пейц три персценї итд. Кед крава ма медзи персценями празного, то значи того року була ялова. А кед персценьок ніски, то знак, же того року вируцала. У младей крави (и целеца) роги драпаци и цо є старша, то су гладши и швицацейши.

Орезовац конари з древа треба у жулю, при самим деблѹ, так да рез патри на бок або долу. Кед ше одреже дакус далєй и кед рез обрацени горе конар чежко зраста и гнїє.

ЗА НАРОДНЕ ЗДРАВЕ

Д-р Полих Осиф:

Як очувац дзеци од оберацих хоротох.

У нешчайшим часу шицки народи як мали так и вельки стараю ше, да цо лепше виховаю млади поколеня у правим народним духу. Стараю ше, же би тоти млади поколеня були цо численейши и цо здравши и на целу и на душу.

Прекрасни приклад тей брѣги за дзеци дал нам сам Исус кед гварел: „Пуще дзеци гу мне, бо їх царство небесне“ и на другим месце кед гутори: „Хто их соблажні, лепше би му було, да себе обеши камень млински на шию и да ше задави у морю“.

Не досц лем любѣц свойо дзеци, але ше треба розумно старац и за їх цело, а так и за їх душу. А у тим стараню муша ше похасновац шицки способи, котри науки пренашли.

Наука, котра ше бави зос тим, як да ше народи цо баржей умножа, а у погляду здравя очуваю и у тим народ поучуе, цо ма робиц — вола ше „народна биология“. Задача тей науки змощиц одпорносц дзецка проти хоротох, а у мацери змощиц любов гу свойм дзецом, постарац ше за цо лепши гигиенски условия живота, старац ше о тим, да цо меней дзеци и людзе умераю.

Дохторе зос лікамі, котри модерна медицина пренашла у веліх уж случайох можу напредок очувац людски живот од даедних хоротох од sameй младосци аж до старосци, па и од таких хоротох, котри и у 20—50 року не єдному живот вжали. Лічене человека док вон ище нехори, вола ше превентивне лічене хороти. Кед уж дахто ма хороту и ратуе ше од ней, теди ше лічене тото вола куративне лічене хороти.

Ту укратко винешем, цо лікаре сцу и цо можу зос шприцованьом особено дзецох и чом дохторе шприцуя.

Дохтор виволуе у дзецку тоту хороту, од хторей спе да дзецко будзе очуване, зос тим, же зос инъекцию уноши до його-цела бакцили тей хороти, але лем у такей малей мири, же вони

за здраве не опасни, а у дзецку, односно человеку ше твори, будзи сила да ше може тей хороти опрец. Дохтор зос каламем витворюе тоту силу скорей як человек ше похори, да ше може опрец хороти кед би го нападла.

Кажди оец и мацз на: же ест даедни хороти, котри лем раз мож достац односно прехориц. Чом? Бо организм того человека створел у себе тельо средствия проти тей хороти же тота хорота не може уж зло впливац на його здраве: вон може зос тима цо маю тоту хороту ведно буц, ведно есц, а да ше сам по другираз не розхори. На приклад лем раз ше мож похориц на тифус, осипки, моровки, поки.

1. Поки. То чежка обераци хорота. Знаки тей хороти: велька горучка, жима, неспритомносц, на цалим целу появюю ше ясни белави мехурки, котри ше напольною зос кирвавим отком гестиньовой фарби. Кед ше мехурки осуша наставаю на их месту храсти, а кед вони одпадно охабяю за собу мали дзирочки, так же тот хто тоту хороту прехори, остава рапави.

Хорота ма барз не добри вплив на шерцо пре чежкосц sameй хороти, па є прето за живот и барз опасна.

Найпознатши и найважнейши до тєраз превентивни ліченя од тих хоротох: Проти покох обовязане по державним закону садзєне „покох“ уж 50-60 роки, за кажде дзецко старе 1 рок перши раз, а вєц кед пойдзе до першей и VI. класи, зос каламом котра сама держава виробюе у своїх заводах. Дзецко чи человек зос єдним таким садзєньом покох очуване за 5-7 роки од хороти покох, котра як єдна од найзаразнейших и чежких хоротох през цали живот человека.

2. Tyfa (Дифтерия) тиж барз страшна обераци хорота каждому добре позната. З початку ше хори поносує на боль глави, гарла, блюва, нагло достава високу горучку, чежко ліга. Кед кашлі випатра як да пес бреше. По тим дзецко ше почина давиц, чежко диха. И кед ше на час дзецку не да зос инъекцию серум, дзецко ше у страшних муках задави.

Док не бул познати тот проти дифтерични серум (лік) трафяло ше, же у єдним обисцу кед ше єдно дзецко похорело на гугу, доставали ю и шицки други дзеци у обисцу и звичайно шицки умерали.

Чуване од гуги цалком успишне зос шприцованьом. Дзеци ше шприцує проти гуги найбаржей од 10-12 роках, бо су у тим часу живота найбаржей вилужени опасносци да ше на гугу похоря. Же би ше дзеци цо лепше очували од тей хороти, треба их 2-3 раз шприцовац. Зос таким шприцованьом дзецко очуване на 2-5 роки од тей хороти, котра пред тим док шприцованя не

було, кошела велі дзєцински животи и охабяла ожалосцєних родитєльох.

3. Моровки. Моровки барз опасна обераца хорота. Препознац ю мож по слїдуючих знаках: боль глави, висока температура, блюване, дзєцко будзе осипане, лєм же по лїцу готово нїгда, але по шиї, по першох, а вєцка по клубох ше зяви полно дробних осипкох. З далека дзєцко випатра як червена шмата, отадз и мєно тей хороти ище и „шкарлатина“ у медицинскєй науки. Хорота може будз барз опасна, кєд ше започнє од гарла, бо може будз у звязи зос гугу. У тим случаю дохторє хороту волаю „скарлатифтерия“ и вона найнебезпєчнєйша, бо отров цо го тота хорота охабя барз чкодзи шерцу, а може будз и причина шмерци на шерцо. Моровки у своїх наслїдках опасни. Од 1925. року винайдзєни инєкций и проци тей хороти. Зос превєнтивним шприцованьом мож дзєцко очувац да хороту не достанє, а кєд моровки уж достало, зос шприцованьом вєльо мож помогнуц да ше хорота вилїчи. Зос шприцованьом велїм дзєцом виратовани живот од тей хороти, котра ше у наших крайох зявює готото кжди рок.

Осипки. Знаки осипкох тоти: перше горучка, блюване, кашель. Осипки вєльки як зарно жита, але можу будз вєльки як пол динара. Кєд зараза барз моцна зна ше трафиц же ше злєю ведно. Фарба им барнаста, а не червена як при моровках. Осипки ше перше явя на глави, вєц на лїцу, вєц на першох и так за шором далєй. За живот осипки не таки опасни лєм можу мац опасни наслїдки кєд ше на нїх не меркує, особєно за плюца. Епидємия осипкох ше мєдзи дзєцми барз фришко шири. Так як моровки мож и осипки лїчиц напредок т. є. чувац да ше осипки не достанє. Алє превєнтивнє лїчєнє ше слабо хаснує, бо осипки не така опасна хорота за дзєцинськи живот и прє наглє ширєнє барз чєжко знац чи даєдно дзєцко уж нєма хороту, так же би не вилє помогло превєнтивнє лїчєнє тєди кєд хорота уж розширєна.

5. Магарчи кашель. Красни успихи посцигли зос превєнтивним лїчєньом проци магарчогò кашлю. Дохтор може исти лїк вжац и при превєнтивним лїчєньом як и при куративним зос вєльким успихом. Превєнтивнє лїчєнє успишнє и барз добрє, бо магарчи кашель страшна хорота, и барз длуго тирва. Страшно ше припатрац як ше дзєцко плаши од напада кашляня, а у самим нападаю як ше аж дави так, же зна притим и спаднуц. Дзєцко у лїцу постава цалком блядє, диханє ше му заврє. Дзєцко ше упнє и тєди кєд найтвардєйше шпи. Страшни наслїдки охабя за

собу тота хорота: дзєцко збляднє, ослабнє, сухє є. Нєма досц сили да ше бранї од других хоротòх, не може ані добрє єсц, бо при нападаю кашля звичайно єдла вируца. Хорота зна тирвац 6 тижнї, алє дакєди и 6 мєшаци. Дзєцко за тот час цалком препаднє. Дзєци при тей хороти вєльораз знаю достац други хороти, як запалєнє плюцох, єфтику або даєдно другу хороту и тєди звичайно не можу витримац хороту и умєраю.

Зос шприцованьом дохтор може дзєцко перше очувац да хороту ані не достанє, а кєд же є уж хорє, може вєльо приспориц лїчєнє и ублажиц хороту, так же ше дзєцко тєльо не мучи и хорота будзе тирвац два до три тижнї. Успих котри сом мал

Привит владыки у Шиду 1938. року.

при лїчєньом магарчогò кашлю при вєлькєй зарази у Коцурє, силуємє да шицким родитєльом препоручим да даю своїò дзєци шприцовац проци магарчогò кашлю кєд приходзи його ланованє.

6. Склопци (Тетанус). Кждому познато яка чєжка и вєльо болю приноши хорота склопци. Нашò людзє, котри ше найвєцєй бавя зос землєдїлством, тей хороти барз виложєни, та зато о нєй на тим мєсцє и пишем. У жєми, загради, гною, найчастєйше ше находза бакцили, котри тоту хороту приноша, а до чловєчогò цєла войду прєз мали рани цò их чловєк и случайно достанє, кєд ше дагдзє порєжє або скору зодрє. Заражєнє мож достац и кєд ше уджòбнємє або покалїчимє зос ардзавима предметами. Хорота ше так указує, же перше починамє чєжко лїгац, а лїцò ше зягнє.

Карк и хрибет стварднути, нацагнути, а по цалим целу корчи. Корчи приходза на час, а тирваю раз длужей раз кратше. Кед корчох нет, человек цалком при себе, хори ше барз боі од сліду- ющих корчох да не приду.

Розвой хороти овисни од того, яка велька була зараза котру зме достали и яка велька рана, а найважнейше як ше фришко зявела сама хорота т. е. о кельо дні по трованю. Кельо познейше ше хорота зявела по дню самого трованя тельо вещей ест надії на оздравене. Кед наступи о еден тидзень од самого трованя (т. е. од дня кед зме ше уджобли, або порезали), теди готово кажди случай приноши шмерц. Саме лічене хороти ше барз на длуго розцагне и барз є драге, бо треба вельо серума (ліка проци трованя) потро- шиц да надвлада троване цо настало у креви.

Зато при таким случаю покалічення або порезаня чи уджобнуца на нечисту ствар, идзме дораз до дохтора да нам да инекцию проци тетануса. Успих певни за 100 проценти, а не кошта нас вельо, а познейше, кед настане саме троване, лічене барз драге. Од тей хороти може ше похориц як младе так и старе. Єдна така инекция тирва през 3—4 мешаці.

7. Збешнетосц. Од шицких дотераз спомнутих хоротох найчешша и найстрашнейша збешнетосц. Вельораз ше трафи же человека укуши, подрапе лєс, мачка або друга даедна животиня. Од того ше зна достац окреме трованє креви, од котрого на- ступа збешнетосц. Страшно патриц на человека котри ше находзи у корчох, а иншак на випатрунок моцни и здрави человек, руца ше на жем, тарга на себе шицко цо ма и цо му до рук спадне, бие зос главу до мура, аж да себе лопов розбїє, гриже каждого и шицко цо дорве и кельо хорота опасна за його живот, тельо и вон сам опасни за тих цо коло нього. А ище векша брига з тим, же му дохторе не можу дац нїяку помоц або олегчанє хороти, бо не знаю на предок точни час напада збешнетосци. Кажди таки случай хороти приноши шмерц. Од тей хороти нет ліка, кед ше вона уж появи, па гоч и зос найменшима своїма знаками. Не чекайце, але такой идзце до дохтора кед вас лєс укушел або друга животиня. Не цешце ше зос тим, же хорота ритко приходзи. Бо кед у дзешец рокох лєм єдно од ней настрада пре вельки и страшни болї вредно пойсц до дохтора да ані тот єден случай не будзе. Не дайце ше спрєвесц же вас виліча зос койдзєякими премудрима ліками, як спальованьом шерсци тей животинї. Иншакого ліку крем шприцованя нет и то дораз кед вас животиня укуши.

Проци тей хороти, кед вона уж придзе, ліка до тєраз нет. И зато, кед дахто настрада, такой най ше яви до дохтора, док не будзе нескоро.

Єст и други хороти проци котрих ше мож очувац зос шпри- цованьом, але сом сцел напмнуц лєм тоти цо найважнейши, о котрих кажди треба да зна и зрозуми їх важносц и вихаснує їх ліченє на час. Кажди оцєц и мац треба да поволаю дохтора, да им дзецко од хороти очува, або кед є уж похорєне, да го зос ліченьом оздрави. Лєм на тот способ зме годни посцигнуц да и наша народна биологія, а зос ню ведно и здравє нашого народу, будзе на тим високим стєпену, як цо є и при других културних и свидомих народох.

Благословєне темєлю новєй цєркви у Ст. Вєрбасу.

Кратки поради.

Кед ше порєжєш — не умивай рану, кед нож або ствар з котру ши ше поранєл, була чиста, але зос чисту вату або чисту випєйглану билу рєнду повяж рану. Кед рана барз велька — глї- бока або широка — идз до дохтора, да ци ю зошиє и рана ци ше фришко загої и не будзе ци ше зєрац и не настаню ані нїяки компликації.

Кед нож або ствар була гадна, идз до дохтора, да ци да инекцию проци тетанусу (склопцох).

Кед ше попечєш, або опариш не умивай тото мєсто зос воду, але зос зєйтином, котри розмишани зос исто тельо вапнянєй

води. Тота мишаніна ци ублажи болі и добре будзе дійствовац на дальше лічене. Кед постаню вельки мехири, або барз глібоко скоро опечена идз до дохтора. Рани до настаню од опекотини або опареня чужко ше и длуго ліча. Кед ше опече третина з людского цела, чловек звичайно умере.

Замлец мож пре слабокревносц, пре обтерхованє жалудка, од трованя, кед зме едли погубени едла, од даякого отрова, або кед вельо креви страциме и т. д. Кед дахто замлее одкапчай му шмати коло шії, попуц шмати у пасу. Бий го легко по ліцу, да ше зобудзи, зос оцтом му чухай чоло, слихи, нос и ліцо. Главу му спущ дакус ніжей да му до мозгу вдери крев. Кед зачервеня гамби и ліцо и непритомносц прейдзе.

Кед замлел од горучави, главу му дзвигні горе, да ше мозок од креви ошлебодзи, и крев може добре долу зисц зос глави. Замлетому прилож на главу жимни облоги, а його унеш до хладку.

Задавеного перше ошлебодз од мокрих шматок и блата. На штучни способ зроб му диханє але пред тим опатри чи му уста чисти. Кед у устох ма блата перше го виць, а тиж кед да хто ма капчаци зуби, да ше даяк з німа не задави. Штучне диханє роб док сам не почне дихац. Да не траци цеплоту свого цела мушиш го до сухого облечиц.

Замарзнутого чловека чухай зос шнігом або суху ренду, док крев не почне обходзиц як спада. Кед треба роб и диханє. Кед мож, дай му алкоголу, чарней кафи, моцни горущи чай.

Блена Солонар:

Як кармиц мали дзеци.

Хори и слаби жени часто ше ми питали у апатики за порадку, як да карма свойо дзеци. Да їм помогнем, обрацела сом ше на єдного дохтора спеціалісту, хтори роками робел у Берлину на дзецинскей клинці и бул таки любезни, да баш за нашо жени да практични поради. На яр сом отримала женом у Просвітнім Доме у Керестуре виклад, але ме модлели да напишем и за календар, цо тераз и приношим.

Зос шицким точно не мож одредзиц, як да кармиме дзеци, але мож дац поради, котри каждая мац треба да трима пред очми и по нїх сама найдзе способ, як да карми свойо чадо. Ми

одросли людзе не єднаки, исто так и тоті мали створеня ше розликую, не єднаки су моцни, не єднаку поживу и не єднак вельо можу повесц.

Пожива ма особену ролю при дзедох, бо док ми одро людзе єме да отримаме наш организм, їм пожива потрібна ище и зато, да ше повекша цело, словом, да рошню, напредую. Зато пожива, хтору даваме дзедом муши мац шицко у себе зос чого ше и состої чловечески организм: а то вода, бильчки, крохмаль, масц, минерални солї и витамини. У мацеринским млеку ше находза тоті ствари у найідеалнейшей мери. Лепшей поживи ані нет за мали дзеци, зато ше муши наглашовац, же каждая мац, най сама дойчи дзецко и лем на дохторов приказ може дзецко на фляшку кармиц, кед мац барз хора.

Мацеринске млеко не лем найідеалнейша пожива але и чува дзеци од хорох. На фляшки кармени дзеци гоч су и тлусті, нігда су не такі одпорни. Здрави, моцни дзеци на мацеровей перши ше барз легко виховаю, гоч мац ані не зна вельо о карменю дзедох. Зато мацером, хтори на досц маю млека, лем вельо треба наглашовац: нормално родзєне дзецко за 24 годзини, то єст на єден дзень, треба у першим мешацу да 7 раз цицка, а у другим и трецим 6—5 раз на дзень. То значи кажды 3—4 годзини. Цицканє треба так роздзелїц да в ноци ма одпочивок и мац и дзецко 5—6 годзини. Мац будзе вецей млека мац, а гладне и одпочинуте дзецко лепше вицицка перши, а до таких добре випражнатих першох вец и през дзень вецей млека ше назбера. Дохторе бачи прето преноручую на єдно дойченє лем єдну перш давац, але ту муши сама мац одлучовац, бо то овисно од того як ма млека. Мац сама ше муши добре кармиц, 25—50 проценти вецей єсц як звичайно, бо тото цо вецей пов барз потрібне за витворїованє млека.

Жени, хтори дойча треба чувац од цємира и звадох бо млека будзе мац меней и дзецко постане цємирне.

До 4—5 мешицох дзецко достава лем цицкац, а вец ше карми зос ризкашову густаву юшку, з грисом, кексом и млеку, зос курчєцового меса лебо зос цєлячих косцох юшочку увариц зос вельо желєняви (мархви, петрушки, кромплї), а млеко зос тоту юшку розридзовац, лебо до юшки завариц. Помали вше густейшу поживу давац, кромплї пире (подавени кромплї), мархву, шпинат и други цушпайзи и до рока шицко най є цо и мац, крем меса и горких єдлєх. Добри способ од 7-мого мешацу покус давац

исти едла цо и мац є, лем уж млади мацери требали би да зохабя жуване дзецом, бо то еден барз не здрави способ, гоч є при нас стари звичай. Одбиванє почне уж у осмим мешацу на таки способ, же поступено вше едно цицканє вихабиме и место того даме едла цо сом спомла при карменю, так да дзецко у 9—10 мешацох будзе одлучене. Треба мерковац да одлучованє не будзе баш у найгоршим мешацу, воліме предлужиц по едно-два дойченя на дзен и до 11 мешацох лебо до рока, лем у най-векшей горучави не одлучиц дзецко.

Цо зме до терез поведли, то було о здравих дзецох, котрим и мацери здрави. Тераз да видзиме як ше карма слаби дзеци, дзе мац нема млека и дзецко ше муши зос фляшки кармиц. У першим шоре, дохтор треба да дзецко препатри и кед ше дзецко од першого дня муши кармиц вон да упутство, же як да ше розридзе млеко. Бо велька розлика медзи мацеринским и кравским млеком.

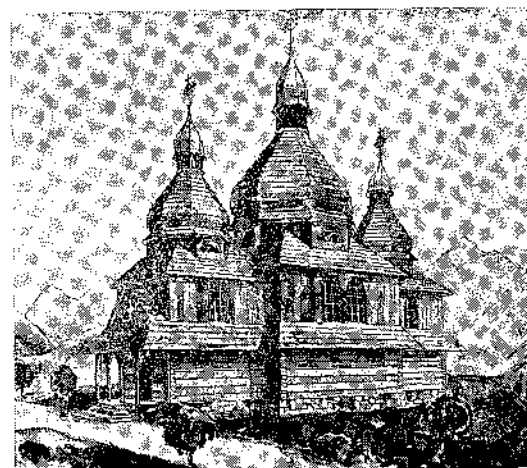
Мацериному млеку найблізше стої кравске млеко, зато ше воно обично и бере за мали новородзени дзеци, лем же воно ведей ма бильчки, а меней цукру як мацеринске млеко. Зато и препоручую дохтори кравске млеко розридзиц зос воду и додац цукру. Нашо млека звичайно досц зос єдну трєцину води розридзовац. Сама мац будзе видзиц, же чи млеко добре розридзе, бо кед превельо розридзе млеко, дзецков брущок постане як надути и дзецко часто мочи.

Фляшка за кармене найлепша Сохктова, котра ма нумери и поживу можеме точно одредзовац (вимерац). Цицок най будзе єдноставни, през цивки од скла, бо таки ше легчейше чисци. Барз важне да малу дзирку на цицку направиме зос горуцу иглу, бо през вельку дзирку дзецко достанє нараз вельо млека, а то му исто так чкодзи як нам вельким, кед не пожуваме едло. Велї мацери анї не знаю же велька дзирка на цицку причина же дзецко хоре на брущок.

Найчастейши случай же мац у 3—4 мешацу уж не може дойчиц бо є слаба, хора. Теди даме дзецко препатриц и кед дохтор установи же дзецко иншак здраве, на мацери шор да вона зос шоровим карменєм и допатранєм укаже цо зна. Звичайно кельо кили ма дзецко, тельо деци ше вежне млека, а до-полнює ше на 1 килу зос рискашову густаву юшку. До того ше умиша кексова мука, поцукрує ше. Добри способ карменя зос маслову юшку лебо дзе мац не ма вельо часу лебо не ма добре млеко, кармиц дзецко зос кексову муку.

На концу терез потребни рецепти як вариц поєдини густі едла:

Рискашова слизааста юшка. Кельо кафово ложки ризкаши тельо деци жимней води налееме вечар до чистого суда и зохабиме да стої до рана. Рано вариц док ше ризкаша зошицким не розвари, а вєчка зос врацу воду долеєме да будзе тельо деци води кельо зме вечар насипали: на 3 деци юшки треба 3 кафово ложички ризкаши брац. Така юшка ше вари и дзецом котрих прєганя лем ше не миша зос млеком але ше зос косцох и же-

Церква у нашим народним стилу на Карп. України.

леняви направи юшочка, од масци прецадзи и половка ризкашовой, а половка од косцох юшку помишац. То и пожива и затица дзецко, а засладзиме зос сахарином. Тоти юшки можеме вариц и одрослим людзом кед їх прєганя.

Кексова мука. Вежнемє 40 деки муки. 20 деки цукру, 5 деки масла, єдно вайцо, дакус солї и зос воду лебо и млеком виробиме єдно добре цесто, вигнецєме на ценко як єден нож и виштухаме зос кексову фурму лебо зос фурму за погачи и при цихим огню випечєме. Кед ше вихладза помєлєме их на машинки цо и орєхи мєлєме лебо потлучєме. Дзецом до млека вариме лебо кед су векши и так їм давамє всц.

Маслова юшка. Пол литри млека, пол литри води 5—6 коцки цукру, 1 деку масла положиц до шерпенї на огонь кед вєре, пол кафовой ложки лебо кафову ложку муки поцихи умишац

най вре 5—6 минути и готова юшка. Варя и так, же масло попража зос муку а чалеє ше зос пол литри води и пол литри млека и цукрує ше по потреби.

Сок од малини. У єдней широкей дунцовой фляши подавме 1 килу узрети малини и положиме 2 деки цукру и пушчиме стац 2 днї. Уж маме мац чисту лем за тоту ствар хасновану грудницу през котру прецадзиме и висцискаме малину и у широкей не зошицким полней фляши зохабиц да вре дас годзину. Фляшка ма буц лем зос ритким платном завязана. Кед уж не кишне прецадзиме. На єдну литру малинового сока вежне ше 1 кила цукру. Увариме и так одложиме до фляшкох як цо жени парадичи варя и одкладаю. Так ше то готови у апатики и барз добре ше отрима цали рок. Не мож го досц нахвалїи при рижних хоролах так при дзецех як и при одрослих. Зос воду, зос соду ше пие лебо и дзecom ше дава кед ше вари у млеку грис лебо ризкаша. Баш прето би требало да ше малина вецей садзи у наших заградох бо и сирови здрави и хасновити и приемни як пожива за шицких, а особено за дзеци.

Цо треба знац кед путуєме на гайзибану?

Возни карти. Хто сце путовац на гайзибану муши купиц пред початком путованя возну карту до того места дзе ма путовац, а на гледанє тих цо провадза гайзибани ма ше тоту карту указац, и кед тога карта не повратна, теди ю ма придац на остатней станици дзе довершел путованє.

Претаргованє путованя. При обичних возних картох допушченє путнику да претаргне путованє скорей на даєдней станици, дзе ма роботи лем раз, а при повратних картох раз може претаргниц кед идзе там, а раз кед идзе назад. Барз важне, же кед претаргнєме путованє, теди треба душнє накадзи ше зидзе зос гайзибану пойсц до станици (гу шефови, лебо дежурному чиновникови), де напише на карту же претаргуєме путованє. Кед то не зробиме, карта нам далєй не будзе вредзиц, и будземє поверх шоровей карти плациц и кару.

Не рахувє ше, же зме претаргли драгу, кед чекаме на даєдней станици по возним реду на други гайзибан, гоч би ше и цалу ноц мушело чекац, або цали дзень на други гайзибан и теди

не треба ношиц карту за претаргованє путованя до станици. Дакле лем кед маме гайзибан, а ми го счєме препущиц и зос другим або трецим пойсц далєй, теди треба однесц до станици на предлуженє. Претаргнуц путованє мож лем на єден дзень.

Кари пре невинїманє карти. Путник, котри войдзе до гайзибану през карти (нескоро пришол на станицу и лем убегне до гайзибану) длужен душнє повесц кондуктерови сам и не чекац, да ше му кондуктер опита, же вошел през карти и у тим случаю ма путник заплациц шорову карту кондуктерови а поверх того и карту од 10 динарох, а найвецей дуплу карту. — Ца л-ком иншак будзе покарани тот, котри ше не прияви кондуктерови же нема карту, а и кед спрєвєда, же ма, а нема ю, або даяку карту указує котра уж не вредзи, бо теди будзе попри

Швецєне паски на Карпатскєй Украинї.

шоровей карти за драгу яку сце предпутовац плациц ище кару од 20 дин. Исто так будзе покарани хто войдзе до гайзибану котри ма одходзиц, а сам не дума путовац.

Лем доплату од 1 динара попри шоровей цени карти плаци ше:

а.) кед дахто сце путовац зос швидким гайзибаном, а ма карту лем за особни гайзибан, або сце путовац у II. класи, а ма карту за III. класу, лем то муши виявиц кондуктеру накадзи го збачи;

б.) кед дахто сце путовац, далєй як му глаши карта, у истим гайзибану, лем и то муши душнє повесц кондуктерови.

Нїяка доплата ше не плаци ані кара:

а.) кед дахто не достал директну карту дзе путуе, а кед муши на даедней станиці прешедац і лем по тамац ма карту, а нет вецей як пол годзині медзі приходом того гайзибану і одходом гайзибану зос котрим сцэ далей путовац.

б.) кед дахто войдзе до гайзибану през карти на такей штаціі на котрей ше не выдаваю карти. Лем тот муши мац потвердзене од шефа тей штаціі, же наисце там шеднул.

Пейц минути пред одходом гайзибану нікому не длужен касир на станиці выдац карту.

ПОЛЕГЧЕНЯ ПУТОВАНЯ.

Дзеці. Дзеці до навершених 4—ох рокох, кед ше за ніх не захтева окреме шедовиско у вагону, превожую ше бесплатно.

Наша церква у Миклошевцох.

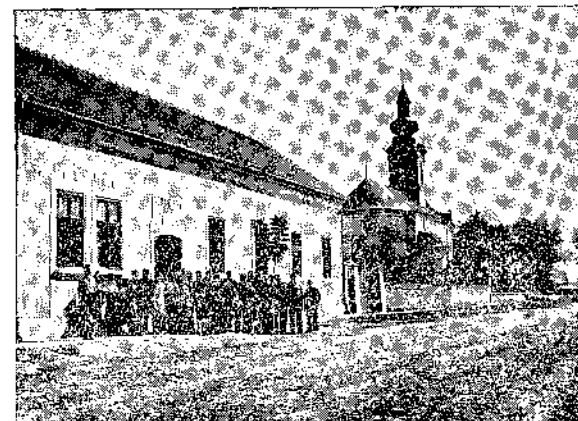
Од навершених штирох рокох, до навершених дзешец рокох за дзеці ше муши купиц пол карти, а кед почне мац 11—ти рок, теди вше ше муши купиц цала карта.

Недзельні повратні путованя. За недзельні повратні путованя выдаваю ше окреми карти, котри коштаю 10 проц. вецей од шорових картох, а вредза за бесплатне путоване назад. Тоти карти мож куповац лем кед ше путуе понад 11 км., і лем до 250 км. До 11 км. даліні і понад 250 км. не выдаваю ше недзельні карти. Недзельні повратні карти мож куповац і з

німа почац путовац в суботу од 12 годзин на поладне у одходу, а завершиц тото путоване у одходу на полноці зос недзелі на пондзелок. Ёдино кед би не ішо л гайзибан у времену од 12 г. до 1 г. в суботу, зос станиці, з хторей ше брало повратну карту, а идзе гайзибан уж медзі 11 і 12 г. пред поладньом, теди уж мож і на тот гайзибан куповац повратні недзельні карти.

У вращаню мож почац путоване зос повратну недзельну карту аж на полноці зос суботи на недзелю, — а до кончиц ше муши пондзелок на саме поладне.

Крем недзельох, выдаваю ше тоти недзельні повратні карти іще двараз до рока, і то на родзени дзень Його Величества Краля, то є 6. септембра і на 1. децембра на дзень З є д и н і я.

Народни Дом
і церква
у Миклошевцох.

Тоти дні вредза як недзелі і преписи за ніх такі, як і за недзелі. Крем того Министерство Гайзибанох може выдац іще і за други дні дозволу на легчєня і за длушки драги од 250 км. і на иньшаки способ одходзєня і вращаня зос повратніма картами, як то було за Вельку Ноц прешлого року, — а то треба мерковац у наших новинох і з тим ше послужиц.

Іще єден барз важни препис постої за туні путованя (у пол цени!), а о котрим барз мало знаю і барз мало го барем хасную, а то є:

ПУТОВАЊЕ ПРЕ ЛІЧЕНЄ АБО ПРЕ ОДМОР.

Кажди наш домашні путник кед путуе гоч до котрого места у нашєй державі, пре лічєне або на одпочивок, або лем опатриц своїх і у тим месце будзе найменей 10 дні, а найдлузей 3 ме-

шапи, ма право на бесплатне врацане. При одходу муши путник купиц обичну цалу карту — за найменей 200 км. и купиц на станици „потврду о боравку“ за два динари. За члени фамелиї, котри ведно путую, можу ше ведно узначиц на истей потврди. Тот, хто водзи, муши подписац тоту потврду. Кед так дойдзе до остатней станиці, тоту потврду и карту не шме при- дац, але муши ю зачувац, да ше може врациц з тим дому бесплатно. Накадзи дойдзе до валалу, дзе дума буц, там треба на общини дац потвердзиц, же пришол там, а кед будзе од- ходзиц, заш треба потвердзиц, же одходзи назад дому, а гу тому ище муши дац подписац и у каси на станиці карту и тоту потврду о боравку. И лем так будзе вредзиц за повратак. На- поминаме, же так мож гоч дзе пойсц, а не лем до бані, лебо купелі, лем то ше муши плациц за 200 км., гоч би и тот валал бул ближей...

Єдна група емигрантох з Карп. України у Р. Керестуре.

Цудзи державляне и нашо держевляне, котри стаємно би- ваю у других державох, а у нашої, маю право зос своїма пасошами на 50 проц. попусту на железницях, але то аж теди, кед пребиваю у Югославії голем 5 дні, бо до 5 дньох на то не маю право, а вредзи за бавене у Югославії найвецей 3 мешацї. Вони лем купую зос пасошом вше обични пол карти. Кед цудзи державлянин ухodzi до нашої держави, треба да купи цалу карту (за тоті 5 дні, цо ма препутовац) и зос тоту карту, котру не шме при- дац, може ше бесплатно врациц на границу, одкадз и пришол, лем муши дац на повратней першей станиці потвердзиц.

Младенци, котри ше повинчаю, можу куповац карти зос 50 проц. тунь ше (можу куповац полкарти) дораз по винчаню. Почац муша путоване найдалей 15-го дня по винчаню (а можу исти дзень почац, кед ше повинчали), а довершиц найдалей 30-го дня, по початим путованю, а не по винчаню. — Младенцом треба лем од паноца винчане писмо и на темелю того можу куповац карти, лем кед ведно путую, зос 50 проц. попусту.

Б.

Михайло Фирак:

Огляд подійох у Швеце за 1938-39 рок.

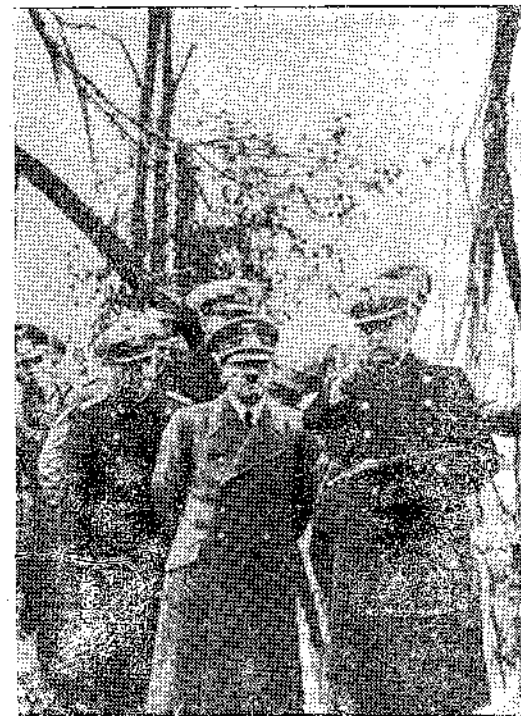
ЗАГАЛЬНИ ПОГЛЯД НА 1938 И 1939 РОК.

Давно уж ище од французкей революції на концу 18. столїтя и од наполеонских войнох на початку прешлого 19 столїтя не було у Европи, а и у Швеце так вельких и так важних подійох и пременкох, як тоті, котри настали у 1938. и 1939. року. То су: препасц Ческей и Польскей держави, приход большевикох до Галиції и Карпатох, окупация Мадярами Карпатскей України, пакт Гитлера з большевиками и война Англії и Французкей проци Гитлеровеї Немецкей, котра ма принесц нови шор медзи державами и пременїц лїцо Европи ище баржей, як то зробела остатня шветова война 1914-18 року.

На кратко опатрїме причини тих подійох и як ше вони розвивали.

ГИТЛЕРОВА НЕМЕЦКА ШЕ ДЗВИГА.

Цали повоєни час од 1919. року живот медзи державами у Европи почи- вал на мировних догваркох од котрих була найнижша догварка з надвладану Не- мецку, направена у фран- цузким варошу Версаю, зато ше обично волала версайска мировна догвар- ка, лебо „версайски мир“. У тей версайскей догварки була Немецка у велім огра- нічена. Не шмела тримац стаємне войско, не шмела будовац воєни авійони, ані вельки воєни ладї и не шмела тримац войско блїз- ко рики Райни, при фран- цузкей границі. Гу тому були єї привремено одня- ти богати краї коло рики

Гитлер на польским фронту у септембру 1939. р.

Сари и Руру, дзе вст найвекши копальні и фабрики железа и других рудох. Крем того мушела Немецка плациц вельке одшкодоване державом, котрих вона у войни нападла (вовни репарациі).

За 10 роки Немецка тоту версайску догварку покус тримала, а покус ше силувала терхи на ню наруцени облегчац и пременіц. И так Рур бул ей врацени назад, исто так и сарски край, репарациі вельо зменшани, допущено ей було и дакус ше наоружац. И о дальши 10 роки була би ше Немецка на добри, мирни способ вишлебодзела шицких терхох и постала би у шицким еднака зос другима державами. Але кед у Немецкей 1933 року пришол до влади Гитлер и його национал-социалистична странка, почал вон водзиц цалком иншаку политику, як скорейши влади. Вон сцел та кой цалком зніщиц версайски мир и подзвигнуц немецку силу и моц так, яка вона до тераз нігда не була.

ГИТЛЕР БЕРЕ АВСТРИЮ И СУДЕТИ.

И з початку мал Гитлер успихи, Англия и Французка не були досц наоружани и не правели Гитлерови препреки, а Италия направела зос Гитлером союз за взаємне помагане (так звана „осовина“ Рим - Берлин).

И так на яр 1938. року окупирал Гитлер Австрию и зніщел ей самосталнось. Такой по тим обрацел ше проци Ческей, котра мала 3 и пол мил. Немцох. З початку питал Гитлер за тих Немцох лем автономію у Ческей держави, а кед то Чехи не сцели дац, загрожел ше, же вде-ри на Чехох з оружийом. Англия

Бенито Мусолини.

и Французка и ту попустили Немцом и нагварели Ческу да и вона попусти. У Минхену зишли ше на нараду Гитлер, Мусолини. Чемберлен и Даладе и порозумели ше, же Ческа прида немецки край у судетских горох Немецкей, мадярски край враци Мадяром, а Словаком и Русином на Горніци да шлебоду так, же Чехословац-

ка будзе союз трох державох: Ческей, Словацкей и Карпатскей України.

Чезки президент Бенеш мушел одступиц бо вон ше найвещей Гитлерови процивел. Вон одпутовал до Америки, дзе почал агитацию за обновене ческей шлебодней держави, а тераз є у Лондону, дзе ма буд створена окрема ческа влада на емиграціі, котру Англия и Французка признаю и буду ю помагац.

Бувши президент Чехословацкей републики Едуард БЕНЕШ

То була друга велька подія у Европи и други вельки успих Гитлера. Шицки тераз лем чекали, кадзи ше Гитлер далей обраци и шицки ше питали, чи Англия и Французка буду му далей церпиц и пуца му най роби цо сче.

ГИТЛЕР ЗАШЕДНУЛ ЧЕСКУ.

Не прешло ані пол рока, а Гитлер 15. марта 1939. року вжал цалу Ческу под свою владу — то ше вола, преглашел протектарат, Словацку тиж приял под свою опіку, а Карп. Україну препущел Мадяром. Зос тим Гитлер потажел самоодредзене народох, у мену котрого вон питал Австрию и судетски край. Своей препасци були сами Чехи найвещей виновати, бо не сцели щиро подзелиц владу зос Словаками, Карпатскими Українцями, але остали далей на тим, же лем вони маю буц панове и владац, а други Словаци и Українці слухац. Зато ше Словаци поволали на Гитлера да их приме под свою опіку. Вон их приял и вони вец 14. марта преглашели самостойну словацку державу. Вноци од 14. на 15. марта пошол чески президент Гаха до Берлину и там подписал вияву, же пита немецки протекторат. Такой 15. марта була немецка войска уж у Праги.

Цали швет чекал, цо пове та то Англия Французка, и большевици, з котрима мали Чехи догвакру о взаємней помощи. Большевици ше ані не рушили а и Англия и Французка не зробели

ніч, лем протестовали у Берлину и того Гитлерового протекторату над Ческу не признали. Не признала го ані Америка. Цали швет ше чудовал, тим подійом чудовал ше Англії и Французкей, же остали мирни а найбаржей Чехом, же гоч мали мобилизоване и барз добре наоружане войско и ніч не зробели на свою одбрану, ніхто од ніх ані не протестовал!

Чехи добри организаторе а ище лепши таргорци, знаю дисциплину и злогу, але не маю бойовного духа, не знаю ше з оружийом у руки бориц за свою шлебоду. То ше при препасци их держави найкрасше указало.

НА ШОРЕ ПОЛЬСКА. АНГЛІЯ и ФРАНЦУЗКА ШЕ РУШЕЛИ

— Такой по препасци Ческей почала ше Англія и Французка поважно приправяц да станова Гитлера у його напредованю, да му поведза одлучни: далей не! Почали ше ище баржей наоружовац и глядац союзнікох. Фришко направела Англія з Польску догварку о взаємней помощи, гарантовала шлебоду Турскей, Греческей и Румунскей и почала догваряня з большевиками о взаємней помощи.

Шицки знали, же ше Гитлер тераз обраци на польску пре Данциг и коридор, котри вяже Польску з морйом и дзелі немецку восточну Пруску од Немецкей. Гитлер уж вельораз наминал немецке право на Данциг, котри є чисто немецки варош, але по версайским миру бул цалком одзелени и Поляци мали у нїм окреми вельки права. А у коридору є заш мишане жительство польско-немецке. Зато ше Англія и Французка подязали, же буду зос цалу свою силу бравіц Польску, кед би ю дахто нападнул. Гитлер знал, же то ше дотика у першим шоре його и барз го то гнівало. Ише баржей ше вон видзел угроженим, кед Англія почала догваряня з большевиками. Сцела Немецку зос шицких странах заокружиц з неприятелями. Але тоті англійско-большевицки догварня у Москви тирвали барз длуго скоро пол рока и не могли ше скончиц. Швет ше чудовал тому зацагованю и аж тераз ше указало, же большевици питали, да им Англія дозволі вжац балтійски держави Естонию, Летонию и Литву и так ше приближиц гу немецкей Прускей. А випатра, же тиж половку Польскей сцели большевици да им Англія призна и то баш тоті українски и биборуски жеми, котри им познейше дали Немци. Англія не сцела подписац шмерц тим державом, котрих вона сама помагала створиц.

ДОГВАРКА ГИТЛЕРА З БОЛЬШЕВИКАМИ.

Док ище англійски и французки делегати були у Москви, пукла по шведе вистка, же 23. августа подписани пакт о ненападаню медзи Немецку и большевиками. Векше несподзиване не!

Нем. мин. Рибентроп подписує у Москви пакт з большевиками.
За нїм стої Сталін (право) и Молотов (ліво).

могол швет обчековац. Бо Гитлер од початку своєї політичної діялносци бул найвечни и найдлучнейши противник большевицкох. Тельораз вон проци ніх тримал найоштрейши бешеди, прездзивал

их з найгоршими менами, не тримав їх ані за людзох, котрим мож дацо вериц і з котрыма чесни чловек не може бешедовац. Борба з большевизмом була една од главних цильох його влади і прето вон основал процибольшевицки союз державох, у котрим були Немецка, Италия, Японска, Еспания і Мадярска.

— Гитлер іпак зробел з большевиками приятельски пакт, лем да обегне Англію, же би вона не прицагла большевицох гу себе. За яку цену прихилел Гитлер Сталіна, увидзело ше аж у польско-німецкей войні. Гитлер придав большевиком восточну половку Польскей і то найбогатши краї на і галицку нафту, а нафту у модерней войні за мотори так барз потрібно. Гу тому охабел Гитлер шлєбоду большевиком, да робя з балтійскіма державами цо сцу.

НЕМЕЦКО - ПОЛЬСКА ВОЙНА.

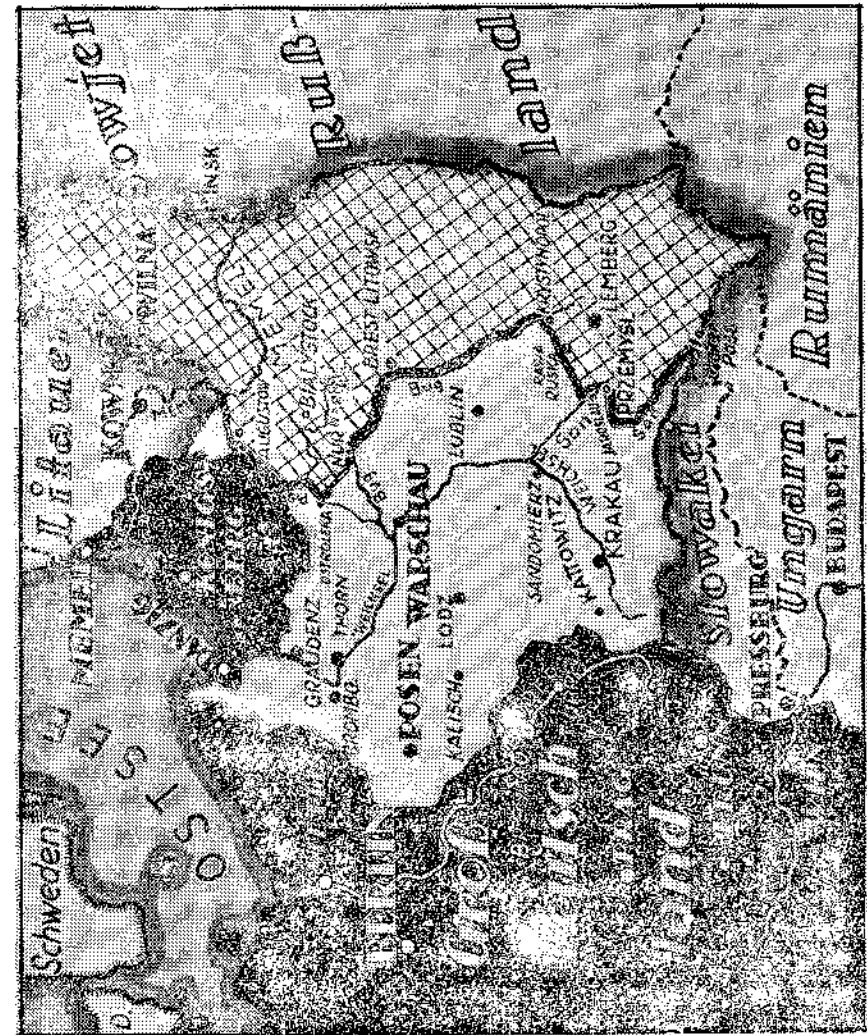
Кед так себе осигурал приятельство большевицох, Гитлер далей виводзел свойо плани. Шицким було ясно, же до войні придзе і то перше медзи Немецку і Польску. І гоч Англія і Французка напинали, же вони свою обєпунку дану Поляком випольня і буду ю браніц од нападателя, война медзи Немецку і Польску почала 1. септембра. Бліжшу причину як да дали сами Поляци, бо без потреби і не розумно прекосцели Немцом, почали преганяц Немцох у Польскей і хвалели ше, же пойду аж на Берлін. Але іпак випатра, же Гитлер ступел до войні з Польску у надїі, же Англія і Французка не придут ей на помоц, як цо не помогли Ческей. А озда ше вельо наздавал і од большевицкого приятельства. Думал, же будзе мац роботи лем зос саму Польску.

Але тєраз заходни держави Англія і Французка випольнили свойо гаранції і кед німецке войско вошло 1. септем. до Польскей, вони 3. септембра обявели Немецкей войну.

ПОЛЬСКА ПРЕПАДЛА.

Немци вдерели зос шицку свою силу на Польску і почали так фришко напредовац, же шицких зачудовали. Найвєцей помогли Немцом їх бомбардєре, танки і моторизовани дивизії. Бомбардєре такой перши дзєнь войні руцели бомби скоро на шицки вєкши польски вароши, на вашнєйши стації і на жєлєзни драги, да препрєча довоз польского войска і да бомбардованьом заплаша житєльство і створа у Польскей нєшор. То им ше подполно удало. Польска давала таки слаби одпор, як да цалком не була на войну

приправєна. Але і команда польска була барз слаба. Такой у перших днєох вжали Немци Чєнстохову, Краков, а о 14 дні були вони под Варшаву і Перемишлєм у Галичині. У Галиції Немцом помагало дакус і словацке войско.

Карта подзеленей Польскей.

Аж пред Варшаву польске войско моцнєйше зопарло Немцох і випатрало, же ше ту Поляци буду длужей тримац. Раховали вони і на єшенски дижджи, од котрих розкишню драги і німецки

чежки танки не годни напредовац. А баш красна хвиля и сухи драги у першей половки септамбра Немцом вельо помогли

НАПАД БОЛЬШЕВИКОХ НА ПОЛЬСКУ.

Але у тим 17. септембра вдерели на Польску споза хрибта большевици. Большевицка влада виявела, же вона идзе браніц Українцох и Билорусоох, бо у Польскей же нет уж ніякого шора. Напад большевицох цалком прибил Полякох и вони увидзели, же муша препаднац. Армия польска почала ше розпадац, а предняци сцекац до Румунскей. Перши сцекол президент Мосцицки, главни командант армії маршал Ридз Шмиглі и шицки министри. Ту ше польски предняци барз слабо виказали.

Большевицке войско не нашло у Польскей ніякого одпору и фришко заняло українски жеми по Львов и рику Буг. Чи тот напад Большевицох бул з Немцами уж скорей догварени, ище ше не зна. Але Немци ше з большевиками фришко поєднали, як подзеля Польску. Немци одступели большевиком шицки українски жеми до рики Сян и Буг, на сиверу билоруски край и дакус польских коло Августова и Билостока. Себе затримали Немци западну част Польскей по Буг и Сян. Даєдни край, як околици Перемишля и Дрогобича були уж Немци заняли и вец ше виступели большевиком (патъ приложену мапу).

У Румунскей ше Мосцицки не могол занімац з политику, зато ше одрекол чесци президента и на место свойо поставел Рачкевича, котри бива у Парижу и там составел нову польску владу на чолє з генералом Сикорским. Тота польска влада организує польски легийони од Полякох, котри були у Французкей на роботах и од Полякох у Америки. Тоти легийони буду ше на французкей фронти бориц за вишлебодзєне Польскей.

ЗАПАДНА ФРОНТА.

Англия и Французка не могли послац свойо войско Польскей на помоц, але такой 3. септембра почала ше война на немецко-французкей граніци од Швайцарскей до Луксембургу. Ту граніца идзе векшином по рики Райни и барз утвєрджєна, як на французкей, так и на немецкей страни. Французи вибудували широки пас наймодернейших утвєрдох глібоко под жєму и то ше вола линия Мажино, бо ю дал збудовац и плани направел Министєр Мажино. Немци маю на своей страни сличну линию Сигфрида. Пре тоти силни утвєрджєня, яких дотєраз швєр не познал, на западней фронти не може буц наглеї вєлькеї офєнзиви, як у Польскей. Французи вошли лєм на сивєру блізка Луксембургу дас 15 км.

до немецкей жеми, а далєй ше война водзи на єдним мєсцє мєдзи тима двома линиями утвєрдох.

Борба на западним фронту перши дзєвєд тижні до 5 нов. була досц слаба. Вєкшином ше лєм штрєля зос дзєлох и патрули випитую утвєрджєн. Англіїци, як союзніци Французох привєдлї привєдлї на тоту фронту дас 200.000 свойого войска з найновшим оружієм. У Французкей збєраю и Поляци ввійо войск

ВОЙНА НА МОРЮ.

Англіїци покладаю вєкшу увагу на борби на морю. Вони зос свою силу воену флоту блокували Нємєцку од страни моря и не даю ніч до Нємєцкей привожиц, ані зос нєї вивожиц. Тота блокада за Нємцох вєльо опаснєйша як фронта на сухим. Зато нємєцки подводни ладї такой од першого дня войны почали нападац и тоїци англіїски тарговски ладї да ше на Англіїцох вимсца за блокаду. За 14 дні потопєли Нємци вєцєї англіїски а и нєвтрални тарговски ладї, а вєц як да прєстали. Англіїци почали давац каждєї тарговскєї ладї за чувара по єдну воену ладю и нємєцки подводни ладї мушєли ше дакус стримац. Англія ше наздава, же Нємєцка не годна длуго витримац блокаду, бо єї трєба привожиц зос Америкї и других заморских крайоох хлєба и рижни материял за свойо воєни фабрики. Блокада годна скорєї Нємцох покориц, як кирває змаганє на фронти — думаю Англіїци. А вони на морю найжє оцнєйши!

ГИТЛЕР ГЛЄДА МИР.

По освоєню и подзєлєню Польскей отримал Гитлєр прєд нємєцким Райстагом (парламентом) 6. октобра вєльку бєшєду и гварєл, же ше Польска щігда вєцєї не дзвигнє, же шор на востоку Европи направи лєм вон и Сталін и ніхто ше не шмє до их роботи мишац, Тєраз кєд Польска прєпадла нєма вон зацо далєй войовац та найлєпше би було кєд би прєстали войовац и Французка и Англія и да ше зидзє вєлька конферєнция державоох котра ушори Европу наново и призна Нємєцкей єї колонії.

ПРЕЦО АНГЛІЯ И ФРАНЦУЗКА ВОЮЮ.

Гитлєрови одповєд за Французку прємиєр Даладє прєйг радия, а од Англії прємиєр Чємбєрлєн у англіїским парламенту, же Англія и Французка сду мир и баш прєто вошли до войны, да мир у Европи осигураю од нєпрєстаних Гитлєрових нападох. Їх циль: зламац нємєцкє насилство, котрє єдинє спрїчинєло войну и котрє угрожує шицки держави, бо нєпрєстано на други дер-

жави напада. Гитлеровим бешедом Англія і Французка ніч не веря, бо вон не зна свою бешеду потримац. Гитлер кед вжал в ешені 1938. року судетски краї та торжественно виявел, же вон вецей нема ніч у Європі гледац, але іпак о пол рока зніщел Ческу, а заш о пол рока Польску. Да ше тому стане на край і да Европа будзе осигурана од дальших таких нападох, муши Немецка ділом доказац же спе мир. Але док у Немецкей влада Гитлер і його націонал-соціалістична странка, мира не будзе.

16. октобра почали Немци офензиву на французкей фронті і на морю проти Англії. Тота немецка офензива не мала на суші ніякого успіху. Погинуло дас 1000 Немдох, а Французи зніщели вецей як 20 немецки танки. Немецки аероплани нападли 18. октобра на сиверну Англію (Шкотску) при воєней луки Форт оф Фирт, але не зробели ніякей чкоти, лем на едней воєней ладі було 12 мертвих. Англійци зштрелели 8 немецки бомбардери. — На морю удало ше едней немецкей подводней ладі потопиц вельку англійську ладю „Роял Ок“. Зато Англійци явяю, же до тєраз вони зніщели 22 подводни ладі, т. е. третину шицких, цо их Немци мали.

ДРУГИ ДЕРЖАВИ.

Тото силне змаганє медзи Гитлерову Немецку з едней, Англію і Французку з другей страни прицагло на себе шицку увагу цалого швета так, же події у других державох оставаю по страни і як у цині.

Еспания по трох роках закончила кирваву домашню войну з большевиками зос подполну победу народного войска на чолє з ген. Франком. Большевицки предняци посцекали до Москви, а нова народна влада, котра виявела, же спе обновиц Еспанию у народним і християнским духу, ма барз вельо роботи, залічиц страшні рани од большевицкого страшного насилства.

У Італії тиж не було ніч нового од абисинской войни. У 1938. року Італія ше цалком сприятелєла зос Немецку і тоти два держави у медзинародней політики вшадзи ведно і зложно виступали. То була так волана „Осовина Рим-Берлін“, але іпак у тєрашней войни Італія не виступєла ведно з Немецку і остала неутрална. Випатра, як да зос тоту „осовину“ не шицко ушоре.

По препасци Польскей і приходу большевиких до Карпатох на мадярську граніду Італія ше усилиє направиц союз медзи Мадярску, Румунску, Югославию і Болгарску, а у тим союзу була би Італія перша. Найбаржей ше большевиких бої:

Мадярска і то пре Карпатску Україну (Горніцу), котру вона у марту того року на силу заняла і зніщєла цалком народни українски живот і шлєбоду. Румунска тиж у страху пред большевиками пре Бєсарابیю і Буковину. У тих крайох жие миллион українского народу, а большевици ше тєраз права, же вони сцу вишлєбодзяц українски народ. Гоч под большевиками каждому

народу горше, як гоч под яку другу владу і гоч ше Українці боя того большевицкого вишлєбодзєня, але іпак большевици маю вигварку да угрожа Мадярску і Румунску, та прето ше тоти два держави тєраз мира медзи собу і сцу створиц цєсни союз зос Югославию і Італию. Добра би ствар була тот проти-большевицки блок державох, але же би вон бул моцни, муши буц шири і на правди основани.

Турску спєли большевици присиловац да направи з нїма союз і да заврє Дарденали за англійски і французки ладі, кед би вони спєли войсц до Чарного Моря, але Турска волєла остац у приятельству зос тима двома культурними і богатима державами на западу Європи і 23. октобра подписала приятельски і воєни пакт зос нїма. Же ше Турска прихилєла гу Англії і Французкей то вельки удар за большевиких і за Гитлера, а вельки успіх за Англію і Французку.

Югославия.

ГОРВАТСКО-СЕРЬСЬКЕ ПОРОЗУМЕНЄ.

У нашєй держави настала темельна премєнка. Конечно пришло до спєразуму медзи Горватами і владу і рєшенє так зване горватське питанє. Тото питанє було у тим, же Горвати не були у держави задовольни зос тима правами і тим положєнєм, у котрим цалє врємє од постаня Югославиї 1918. року вони були. Горвати вше питали, да буду у шицких правах і длужносцях едни, ровни зос Сєрбами. Вони не признавали, же постой еден югославянски народ, але же су Горвати окреми самостойни народ як і Сєрби тиж окреми народ, а Словєнци тиж. Горвати признавали Югославию, але спєли ю так преушориц, да у нєй шицки три народи Горвати, Словєнци і Сєрби буду у шицким едни.

Остатні три роки бул на владі Милан Стоядинович, котри тиж признал, же Горватах трєба задовольц, але ніч не зробєл у тим погляду. И бан прето, же Стоядинович не спєл ушориц горватське питанє, його влада мушєла 4. фебруара 1939. року одступиц, а нову владу зложєл Драгиша Цветкович, котри по длугей еднанки зос вождом Горватах Дрєм Владком Мачєком направєл спєразум 23. сєптембра истого року.

У тим спєразуму одредзєно, же ше оснує окрема бановина Горватска, до котрєй войдєє цала Савска і Приморска бановина, а крем того зос Сриму ище срезі Илок і Шид, зос Босней Брчко, Градачац і Дєрвєнта, Травник і Фойница, а од Зєтскєй бановини Дубровник. Така бановина Горватска то скоро трєцина Югославиї і єй житєльство на 75 процєнти Горвати.

Бановина Горватска достала вельо вєкиш права як мали други бановини. Ёй бана — тєраз Др. Шубашич, поставя не влада але сам краль і вон одповєда лєм кралоу і горватскому сойму. Бановина Горватска зос штредком у Загребу сама управя зос

щицким, крем войска, вонкашній політики и жележніцох, то значи ма вельку автономію. Граніци Горватскей ище не стаемни, бо при преушорйованю других бановинох можу настац у граніцох рижни пременки. Закони за бановину Горватску видава Горватски Сойм.

Зос тим успехом Горвати барз задовольни, гоч и гваря, же то ище не шицко, цо им припада. Розуми ше, же зос горватско-сербским споразумом, котри пришол баш пред сам початок войни, Югославия барз замоцнела.

Такой по споразуму пришла и у Београду нова влада, котрей на чолє Драгиша Цветкович, а подпредс. Др. Мачек. У влади ест ище штирме Горвати зос Мачековой странки.

**Вожд Горватах и подпредс. влади
Др. Владимир Мачек.**

У войни Немецкей зос Французку и Англию наша держава остала строго неутрална и стара ше лєм осигурац свойо граніци.

Наш народ.

Барз вельки пременки прежил наш народ у 1938 и 1939 року. Вельки и барз боляци.

КАРПАТСКА УКРАЇНА.

Под притиском Немецкей мушели Чехи дац у септембру 1938. року нашому народу на Горніци автономію, котру ше Чехи подязали дац ище 1919. року але владали сами над нашим худобним и непросвищеним народом у Карпатох. Автономия нашей Горніци була така широка, же вона заправо була окрема малка держава у союзу зос Ческу и Словацку державу.

З початку на чолє влади на Горніци поставели Чехи батогаша и мадярона Бродия, але кед вон сцел привесц на Горніцу Мадярох, Чехи го заварли а владу придали нашим народовцом, т. є тим нашим людзом, котри найвецей за наш народ робели и зос народом тримали, а не зос Пешту або зос Мосву. Премьером влади постал найвекши народни предняк о. Августин Волошин, а другим министром тиж познати народни боритель Юлиан Ревай. На цалей Горніци настало непреповедзене вешеле, же пришла длуго обчекована шлебода. Правда, неодлуга, бо уж 2. новембра 1938. року пришол на малку Горніцу вельки удар, бо Немци и

Талияне признали два найвекши руски вароши Ужгород, престолни варош, и Мукачев Мадяром, але влада, народна интелігенция и народ не спадли до розпуки, але почали ище усиловнейше робиц на ушореню своей держави зос нову престолницу у Хусту. Народни живот преквитнул як нїгда до тєраз. Нови школи, гимназії и газдовски школи почала наша влада отвєрац, народни організації, кооперативи почали ше шириц, влада ше остарала за поживу худобним житєльом у горох, до шицких урядох пришли нашо людзе, котри з найвекшу дзеку робели и жертвовали шицки свойо сили да тот мали фалаток руско-українскєй жеми, котри єдини од цалєй велькей старєй оцовщини дочекал шлебоду, цо лепше преквитне, да ше укаже, же наш народ зна ценїц и на свойо добро шлебоду вихасновац.

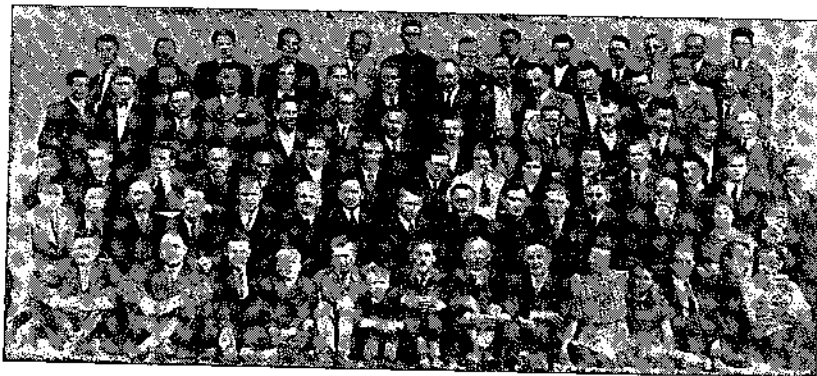
Президент Карп. України Др. Августин Волошин у Шиду.

Да ше и на самим мену укаже, же Горніца то лєм малка часцточка велькей нашей Оцовщини, котру и сам наш народ и цудзи народи нешка волаю Україна, прияли и нашо на Горніци за свою державу мено Карпатска Україна. Випатрало, же тот найзапущенши и уж скоро спрети конарчок нашого народа на ново ожие на шлебоди и укаже швету, цо є и яки є наш народ.

И ми ше в Югославії радовали шлебоди наших братох на Горніци, одкаль нашо предки до Бачкей прєселели и по наших валалох виберало ше на помоц Карпатскєй України и шумна ше сума назбєрала. Велї нашо людзе збєрали ше путовац и опатриц братох своїх у їх держави. Мали зме шицки найкрасши надїї.

Але несподзівано пришло нещєсце. Словацї не були задовольни зос союзом з Чехами и зос помоцу Гитлера одтаргли ше

од Чехох и 14. марта 1939. преглашели самостойну Словацку под протекторатом Немецкей. Теди ше и президент Чехословацкей д-р Е. Гаха нашол примушени придац тиж под протекторат немецки и Ческу. Карпатска Україна, котра ше баш у тих дньох готовела на отворене першого свогого Сойму, остала сама одрезана од Ческей, а сама була преслаба да ше отрима. Немецка Карпатску Україну под протекторат приязн не сцела, але ю препустила Мадяром, котри такой 14. марта з вельким войском вдерели на слабку Карпатску Україну, котра не мала ище свогого войска, а ческе войско под водством ген. Прхали не спело ю браніц. Противно, Чехи у тих дньох нападали на наших и вельо зла наробели. Бранели Карпатску Україну лем сами ей верни дзеци, організовани у приватней войсковей Карпатскей Сичи. И обранели би ю, да лем мали оружїє. Але Чехи воєни магазини випражнели, оружїє дали Мадяром, Румуном и Поляком, а наших охабили з голема рукама.

Друга група емигрантох з Карп. України у Р. Керестуре.

Ипак ше Карпатска Україна цали два тижні геройски бранела. Велі предняци нашо мушели пред Мадярами сцекац до билго швета. Президент о. Волошин пришол до Югославиї, а вед пришол до Праги.

Дас 200 тих нещешлівих емигрантох, векшином интелігенції, пришло на кратке време до Керестура и ту их нашо барз крашне прияли, погосцели и помогли. Вец ше вони мушели розисц ширцом гледац хліб насущни. Медзи нїма директор державного театру „Нова Сцена“ у Густу (патъ слику на стр. 81) увежбал даскельо представи, з котрима ишли нашо представяц и до Осіяку у Державним Театру.

Тераз на Карпатскей Україні владаю Мадяре. Позаверали вони шицки нашо дружба, забранели нашо новини, заведли впадзи мадярски язык и мадярских уряднікох, а наших з державних службох шицких одпустили. Тота наша интелігенция, цо

там остала, живє у велькей нужди. а так и цали народ, бо заробку нет нїякого, Мадяри привели вшадзи своїх роботнікох.

Але народ не лада духом, пол рока шлебодного живота дал му таку мощну свідомост, же ю нїяка сила не зламає.

БОЛЬШЕВИЦИ ЗАНЯЛИ ГАЛИЧИНУ.

Друга преважна подія у живоце нашого народа стала ше в мешацу септембру 1939 року, рок по постанку Карпатскей України и пол рока по ей нещесцу.

Кед уж Немци Польску розбили и прешли Сян и Вислу, 17. септ. большевицке войско вдерело на польску отворену граніцу и без борби о даскельо дні забрало цалу восточну часц Польскей по рику Сян и Буг. Зробели вони то у догварки зос Немцами и Немци им одступели и тоті українски краї, котри вони заняли скорей, як большевици пришли. Крем даскельо срезох на Холмщини и на Лемковщини у Карпатох, котри остали под Немцами, шицки українски краї бувшей Польскей, то єст Галичина, Волинь, и Полїсе пришли под большевицку владу. Же ше тота польска война так нещешліво за нас зверши, нїхто не верел, гоч ше того мож було сподзивац. Яка большевицка влада и як чежко под ню нашо му народу будзе, знаме шицки добре. Дахто ше цени, же ипак у тим вельким нещесцу голем шицки українски жеми буду у вдней держави так, же будзе мац лем єдного неприятеля.

За тєраз почали большевици однімац жем од польских магнатох и то добре, але вони о кратке време преглаша шицку жем за державну и од шлебодних селянох-земледїлцох направя державних слугох-рабох без нїякого права и без шлебоды. Церкву нашу за тєраз не рушаю, але одняли шицки церковни и монастирски мавтки, преглашели Церкву як єдно цалком приватне дружба, котре їх держави лем на чкodu. Вшадзи до урядох ше напхало жидох и вони тєраз владаю над нашим християнским народом.

Яка будзе дальша доля нашого народу, тєраз не мож повесц. Але знаме и твардо вериме, же кед зме витримали татарску, польску неволю, витримаме и большевицку. У Галичини народ свідоми, просвищени, навикол на преганая Полякох, та ше не да ані большевицкей сили. Ня лем ми, але и цали швет пресведчени, же тото стане длуго не будзе тирвац. Зато полни надїи на лєпше патриме на дальши розвой шветових подїйох.

У ОСТАТНІМ ЧАСУ большевици присиловали мали балтійски держави Естонию, Летонию и Литву, да приму до одредзеных местох большевицке войско и так тоті держави тєраз лем на паперу шлебодни, а большевици маю з Немцами непретаргнуту граніцу од Карпатох аж до Балтійского Моря.

ЗОС ФИНСКУ сцели большевици исто так поробиц, але ше тота малка, але високо културна держава бранї од большевицкого протекторату.

ВЕСЕЛИ КУЦИК

Правда у франти.

1. Прадки.

Ест Руснацох барз помодних
При богатих и худобних
Пре женідби, одабанки
Легиньом ше ламу карки

Кед осемнац роки приду
Ту питачки дораз иду
Так ше роби як през очох,
Лем да дойду до папучох.

Кажди легинь як мед слатки,
То потвердза нашо пратки.
Бо там жени дискутую
И каждого прерошту.

Хтори легинь ма фраерку,
Тот на прадкох вше на верху.
Там ше о нїм шицко чзе
Кажда о нїм бешедуе.

Єдна гвари, же є нялкош,
Друга гвари, же є танцош
Трепа такой потвердзела
Бо ей дзібка з нїм ходзела.

2. Свадзба.

Дзепоедних так хвалели
Же ше дүшне поженели.
Кед младенци ше побрали
И прадкошки танцовали.

Млоди пишни, як и млада.
Така то уж у нас мода.
Першираз су тераз сбойо
Барз ше пюбя обидбойо.

Вшадзи едла на сто страни
А дахто уж порихтани.
Порихтал ше зос паленку.
Од вешетя розбил скленку.

3. По свадзби.

Прешла свадзба, було крашне
Кед ци нараз млада прашне:
»Ти не можеш мне буц добри
Бо ши за мене барз худобни«.

Барз ше злекол млади бачи
Аж ше тресли на нїм гачи
Зной го облял, аж побилел
Бо обачел, же ше змилел.

Жалел бачи, очи чухал
Же праткошки так послухал.
Биц ше зос ню не помага
Бо уж видзи, дзе ю цага. —

Не мог бачи длүго церпиц
Мушел почац з песцу керпиц.
Пришил бон ей поза уха
Да го вецей уж не шүтха.

4. Охабела.

Кед ше ютре розвиднело
Нобе ше уж розглашело:
По старински то ше склада
Охабела нова млада.

Свою дзібку мац прияла
А жецоби одказала:
»Моя дзібка ци не треба?
Мам я за ню надосц хлеба!«

»Не старай ше, дзібко моя
Инак будзе воля твоя.
Набер жита, набер ярцу
Пойдеме ми до Гибарцу«

5. Гибарец.

У Гибарцу жена стара
Сине води до погара,
З ножничками и з ножиком
Обав бас зос швичником.

Добиєце там шицкого
По год треба за хорого.
Кед влапице за ей клянку
Охабице дораз банку.

»Вобүторок и пияток
Треба тримац ягод сьяток.
Кед попиє зос тей води
Бүдзе чловец другой моди«.

»Кед першираз не помага
По друграз иста драга,
Лем же тераз стодинарку
Да ше знєє бригу з карку«.

»З тим го даяк попирскайце
Вец обидва посцекайце
Кед то шицко поробице
Ви бачика попрабице«.

»Тот лік будзе йому файни
Лем тримайце то у тайни.
Кед дакому виволаце
З ліку хасен вец не має«.

6. Помирєне.

Але кед до дому пришли
Уж бачика у нїх нашли.
Випатра им подобрени
Гоч є ані не шкропени.

Вола бачи андю дому
Бо му чежко жиц самому.
Млада анда цо же знала,
Зноба зос нїм жиц почала

Так ше вони помирєли.
Заш настали дні весєли
И щєшлібо далєй жили,
Гоч зос лікох нїч не пили.

7. Поука.

Мац ше тераз єдовала
Нацо пенєж поруцала.
И тераз ше прєшвєчєла,
Же брачарка ю дурєла.

Шицки жени послухайце
Гү брачарком не бєгайце.
Зос мұжамі крашне жийце
Доми себе не ганьбице.

Яким Мудри.

Аби душа чиста!

Два злодїї о півночи
Костел обкрадають.
Оглядали всі скарбонки
Святих обдирають.
І забрали які були
Свічки з ліхтарями
Дале оден на олтарик
Пнеся з постолами.

- Та щож бо ти брате робиш?
Став другий казати.
Як то можна святе місце
Постолом каляти?
- Мовчи брате, каже другий
Ми тут перед Богом:
Аби душа чиста була,
Постоли нічого!

Скупі оцєц синови:

— Митре, Митре! Яки ти
ронтош! Тот капут, цо го маш
на себе, ношел твой дїдо се-
дем роки, я го ношел штири
роки, а ти му, пать, вивед
шора за єден рок.

Учитель:

— Прецо ше гвари, дзеци,
„маперински азик“, а не оцов
азик?

— Прето бо оцове дома не
шму вельо бєшєдован

*

— Бачи, чи ви ше родзєли у
лвше?

Услужни бритвар.

Намидлєл бритвар добре муш-
терию, виоштрєл бритву и „сци-
на“... але шорово! Услужни
бритвар, да зна як ушориц
муштерию, пита ше:

— А цоже вам охабиц на
твари?

— Гей, гей! охабєце ми го-
лєм нос!

Як му не вериц!

— Слухай ти Ферку! Одкеди
ти у мене служиш, кажди дзєнь
мам догану менєй!

— Пребачце пане, алє да-
лєко одомнє и така дума!

— Да ци верим?

— Розуми ше! Ша я ище курим доган гевтого газди дзе сом пред тим служел!

Личань, Сримец и Бачвань.

Порадзели ше Личань, Сримец и Бачвань, же буду лум-повац. Личань такой обецал же набави фине личке баранче. — „Я принесем балон фруш-когорского вина“ — додал Сримец. — „А я, приведем мойого брата, да зме векше дружтво“ — пристал Бачвань.

На смертельной поспелї.

Жено, видиши и сама же мойому животу край. Пошлї по мою нину, котра ме на-гваряла да це вежнем, най придзе да ей на смертельной поспелї пребачим.

Професор у реставрації.

— Чуеце ви келнер, я нару-чел у вас погар пива, чом го уж не принесете? — Чи сце го уж принесли, та сом випил? Чи, можебуц, сом го ані не наручел?

— Ей, ша як ви то куме випатраце?

— Па ето, идзем з хованя мойей швекри.

— З хованя?... Ша око вам подбите, глава напухнута, лицо киржаве, а шмати потаргани!

— Та то ми по хованю такой подзелели, цо кому припадо.

Учитель: Кед на столе ест лейц мухи, а я едну забием, кельо ище остане?

Яни: Ша тота забита, модлїм панучитель!

Учитель толкуе дзедом, як човекови рошню зуби, а вец

ше пита едного школяра:

— Поведз ми котри зуби достава человек на остатку?

— Тоти, цо дохтор направи.

— Ви би спели мою дзивку за жену. А чи ви знаце цо береце?

— Точно баш не знам, але гваря же 20 гольти!

— Зес чого ти живеш?

— Зес писаня!

— А цо же пишеш?

— Писма одови по пензжи...

— Вельо ест ту жидох?

— Не, лем 40 проценти!

— А гевти?

— Гевти жидовки!

— Куме, цо вам праве лицо таке запухнуто?

— Ша кед моя баба блогашка!

Шофер прегажел человека. Приходзи гу ньому шофер:

— Живеце ище?

— Не знам! Мушим ше порадиц мойому адвокату!

— Модлїм литру вина.

— Билого чи червоного?

— Шицко едно, бо то за шлепого!

— Яни, кеди ше таргаю яблука?

— Кед пес звязани, а газда на полю!

— Одсудзени сце на 10 ро-ки цемниці! Маце ви жену?

— Мам, пане судийо!

— А осигурани ей живот, док ви будзеце шедзиц?

— Осигурани, пане судийо!

Вона недавно осуджена на 15 роки!

— Патце но, вошел до месар-нї пес. Не поруша вон там дацо?

— Не, вон лем олїже...

— Знаш, мужу, дохтор ми гварел, же мушим пойцу на морйо. Цо мам робиц?

— Идз гу другому дохторови.

Муж приходзи в ноци дому и гвари жени:

— Марчо моя злата —

— Ай видиши, яки ши! Уж дзешец роки ши ме так не назвал!

— Чекай, най звершим, гвари муж, моя злата годзинка ше страцела...

Двох злодійох ютро обеша. Вони бешедую медзи собу:

— Бог зна, чи вишане болї?

— Не знам. И мне ютро першираз вишаю...

Пришел пан в леце дакус до валалу одпочинуц и сцел эфрантовац земледїлца и гвари:

— Бачи мене ше види, же глупота у вашим валале нїгда не умера!

— Та воно так, видице! Бо таки, як ви вше ю наново приноша до валалу.

Еден адвокат охабел таки тестамент: Цали маетох свой охабям „домови за шалених“, бо я го назмагал од шалених, цо ше цали живот судзели!

— Яки лїк залишеце, пан дохтор, мойому човекови за нерви?

— Обидвойо мушице одпу-товац!

— А кадзи?

— На противни страни!

— Га, га? Цо, цо,? — А чом ше ти то питаш

— Бо оцц гварел: Ето, заш тот стари дуб идзе до нас!

Школяр спаднул на испиту и телеграфира братови: „Заш сом спаднул. Модлїм це при-готов на то оца“. Брат му одповед: „Оцц уж готови, приготов ше и ти!“

— Пан майстор, моя жена ми гварела да ше вам опитам, чи бим не могол достац у вас векшу плацу.

— Добре, опитам ше мойей жени!

— Жено, кельо раз сом ци гуторел да тримаш язык за зубами?

— А чом ми не даш пенежи да себе накладзем зуби?

— Прецо сце розбили касу?

— Ша кед була замкнута!

— Модлїм вас пан дохтор, поведзце ми чи виздравим?

— Цигурно Виздравице! Ста-тистика гутори, же од тей хо-роти кажди стоти оздрави!

— Кашди стоти?

— Гей, а ви баш тот стоти котрого од тей хороти лїчим. Перши 99 умарли.

Ридки случай у нас.

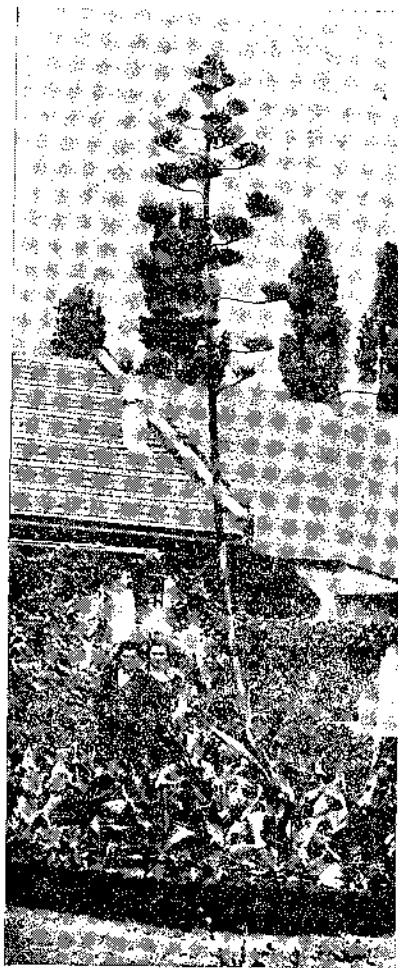
Кактус часто видзимо и у нас при домох, але ше лем барз ридко става, да го дахто допатра аж до часу, док заквитне, бо вон ту у Штредней Европи росквита обично од 25 до 60 роки старосци.

У нас го воламе „кактус“, але його науково мено „Агаве“.

На вонка у шлебоди рошне лем у цеплих крайох, дзе нет мразу и шнігу. Там виквитне уж у 10-м року, або и скорей, але у своїм живоце вшадзи квітне лем еденраз, а вец, кед му дозрее и магочка, — висохне, умре.

Док не квітне, розвива лем до метера, або и друкше, меснате, грубе, по крайох, а на концу оштро коляци лісце. У року, — кед ма квітнуц — помедзи лісцом, зос штредку вирошне грубе, дакеди и до 12 метери високе стебло. Гу верху стебло ше розграні на каждую страну. На каждой грані на верху — густо, у едней громадки нарощне около 30 пупча, а вец з нїх ше розвие жовте квеце.

Таки еден кактус видзице ту на слики, вон виквитул у нашей апатики у Руским Керестуре.

ВИПРАВ! На страни у статі Нова порция на страни 107 „Як темель за тоту порцию бере ше...“ ма буц видруковане: „И допунска ше порция бере за темель...“, а не „допунска ше порция не бере за темель...“, а у прикладах треба темель повекашац за допунску порцию.

ВАШАРИ

(По новим календару)

Дунайска бановина.

Ада, 19. III., 15. VI. 10. авг., 25. окт. Апатин, 7-8. мая, 7-8. окт.
Бач, 10. III. 21. V., 8. IX., 11. XI. Бачка Паланка, 30. III., 1-2. мая, 30. юла, 1.—2. окт. Бачки Петровац, 11. марта, 13. мая, 26. авг., 10. нов. Бачка Топола, 18. апр., 13. юла, 20. авг., 4. окт. Бачко Петрово Село, 8. мая, 30. авг., 1. нов. Баймок, 24. мая, 17. авг., 11. нов. Бела Церква, 5.—6. марта, 20.—22. юна, 17.—18. окт. Бездан, 15. марта, 16. юна, 29. септ., 19. нов. Брестовац, перша недз. у маю. Будисава, 15. юла.

Црвенка, 13. мая, 19. авг. Чантавир, пондз. пред 1. мая, 24. септ. Чуруг, 4. марта, 1. юна, 6. окт. Црно Брдо, (Фекетич), други пондз. у маю, 10. авг., остатні пондз. окт.

Горні Ковиль, 7. апр., 7. юна, 21. септ. Господинци, 25. авг. Идьош, 7. юла, 7. септ., 7. нов.

Кать, 7. марта, 10. окт. Кула, недз. пред 29. апр., 24. юна, 7. авг., 15. окт. Куцура, 4. марта, 15. юна, 3. окт.

Мали Идьош, 20. мая, 6. авг. Меленци, 23. авг., 19. нов. Мол, 20. мая, 30. септ. Морович, 5.—6. юла, 13.—14. авг.

Нова Канїжа, 1. мая, 1. авг., 1. нов. Нова Пазова, 23.—25. марта, 5. мая, 28. авг., 14. нов. Нови Сивац, 3. апр., 10. юна, 23. септ. Нови Врбас, 28. марта, 12. юла, 12. септ. Нови Бечей, 25. марта, 3. окт. Нови Сад, 20. марта, 19. мая, 10. авг., 29. окт.

Оджаци, 19. апр., 28. септембра.

Панчево, 19. юна, 27. окт. Перлез, 15. марта, 28. юла, 1. авг., 1. окт. Пивніц, недз. по 14. апр., 20. апр. и 20. окт.

Руски Керестур, пондз. по 14. юна и 25. септ.

Секич, недз. пред 17. VI. и 27. XI. Сомбор, 25. III., 14. IV., 28. авг., 25. нов. Сента, 26. марта, 22. юна, 17. авг., 19. нов. Србобран, 12. марта, 28. юла, 20. септ., 10. нов. Срем. Митровица, 20.—22. III., 4-6. мая, 26. юна, 31. юла, 19. септ., 29. окт. Стара Канїжа, 1. марта, 24. мая, 30. авг., 8. нов. Ст. Пазова, 31. юла, 30. окт. Ст. Бечей, нед. пред 8. IV., 8. септ., 5. юла, 17. окт. Ст. Врбас, 22. марта, 18. юна, 6. авг., 22. окт. Суботица, 24. фебр., 16. мая, 29. юна, 8. септ., 28. окт. Светозар Милетич, 7. мая, 20. окт.,

Темерин, 25. II., 5. мая, 4. IX., 22. X. в нед. пред. Тител, 6. апр., 22. авг., 20. окт. в нед. пред. Торжа, 11. VII., 2. окт. Турия, 22. апр., 13. авг., 25. окт.

Вел. Кикинда, 25. фебр., 24. апр., 24. юна., 20. септ., 1. нов.

Вел. Бечкерек, (Петровград), 22—24, фебр., 12—14. апр.
17—19. мая, 16—18. авг., 11—13. окт., 22—24 нов.

Шайк. Св. Иван, 10. марта, 10. юна, 10. септ.

Жабаль, 15. апр., 20. юна 20. септ., в нед. пред дат. мая.

Бановина Горватска

Андриевци, 5. мая, 28 авг. Андрияшевы, 27—30 нов. 15. августа.

Бабинагрета, 21, и 23. апр., 7. и 10. авг. 24. юна, 15. нов.

Бабска Новак, 20. апр., 6—8. септ. и перши и треци дзень по Тивлову. Бошняци, 3. апр., 1. авг., 8—11 нов. Слав. Брод 22-25. новембра.

Церна, 17. ян, 10 апр., 15. авг. 26—29. септ. 6. дец.

Даль, 14. фебр., 5. мая, 30. окт. Дреновци, 27. септ. Дяково, 20—22. ян., 24—26. апр., 24—26. юла, 28—29. окт.

Ердевик, 7—9. апр., 7—8. юна, 27—29. септ., 27—28. окт.

Илок, 24. апр., 23. юна, 2. авг., 23. окт., 25. нов. Илача, 12. марта, 29. юна, 18. октобрана статок, а 25. юла робни.

Ѓуна, 15. августа.

Крижевци, 20. ян., 14. фебр., пондз. по квитней 3. мая, 27. юни, 18. юла, 28. авг., 14. септ., 18. окт., 11. нов. Кукуевци, два дні пред Тройством и на Тройство, 20. юла, 16. окт.

Латярак, 24-25. юла, Ловас, 9—11. нов.

Мартинци, 20—21. мая, 27. окт.

Нашице, 5., 10. марта, 8., 13. юна, 10., 15. авг., 25., 30. нов.

Немци, 23-25 нов. Нови Микановци, 15—21. авг. Нуштар, 10. ян., 11. апр., 23. юла, 24. авг., 28. септ. 4. нов.

Осиек, 16. ян., 22. апр., 31. мая, 1. юна, 18., 19. юла, 16., 17. окт., 23-24. новембра.

Товарник, 25. марта, 15. юна, 22—23. авг., 20. септ.

Ст. Янковци, 13. и 14. авг. Ст. Микановци, 9. фебр., 1. апр. 20. мая, 21. септ.

Шид, 10. и 12. фебруара, 17—19, марта, 18. авг., 30—31 окт. 1. нов., 10—13. дец. Штитар, 24. марта, 18 и 21. септ.

Винковци, 30-31. ян., 13-16. мая, 3—6. авг., 29 окт. Врполе, 4. ян., 11. и 14. фебр., 12. апр., 24. юна, 12, септ., 15 окт. Вуковар, 1. марта, 29-39. апр., 1. мая, 22-24. юна, 13-14-15. септ., 13-15. нов.

Жупаня, 1. фебр., 26., 29. авг.

Главни пияци Дунайской бановини.

Ада, вовторок и пяток
Апатин, штварток и в недзелю,
Бачка Паланка, пондзелок, сре-

ду и в субботу,

Бачка Топола, пондзелок и
пяток,

Бачки Петровац, среду,

Бачки Моноштор, среду и

в недзелю,

Бачко Градиште, среду и

пяток,

Бачко Петрово Село, среду и

пяток,

Бач, пондзелок,

Баймок, штварток и в субботу

Байша, штварток,

Бездан, штварток и в недзелю,

Богово, пондзелок,

Будисава, пяток,

Букин, вовторок,

Булькес, в субботу,

Червинка, среду и в недзелю,

Чантавир, штварток и в недзелю

Черевич, в субботу,

Чиб, штварток,

Црия Войвода Степа, среду,

Чуруг, вовторок и в субботу,

Црепая, в субботу

Сента, в недзелю,

Чарна Бара, штварток и в

недзелю,

Чока, штварток и в недзелю,

Дероне, среду,

Деспот св. Иван, в субботу,

Добрица, среду,

Дебеляча, пондзелок,

Дели Блато, среду,

Драгутиново, среду,

Долина, в субботу,

Дюрдево шайк. в субботу,

Ердевик, штварток,

Ечка, среду и в субботу

Фекетич, в субботу,

Филіпов, вовторок,

Фердин, штварток,

Фаркашдин, в субботу

Гайдобра, в субботу,

Гардиновци, пяток,

Гложан, вовторок,

Горні Ковиль, штварток и в

недзелю,

Господінци, среду,

Гудурица, вовторок,

Горгош вовторок и пяток,

Гайдучица, в субботу

Гетин, штварток,

Илок, пяток,

Ириг, в недзелю,

Идьош, в субботу,

Ясеново, пяток,

Янков Мост, среду,

Ерменовица, пондзелок,

Янковац вовторок,

Кать, в субботу,

Каравуково, штварток,

Куцура, пяток,

Кула, штварток,

Купусин, в субботу

Конак, пяток,

Ковачица в субботу,

Ковин, вовторок, пяток и в

недзелю,

Крстур, штварток и в недзелю

Кумане, штварток и в недзелю

Лалить, штварток,

Лазарево, штварток,

Мали Идьош, вовторок,

Мартонош, среду

Мол, пондзелок и штварток,

Мошорин, штварток,

Мокрин, среду и в недзелю

Молин, среду.

Меленци среду и пяток,

Мраморак, пяток,

Надаль, в субботу,

Нови Сад, пяток

Ново Село, штварток,

Нови Сивац, в субботу,

Нови Вербас, среду,

Оджази, в субботу,

Парабуць, пяток,

Пашичево, вовторок,

Пивниче, стреду,
Плавна, в соботу,
Бачко Добро Поље, в соботу,
Руски Керестур, пондзелок,
Секич, п'ят'ок,
Селенча, в'овторок,
Сента, пондзелок, в'овторок и
п'ят'ок
Силбаш, пондзелок,
Сомбор, в'овторок и п'ят'ок,
Сонта, в соботу,
Суботица пондзелок, стреду и
п'ят'ок,

Србобран, пондзелок и п'ят'ок,
Стари Бечей, в'овторок и в
соботу,
Стари Вербас, в'овторок и в
соботу,
Светозар Милетич, стреду
Темерин, штварт'ок,
Тител, стреду,
Торжа, в'овторок,
Товаришево, штварт'ок,
Вайска, штварт'ок,
Вепровац, п'ят'ок,
Жабаль, пондзелок,

Змист Руского Календара на 1940. рок:

1 Календарска часц

Страна
I—XXXII

Церковна часц.

2 о. Гаврил Букатко: Св. Отец Папа Пий XII.	1— 7
3 Преосвящені Владика: Киевски митрополит Исидор и зедидене церковх	7— 13
4 о. Михайло Фирак: Цо дало християнство нашому народу	14— 19
5 Др. Ф. Лабош: 3 нагоди 25-рочниці коцурского манастира С. Сл.	19— 27

Литературна часц.

6 Задунайов: Мойому роду	28— 29
7 М. Ковач: Худобство бачика Максима	29— 37
8 Янко Фейса: Запрагне я коні...	38—
9 " " " " " " " " " " " "	38— 39
10 " " " " " " " " " " " "	39—
11 Василь Стефаник: Побожна	40— 42
12 Елена Солонар-Поливка: Тополи	42— 43
13 " " " " " " " " " " " "	44—
14 " " " " " " " " " " " "	44—
15 " " " " " " " " " " " "	44— 45
16 " " " " " " " " " " " "	45—
17 Василь Стефаник: Дідо Грип	46— 49
18 З укр. М. В: Слунечко слунечко	49—
19 " " " " " " " " " " " "	50—
20 " " " " " " " " " " " "	50— 51
21 К. Сидор: На спомин	51—
22 Биркаш Михал: Любов обновена	52—
23 Оленка Биркаш: Писня косача	52— 53
24 М. Ковач: Обрахунок	54— 60
25 Наль Митре: Вечар на валаде	61—
26 Ковач Оленка р. Петригала: Широти	61— 62
27 " " " " " " " " " " " "	63—
28 М. Горняк: Евов грих	63— 64
29 З Нашей народней поезиї	65— 66
30 Юрий Грим: Невинчана	67— 82
31 Ой видси гора	82—
32 Коломийки	82— 83
33 Недобра жена	84—
34 Недобри человек	84—

Национално-просвітна часц.

35 Микола Бучко: За препороджене народу	85— 92

36 К. Бесермині: Темпераменти	92— 95
37 Б. Й.: О порційох	95—112
38 Ириней Чордаш: Тайни вселеной	112—119
39 Осиф Торма: Нашо майстрове и тарговици у Шидау	119—122

Господарска часц.

40 Осиф Торма: Йоркширска раса швиных	123—
41 " " " " " " " " " " " "	124—125
42 " " " " " " " " " " " "	125—
43 " " " " " " " " " " " "	126—
44 " " " " " " " " " " " "	126—128
45 " " " " " " " " " " " "	128—132
46 " " " " " " " " " " " "	132—133
47 " " " " " " " " " " " "	133—
48 " " " " " " " " " " " "	133—134
49 " " " " " " " " " " " "	134—
50 " " " " " " " " " " " "	135—
51 " " " " " " " " " " " "	135—136
52 " " " " " " " " " " " "	136—138
53 " " " " " " " " " " " "	138—139
54 " " " " " " " " " " " "	139—142
55 " " " " " " " " " " " "	142—143
56 " " " " " " " " " " " "	143—145
57 " " " " " " " " " " " "	145—15
58 " " " " " " " " " " " "	151—15

За народне здраве.

59 Др. Полих Осиф: Як очувац дзеци од оберацих хорох	154—159
60 Кратки поради	159—160
61 Елена Солонар: Як кармиц мали дзеци	160—164
62 Б. Й.: Цо треба знац кед путуеме на гайзибану?	164—168
63 о. Михайло Фирак: Огляд подійох у шведе за 1938-39 рок	169—183
64 Весели куцик	194—187
65 Ридки слулай у нас	188—
66 Вашари и пияци	189—192

ЧУВАЙЦЕ ЖИТО ОД ШНІЦУ!

Шніц барз розширена хорота наших житох. Але нешка маме против н'ог сигурни лік. То „Ортостан“. — Шніц ше пири по зарну як дробни, протім оком не видліви, ключки. — Тоті ключки забива белави каменок (моченьом) и „Ортостан“ (посипованьом того праху по жити — зарну). — Сухе лічене — посиповане — зос „Ортостаном“ лепше: 1) Роби ше легчейше и з меншим дружтвом. 2) Зарно ше не муши сушиц. 3) Помага випукваню ключкох. 4) „Ортостан“ указуе свойо діїство аж у жеми, кед ше на влаги розтопи. Прето муши препаднуц и кайда ключка зос жеми на зарно придзе. 5) Посиповане з „Ортостаном“ може ше окончит и вельо скорей як шеєме. — Кед ест вешей часу. 6) „Ортостан“ — то готови прашок за посиповане и не муши ше го пред хаснованьом розпирати. „Ортостан“ прави наша домашня фабрика „ЗОРКА“ у Београду. — На еден метер жита розмиша ше 20 деки „Ортостану“, цо кошта дас 6 и пол динара. Може и вецей па и меней, лем у истим розмиру. — Може ше розмишац у селекторох кед ше жито чисци од куколю, або у окремих бубнях дзе ше точни розмир жита и „Ортостану“ муши ведно мишац и обрацац дас 5 минути. Бубень за розмишоване дава фабрика „ЗОРКА“ своїм купцом — подполно задармо. — Мишане у меху або на жеми не таке добре. — „Ортостан“ то отров не лем за ключки шніцу, але и за людзох и статок. Прето мушине на себе мерковац кед знім робиме. — Док жито з „Ортостаном“ посипуеме не шме ме еси, пиц анї куриц. Мерковац да не удихуеме його прах. По оконченой роботі и скорей як еме треба умиц руки. — Празни мешки од „Ортостану“ не давайце дзедом да ше бавя, але их спалъце бо су отровни. — Зарно посипане з „Ортостаном“ не шме ше давац еси нікому.

Земледілци! Хаснуйце „Ортостан“, бо „Ортостан“ чува ваше жита! — Предава ше у тарговинох — при повереникох.

НАЙЛЕПШИ УКРАС КАЖДЕЙ РУСКОЙ ХИЖИ ТО ВИДАНЯ

„ПРОСВИТИ“

У „Просвити“ мож достац, лебо наручиц преїї пошти тоти кнїжки:

1) Букварку за руски дзеци од Полибки М.	8 Д.
2) Читанку за руски дзеци „ „ „	8 „
3) Християнска наука (Библия од Пабича Ю.	8 „
4) Катакиз од Др. Няради Д.	8 „
5) Граматика од Др. Костелника Г.	8 „
6) Молитвеник за руски дзеци од о. Биндаса	
взяни до платна	8 „
„ „ негамону	15 „
„ „ скори	25 „
7) Житие св. Кирила и Методия од Др.	
Няради Дионизия	1 „
8) Ёфтайова дзівка од Др. Костелника Г.	5 „
9) Народни писні позб. о. Биндас и О.	
Костелник	5 „
10) Пупче од Фейси Я.	3 „
11) Мижов сон од Фейси Я.	1 „
12) Нашим дзецом од Саламона С.	2 „
13) Сужба Божа од Др. Няради Д.	5 „
14) Наша прадїд. вира од Д. Няради Д.	3 „
15) Кухарка од Тимко Г.	5 „
16) Коляди	3 „
17) О женїдби од Др. Няради Д.	3 „
18) Алманах	12 „
„ „ взяни	20 „
19) Календар 1922 (Старостовство)	5 „
20) Стари календари	5 „
21) Вертеп, побожне читанє	3 „

КУПУЙЦЕ!

ЧИТАЙЦЕ!

Вецей вредви добри домашнї лік, як тисяч „приятельских“ совитох! До каждого дому приноши чудесни домашнї флауел „БИЛЬНА РОСА“ радост и здравлю. Искусство 100-рочней АПАТИКИ у БАЧУ будзе хасноват и Вам.

Нашо руски адвокати.

АДВОКАТ

Евгений Гербут

Руски Керестур

АДВОКАТ

Др. Мих. Гайнал

Жабаль

АДВОКАТ

Илько Крайцар

Дервента

АДВОКАТ

Др. Григ. Шевчик

Кучево (Србия)

Нашо дохторе.

Доцент загребского университета

ДР. ВЛАДИМИР ДЕРКАЧ

специалист за очи (трахом)

Вараждин—Прелог

ДР. АНДРИЙ НАЛИВАЙКО

обчински лікар
У Р. КЕРЕСТУРЕ

ДР. НАДІЯ РУЖИЦКА

лікарка
ОСИЕК (шпиталь)

ДР. ЯНКО ОРОС

обчински лікар
НОВА КАПЕЛА

ДР. ДЮРА ТИМКО

лікар
ШИД

Др. ОСИФ ПОЛИХ

валалски лікар
КОЦУР.

Др. ДЮРА ВУИЧ

лікар
ШИД.

Чи знає! Нове!

ШТРИКАНИ ШМАТИ

вести, якни,
брушліки, шапки,
ботоши и друге
достанеце найкраши найтун-
ши лем у свогого человека

ЯКИМА МУДРОГО

штрикера
у ШИДУ
при Маріїнім дому.

Меркуйце! Предавам!

Чуги, пелерини, кошулі, фар-
тухи за месарох, поньви за
шатри и друге
в и р о б ю є

ДАНИЦА ЛЬ. ЖУНИЧ

мануфактурна тартовина
у ШИДУ

(на угле Маріїного дому)

квалитет першей класи
ц е н и н і с к и !

Послухайце! Меркуйце!

Кед сцєє мац добри ципели, сан-
дали, папучи и други ципеларски
вироби наручуйце лем у

ДАНЧО МИХАЛА

ципелара
у ШИДУ
при Маріїнім дому

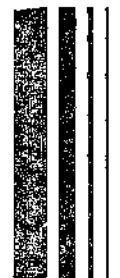
У В А Г А !

Образи за церкви, иконостаси, ма-
льованє церквох, обнованє старих
крижох, як и шветски образи най-
лепше виробює

ОЛЕКСАНДЕР СТАТНИКИВ
професор
Руски Керестур.

Як у давни часи, так ше и нешка добрей домашней музики придава вше
векша увага. Вельки и мали, стари и млади неспу праве да лем слушаю, але спу
и учасп брац при музики гоч яка приредба — бешєда о домашніх забавох або
излєтох, — не може ше задумац през вивєдзєней музики, а при тим ше пача
людєє и завидза тим котри знаю грац гоч лем на єєним инструменту. И ви годни
грац на своїм инструменту през учителя, кед ше обрацице на цалим швецє поз-
нату фабрику инструментох Мейнєд и Геролд, котра своїм муштерийом дає
даремну а и малим дзецом зрозумєлу поуку о гравю. Лєм треба мац добри
инструменти чистого и полного гласу. А таки достанєце барз туньо од фабрики
музичних инструментох Мейнєл и Геролд (югославянска централа за предаванє
у Марибору 359) бо ше посилаю просто зос мағазинох фабрики. Питайце ише
нешка задармо крашнє илустровани цєновнік.

Наш пенєж до наших касох!

РУСКА КРЕДИТНА ЗАДРУГА

„КООПЕРАТИВА“

у Р. Керестуре, прима пенєж под
камат и плаци найвисшу камату.
ДАВА ПОЖИЧКИ СВОЇМ ЧЛЕ-
НОМ ПОД ТУНІ КАМАТ!
Пожичку може достац лєм члєн
Кооперативи. — Члєнски удїл 100 Д.

РУСИНИ! Укладайце свой ушпоровани пенєж лєм до
своей каси „КООПЕРАТИВИ“! — За ню гарантую єй
члєни зос своїм маєтком, котри вредзи веєєй як 10 ми-
лиони динари.

ГАРАНЦИЯ ПОДПОЛНА! ПЕНЄЖ ОСИЃУРАНИ!

Хто сцє мац доб-
ру муку, котра ше
добре цага, да му

ю

АВТОМАТСКИ МЛИН

ГЕРТНЕР МАТИЯ

ЖАБАЛЬ

Телефон число 4.

Русини!

Нове!

ШИЦКИ ЛИМАРСКИ (КЛОМФЕРСКИ) ВИРОВИ

як кади за кулане, шприцли за виніци, купачки, канти,
кабли идруге можеце достац у нашого РУСИНА

Влади Лабоша у Шиду

першого випитаного кломфера. Окончуети и шицки кломферски роботи на будовох церквох, школах, хижох. Закривам крови и намесцам лівки. Примаю шицки поправки зос своей струки. Робим шицко найсовиснейше и найточнейше, а туньо! Хто у мене купує не банує! Придзце та ше прешвечице! Робим на пияцу гу гайзабану.

Русини, свой гу свойому!
Приходзце! Купуйце!

ВЕЛЬКИ ВИБОР

штриканей роби

у найновших фурмох и фарбох и з najlepших волнох за жени и дзивки, за хлопох и легиньох и за дзеци можеце достац найсолиднейше и по найтуншей цени лем у

Папуга

Владимира

штрикера

РУСКИ КЕРЕСТУР (у Н. Доме)

Позор!

Русини!

Мам на лагеру вшеліякей скленяней и порцелановой судзини, вельки, а туні поклони за придани, святи образи, жвератка, лампи, тацни и др. Урамяюем слики, рамики можеце достац у рижних шириох и фарбох. Кладзем скла до нових и старих облакох. Мам на складзе електрични лампи и лустери! Шицко тото достанеце найтунше najlepш лем у

ДЮРИ ПЕТЬКА

таріовца скла
РУСКИ КЕРЕСТУР

Русини

Нове!

**НАЙМОДЕРНІЙША РУСКА МАУФАКТУРНА
ТАРІОВИНА**

МИТРО РОСТАШ

ШИД

Препоручує вельки вибор мануфактурней роби: рижну свилу, женски мушки штофи за шмати, штофово и плишово плахти и партки, гадвань и волняни хусточки, памук и кончец зос Дугареси.

Богати вибор шицких курентних артиклов: канафасу, шифону, платна, зефиру, пархету, поделину, — йоргани и друге. — Придзце опатриц. — Не пожалуєце.

Русини! Шицки до Росташа!

**Наш майстор
крижар (каменорезец)**

Югик Данил
з Коцура

Виравя и ма на лагеру зос першокласного мармакаменю надгробни крижи и шицки споменики у наймодернейших фурмох, виравя сам и бере стари споменики поновйовац и слова позлацовац, под гаранцию и солидну цену.

**Вироб najlepши — цени
найтунши!**

Пробуйце наручиц цо вам треба зос тей струки, та ше прешвечице, же и нашо майстрове вам зроби тото цо и цудзи. — **Свой гу свойому!**

Зос одобренъом Кр. Бан.
управи Дунав. бан.
отверам у

РУМИ
**СТРУЧНУ ШКОЛУ ЗА
ШИВАЧКИ**

Модерне скраване и шие женских шматох. Наука тирва пол рока и цали рок. Почина уж 1, септембра 1939.

р. Хто тоту школу
скончи може
отвориц
окреми жен-

ски шнайдерски локал. Шицки пориди дава
Даница Жунич, управителька
ж. шнайдерской школы у Руми.

Упишце ше! Будзе вам на хасен!

ДОБРЕ И ТУНЬО КУПОВАЦ У Р. КЕРЕСТУРЕ МОЖ ЛЕМ У
Старого Пекара

Судзина олівана и порцеланова, ванічки, ботоши груби и цен-
ки, хлопски, женски и дзецински, чарапи талповани, дуксери
и трикови за каждого и

КАЖДИ ДЗЕНЬ ФРИШКЧГО ХЛЕБА
Тото шицко мож достац лем у СТАРОГО ПЕКАРА
у Руским Керестуре

Кому цо треба?

Треба вам уяш, шапку лебо шал, лебо треба жени вашей красну
якну, хустку, лебо заруцовачку, дуксер лебо штриканіцу, шиц-
ко то можеце достац у

**НЯРАДИ ШТЕФАНА, ДЗВОНАРЧИНОГО,
тарговца (при валалскей хижи)**

Ма вон красни штофи за уяши лебо за летни красни шмати. Ма
красни штофи и за жени и за дзівки, Ма красни плиши за як-
ни, па за женски шмати, глатки и кветовани. Ма красни плишо-
во хусточки и гатласки з плишовима кветами у вельким вибору.
Ма гатласи за Вельку Ноц на шмати дзівком. — Вшеліяки плат-
на зефири, оксфорди, кретони, ции и красни батисти за красни
кошулі и блузи. Вшеліяки жимски порхети, красни и не драги,
памук за ткане вшеліякей сорти, червену памуту и челични
барда у вшеліяких ширинох

Свой гу своему!

ПОЗОР!

Штераец роки як робим у Керестуре и найлепше
вислугуем шицких моїх муштерийох и модлїм шицких
тих цо би ми сцели дац роботу най ше прешвеча там
дзе сом робел.

**Георг Велкер, маляр
ЧЕРВИНКА.**

Шнайдерска радня
и тарговина готових
шматох

**Душан
Коларић**

шнайдер
ШИД

препоручуе свой богати
выбор готовей роби
Наручене виробюе по мери.

Послужоване
фришке и
точно.

Цени

нізки!

Шидяне! Русини!

Ствари до хижи

Ормани, столи, карсцелї
креденци, посцелї
и шицко, цо
вам
треба
достаеце
найкрасше и по
най тун шей цени лем у
нашого столара

**Файфрича Осифа
у ШИДУ.**

**Паметайце!
Свой гу своему!**

Шицко вам треба зос железа!

плуги, железни брани зос
челичними зубами, лупачи
машины, витеряїци, осовини за
коч предава найлепше и най-
туньше позната

ТАРГОВИНА ЖЕЛЕЗА

СТЕВО СТОКИЋ, ШИД

За газдинї мам добри шпоргети,
железну судзину, шивацї
машины и друге. — Предавам
бицикли, моторбицикли, шицок
електрични марериял, оружїе и
муницию. Мам и фирнайзу,
шицки фарби и шицки олеї за
масцене машинох и моторох итд.

Цени нїзки!

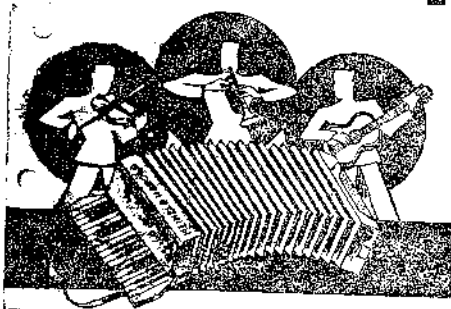
Тарговина випробована!
Телефон. ч. 6.

мандолини од Дин. 90.—

устни гарм. од Дин. 7.50 —

Клав. гарм. од 480.— тру-
би од Дин 570.— гушлї
од Дин. 65.— гитари од
Д. 128— Предавање дир.
з фабрики одн. фабр скла-
дища зато барз туњо.

Тамбури од Дин. 60.—

БЕЗПЛАТНО добиете ил.
ценовник. Досп една до-
писна карта на фирму:

**MEINEL et
HEROLD,**
zal. tvornice glazbala
i harmonika
MARIBOR br. 263.

ЧИ ВИ МАЦЕ ДАР ЗА МУЗИКУ?

Ма го готово кажди, але
е того не свидоми. То
шведоча нечислени ти-
сячи потврдох, котри до-
стала шветовна позната
фабрика муз. инструмен-
тох Майнел и Геролд
аж и од старших людзох
котри грац научели з по-
моцу ей легких простих
поучних писмох. Книжоч-
ку „Како постаем добар
свирач“ дава фирма цал-
ком задармо.

од Дин. 59.— на горе
(о еден шор)

Јак Вам шицким повнато у мнє можеце достац:

Вельки вибор красних памятних, од першокласного мрамора, чарного
гранита и уметни крижи у рижней велькосци и фурни
Мам тиж и шицку циментову робу. цегелки, циви, сокли на хижи, слупи
шлайфовани под копк, гарадичи, валови и за теметов крипти и гроби
робим под гаранцију, цени умерени.

Симеон Врєцко
каменорезец
Дюрдьов

ХТО СЦЕ

ношиц добри и тунї жим-
ски и летни клопски шмати

ХТО СЦЕ

добри и тунї платна, пор-
хети, цици, канафаси, зе-
фири, рубану свилу, габо-
во, пикетово, лагово

ХТО СЦЕ

цеплу заруповчку, добру
хустку и доброго женско-
го сомоту,
най придзе до дугяну

КОЛОДА ЕВГЕНА
Петровци
з. п. Вуковар.

Увага!

Придзє и сами ше пре-
швечице, же у децари
Франьо Тавчар у
Кули достаєце най-
тунши материял за
градю и шицко
потребие за ти-
шлїрох по
найтуншей цени, бо древо
приношине зос власних ле-
сох.

На лагеру ест кажеј фели
древа, полни вибор дескох,
латих вареней буковини, де-
ски за патос и древо за
топєне.

Древара
ФРАНЬО ТАВЧАР
Кула.

Сримски Русини!

Укладайце пенеж лем до своей каси!

Руска Шпоровна Каса у Шиду

прима пенеж на шпороване под повољнима условиями.
Дава своім членом пожички под малу камату.

СВОЙ ІУ СВОЙОМУ!

НЕ ПРАВЦЕ СЕБЕ НІЯКЕЙ БРИ҃ГИ!

У тарговини удови Е н и с можеце шицким своїм потребом задоволи. И
цо трима фамслию у милим доме ведно и зос тим слуха цали швет — то
радио апарат. Але и шивачи машини, бицигли, плуги, шпоргети, железо,
плехова судзина и справи, а так исто и шпецерай и кратку робу, штри-
кери, ботоши, кошулї, чипки, вшелїякей волни за вишиванє и штриканє —
аж и за добри дзеци мож достац красни бабки и други бависка, красни
дарунки у порцелану, у склу и судзину за варєне за млодята. Шицко того
у вельким вибору сце годни достац у тарговини зос вшелїяцину

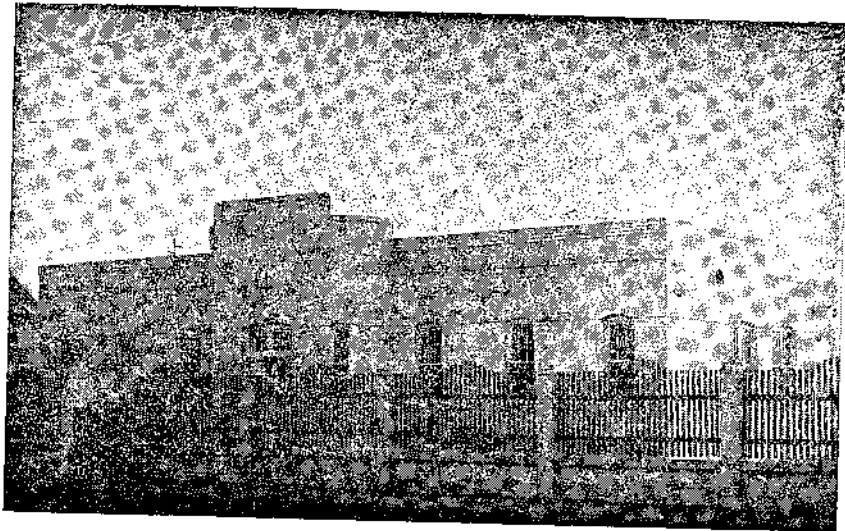
удови **ЕНИС РОЗИНИ** у Коцуре.

Увага!

При фабрики плугох Полих и Варґа у Кули отворена нова

Парна купель

зос кадами бліско при гайзибанской штациї.

Вода ліковита. — Купель ушорена по американским системе. — За тлустих людзох, котри сцу зхудицу ушорени окреми инсталациї.

Купель отворена кажди дзень од 6 годзин рано до 10 годзин вечар

**Купель власносц нашого
Русина.**

Вельо пенєжи зашпоруєце

КЕД У МНЄ КУПИЦЕ.

Мам красни ствари и вельки вибор мануфактурней роби: гадзѣб, платна, сомот, канавас, фиронґи, порхети и шицко цо Вам треба.

Корпаш Янко
тарговец
КУЛА.

Милан Милиевич, каменорезец

КУЛА, (Бачка)

Ма вельки вибор красних споменикох од першо-класного мрамора и чарного гранита. Зос гаранцию прима на теметове шицки бетонски огради на стручни вироб.

ОБНОВЯ И ПОЗЛАЦУЄ СТАРИ СПОМЕНИКИ

Власни вироб, цени умерени.

За будованє нових модерних хижох,
ПРЕПОРУЧУЄ ШЕ
БУДОВЕЛЬНИ ПОДУЗЕТНИК

Рудолф Франц

Кула

БЕРЕ ШИЦКИ РОБОТИ ПРИ БУДОВАНЮ И ОКОНЧУЄ ИХ СОЛИДНО, ТОЧНО И НА ВРЕМЕ.

(Будовал нову школу и нови парохиялни дом у Руским Керестуре).

Добри а тунї!

Штриканици, трикови, ботоши за дзвѣчки за жени за хлоцох за леґиньох и за дзеци, можеце купиц лем у: ПАСТЕРНАК ЯКИМА штрикера у Руским Керестуре.

Купце — та ше прешвечице.

Шицки електрични потреби:

лампи, грушки, пейгли, дроти и
найновши РАДИО АПАРАТИ и друге
предава

Палашти Франьо

тарговец у Кули

Монтирам електрични мотори, уводзую елек-
трику до хижох, вершим шицки поправки сво-
ей струки.

Шицко найтунше и з гаранцију!

**Трояки хасен даваю вам фабрични
гної**

„ЗОРКА“

1) Векши приход. 2) Лепши квалитет. 3) Вчаси род.

ХАСНУЙЦЕ ИХ ЗА

ГНОБЕНЕ ВАШИХ ПОЛЬОХ, ЛУКОХ И ВИНІЦОХ

Лем на тот способ, як напредни господар, посцигнеце
добри успех!

Читайце практични поради! — Достанеце их задармо од

„ЗОРКИ“

БЕОГРАД, пошт. факс 669

УЖ ВЕЦЕЙ ЯК ТРИЦЕЦ РОКИ ВИРОБЮЄ
ЛАБОРАТОРИЙ „АЛГА“ У СУШАКУ
ПРЕПАРАТ

ALGA

ЗА РОЗМАСЦОВАНЕ

Милийони хорих, пробовали, преїг
трицец роки успех препарата АЛГА.
Зос шицких крайох, зос каждого
дружтва, приходза кажди дзень
писма подзекования у хторих ше
признава и хвалї блага и успішне
лічене препарата „АЛГА“ за
розмасцоване.

АЛГА ше достава у апотекох,
дрогерийох и тарговинох

1 фляшка 12 динари

По пошти посила: ЛАБОРАТОРИЙ

АЛГА

СУШАК

Єдини часопис за руски дзеци у Краль. Югославиї

одобрени од Министерства Просвити

„Наша Заградка“

найвекша радосц нашим дзецом. — Ю з еднаку радосцу
читаю и стари и млади бо:

НАША ЗАГРАДКА — ПОУЧУЄ,
НАША ЗАГРАДКА — ВОСПИТУЄ,
НАША ЗАГРАДКА — РОЗВЕШЕЛЮЄ,
НАША ЗАГРАДКА — ЗАБАВЯ.

Кед жадаце добре себе, своїм дзецом и свойому народу,
вєц ше предплацице на „Нашу Заградку“!

— Предплата 10— динари рочно. —

Атрес: „Наша Заградка“, Руски Крестур код Куле.

Русини!

КЕД СЦЕЦЕ НОШИЦ КРАСНИ

И ДОБРИ ШМАТИ,

ДАЙЦЕ ИХ

ШИЦ

ДО

Якима Планчак,

шнайдера

РУСКИ КЕРЕСТУР.

Кед сцеце купиц добре и туньо

ШМАТИ, ЛЕБО УЯШ, ШАПКУ, ПАН-
ТАЛОНИ, ЛЕБО ЖЕНИ КРАСНУ ЯКНУ,
ЛЕБО ЖОВТИ СКОРЯНИ УЯШ, ЛЕБО
ДЗЕЦОМ КРАСНИ ШМАТИ ГОТОВИ.

ШИЦКО МОЖ ДОСТАЦ У

Дюри Пулькашового

шнайдера

РУСКИ КЕРЕСТУР

МА ВОН КРАСНИ ШТОФИ ЗА ХЛО-
ПОХ, И ЗА ЛЕГИНЬОХ, И ЗА ДЗЕ-
ЦИ И ВШЕЛІЯКИ БЛИШИ ЗА ЯКНИ,
ХТО СЦЕ МОЖЕ У НЬГО НАРУЧИЦ

КУПЦЕ – ТА ШЕ ПРЕШВЕЧИЦЕ!

ГОТЕЛ „СРПСКИ КРАЛЬ” у Новим Саду

(на драги од штациї до варошу).

ВЛАСНИК НАШ ЧЛОВЕК ГРИЦО БЕСЕРМИНІ.

Вше можеце достац смачни и виберани едла:

фриштик, полудзенок и вечеру, цепли и жим-

ни едла по умереной цени. Ту доста-

неце и тунї ноцнїк. Своїх гос-

цох братох Русинох весело

дочекуе и найлепше

вислугуе

ГРИЦО БЕСЕРМИНІ.